

Leśnictwo i ochrona środowiska w województwie lubuskim w latach 2015-2017

Forestry and environmental protection in Lubuskie voivodship
in the years 2015–2017

Opracowanie merytoryczne

Content-related works

Urząd Statystyczny w Zielonej Górze
Statistical Office in Zielona Góra

Zespół autorski

Editorial team

Małgorzata Sadowska

Kierujący

Supervisor

Robert Wróbel

Prace redakcyjne

Editorial work

Małgorzata Sadowska

Skład i opracowanie graficzne

Typesetting and graphics

Małgorzata Sadowska, Marek Bartoszewicz

Publikacja dostępna na stronie

Publications available on website

zielonagora.stat.gov.pl

Przy publikowaniu danych US prosimy o podanie źródła

When publishing SO data – please indicate the source

Przedmowa

Urząd Statystyczny w Zielonej Górze przekazuje Państwu kolejną edycję publikacji zawierającej informacje statystyczne dotyczące leśnictwa i ochrony środowiska w województwie lubuskim w latach 2015-2017.

Dane pogrupowano w ośmiu działach, poprzedzonych uwagami analitycznymi i tablicami przeglądowymi. W publikacji zawarto także uwagi metodologiczne zawierające wyjaśnienia dotyczące terminologii, metodologii i zakresu informacji.

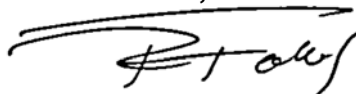
Tablice przeglądowe prezentują dane o stanie, zagrożeniu i ochronie środowiska, umożliwiające analizę zmian zachodzących w środowisku w okresie 8 lat (2010-2017), ważniejsze dane z zakresu ochrony środowiska w województwie na tle kraju i pozostałych województw oraz wybrane informacje dotyczące ochrony środowiska w województwie lubuskim według podregionów i powiatów.

Mając na uwadze znaczącą funkcję ekologiczną i społeczną lasów, w publikacji przedstawiono szeroki zakres danych dotyczących charakterystyki zasobów leśnych, a także zagrożenia i ochrony środowiska leśnego.

Publikacja dostępna jest w wersji elektronicznej na stronie internetowej Urzędu: <http://zielonagora.stat.gov.pl/>.

Wyrażam podziękowanie wszystkim osobom i instytucjom, które przekazując dane przyczyniły się do wzbogacenia treści niniejszej edycji, a tym samym pogłębienia wiedzy z zakresu ochrony środowiska i leśnictwa.

Dyrektor
Urzędu Statystycznego
w Zielonej Górze

Roman Fedak

Zielona Góra, grudzień 2018 r.

Preface

The Statistical Office in Zielona Góra presents you the next edition of a publication containing statistical information on forestry and environment in lubuskie voivodship in 2015-2017.

Data have been grouped into eight chapters, which are preceded by analytical notes and review tables. The publication also contains methodological notes containing explanations explaining terminology, methodology and the scope of information used in the publication.

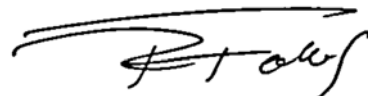
The review tables contain the following data on condition, threat to the environment and its protection, which helps analyze the changes taking place in environment during the eight years (2010-2017), main data on environment in lubuskie voivodship as compared to the country and other voivodships and selected data concerning environment in lubuskie voivodship by subregions and powiats.

Bearing in mind important ecological and social function of forests, the publication includes wide range of data concerning characteristics of forest resources as well as threats and protection of forest environment.

This study is available in electronic version on the webpage of the Office: <http://zielonagora.stat.gov.pl/>.

We thank all persons and institutions who have delivered the data and thus helped enrich the contents of this edition and broaden the knowledge on environmental protection and forestry.

P r e s i d e n t
of the Statistical Office
in Zielona Góra

Roman Fedak

Spis treści

Przedmowa .....
Spis treści.....
Objaśnienia znaków umownych. Ważniejsze skróty .....
Synteza .....
Spis tablic.....
Spis wykresów .....
Uwagi metodologiczne.....

Spis tablic

TABLICE PRZEGLĄDOWE

Tablica I.	Ważniejsze dane o stanie, zagrożeniu i ochronie środowiska.....
Tablica II.	Ważniejsze dane o stanie, zagrożeniu i ochronie środowiska w województwie lubuskim na tle kraju i województw .....
Tablica III.	Ważniejsze dane o stanie, zagrożeniu i ochronie środowiska według podregionów i powiatów w 2017 r.....

DZIAŁ I. WARUNKI NATURALNE

Tablica 1.	Położenie geograficzne w 2017 r. ...
Tablica 2.	Powierzchnia i granice w 2017 r. ...
Tablica 3.	Układ pionowy powierzchni.....
Tablica 4.	Ważniejsze rzeki.....

Contents

	Str. Page
Preface	3-4
Contents	5
Symbols. Major abbreviations	21
Executive summary.....	24
List of tables	5
List of charts	18
Methodological notes.....	168

List of tables

REVIEW TABLES

Table I.	Major data on condition, hazard and protection of the environment.	46
Table II.	Major data on condition, hazard and protection of the environment in lubuskie voivodship on the background of the country and voivodships.....	53
Table III.	Major data on condition, hazard and protection of the environment by subregions and powiats in 2017 ...	61

CHAPTER I. NATURAL CONDITIONS

Table 1.	Geographical location in 2017	65
Table 2.	Area and borders of voivodship in 2017.....	65
Table 3.	Elevations.....	65
Table 4.	Major rivers.....	66

Spis tablic (cd.)		List of tables (cont.)		Str. Page
Tablica 5.	Większe i głębsze jeziora	Table 5.	Larger and deeper lakes.....	66
Tablica 6.	Większe sztuczne zbiorniki wodne	Table 6.	Major artificial reservoirs	68
DZIAŁ II. WYKORZYSTANIE I OCHRONA POWIERZCHNI ZIEMI I GLEBY		CHAPTER II. USE AND PROTECTION OF LAND AND SOIL		69-75
Tablica 1(7).	Stan geodezyjny i kierunki wykorzystania powierzchni województwa	Table 1(7).	Geodesic status, directions and changes of land use of voivodship	69
Tablica 2(8).	Powierzchnia gruntów ugorowanych na użytkach rolnych	Table 2(8).	Area of set aside land within agricultural land.....	70
Tablica 3(9).	Struktura odczynu gleb w latach 2015-2017.....	Table 3(9).	Structure of soil reaction in 2015-2017.....	70
Tablica 4(10).	Struktura powierzchni przebadanych użytków rolnych według kwasowości gleb i powiatów	Table 4(10).	The structure of the surveyed area of agricultural land by soil acidity and powiats	70
Tablica 5(11).	Grunty rolne wyłączone na cele nierolnicze i leśne na cele nieleśne	Table 5(11).	Agricultural land designated for non-agricultural purposes and forest land designated for non-forest purposes	71
Tablica 6(12).	Grunty zdewastowane i zdegradowane wymagające rekultywacji według Polskiej Klasyfikacji Działalności.....	Table 6(12).	Land devastated and degraded requiring reclamation according to the Polish Classification of Activity .	71
Tablica 7(13).	Zużycie nawozów mineralnych i wapniowych (w przeliczeniu na czysty składnik).....	Table 7(13).	Consumption of mineral and lime fertilisers (in pure ingredient).....	71
Tablica 8(14).	Bilans azotu brutto (średnia z lat 2014-2017)	Table 8(14).	Gross nitrogen balance (average for 2014-2017).....	72
Tablica 9(15).	Potrzeby wapnowania gleb w latach 2014-2017	Table 9(15).	Soil liming needs in 2014-2017.....	72
Tablica 10(16).	Struktura powierzchni przebadanych użytków rolnych według potrzeb wapnowania gleb i powiatów.....	Table 10(16).	The structure of the surveyed area of agricultural land according to the needs of liming the soil and powiats.....	72
Tablica 11(17).	Zasobność gleb w przyswajalne makroelementy w latach 2014-2017	Table 11(17).	Soil resources of absorbable macro-elements in 2014-2017	73

Spis tablic (cd.)

- Tablica 12(18). Struktura powierzchni przebadanych użytków rolnych według zawartości przyswajalnego fosforu, potasu i magnezu oraz powiatów
- Tablica 13(19). Działalność wojewódzkich inspektoratów ochrony środowiska w zakresie ochrony gleb w 2016 r. ....
- Tablica 14(20). Powierzchnia, zasoby i eksploatacja złóż torfów w 2017 r. ....

DZIAŁ III. ZASOBY, WYKORZYSTANIE, ZANIECZYSZCZENIE I OCHRONA WÓD

- Tablica 1(21). Zasoby eksploatacyjne wód podziemnych.....
- Tablica 2(22). Zasoby wód leczniczych i termalnych udokumentowane geologicznie .....
- Tablica 3(23). Pobór wody na potrzeby gospodarki narodowej i ludności według źródeł poboru, podregionów i powiatów.....
- Tablica 4(24). Sieć wodociągowa i sieć kanalizacyjna.....
- Tablica 5(25). Zużycie wody w zakładach i ich wyposażenie w zamknięte obiegi wody.....
- Tablica 6(26).
Pobór i zużycie wody w przemyśle
- Tablica 7(27). Gospodarowanie wodą w zakładach według sekcji Polskiej Klasyfikacji Działalności w 2017 r. ....
- Tablica 8(28). Gospodarowanie wodą w zakładach według podregionów, powiatów i gmin.....

List of tables (cont.)

- Table 12(18). The surface structure of agricultural land surveyed by content of available phosphorus, potassium and magnesium by powiats.....
- Table 13(19). Activity of Voivodship Environment Protection Inspectorate in the scope of soil protection in 2016 .....
- Table 14(20). Area, resources and exploitation of peat resources in 2017.....
- CHAPTER III. **RESOURCES, USE, POLLUTION AND PROTECTION OF WATERS** 76-109
- Table 1(21). Exploitable underground water resources .....
- Table 2(22).
Geologically documented resources therapeutic and thermal water .....
- Table 3(23). Water withdrawal for needs of the national economy and population by sources of withdrawal and subregions and powiats.....
- Table 4(24).
Water-line and sewerage.....
- Table 5(25).
Consumption of water in plants equipped with closed water cycles..
- Table 6(26). Water withdrawal and consumption of water in industry .....
- Table 7(27). Water management in industry by Polish Classification of Activities in 2017 .....
- Table 8(28).
Water management in industry by subregions, powiats and gminas.....

Str.
Page

73

75

75

76-109

76

76

76

77

78

78

78

79

Spis tablic (cd.)

Tablica 9(29). Melioracje podstawowe.....
Tablica 10(30). Melioracje podstawowe wymagające odbudowy lub modernizacji ....
Tablica 11(31). Nawadniane użytki rolne i grunty leśne oraz napetniane stawy rybne.....
Tablica 12(32). Nawadniane użytki rolne i grunty leśne według sposobu nawadniania
Tablica 13(33). Ścieki przemysłowe i komunalne odprowadzone do wód lub do ziemi .....
Tablica 14(34). Ścieki przemysłowe oczyszczane i nieoczyszczane według podregionów, powiatów i gmin.....
Tablica 15(35). Ścieki przemysłowe i komunalne wymagające oczyszczania odprowadzone do wód lub do ziemi według miast i wsi.....
Tablica 16(36). Ścieki przemysłowe i komunalne wymagające oczyszczania według podregionów i powiatów.....
Tablica 17(37). Ścieki komunalne odprowadzone siecią kanalizacyjną .....
Tablica 18(38). Miasta o dużej skali zagrożenia ściekami .....
Tablica 19(39). Ścieki komunalne odprowadzone siecią kanalizacyjną według podregionów, powiatów i gmin .....
Tablica 20(40). Ludność korzystająca z komunalnych oczyszczalni ścieków według podregionów, powiatów i gmin ....
Tablica 21(41). Oczyszczalnie ścieków komunalnych.....

List of tables (cont.)

	Str. Page
Table 9(29). Primary melioration	82
Table 9(29). Primary melioration requiring rebuilding or modernization.....	82
Table 11(31). Irrigated agricultural land and forest land and filled fishponds.....	83
Table 12(32). Irrigated agricultural land and forest land by irrigation method	83
Table 13(33). Industrial and municipal wastewater discharged into waters or into the ground	83
Table 14(34). Treated and untreated industrial wastewater by subregions, powiats and gminas	84
Table 15(35). Industrial and municipal wastewater requiring treatment discharged into waters or into the ground by cities and villages.....	87
Table 16(36). Industrial and municipal wastewater requiring treatment by subregions and powiats	90
Table 17(37). Municipal wastewater discharged through sewage network	91
Table 18(38). Cities with high threat of wastewater.....	92
Table 19(39). Municipal wastewater discharged through sewage network by subregions, powiats and gminas.....	92
Table 20(40). Population connected to wastewater treatment plants by subregions, powiats and gminas	96
Table 21(41). Municipal wastewater treatment plants.....	100

Spis tablic (cd.)**List of tables (cont.)**Str.
Page

Tablica 22(42). Oczyszczalnie ścieków komunalnych według podregionów, powiatów i gmin	Table 22(42). Municipal wastewater treatment plants by subregions, powiats and gminas	101
Tablica 23(43). Oczyszczalnie ścieków przemysłowych.....	Table 23(43). Industrial wastewater treatment plants	104
Tablica 24(44). Podczyszczalnie ścieków przemysłowych.....	Table 24(44). Wastewater pretreatment plants....	105
Tablica 25(45). Osady z przemysłowych i komunalnych oczyszczalni ścieków	Table 25(45). Sewage sludge from industrial and municipal wastewater treatment plants.....	105
Tablica 26(46). Ścieki przemysłowe oczyszczane i nieoczyszczane.....	Table 26(46). Treated and untreated industrial wastewater	106
Tablica 27(47). Ścieki przemysłowe oczyszczane i nieoczyszczane według sekcji Polskiej Klasyfikacji Działalności ..	Table 27(47). Treated and untreated industrial wastewater by Polish Classification of Activities	106
Tablica 28(48). Ładunki zanieczyszczeń w ściekach komunalnych odprowadzonych do wód lub do ziemi według podregionów i powiatów.....	Table 28(48). Pollutant load in municipal wastewater discharged into waters or into the ground by subregions and powiats.....	107
Tablica 29(49). Ładunki zanieczyszczeń w ściekach przemysłowych odprowadzonych do wód lub do ziemi według podregionów i powiatów	Table 29(49). Pollutant load in industry wastewater discharged into waters or into the ground by subregions and powiats.....	108
Tablica 30(50). Działalność wojewódzkich inspektoratów ochrony środowiska w zakresie ochrony wód w 2016 r.....	Table 30(50). Activity of voivodship environment protection inspectorate in the scope of water protection in 2016...	108
DZIAŁ IV. ZANIECZYSZCZENIE I OCHRONA POWIETRZA	CHAPTER IV. POLLUTION AND PROTECTION OF AIR	110-118
Tablica 1(51). Zakłady szczególnie uciążliwe dla czystości powietrza emitujące zanieczyszczenia powietrza według wielkości emisji zanieczyszczeń.....	Table 1(51). Plants of significant nuisance to air quality emitting air pollutants by the size of emission.....	110
Tablica 2(52). Zakłady szczególnie uciążliwe dla czystości powietrza emitujące zanieczyszczenia powietrza według podregionów i powiatów.....	Table 2(52). Plants of significant nuisance to air quality emitting air pollutants by the size of emission by subregions and powiats.....	110

Spis tablic (cd.)

Tablica 3(53). Emitory na terenie zakładów szczególnie uciążliwych dla czystości powietrza według wielkości emisji .....
Tablica 4(54). Emisja metali ciężkich z zakładów szczególnie uciążliwych dla czystości powietrza.....
Tablica 5(55). Emisja zanieczyszczeń powietrza z zakładów szczególnie uciążliwych dla czystości powietrza według rodzaju substancji.....
Tablica 6(56). Zanieczyszczenia zatrzymane i zneutralizowane w urządzeniach oczyszczających według podregionów i powiatów.....
Tablica 7(57). Emisja i redukcja przemysłowych zanieczyszczeń powietrza według sekcji Polskiej Klasyfikacji Działalności w 2017 r.....
Tablica 8(58). Urządzenia do redukcji zanieczyszczeń powietrza w zakładach szczególnie uciążliwych dla czystości powietrza.....
Tablica 9(59). Zanieczyszczenia pyłowe i ochrona powietrza według podregionów i powiatów.....
Tablica 10(60). Zanieczyszczenia gazowe i ochrona powietrza według podregionów i powiatów.....
Tablica 11(61). Stężenie ozonu w przyziemnej warstwie atmosfery.....
Tablica 12(62). Działalność wojewódzkich inspektoratów ochrony środowiska w zakresie ochrony powietrza w 2016 r.....
Tablica 13(63). Potencjalni sprawcy poważnych awarii oraz poważne awarie .....

List of tables (cont.)

	Str. Page
Table 3(53). Emission sources in plants of significant nuisance to air quality by emission size	111
Table 4(54). Emission of heavy metals from plants of significant nuisance to air quality	111
Table 5(55). Air pollutants emission from plants of significant nuisance to air quality by types of substances	112
Table 6(56). Pollutants retained and neutralized in cleaning devices by subregions and powiats	113
Table 7(57). Emission and air pollutant reduction from plants of significant nuisance to air quality by Polish Classification of Activities in 2017.....	114
Table 8(58). Air pollution reduction systems in plants of significant nuisance to air quality	114
Table 9(59). Particulate pollutants and protection of air by subregions and powiats	115
Table 10(60). Gases pollutants and protection of air by subregions and powiats	116
Table 11(61). Ozone concentration in the ground layer of the atmosphere.....	117
Table 12(62). Activity of voivodship environment protection inspectorate in the scope of air protection in 2016.....	117
Table 13(63). Potential initiators of major accidents and major accidents.....	118

Spis tablic (cd.)**DZIAŁ V. OCHRONA PRZYRODY I RÓŻNORODNOŚCI BIOLOGICZNEJ. LASY**

Tablica 1(64).	Obiekty i obszary o szczególnych walorach przyrodniczych prawnie chronione.....
Tablica 2(65).	Obszary o szczególnych walorach przyrodniczych prawnie chronione według podregionów, powiatów i gmin .....
Tablica 3(66).	Parki narodowe według kategorii gruntów w 2017 r.....
Tablica 4(67).	Parki narodowe według kategorii ochronności w 2017 r. ....
Tablica 5(68).	Turystyka w parkach narodowych w 2017 r. ....
Tablica 6(69).	Działalność dydaktyczna parków narodowych w 2017 r. ....
Tablica 7(70).	Stan liczebny głównych gatunków zwierząt łownych i chronionych parkach narodowych.....
Tablica 8(71).	Ochrona lasu w parkach narodowych w 2017 r.....
Tablica 9(72).	Pozyskanie drewna w Drawieńskim Parku Narodowym .....
Tablica 10(73).	Parki krajobrazowe według kategorii gruntów.....
Tablica 11(74).	Obszary chronionego krajobrazu..
Tablica 12(75).	Obszary chronionego krajobrazu w 2017 r. ....
Tablica 13(76).	Obszary „Natura 2000” w 2017 r....

List of tables (cont.)**CHAPTER V. NATURE AND BIODIVERSITY PROTECTION. FORESTS**

Table 1(64).	Objects and areas of special nature value under legal protection	119
Table 2(65).	Objects of special nature value under legal protection by subregions, powiats and gminas	119
Table 3(66).	National parks by land categories in 2017.....	123
Table 4(67).	National parks by protective categories in 2017.....	123
Table 5(68).	Tourism in national parks in 2017 ...	123
Table 6(69).	Didactic activity of national parks in 2017.....	123
Table 7(70).	Number of the main species of game animals and protected animals in national parks	124
Table 8(71).	Protection of forest in national parks in 2017.....	124
Table 9(72).	Wood harvest in Drawieński Park Narodowy	124
Table 10(73).	Landscape parks by land categories	125
Table 11(74).	Protected landscape areas	125
Table 12(75).	Protected landscape areas in 2017.....	125
Table 13(76).	„Natura 2000” areas in 2017.....	126

Str.
Page

119-145

Spis tablic (cd.)

Tablica 14(77). Indywidualne formy ochrony przyrody .....
Tablica 15(78). Parki i ogrody historyczne .....
Tablica 16(79). Rodzinne ogrody działkowe .....
Tablica 17(80). Ważniejsze zwierzęta chronione...
Tablica 18(81). Koła i członkowie Ligi Ochrony Przyrody w 2015 r.....
Tablica 19(82). Tereny zieleni ogólnodostępnej i osiedlowej według podregionów i powiatów.....
Tablica 20(83). Powierzchnia lasów według wieku drzewostanów .....
Tablica 21(84). Powierzchnia lasów według gatunków panujących (przeważających) w drzewostanie.....
Tablica 22(85). Zasoby drzewne na pniu według wieku drzewostanów.....
Tablica 23(86). Zasoby drzewne na pniu według gatunków panujących (przeważających) w drzewostanie.....
Tablica 24(87). Zasobność i przeciętny wiek drzewostanów według gatunków panujących (przeważających).....
Tablica 25(88). Powierzchnia lasów według typów siedliskowych lasu.....
Tablica 26(89). Powierzchnia gruntów leśnych i przeznaczonych do zalesienia....
Tablica 27(90). Powierzchnia lasów ochronnych ..
Tablica 28(91). Powierzchnia lasów ochronnych w Zarządzie Lasów Państwowych..
Tablica 29(92). Ważniejsze dane o leśnictwie według podregionów, powiatów i gmin w 2017 r. ....

List of tables (cont.)

	Str. Page
Table 14(77). Individual forms of nature protection.....	128
Table 15(78). Parks and historical gardens	128
Table 16(79). Family allotment gardens	128
Table 17(80). Major animals protected	128
Table 18(81). Clubs and members of the Nature Protection League in 2015.....	129
Table 19(82). Generally accessible and estate green belts by subregions and powiats	129
Table 20(83). Forest area by age of tree stands ...	131
Table 21(84). Forest area by dominant species in the tree stands.....	131
Table 22(85). Growing stock of standing wood by age of tree stands.....	131
Table 23(86). Growing stock of standing wood by dominant species in the tree stands.....	132
Table 24(87). Resources and average age of tree stands by dominant species in the tree stands.....	132
Table 25(88). Forest area forest habitat type	133
Table 26(89). Forest land and for afforestation land.....	133
Table 27(90). Protective forests area.....	133
Table 28(91). Protective forest area Managed by the State Forests	134
Table 29(92). Major data on forestry by subregions, powiats and gminas in 2017	134

Spis tablic (cd.)**List of tables (cont.)**Str.
Page

Tablica 30(93). Lasy prywatne według podregionów i powiatów w 2017 r.....	Table 30(93). Private forests by subregions and powiats in 2017.....	139
Tablica 31(94). Lasy stanowiące własność gmin według podregionów i powiatów w 2017 r.....	Table 31(94). Forests owned by gminas by subregions and powiats in 2017	140
Tablica 32(95). Odnowienia, zalesienia i inne prace hodowlane	Table 32(95). Renewals, afforestation and other silviculture operations.....	141
Tablica 33(96). Odnowienia i zalesienia	Table 33(96). Renewals and afforestation	141
Tablica 34(97). Prace hodowlane w lasach prywatnych według podregionów i powiatów	Table 34(97). Silviculture operations in private forests by subregions and powiats	142
Tablica 35(98). Zadrzewienia i pozyskanie drewna (grubizny) z zadrzewień.....	Table 35(98). Tree and shrubs outside the forest and removals.....	142
Tablica 36(99). Pozyskanie drewna (grubizny)	Table 36(99). Removals (large timber)	142
Tablica 37(100). Pozyskanie drewna według form własności i sortymentów.....	Table 37(100). Removals by assortments and by forms of forest ownership	143
Tablica 38(101). Pozyskanie drewna w lasach prywatnych według podregionów i powiatów w 2017 r.....	Table 38(101). Removals in private forest by subregions and powiats in 2017	143
Tablica 39(102). Skup owoców i grzybów leśnych według gatunków	Table 39(102). Procurement of forest fruits and mushrooms by species	14
Tablica 40(103). Średnia defoliacja monitorowanych gatunków drzew.....	Table 40(103). Average defoliation of monitored trees species	144
Tablica 41(104). Koła i członkowie Polskiego Związku Łowieckiego oraz obwody łowieckie	Table 41(104). Clubs, members and hunting districts of the Polish Hunting Association	144
Tablica 42(105). Ważniejsze zwierzęta łowne	Table 42(105). Major game species.....	145
Tablica 43(106). Odstrzał ważniejszych zwierząt łownych	Table 43(106). Shooting of the main game species.	145
Tablica 44(107). Liczba ubytków ważniejszych zwierząt łownych w łowieckim roku hodowlanym.....	Table 44(107). Number of losses a of major game species.....	145
Tablica 45(108). Szkodnictwo leśne w lasach pod Zarządem Lasów Państwowych	Table 45(108). Harmful activity in forests Managed by the State Forests	145

Spis tablic (cd.)**DZIAŁ VI. ODPADY**

Tablica 1(109). Odpady wytworzone w ciągu roku
Tablica 2(110). Odpady wytworzone i nagromadzone według rodzajów w 2017 r...
Tablica 3(111). Odpady według podregionów i powiatów .....
Tablica 4(112). Odpady według sekcji Polskiej Klasyfikacji Działalności w 2017 r. .
Tablica 5(113). Osiągnięte poziomy odzysku i recyklingu odpadów opakowaniowych.....
Tablica 6(114). Odpady komunalne zebrane (bez wyselekcjonowanych) w miastach i na wsi.....
Tablica 7(115). Odpady komunalne stałe zebrane (bez wyselekcjonowanych).....
Tablica 8(116). Kontrolowane składowiska (wysypiska) odpadów komunalnych .....
Tablica 9(117). Kontrolowane czynne składowiska (wysypiska) odpadów komunalnych w miastach i na wsi.....
Tablica 10(118). Odgazowywanie składowisk (wysypisk) odpadów komunalnych....

DZIAŁ VII. PROMIENIOWANIE. HAŁAS

Tablica 1(119). Moc dawki promieniowania gamma .....
Tablica 2(120). Stężenia radionuklidów w powietrzu .....
Tablica 3(121). Hałas przemysłowy w 2017 r. ....
Tablica 4(122). Hałas drogowy w dzień w miastach .....

List of tables (cont.)**CHAPTER VI. WASTES**

Table 1(109). Waste generated during a year	146
Table 2(110). Waste generated and accumulated by types in 2017.....	146
Table 3(111). Waste by subregions and powiats...	147
Table 4(112). Waste by section of Polish Classification of Activities in 2017.....	147
Table 5(113). Levels of recovery and recycling of packaging waste.....	148
Table 6(114). Municipal waste collected (without selected) in cities and villages	148
Table 7(115). Municipal waste collected (without selected)	149
Table 8(116). Controlled landfill sites of which municipal wastes are landfilled	149
Table 9(117). In operation controlled landfill sites in of which municipal wastes are landfilled.....	149
Table 10(118). Degassing of landfill sites.....	149

CHAPTER VII. RADIATION. NOISE

Table 1(119). Gamma radiation dose rate.....	150
Table 2(120). Radionuclides concentrations in the air	150
Table 3(121). Industrial noise in 2017.....	150
Table 4(122). Traffic noise during a day in the towns.....	151

Str.
Page

146-149

Spis tablic (cd.)**DZIAŁ VIII. EKONOMICZNE ASPEKTY OCHRONY ŚRODOWISKA**

Tablica 1(123). Nakłady na środki trwałe służące ochronie środowiska i gospodarce wodnej według grup inwestorów (ceny bieżące).....
Tablica 2(124). Nakłady na środki trwałe służące ochronie środowiska i gospodarce wodnej według sekcji Polskiej Klasyfikacji Działalności w 2017 r. (ceny bieżące).....
Tablica 3(125). Nakłady na środki trwałe służące ochronie środowiska i gospodarce wodnej (ceny bieżące).....
Tablica 4(126). Nakłady na środki trwałe służące ochronie środowiska według kierunków inwestowania, podregionów, powiatów i gmin (ceny bieżące) .....
Tablica 5(127). Nakłady na środki trwałe służące gospodarce wodnej według kierunków inwestowania, podregionów, powiatów i gmin (ceny bieżące) .....
Tablica 6(128). Efekty rzeczowe uzyskane w wyniku przekazania do użytku inwestycji ochrony środowiska i gospodarki wodnej .....
Tablica 7(129). Stan wyposażenia wsi w niektóre urządzenia i obiekty ochrony środowiska i gospodarki wodnej .....
Tablica 8(130). Nakłady inwestycyjne na ochronę środowiska i gospodarkę wodną na wsi według inwestorów (ceny bieżące) .....
Tablica 9(131). Nakłady na komunalne oczyszczalnie ścieków i efekty rzeczowe.

List of tables (cont.)**CHAPTER VIII. ECONOMIC ASPECTS OF ENVIRONMENTAL PROTECTION**

Table 1(123). Outlays on fixed assets for environmental protection and water management by groups of investors (current prices).....	152
Table 2(124). Outlays on fixed assets for environmental protection and water management by the Polish Classification of Activities in 2017 (current prices)	152
Table 3(125). Outlays on fixed assets for environmental protection and water management (current prices).....	152
Table 4(126). Outlays on fixed assets for environmental protection by directions of investing and subregions, powiats and gminas (current prices)	154
Table 5(127). Outlays on fixed assets for water management by directions of investing and subregions, powiats and gminas (current prices).....	157
Table 6(128). Tangible effects of completed investments in environmental protection and water management	159
Table 7(129). Equipment with some appliances and facilities of environmental protection and water management in villages.....	160
Table 8(130). Investment outlays for environmental protection and water management in villages by groups of investors (current prices).....	161
Table 9(131). Outlays on municipal wastewater treatment plants and tangible effects	161

Str.
Page

152-167

152

152

152

154

157

159

160

161

161

Spis tablic (cd.)

Tablica 10(132). Nakłady inwestycyjne na małą retencję wodną.....
Tablica 11(133). Efekty rzeczowe inwestycji małej retencji wodnej.....
Tablica 12(134). Kredyty proekologiczne udzielone przez Bank Ochrony Środowiska S.A. we współpracy z Wojewódzkim Funduszem Ochrony Środowiska i Gospodarki Wodnej.....
Tablica 13(135). Komercyjne kredyty inwestycyjne udzielone przez Bank Ochrony Środowiska S.A.....
Tablica 14(136). Realizacja inwestycji ochrony środowiska i gospodarki wodnej na wsi.....
Tablica 15(137). Opłaty za korzystanie ze środowiska i inne wpływy na ochronę środowiska i gospodarkę wodną .....
Tablica 16(138). Wpływy na Wojewódzki Fundusz Ochrony Środowiska i Gospodarki Wodnej .....
Tablica 17(139). Wydatki Wojewódzkiego Funduszu Ochrony Środowiska i Gospodarki Wodnej .....
Tablica 18(140). Kierunki finansowania Wojewódzkiego Funduszu Ochrony Środowiska i Gospodarki Wodnej.....
Tablica 19(141). Wpływy na ochronę środowiska i gospodarkę wodną z tytułu kar ..
Tablica 20(142). Redystrybucja wpływów z tytułu kar na ochronę środowiska i gospodarkę wodną .....
Tablica 21(143). Gospodarowanie powiatowymi środkami ochrony środowiska i gospodarki wodnej .....

List of tables (cont.)

	Str. Page
Table 10(132). Investment outlays for small water retention	161
Table 11(133). Tangible effects of investments in small water retention.....	162
Table 12(134). Pro-ecological loans granted by the Bank for Environmental Protection in cooperation with Voivodship Environmental Protection and Water Management Fund	162
Table 13(135). Commercial investment credits granted by the Bank for Environmental Protection	162
Table 14(136). Investment outlays for environmental protection and water management in villages.....	163
Table 15(137). Payments for use of natural environment and other receipts for the national environmental protection and water management funds	164
Table 16(138). Receipts for Voivodships Environmental Protection and Water Management Fund	164
Table 17(139). Expenditures of Voivodship Environmental Protection and Water Management Fund	164
Table 18(140). Financing directions of Voivodship Environmental Protection and Water Management Fund.....	165
Table 19(141). Receipts for voivodships environmental protection and water management funds due to fines	165
Table 20(142). Redistribution of receipts due to fines for environmental protection and water management.....	165
Table 21(143). Management of the powiat environmental protection and water management funds	166

Spis tablic (dok.)

Tablica 22(144). Gospodarowanie gminnymi środkami ochrony środowiska i gospodarki wodnej .....
Tablica 23(145). Opłaty produktowe – wpływy i redystrybucja .....
Tablica 24(146). Gromadzenie środków pieniężnych z tytułu ochrony gruntów rolnych i leśnych .....
Tablica 25(147). Wpływy i gospodarowanie środkami pieniężnymi z tytułu ochrony gruntów rolnych i leśnych.....
Tablica 26(148). Prace i przedsięwzięcia zrealizowane w oparciu o środki pieniężne z tytułu ochrony gruntów rolnych i leśnych .....

List of tables (cont.)

	Str. Page
Table 22(144). Management of the gmina environmental protection and water management funds.....	166
Table 23(145). Product payments – receipts and redistribution	166
Table 24(146). Accumulation of the agricultural and forestry land protection funds.....	167
Table 25(147). Receipts and management of the agricultural and forestry land protection funds	167
Table 26(148). Works and undertakings carried out with the use of the agricultural and forestry land protection funds.....	167

Spis wykresów

Wykres 1.	Struktura wykorzystania powierzchni geodezyjnej w 2017 r. ....
Wykres 2.	Grunty rolne wyłączone na cele nierolnicze i leśne na cele nieleśne w województwie lubuskim .....
Wykres 3.	Pobór i zużycie wody w przemyśle w województwie lubuskim w 2017 r.
Wykres 4.	Ścieki przemysłowe i komunalne odprowadzone do wód lub do ziemi w województwie lubuskim w 2017 r. ...
Wykres 5.	Ścieki odprowadzone siecią kanalizacyjną według podregionów i powiatów w województwie lubuskim w 2017 r. ....
Wykres 6.	Zakłady szczególnie uciążliwe emitujące zanieczyszczenia powietrza według województw.....
Wykres 7.	Struktura emisji głównych zanieczyszczeń powietrza .....
Wykres 8.	Rezerwy przyrody według rodzajów w województwie lubuskim w 2017 r.
Wykres 9.	Parki krajobrazowe według rodzajów w województwie lubuskim w 2017 r.
Wykres 10.	Powierzchnia gruntów leśnych w województwie lubuskim w 2017 r.....
Wykres 11.	Powierzchnia lasów ochronnych w Zarządzie Lasów Państwowych w województwie lubuskim w 2017 r.
Wykres 12.	Pozyskanie drewna (grubizny) według form własności w województwie lubuskim w 2017 r.....
Wykres 13.	Pozyskanie drewna według sortymentów w województwie lubuskim w 2017 r. ....

List of charts

		Str. Page
Chart 1.	Structure of directions of land use of in 2017	25
Chart 2.	Agricultural land designated for non-agricultural purposes and forest land designated for non-forest purposes.....	26
Chart 3.	Water withdrawal and consumption of water in industry in lubuskie voivodship in 2017	30
Chart 4.	Industrial and municipal wastewater discharged into waters or into the ground in lubuskie voivodship in 2017	30
Chart 5.	Wastewater discharged through sewage network by subregions, powiats in lubuskie voivodship in 2017	31
Chart 6.	Plants of significant nuisance to air quality by voivodship.....	32
Chart 7.	Structure of emission major air pollutants.....	33
Chart 8.	Nature reserves by type in lubuskie voivodship in 2017	36
Chart 9.	Landscape parks by type in lubuskie voivodship in 2017	36
Chart 10.	Forest land in lubuskie voivodship in 2017	38
Chart 11.	Protective forest area Managed by the State Forests in lubuskie voivodship in 2017	39
Chart 12.	Removals (large timber) by ownership forms in lubuskie voivodship in 2017	41
Chart 13.	Removals by assortment in lubuskie voivodship in 2017	41

Spis wykresów (cd.)**List of charts (cont.)**Str.
Page

Wykres 14. Odpady według sekcji w województwie lubuskim w 2017 r.....	Chart 14. Waste by section in lubuskie voivodship in 2017	42
Wykres 15. Odpady komunalne stałe zebrane w przeliczeniu na 1 mieszkańca w województwie lubuskim	Chart 15. Municipal waste collected per capita in lubuskie voivodship.....	43
Wykres 16. Grunty zrekultywowane i zagospodarowane według województw w 2017 r.	Chart 16. Reclaimed and managed land by viovodships in 2017.....	186
Wykres 17. Zasoby eksploatacyjne wód podziemnych według województw w 2017 r.....	Chart 17. Exploitable underground water resources by voivodships in 2017.....	186
Wykres 18. Struktura powierzchni przebadanych użytków rolnych według zawartości przyswajalnego fosforu, potasu i magnezu w województwie lubuskim według powiatów w 2017 r.....	Chart 18. The surface structure of agricultural land surveyed by content of available phosphorus, potassium and magnesium in lubuskie voivodship and powiats in 2017	187
Wykres 19. Pobór wody na potrzeby gospodarki narodowej i ludności w województwie lubuskim według źródeł poboru, podregionów i powiatów w 2017 r.....	Chart 19. Water withdrawal for needs of the national economy and population in lubuskie voivodship by sources of withdrawal and subregions and powiats in 2017	188
Wykres 20. Emisja zanieczyszczeń pyłowych według powiatów w województwie lubuskim w 2017 r.....	Chart 20. Gaseous pollutants emission by powiats in lubuskie voivodship in 2017	189
Wykres 21. Emisja zanieczyszczeń gazowych według powiatów w województwie lubuskim w 2017 r.....	Chart 21. Particulate pollutants emission by powiats in lubuskie voivodship in 2017	189
Wykres 22. Obszary o szczególnych walorach przyrodniczych prawnie chronione według województw w 2017 r.	Chart 22. Areas of special nature value under legal protection by viovodships in 2017	190
Wykres 23. Powierzchnia o szczególnych walorach przyrodniczych prawnie chroniona oraz pomniki przyrody w województwie lubuskim według podregionów i powiatów w 2017 r.....	Chart 23. Area of special nature value under legal protection and monuments of nature in lubuskie viovodship by subregions and gminas in 2017	190
Wykres 24. Powierzchnia gruntów leśnych oraz lesistość w województwie lubuskim według powiatów w 2017 r.	Chart 24. Forest land and forest cover in lubuskie voivodship by powiats in 2017.....	191

Spis wykresów (dok.)**List of charts (cont.)**Str.
Page

Wykres 25. Koła i obwody łowieckie w województwie lubuskim w łowieckim roku gospodarczym 2016/2017	Chart 25. Clubs of the Polish Hunting Association in hunting year 2016/2017.....	191
Wykres 26. Ważniejsze zwierzęta łowne w województwie lubuskim	Chart 26. Major game species in lubuskie voivodship	191
Wykres 27. Odstrzał ważniejszych zwierząt łownych w województwie lubuskim	Chart 27. Shooting of the main game species	191
Wykres 28. Lasy prywatne w województwie lubuskim według powiatów w 2014 r.	Chart 28. Private forest in lubuskie voivodship by powiats in 2017	192
Wykres 29. Lasy stanowiące własność gmin w województwie lubuskim według powiatów w 2017 r.	Chart 28. Forests owned by gminas in lubuskie voivodship by powiats in 2017.....	192
Wykres 30. Odpady wytworzone w ciągu roku w województwie lubuskim według powiatów w 2017 r.	Chart 30. Waste generated during a year in lubuskie voivodship by powiats in 2014	193
Wykres 31. Struktura nakładów na środki trwałe służące ochronie środowiska w województwie lubuskim według powiatów w 2017 r.	Chart 31. Structure of outlays on fixed assets for environmental protection in lubuskie voivodship by powiats in 2017.....	194
Wykres 32. Struktura nakładów na środki trwałe służące gospodarce wodnej w województwie lubuskim według powiatów w 2017 r.	Chart 32. Structure of outlays on fixed assets for water management in lubuskie voivodship by powiats in 2017.....	194

Objaśnienia znaków umownych

Symbols

Symbol Symbol	Opis Descriptions
Kreska (-)	zjawisko nie wystąpiło magnitude zero
Zero (0)	zjawisko istniało w wielkości mniejszej od 0,5 magnitude not zero, but less than 0,5 of a unit
(0,0)	zjawisko istniało w wielkości mniejszej od 0,05 magnitude not zero, but less than 0,05 of a unit
Kropka (.)	zupełny brak informacji albo brak informacji wiarygodnych data not available or not reliable
Znak (x)	wypełnienie pozycji jest niemożliwe lub niecelowe not applicable
Znak (Δ)	oznacza, że nazwy zostały skrócone w stosunku do obowiązującej klasyfikacji categories of applied classification are presented in abbreviated form
Znak (#)	oznacza, że dane nie mogą być opublikowane ze względu na konieczność zachowania tajemnicy statystycznej w rozumieniu ustawy o statystyce publicznej data may not be published due to the necessity of maintaining statistical confidentiality in accordance with the Law on Public Statistics
„W tym”	oznacza, że nie podaje się wszystkich składników sumy indicates that not all elements of the sum are given
Comma (,)	used in figures represents the decimal point

Ważniejsze skróty

Major abbreviation

Skrót Abbreviation	Pełna nazwa Complete name
tys. thous.	tysiąc thousand
mln	million million
zł zl	złoty zloty
szt. pcs.	sztuka pieces
mg	miligram milligram
kg	kilogram kilogram
dt	decytona deciton
t	tona tonne

SYMBOLS. MAJOR ABBREVIATIONS

Skrót Abbreviation	Pełna nazwa Complete name
t/r	ton rocznie
t/y	tonnes per year
m	metr metre
km	kilometr kilometre
m ²	metr kwadratowy square metre
ha	hektar hectare
km ²	kilometr kwadratowy square kilometre
m ³	metr sześcienny cubic metre
dam ³	dekametr sześcienny cubic decametre
hm ³	hektometr sześcienny cubic hectometre
d	doła
r.	rok
h	godzina hour
KW	kilowat kilowatt
KWh	kilowatogodzina kilowatt hour
GW	gigawat gigawatt
KWh	kilowatogodzina gigawatt hour
dB	decybel decibel
Bq	bekerel becquerel
Gy	grej gray
nGy	nanogrej nanogray
cd. cont.	ciąg dalszy continued
dok. cont.	dokończenie continued

Skrót Abbreviation	Pełna nazwa Complete name
Dz. U.	Dziennik Ustaw
NACE	Statistical Classification of Economic Activities in the European Community
nr (Nr) No.	numer number
PKD	Polska Klasyfikacja Działalności Polish Classification of Activities
poz.	pozycja
UE	Unia Europejska
EU	European Union
WE	Wspólnoty Europejskie
EC	European Communities
sekcje PKD section of the NACE	
wytwarzanie i zaopatrywanie w energię elektryczną, gaz, parę wodną i gorącą wodę x	wytwarzanie i zaopatrywanie w energię elektryczną, gaz, parę wodną, gorącą wodę i powietrze do układów klimatyzacyjnych electricity, gas, steam and air conditioning supply
dostawa wody; gospodarowanie ściekami i odpadami; rekultywacja x	dostawa wody; gospodarowanie ściekami i odpadami oraz działalność związana z rekultywacją water supply; sewerage, waste management and remediation activities
handel; naprawa pojazdów samochodowych trade; repair of motor vehicles	handel hurtowy i detaliczny; naprawa pojazdów samochodowych, włączając motocykle wholesale and retail trade; repair of motor vehicles and motorcycles
zakwaterowanie i gastronomia accommodation and catering	działalność związana z zakwaterowaniem i usługami gastronomicznymi accommodation and food service activities
obsługa rynku nieruchomości x	działalność związana z obsługą rynku nieruchomości real estate activities
administrowanie i działalność wspierająca x	działalność w zakresie usług administrowania i działalność wspierająca administrative and support service activities

Synteza

Executive summary

Warunki naturalne

Województwo lubuskie zajmuje środkowozachodnią część Polski – od północy graniczy z województwem zachodniopomorskim, od wschodu z wielkopolskim, od południa z dolnośląskim, a granica zachodnia jest granicą państwową z Niemcami.

Ziemia Lubuska należy do lubusko-dolnośląskiego regionu klimatycznego. Klimat na północy województwa, w pasie pradoliny Noteci i Warty, ma charakter przejściowy między chłodnym i dość wilgotnym regionem pomorskim, a cieplejszą i suchszą częścią środkową i południową regionu lubusko-dolnośląskiego. Region zaliczany jest do najcieplejszych w kraju – w Słubicach znajduje się tzw. „polski biegun ciepła”, gdzie notowane są najwyższe maksymalne temperatury w Polsce – absolutne maksimum zanotowane 30 lipca 1994 r. wyniosło – 39,5°C. Średnia temperatura roczna z wielolecia jest wysoka i na prawie całym obszarze województwa wynosi około 9,0°C. Średnia temperatura stycznia wynosi od -0,8°C do 0,1°C, a lipca powyżej 18,8°–19,1°C.¹

Tablica 1. Temperatury powietrza, opady atmosferyczne, usłonecznienie, zachmurzenie i prędkość wiatru
Table 1. Air temperatures atmospheric precipitation, insolation, cloudiness and wind velocity

Stacje meteorologiczne		Wzniesienie stacji nad poziom morza w m	Średnie temperatury powietrza w °C	Suma opadów w mm	Usłonecznienie w h	Średnie zachmurzenie w oktantach ^a	Średnia prędkość wiatru w m/s
Gorzów Wlkp.	2015	72	10,2	424	1853	5,3	2,7
	2016	72	9,8	473	1697	5,5	2,5
	2017	72	9,6	872	1578	5,7	2,7
Zielona Góra	2015	192	10,4	473	2159	5,1	3,1
	2016	192	9,7	622	1902	5,4	2,8
	2017	192	9,5	807	1805	5,7	3,0

^a Stopień zachmurzenia nieba: od 0 (niebo bez chmur) do 8 (całkowicie pokryte chmurami).

Źródło: dane Instytutu Meteorologii i Gospodarki Wodnej.

Średnia temperatura powietrza zanotowana w 2017 r. na stacji meteorologicznej w Gorzowie Wlkp. wyniosła 9,6°C, a na stacji w Zielonej Górze 9,5°C i była niższa od zanotowanej w 2015 r. odpowiednio o: 0,6°C i o 0,9°C.

Średnia roczna suma opadów atmosferycznych wynosi 586 mm i występuje duże zróżnicowanie opadów na terenie województwa (od około 530 mm do niemal 700 mm na południu). Pokrywa śnieżna utrzymuje się przez około 40 dni w roku w zachodniej części regionu i około 50 dni w części wschodniej. Przeważają wiatry zachodnie i południowo-zachodnie (35-38%).²

W 2017 r. roczna suma opadów wyniosła 872 mm (Gorzów Wlkp.) i 807 mm (Zielona Góra) i była odpowiednio o 448 mm i 334 mm wyższa niż w 2015 r. Średnie zachmurzenie wyniosło 5,7 oktantów, natomiast średnia prędkość wiatru wzrosła w niewielkim stopniu na przestrzeni dwóch lat, osiągając poziom 2,7 m/s w Gorzowie Wlkp. i 3,0 m/s w Zielonej Górze.

¹ „Stan środowiska w województwie lubuskim w latach 2016-2017”, Wojewódzki Inspektorat Ochrony Środowiska w Zielonej Górze, Biblioteka Monitoringu Środowiska, Zielona Góra 2018.

² Tamże.

Obszar województwa lubuskiego znajduje się w zlewisku Bałtyku, w środkowej części dorzecza Odry, w granicach którego znajdują się trzy regiony wodne: Środkowej Odry, Warty oraz Dolnej Odry i Przymorza Zachodniego (od 2018 r. dodatkowo region wodny Noteć). Powierzchnia dorzecza Odry – do północnego krańca województwa – wynosi 108064,8 km² (90,9% powierzchni całkowitej).

Na terenie województwa znajduje się 550 rzek, kanałów oraz innych cieków o istotnej wielkości, o łącznej długości ok. 5726 km. Średnia gęstość sieci rzecznej wynosi 0,41 km/km². Część północna województwa lubuskiego, na północ od doliny Odry, posiada stosunkowo wysoki współczynnik jeziorności (stosunek powierzchni jezior do powierzchni obszaru), wynoszący około 1,3%. W pozostałej części, położonej poniżej linii ostatniego zlodowacenia, jeziorność wynosi poniżej 0,3%.

Województwo lubuskie obfituje w jeziora (w liczbie 519) o łącznej powierzchni 13009,8 ha, co stanowi 0,93% powierzchni województwa. Największym jeziorem regionu jest Jezioro Sławskie o powierzchni zwierciadła wody 817,3 ha, a następne w kolejności to jeziora Osiek wraz z Ogardzką Odnogą (534,3 ha) i Niestysz (486,2 ha). Najgłębszym jeziorem województwa, a dziesiątym w Polsce jest jezioro Ciecz (Trzeźniowskie) – 58,8 m. Ponad 40 m głębokości ma jezioro Lipie (42,0 m). Największą objętość wody magazynują jeziora: Osiek ponad 50 mln m³, Sławskie 42,6 mln m³ i Ostrowiec 36,4 mln m³.

Zasobność w wody podziemne jest dobra w części północnej i średnia w części południowej województwa. Wody podziemne zaliczają się głównie do regionu Środkowopolskiego, tylko obszar południowo-wschodni należy do regionu przedsudeckiego. Zasoby eksploatacyjne wód podziemnych województwa stanowią ok. 4,7% zasobów całego kraju.³

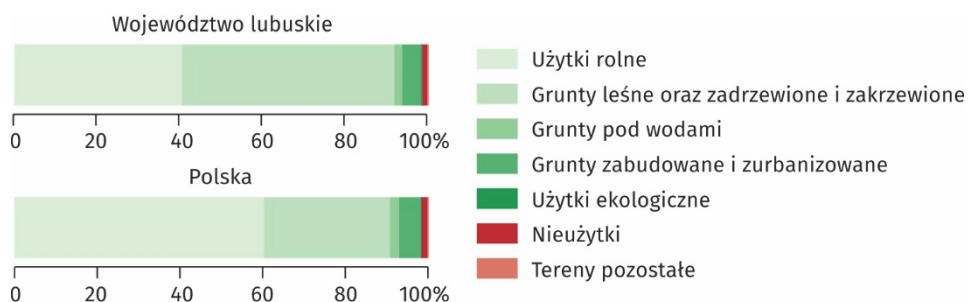
Lubuskie bogate jest w walory przyrodnicze, są to m.in.: urozmaicony krajobraz, malownicze jeziora, rzeki oraz duże kompleksy leśne – województwo lubuskie cechuje najwyższa lesistość w kraju (49,3%). Znajdują się tu 2 parki narodowe: Drawieński Park Narodowy i Park Narodowy „Ujście Warty”. Prowadzone przez Regionalną Dyрекcyję Ochrony Środowiska w Gorzowie Wlkp. rejestry obejmują: 67 rezerwatów przyrody, 8 parków krajobrazowych, 38 obszarów chronionego krajobrazu, 408 użytków ekologicznych i 15 zespołów przyrodniczo krajobrazowych oraz 1388 pomników przyrody. W ramach sieci „Natura 2000” wyznaczono 13 obszarów specjalnej ochrony ptaków (OSO) i 66 specjalnych obszarów ochrony siedlisk (SOO); ochrona bioróżnorodności i bogactwa przyrodniczego „Natura 2000” obejmuje blisko 36% powierzchni województwa.

Wykorzystanie i ochrona powierzchni ziemi i gleby

Ogólna **powierzchnia geodezyjna** województwa lubuskiego w dniu 1 I 2017 r. wyniosła 1398,8 tys. ha i stanowiła 4,5% powierzchni kraju. W porównaniu ze stanem w dniu 1 I 2015 r. powierzchnia województwa wzrosła o 4 ha. Na 1 mieszkańca województwa przypadało 13749 m².

Wykres 1. Struktura wykorzystania powierzchni geodezyjnej w 2017 r. Stan w dniu 1 I

Chart 1. Structure of directions of land use of in 2017. As of 1 Jan.

³ „Stan środowiska w województwie lubuskim w latach 2016-2017”, Wojewódzki Inspektorat Ochrony Środowiska w Zielonej Górze, Biblioteka Monitoringu Środowiska, Zielona Góra 2018.

W strukturze gruntów ponad połowę arealu stanowiły grunty leśne oraz zadrzewione i zakrzewione, których powierzchnia ukształtowała się na poziomie 715,6 tys. ha. Użytki rolne zajmowały 565,5 tys. ha, grunty zabudowane i zurbanizowane – 65,2 tys. ha, grunty pod wodami – 26,0 tys. ha, nieużytki – 17,0 tys. ha, a tereny różne – 6,0 tys. ha.

W okresie od 1 I 2015 r. do 1 I 2017 r. wzrosła powierzchnia gruntów zabudowanych i zurbanizowanych (o 1,3 tys. ha) oraz gruntów pod wodami powierzchniowymi (o 1,1 tys. ha), a także użytków ekologicznych i użytków rolnych (po 0,5 tys. ha). Spośród gruntów zabudowanych i zurbanizowanych odnotowano wzrost m.in. w powierzchni terenów mieszkaniowych (o 0,6 tys. ha), terenów komunikacyjnych (o 0,3 tys. ha) oraz terenów przemysłowych (o 0,1 tys. ha).

Z uwagi na fakt wyłączenia od 2017 r. z pozycji „grunty leśne oraz zadrzewione i zakrzewione” gruntów zadrzewionych i zakrzewionych występujących na użytkach rolnych, znacząco zmniejszyła się powierzchnia tych gruntów (o 3,2 tys. ha, tj. mniej o 0,4% w porównaniu z 2015 r.).

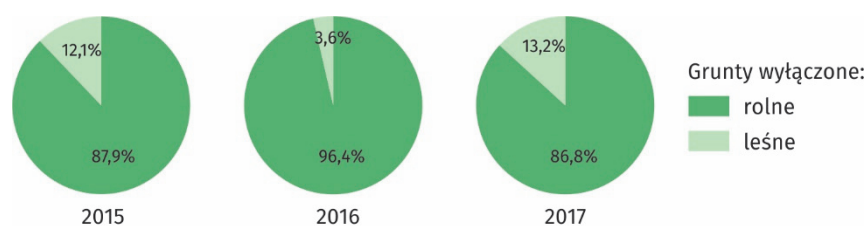
Według stanu w dniu 1 I 2017 r. największy udział w powierzchni użytków rolnych miały grunty orne (70,9%) oraz łąki trwałe i pastwiska trwałe (24,0%), a grunty rolne zabudowane stanowiły 2,4% powierzchni użytków rolnych.

Tereny wiejskie zajmowały obszar 1312,0 tys. ha i stanowiły 93,8% ogólnej powierzchni województwa lubuskiego, a tereny miejskie – 86,8 tys. ha (6,2%).

W latach 2015-2017, w trybie przepisów prawnych o ochronie gruntów rolnych i leśnych, na cele nierolnicze wyłączono łącznie 851 ha gruntów rolnych, natomiast na cele nieleśne – 80 ha gruntów leśnych. Wyłączone grunty rolne i leśne zostały przeznaczone m.in.: na tereny osiedlowe (56,5%), na tereny przemysłowe (23,3%), pod użytki kopalne (13,0%) oraz pod drogi i szlaki komunikacyjne (2,5%).

W 2017 r. z produkcji rolniczej i leśnej na cele nierolnicze i nieleśne wyłączono 287 ha gruntów rolnych i leśnych (249 ha gruntów rolnych oraz 38 ha gruntów leśnych). Grunty wyłączone z produkcji rolniczej i leśnej zostały przeznaczone m.in.: na tereny osiedlowe (44,6%), na tereny przemysłowe (39,4%), pod drogi i szlaki komunikacyjne (6,3%) oraz pod użytki kopalne (3,8%). W porównaniu z 2015 r. na cele nierolnicze i nieleśne wyłączono więcej gruntów rolnych i gruntów leśnych odpowiednio o: 52 ha i 11 ha.

Wykres 2. Grunty rolne wyłączone na cele nierolnicze i leśne na cele nieleśne^a w województwie lubuskim
 Chart 2. Agricultural land designated for non-agricultural purposes and forest land^a designated for non-forest purposes

^a W trybie obowiązywania przepisów prawnych o ochronie gruntów rolnych i leśnych.

Tablica 2. Grunty zdewastowane i zdegradowane wymagające rekultywacji i zagospodarowania oraz grunty zrehabilitowane i zagospodarowane

Table 2. Devastated and degraded land requiring reclamation and management as well as reclaimed and managed land

Wyszczególnienie	2015	2016	2017
	w ha		
Grunty wymagające rekultywacji (stan w dniu 31 XII)	1661	1646	1704
zdewastowane	761	714	749
zdegradowane	900	932	955
Grunty (w ciągu roku):			
zrekultywowane	44	39	23
w na cele:			
rolnicze	40	36	20
leśne	4	3	3
zagospodarowane	24	16	17
w tym na cele leśne	2	2	1

Źródło: dane Ministerstwa Rolnictwa i Rozwoju Wsi.

W końcu 2017 r. powierzchnia gruntów, które utraciły całkowicie wartość użytkową (grunty zdewastowane) oraz gruntów, których wartość użytkowa rolnicza lub leśna zmalała (grunty zdegradowane) w wyniku pogorszenia się warunków przyrodniczych lub wskutek zmian środowiska oraz działalności przemysłowej, a także wadliwej działalności rolniczej wyniosła 1704 ha (wzrost o 2,6% w stosunku do 2015 r.). W ciągu roku zrehabilitowano 23 ha (o 47,7% mniej niż w 2015 r.), a zagospodarowano – 17 ha gruntów (spadek o 29,2%).

Dla utrzymania dobrego stanu gleb wymagana jest m. in. działalność w zakresie melioracji. Powierzchnia zmeliorowanych użytków rolnych wyniosła w 2016 r. 176,5 tys. ha, co stanowiło 45,1% ogólnej powierzchni użytków rolnych. Powierzchnia gruntów ornych zmeliorowanych stanowiła 105,3 tys. ha (w tym zdrenowane 57,1%), a łąk i pastwisk 71,3 tys. ha (w tym zdrenowane 8,4%).

Tablica 3. Powierzchnia zmeliorowanych użytków rolnych oraz spółki wodne

Stan w dniu 31 XII

Table 3. Area of reclaimed agricultural land and water companies

As of 31 XII

Wyszczególnienie	2015	2016
OGÓŁEM w tys. ha	176,5	176,5
W % ogólnej powierzchni użytków rolnych	40,2	45,1
Grunty orne w tys. ha	105,3	105,3
w tym: zdrenowane	60,1	60,1
nawadniane	5,2	4,6
łąki i pastwiska trwałe w tys. ha	71,3	71,3
w tym: zdrenowane	6,0	6,0
nawadniane	20,7	20,7
Spółki wodne	47	47
grunty zmeliorowane w tys. ha	93,6	94,3

Źródło: dane Ministerstwa Rolnictwa i Rozwoju Wsi.

Niekorzystnym zjawiskiem dla działalności człowieka oraz środowiska są pożary. W 2017 r. zanotowano 546 pożarów, w tym 59 pożarów dotknęło upraw rolnych, łąk i rżysk na powierzchni 63 ha. Natomiast na nieużytkach zarejestrowano 487 pożarów, które objęły 210 ha.

Tablica 4. Pożary^a upraw rolnych, łąk, rżysk i nieużytków
Table 4. Fires^a of agricultural crops, meadows, stubbles and wasteland

Wyszczególnienie	2015	2016	2017
Pożary: upraw rolnych, łąk, rżysk	153	40	59
nieużytków	1199	379	487
Powierzchnia pożarów w ha:			
upraw rolnych, łąk, rżysk	254	22	63
nieużytków	685	255	210

^a Powstałe w wyniku wypalania pozostałości roślinnych.

Źródło: dane Komendy Głównej Państwowej Straży Pożarnej.

Zasoby, wykorzystanie, zanieczyszczenie i ochrona wód

Jakość wód na terenie województwa lubuskiego jest wynikiem działań związanych z poborem wody, odprowadzaniem do wód ścieków komunalnych i przemysłowych oraz z doptywem zanieczyszczeń z tzw. źródeł przestrzennych, tj. spływów powierzchniowych z pól, pastwisk i łąk, składowisk odpadów oraz zanieczyszczonych opadów atmosferycznych (wprowadzających do wód zanieczyszczenia z powietrza).

Lubuskie dysponuje niewielkimi zasobami wód powierzchniowych, dlatego też podstawowym zabezpieczeniem potrzeb ludności i przemysłu są wysokiej jakości wody podziemne. Zasobność w wody podziemne jest dobra w części północnej i średnia w części południowej województwa. W 2017 r. **zasoby eksploatacyjne wód podziemnych** szacowane były na ponad 829 hm³, co stanowiło 4,7% wielkości krajowej. Większość wód podziemnych (92,8%) pochodziła z utworów geologicznych czwartorzędowych.

W 2017 r. **pobór wody** na potrzeby gospodarki narodowej i ludności wyniósł w województwie lubuskim 93,0 hm³ (0,9% poboru wody w kraju), tj. o 5,3% mniej niż w 2015 r. Wody podziemne stanowiły 58,4% wody pobranej w 2017 r.

Tablica 5. Pobór wody na potrzeby gospodarki narodowej i ludności według źródeł poboru
Table 5. Water withdrawal for needs of the national economy and population by sources of withdrawal

Wyszczególnienie	2015		2016		2017	
	w hm ³	w odsetkach	w hm ³	w odsetkach	w hm ³	w odsetkach
OGÓŁEM	98,2	100,0	99,5	100,0	93,0	100,0
na cele:						
Produkcyjne (poza rolnictwem, leśnictwem, łowiectwem i rybactwem – z ujęć własnych)	12,1	12,3	12,5	12,6	12,1	13,0
wody: powierzchniowe	5,3	5,4	5,4	5,4	5,0	5,4
podziemne	6,8	6,9	7,2	7,2	7,0	7,6
Nawodnień w rolnictwie i leśnictwie oraz uzupełnianie stawów rybnych	34,6	35,2	35,8	36,0	30,7	33,0
Eksploatacji sieci wodociągowej ^a	51,5	52,5	51,2	51,4	50,2	54,0
wody: powierzchniowe	3,7	3,8	3,1	3,1	3,0	3,2
podziemne	47,8	48,7	48,0	48,3	47,2	50,8

^a Pobór wody mierzony na ujęciach, przed wtłoczeniem do sieci.

Na potrzeby eksploatacji sieci wodociągowej pobrano 50,2 hm³ wody – 54,0% poboru ogółem), na cele produkcyjne – 12,1 hm³ (13,0%), a do nawodnień w rolnictwie i leśnictwie oraz napełniania i uzupełniania stawów rybnych – 30,7 hm³ (33,0%). Ponad 90% wody pobranej na potrzeby zaopatrzenia sieci wodociągowej stanowiły wody podziemne.

W skali województwa największy pobór wody w 2017 r. odnotowano w powiecie krośnieńskim – 14,4 hm³ (15,5% poboru ogółem), powiecie żarskim – 13,4 hm³ (14,4%) i w powiecie gorzowskim – 13,0 hm³ (14,0%), przy czym w powiecie krośnieńskim blisko 80% poboru wody przypadło na cele związane z nawodnieniami w rolnictwie i leśnictwie oraz napełnianiem i uzupełnianiem stawów rybnych.

Największy udział w poborze wody na cele produkcyjne w województwie lubuskim miał powiat gorzowski – 41,0% i miasto na prawach powiatu Gorzów Wlkp. – 20,1%.

W 2017 r. **zużyto 80,3 hm³ wody**, tj. 0,8% wielkości krajowej. Było to mniej zarówno w porównaniu z rokiem poprzednim jak i z 2015 r. odpowiednio o: 6,6% i 4,6%. Największy udział w zużyciu wody na potrzeby gospodarki narodowej i ludności, miała eksploatacja sieci wodociągowej – prawie 48% (38,2 hm³). Zużycie wody do nawodnień w rolnictwie i leśnictwie oraz do napełniania i uzupełniania stawów rybnych wyniosło 30,7 hm³ (38,2% ogółu), przemysł zużył 11,4 hm³, w tym 89,1% wody przeznaczono na cele produkcyjne.

Najwięcej wody według Polskiej Klasyfikacji Działalności (PKD 2007) zużyto w przetwórstwie przemysłowym – 8,8 hm³ (77,4% zużycia ogółem), z czego 54,0% zużyły zakłady zajmujące się produkcją papieru i wyrobów z papieru, na działalność związaną z wytwarzaniem i zaopatrywaniem w energię elektryczną, gaz, parę wodną i gorącą wodę przypadło – 1,3 hm³ wody (11,5% zużycia na potrzeby przemysłu).

Tablica 6. Zużycie wody na potrzeby gospodarki narodowej i ludności
Table 6. Consumption of water for needs of the national economy and population

WYSZCZEGÓLNIENIE	2015		2016		2017	
	w hm ³	w odsetkach	w hm ³	w odsetkach	w hm ³	w odsetkach
O G Ó Ł E M	84,1	100,0	86,0	100,0	80,3	100,0
Przemysł	11,3	13,4	11,9	13,8	11,4	14,2
w tym na cele produkcyjne	10,1	12,0	10,6	12,3	10,2	12,7
Rolnictwo i leśnictwo ^a	34,6	41,1	35,8	41,6	30,7	38,2
Eksploatacja sieci wodociągowej ^b	38,3	45,5	38,3	44,6	38,2	47,6

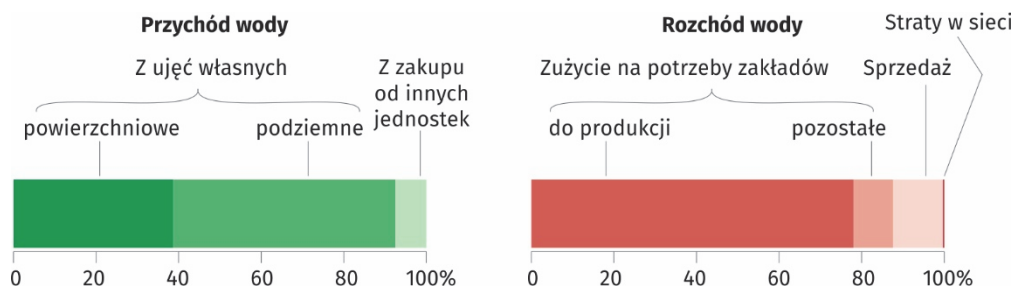
^a Woda zużyta do nawadniania w rolnictwie i leśnictwie oraz napełniania i uzupełniania stawów rybnych. ^b Bez zużycia wody na cele przemysłowe z wodociągów stanowiących własność gmin, wojewódzkich zakładów usług wodnych i spółek wodnych.

Struktura zużycia wody w ostatnich latach ulega zmianie. W 2017 r. zużycie wody na potrzeby przemysłu stanowiło 14,2% ogółu zużycia, tj. o 1,7 p. proc. więcej niż w 2010 r., ale jedynie o 0,4 p. proc. więcej niż w 2016 r. W skali roku wzrósł także udział eksploatacji sieci wodociągowej o 3,0 p. proc., natomiast obniżył się udział nawodnień w rolnictwie i leśnictwie – o 3,4 p. proc.

Gospodarstwa domowe zużyły 29,1 hm³ wody, tj. mniej o 3,4% w porównaniu z 2015 r. Przeciętne zużycie wody na 1 mieszkańca w gospodarstwach domowych w 2017 r. wyniosło 28,6 m³ (w 2015 r. – 29,5 m³), przy czym w miastach wskaźnik ten osiągnął wielkość 30,6 m³, a na wsi 24,9 m³. W przekroju terytorialnym największym wskaźnikiem zużycia wody na 1 mieszkańca charakteryzowały miasta na prawach powiatu: Zielona Góra (32,5 m³) i Gorzów Wlkp. (31,1 m³) oraz powiaty: słuwicki (30,2 m³), wschowski (29,0 m³) i żagański (27,8 m³). Najmniejsze zużycie wody przypadło na 1 mieszkańca gospodarstwa domowego z powiatu strzelecko-drezdeneckiego (26,3m³).

Wykres 3. Pobór i zużycie wody w przemyśle w województwie lubuskim w 2017 r.

Chart 3. Water withdrawal and consumption of water in industry in lubuskie voivodship in 2017

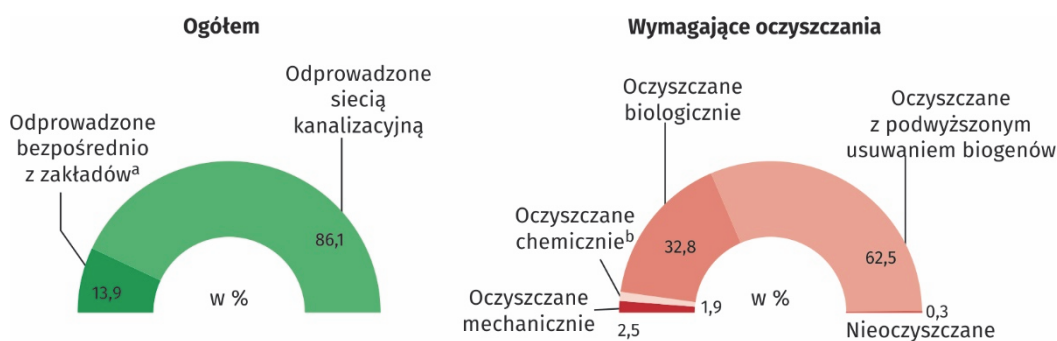
Woda zużyta przez zakłady produkcyjne oraz na potrzeby ludności wraca do środowiska w postaci ścieków, które są głównym czynnikiem zanieczyszczenia i degradacji zasobów wodnych.

W 2017 r. w województwie lubuskim do wód powierzchniowych lub do ziemi **odprowadzono** 38,4 hm³ **ścieków komunalnych i przemysłowych**, tj. 0,5% ogółu ścieków odprowadzonych do wód lub do ziemi w Polsce. Było to o 5,6% więcej niż w 2015 r. Na ścieki przemysłowe przypadało 22,3% (8,6 hm³), a pozostałe 77,7% – 29,9 hm³) – na ścieki komunalne. Z ogółu ścieków, 99,4% wymagało oczyszczania, w tym ponad 62% oczyszczono z podwyższonym usuwaniem biogenów. W latach 2015–2017 ilość ścieków wymagających oczyszczania wykazywała tendencję wzrostową.

W 2017 r. 38,2 hm³ ścieków wymagało oczyszczania (o 7,0% więcej niż w 2015 r.), w tym 99,7% zostało oczyszczonych. Najwięcej ścieków było oczyszczanych z podwyższonym usuwaniem biogenów – 62,7% i biologicznie – 32,9%, mechanicznie oczyszczono 2,5% ogółu ścieków wymagających oczyszczania, a chemicznie – 1,9%. Na przestrzeni ostatnich lat niewielkiej zmianie ulega struktura ścieków przemysłowych i komunalnych wymagających oczyszczania. W porównaniu z 2010 r. zmniejszył się odsetek ścieków oczyszczanych mechanicznie, biologicznie i chemicznie (w skali od 0,1 do 1,1 p. proc.), a wzrósł – oczyszczanych z podwyższonym usuwaniem biogenów (o 2,2 p. proc.).

Wykres 4. Ścieki przemysłowe i komunalne odprowadzone do wód lub do ziemi w województwie lubuskim w 2017 r.

Chart 4. Industrial and municipal wastewater discharged into waters or into the ground in lubuskie voivodship in 2017

^a Łącznie z wodami chłodniczymi, wodami z odwadniania zakładów górniczych oraz obiektów budowlanych,

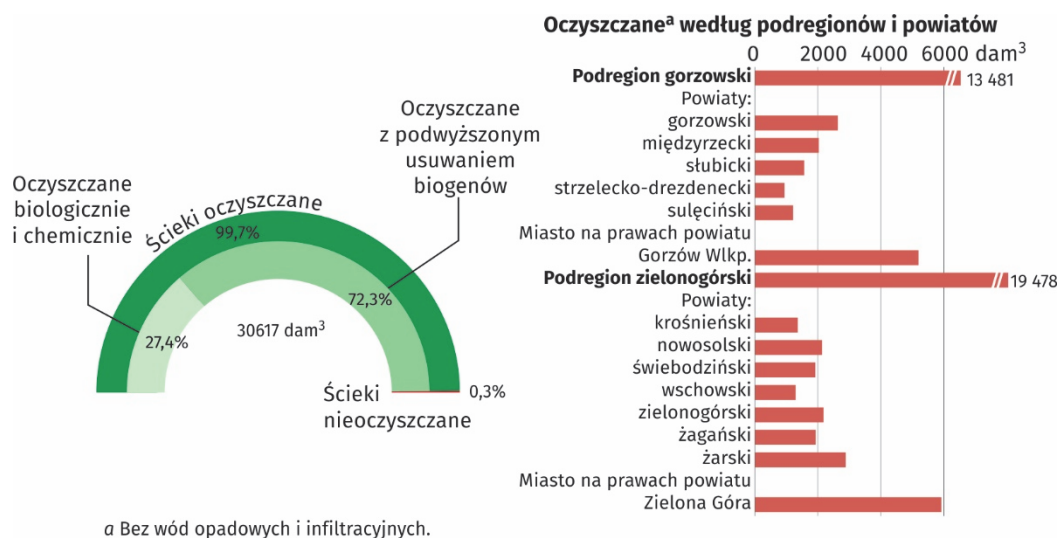
^a także z zanieczyszczonymi wodami opadowymi.

^b Dotyczy ścieków przemysłowych.

Powiaty wytwarzające najwięcej ścieków odprowadzonych do wód lub do ziemi wymagających oczyszczania to: miasto Gorzów Wlkp. – 15,6% udziału w województwie, miasto Zielona Góra – 15,4%, powiat gorzowski – 14,8% oraz powiat żarski – 9,5%. Jednocześnie najmniej tego typu ścieków odprowadzono w powiatach: strzelecko-drezdeneckim, sulęcińskim i krośnieńskim (odpowiednio: 2,5%, 3,2% i 3,6% udziału w wielkości wojewódzkiej).

Wykres 5. Ścieki komunalne odprowadzone siecią kanalizacyjną według podregionów i powiatów w województwie lubuskim w 2017 r.

Chart 5. Municipal wastewater discharged through sewage network by subregions and powiats in lubuskie voivodship in 2017

Na terenie województwa lubuskiego znajduje się 5 miast o dużej skali zagrożenia środowiska ściekami. Odprowadziły one 52,9% ścieków wymagających oczyszczania w województwie. Czołówkę stanowią: Gorzów Wlkp., Zielona Góra i Kostrzyn nad Odrą. W 2017 r. w Gorzowie Wlkp. odprowadzono do wód lub do ziemi 5965 dam³ ścieków wymagających oczyszczania, tj. 69,4 dam³/km², w Zielonej Górze – 5888 dam³, tj. 21,3 dam³/km², a w Kostrzynie nad Odrą – 4644 dam³, tj. 101,0 dam³/km², podczas gdy średnia wojewódzka wynosiła 2,7 dam³/km² (w Polsce na 1 km² powierzchni przypadają 7,0 dam³ odprowadzonych ścieków wymagających oczyszczania).

W województwie lubuskim w omawianym roku działało 128 **oczyszczalni ścieków** (przemysłowych i komunalnych). Wśród nich znajdowało się 105 oczyszczalni ścieków **komunalnych**, w tym: 82 typu biologicznego i 23 z podwyższonym usuwaniem biogenów. W ostatniej dekadzie (od 2007 r.) liczba oczyszczalni komunalnych zwiększyła się o 18, natomiast oczyszczalni przemysłowych - spadła o 19.

W 2017 r. w stosunku do 2015 r. przybyły 2 oczyszczalnie ścieków komunalnych typu biologicznego oraz ubyły 2 oczyszczalnie ścieków komunalnych z podwyższonym usuwaniem biogenów.

W omawianym roku **ścieki przemysłowe** województwa lubuskiego oczyszczane były przez 23 oczyszczalnie ścieków, w tym: 14 typu biologicznego (o 2 mniej niż w 2015 r.), 5 typu mechanicznego (spadek o 2 oczyszczalnie w porównaniu z 2015 r.) i 4 chemiczne (wzrost o 1 obiekt).

W końcu 2017 r. najwięcej oczyszczalni ścieków komunalnych działało w powiecie żagańskim (12 obiektów), żarskim i krośnieńskim (po 11 obiektów), a najmniej w powiecie wschowskim (3), 2 oczyszczalnie (biologiczna i z podwyższonym usuwaniem biogenów) w Zielonej Górze oraz 1 oczyszczalnia (z podwyższonym usuwaniem biogenów) w Gorzowie Wlkp.

Według danych szacunkowych w województwie lubuskim 76,7% **ludności korzystało z oczyszczalni ścieków**. Odsetek ten w ciągu ostatnich pięciu lat (od 2013 r.) systematycznie wzrastał, dla porównania, w 2013 r. wyniósł 71,4%. Największy odsetek ludności korzystającej z oczyszczalni ścieków odnotowano w Zielonej Górze – 95,8%, Gorzowie Wlkp. – 93,8% oraz w powiecie świebodzińskim (91,3%), natomiast najmniejszy – w powiatach: strzelecko-drezdeneckim (61,2%) i wschowskim (62,9%).

Pośrednio na zmniejszenie zanieczyszczenia wód i gleby wpływa rozbudowa sieci wodociągowej i kanalizacyjnej. Kolejny rok kontynuowane są prace związane z rozwojem gospodarki wodno-ściekowej. Długość czynnej **sieci wodociągowej** rozdzielczej (bez połączeń prowadzących do budynków i innych obiektów) w 2017 r. w województwie lubuskim wynosiła 7,0 tys. km, tj. o 0,4% więcej niż w 2015 r. Do sieci wodociągowej podłączono 136,8 tys. budynków mieszkalnych i zbiorowego zakwaterowania (wzrost odpowiednio o 3,6%). Sieć na terenach wiejskich stanowi 67,2% całkowitej długości w województwie.

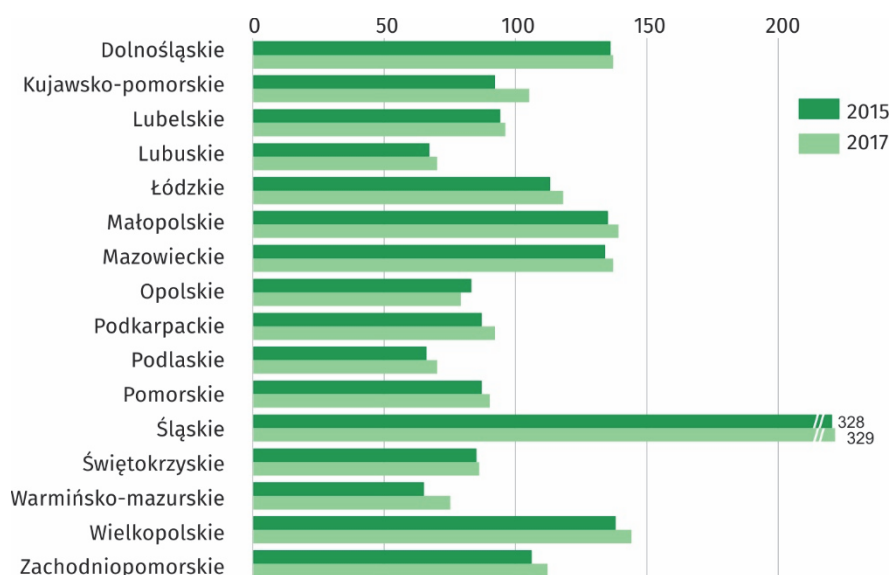
Systematycznej rozbudowie ulega również **sieć kanalizacyjna**. W 2017 r. długość tej sieci wynosiła 4,4 tys. km i zwiększyła się w odniesieniu do 2015 r. o 0,2 tys. km (o 5,5%). W latach 2015-2017 do sieci kanalizacyjnej podłączono 6,1 tys. budynków mieszkalnych i zbiorowego zakwaterowania. Wysokie tempo rozwoju infrastruktury wodno-ściekowej odnotowano na terenach wiejskich, nadal jednak odsetek ludności wiejskiej korzystającej z urządzeń komunalnych jest znacznie niższy niż w mieście (szczególnie w przypadku sieci kanalizacyjnej).

Zanieczyszczenie i ochrona powietrza

O skali i strukturze zanieczyszczeń powietrza decyduje przede wszystkim sektor energetyczno-przemysłowy. Dla zbiorowości ww. sektora przyjęto określenie **zakłady szczególnie uciążliwe dla czystości powietrza**.

Wykres 6. Zakłady szczególnie uciążliwe emitujące zanieczyszczenia powietrza według województw

Chart 6. Plants of significant nuisance to air quality by voivodship

W końcu 2017 r. w województwie lubuskim odnotowano 70 takich zakładów (w 2015 r. – 67 i 69 w 2016 r.). Wśród nich 48,6% posiadało urządzenia do redukcji zanieczyszczeń pyłowych, a 4,3% gazowych.

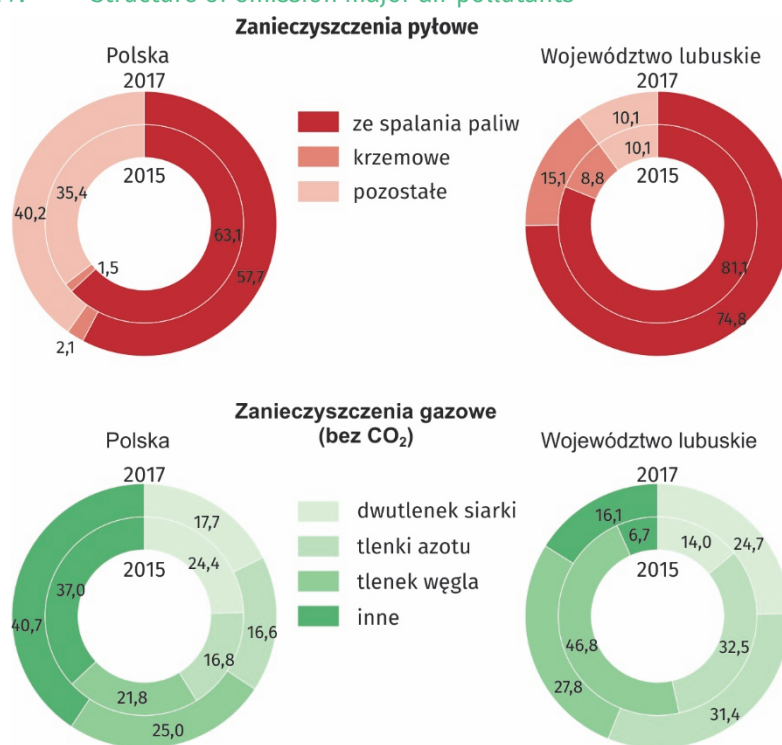
Emisja zanieczyszczeń pyłowych i gazowych w województwie lubuskim z zakładów szczególnie uciążliwych dla czystości powietrza wyniosła w ciągu roku 8,7 tys. t (gazowe bez dwutlenku węgla). Na przestrzeni 10 lat (od 2008 r.) znacząco zmniejszyła się zarówno emisja zanieczyszczeń pyłowych, jak i gazowych (pyłowe spadek o 0,5 tys. ton, tj. o 35,7%, gazowe (bez CO₂) spadek o 20,4 tys. ton, tj. o 70,1%).

Tablica 7. Emisja zanieczyszczeń pyłowych z zakładów szczególnie uciążliwych dla czystości powietrza
Table 7. Particulate pollutants emission from plants of significant nuisance to air quality

Wyszczególnienie	2015		2016		2017	
	ogółem w t	na 1 km ² w kg	ogółem w t	na 1 km ² w kg	ogółem w t	na 1 km ² w kg
O G Ó Ł E M	883	63,1	928	66,3	870	62,2
w tym:						
Ze spalania paliw	716	51,2	732	52,3	651	46,5
Krzemowe	78	5,6	111	7,9	131	9,4
Węglowo-grafitowe, sadza	2	0,1	2	0,1	4	0,3

Wykres 7. Struktura emisji głównych zanieczyszczeń powietrza
Chart 7. Structure of emission major air pollutants

W 2017 r. wyemitowano 0,9 tys. t **zanieczyszczeń pyłowych** (62,2 kg na 1 km² powierzchni), co stanowiło 2,4% ogólnopolskiej emisji pyłów (w Polsce średnio 113,7 kg na 1 km²). W skali roku nastąpił spadek emisji o 6,3%. Pochodziła ona głównie ze spalania paliw (74,8% ogólnej emisji pyłów). Najwięcej zanieczyszczeń pyłowych zanotowano powiecie żarskim – 173 t/rok, tj. 19,9% wytworzonych w województwie. Na kolejnych miejscach uplasowały się powiaty: zielonogórski (18,3%) i gorzowski (11,4%). Najmniejszą emisją pyłów w województwie lubuskim, wynoszącą 2,3%, charakteryzował się powiat słubicki.

Wśród **zanieczyszczeń gazowych** dominował dwutlenek węgla (CO₂), stanowiąc łącznie 99,6% ogólnej emisji gazów. Ponadto w skład zanieczyszczeń wchodziły także m.in.: dwutlenek siarki, tlenek węgla oraz tlenki azotu. W 2017 r. emisja **zanieczyszczeń gazowych**

(bez CO₂) wynosiła 8,7 tys. (0,6 t na 1 km²), tj. 0,6% wielkości krajowej. W ciągu roku odnotowano spadek emisji gazów (bez CO₂) o 2,5%.

Tablica 8. Emisja zanieczyszczeń gazowych z zakładów szczególnie uciążliwych dla czystości powietrza
Table 8. Gaseous pollutants emission from plants of significant nuisance to air quality

Wyszczególnienie	2015		2016		2017	
	w tys.ton	na 1 km ² w t	w tys.ton	na 1 km ² w t	w tys.ton	na 1 km ² w t
O G Ó Ł E M	2000,1	143,0	2184,2	156,1	2194,2	156,9
w tym:						
Dwutlenek siarki	2,6	0,2	2,5	0,2	2,1	0,2
Tlenki azotu (w przeliczeniu na NO ₂)	6,1	0,4	2,7	0,2	2,7	0,2
Tlenek węgla	8,8	0,6	2,4	0,2	2,4	0,2
Dwutlenek węgla	1981,3	141,6	2175,3	155,5	2185,5	156,2

W strukturze gazowych zanieczyszczeń powietrza (bez dwutlenku węgla) największy udział miały tlenki azotu (31,3%), udział tlenku węgla wyniósł 27,8%, a dwutlenek siarki stanowił 24,7%.

Najwięcej emisji zanieczyszczeń gazowych (bez CO₂) przypadało na powiat żarski – 24,8%, najmniej gazowych zanieczyszczeń powietrza wyemitowały zakłady położone w powiecie sulcińskim (1,1%).

Wskaźnik zanieczyszczeń zatrzymanych i zneutralizowanych w **urządzeniach do redukcji zanieczyszczeń pyłowych** w zakładach szczególnie uciążliwych dla czystości powietrza zwiększył się z 99,1% w 2015 r. do 99,2% w 2017 r. W tym samym czasie wzrósł także wskaźnik zanieczyszczeń zatrzymanych w **urządzeniach do redukcji zanieczyszczeń gazowych** (bez dwutlenku węgla) z 32,3% w 2015 r. do 68,9% w 2017 r. W latach 2015-2017 wzrosła ilość zanieczyszczeń pyłowych zatrzymanych i zneutralizowanych w tych urządzeniach o 7,7 tys. t (o 7,6%) i gazowych o 10,4 t (o 115,4%).

Tablica 9. Zanieczyszczenia zatrzymane i zneutralizowane w urządzeniach oczyszczających
Table 9. Pollutants retained and neutralized in cleaning devices

WYSZCZEGÓLNIENIE	2015		2016		2017	
	w tonach	w % zanieczyszczeń wytworzonych	w tonach	w % zanieczyszczeń wytworzonych	w tonach	w % zanieczyszczeń wytworzonych
Zanieczyszczenia zatrzymane i zneutralizowane w urządzeniach do redukcji zanieczyszczeń:						
pyłowe	101497	99,1	110822	99,2	109201	99,2
gazowe (bez CO ₂)	8979	32,3	16842	65,3	19343	68,9
dwutlenek siarki	12	0,5	11	0,4	–	x
tlenki azotu (w przeliczeniu na NO ₂)	2	0,0	2	0,1	–	x
tlenek węgla	8550	49,2	16576	87,1	19058	88,7
węglowodory	5	0,8	–	x	5	0,6
inne ^a	410	39,3	253	29,2	280	34,3

^a Głównie amoniak, dwusiarczek węgla, fluor, siarkowodór, związki chloroorganiczne.

Wśród urządzeń służących do redukcji zanieczyszczeń powietrza odnotowano, w porównaniu z 2015 r., wzrost liczby filtrów tkaninowych o 7 sztuk (tj. o 5,7%), cyklonów o 5 (o 4,0%) i urządzeń mokrych o 1 (o 20,0%). Największy spadek (o 35 sztuk, tj. o 92,1%) odnotowano wśród liczby innych urządzeń

służących do redukcji zanieczyszczeń powietrza, liczba elektrofiltrów i multicyklonów obniżyła się w obu przypadkach o 1 sztukę, tj. odpowiednio o 16,7% i 6,7%.

W 2017 r. najwyższy stopień redukcji zanieczyszczeń pyłowych odnotowano w powiecie żarskim – 99,8%, powiecie strzelecko-drezdeneckim – 99,1% i w mieście Gorzów Wlkp. – 99,0%. Najniższym potencjałem ochronnym dla zanieczyszczeń pyłowych charakteryzowały się urządzenia zainstalowane w zakładach uznanych za szczególnie uciążliwe dla atmosfery powiatu międzyrzeckiego, ponieważ zatrzymane w nich zostało jedynie 46,0% zanieczyszczeń wprowadzonych.

Redukcji zanieczyszczeń gazowych (bez CO₂) poddane zostały zanieczyszczenia wytworzone w dwóch powiatach województwa lubuskiego: zielonogórskim, gdzie stopień redukcji wyniósł 93,4% i żarskim z 11,6% stopniem redukcji zanieczyszczeń gazowych powietrza.

Spośród zneutralizowanych zanieczyszczeń gazowych (bez CO₂) tlenek węgla stanowił 88,7%, węglowodory – 0,6%, a pozostałe gazy (głównie amoniak, dwusiarczek węgla, siarkowodór i związki chloroorganiczne) – 34,3%.

Ochrona przyrody i różnorodności biologicznej. Lasy

Podstawowym celem ochrony przyrody jest utrzymanie na chronionym obszarze naturalnym procesów przyrodniczych i stabilności ekosystemów, a także zachowanie różnorodności biologicznej i dziedzictwa geologicznego. Ochrona przyrody zapewnia ciągłość istnienia gatunków i ekosystemów, kształtuje właściwą postawę wobec jej zasobów, jak również pozwala na przywrócenie ich do właściwego stanu.

Powierzchnia **obszarów prawnie chronionej przyrody** (bez obszarów sieci „Natura 2000”) w końcu 2017 r. wyniosła 540,3 tys. ha, co stanowiło 38,6% powierzchni ogólnej województwa i 5,3% powierzchni chronionej w Polsce. W odniesieniu do stanu z 2010 r. powierzchnia obszarów prawnie chronionych obniżyła się o 3632 ha. W strukturze obszarów objętych ochroną prawną dominują obszary chronionego krajobrazu (79,0% areалу chronionego oraz 30,5% powierzchni ogólnej) oraz parki krajobrazowe (14,2% powierzchni chronionej i 5,5% powierzchni województwa). Większość powierzchni obszarów chronionych w województwie koncentruje się w powiatach podregionu gorzowskiego (57,6% powierzchni obszarów chronionych województwa), tj. w północnej części województwa lubuskiego. Największym, blisko 76%, udziałem obszarów chronionych w powierzchni powiatu charakteryzował się powiat strzelecko-drezdenecki, najmniejszą powierzchnię chronioną miała gmina miejsko-wiejska Kożuchów – 2,4%.

Najwyższą formę ochrony przyrody stanowią **parki narodowe**, których powierzchnia (niezmienna od jedenastu lat) w 2017 r. wyniosła 13,6 tys. ha. W porównaniu z 2015 r. wzrosła natomiast powierzchnia stanowisk dokumentacyjnych (blisko dziesięciokrotnie), zespołów przyrodniczo-krajobrazowych (o 50,6%), rezerwatów przyrody (o 1,9%) i parków krajobrazowych (o 0,9%). Zmniejszyła się powierzchnia obszarów chronionego krajobrazu (o 2,0%) i użytków ekologicznych (o 1,6%).

W omawianym roku na 1 mieszkańca w województwie przypadło 5,3 tys. m² powierzchni obszarów prawnie chronionych, przy czym najwięcej w powiecie strzelecko-drezdeneckim – 19,0 tys. m², a najmniej w Gorzowie Wlkp. – jedynie 35 m².

Na terenie województwa lubuskiego znajdują się dwa parki narodowe: największy w województwie Park Narodowy „Ujście Warty” oraz „Drawieński Park Narodowy”, który prawie w połowie swojej powierzchni leży w województwie lubuskim (pozostała część należy do województw zachodniopomorskiego i wielkopolskiego). Niewielka, blisko ośmioprocentowa część powierzchni parków narodowych objęta była ochroną ścisłą, gdzie chroniona jest cała przyroda i jest całkowicie zaniechana bezpośrednia ingerencja człowieka.

Tablica 10. Parki narodowe w 2017 r.

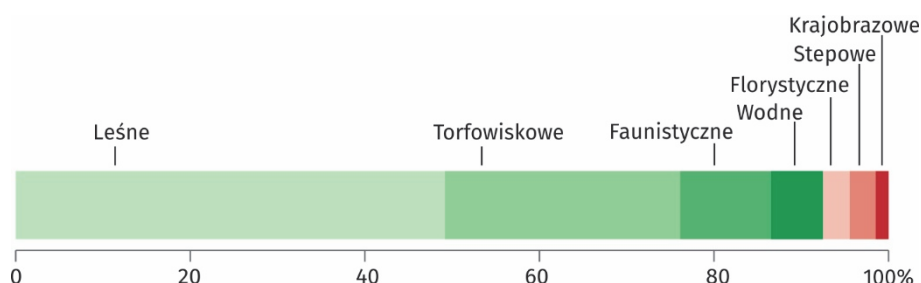
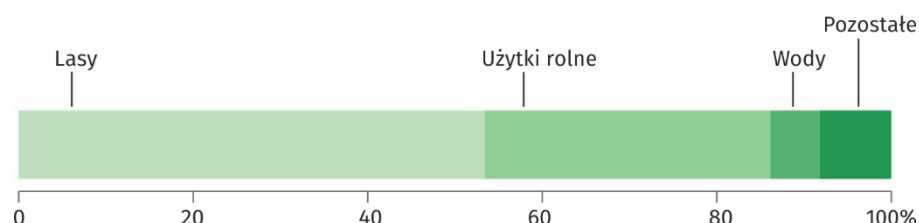
Stan w dniu 31 XII

Table 10. National parks in 2017

As of 31 XII

Parki narodowe ^a	Rok utworzenia	Kategoria według IUCN	Powierzchnia w hektarach			
			ogółem	w tym lasów	z liczby ogółem pod ochroną ścisłą ^b	
					razem	w tym lasów
OGÓŁEM	x	x	13642,8	4792,4	1059,5	306,1
Ujście Warty	2001	-	8074,0	81,7	681,9	-
Drawieński ^c	1990	II	5568,8	4710,7	377,6	306,1

^a Uszeregowane malejąco według powierzchni ogółem w województwie. ^b Powierzchnia, na której chroniona jest cała przyroda i jest całkowicie zaniechana bezpośrednia ingerencja człowieka. ^c Powierzchnia parku w granicach województwa.

Wykres 8. Rezerваты przyrody według rodzajów w województwie lubuskim w 2017 r.**Chart 8. Nature reserves by type in lubuskie voivodship in 2017****Wykres 9. Parki krajobrazowe według rodzajów w województwie lubuskim w 2017 r.****Chart 9. Landscape parks by type in lubuskie voivodship in 2017**

W końcu 2017 r. w ochroną **rezerwatową** objętych były 67 obiektów o łącznej powierzchni 4,0 tys. ha. Rezerваты województwa lubuskiego charakteryzuje duża różnorodność biologiczna. W 2017 r. najliczniejsze w województwie były rezerваты chroniące ekosystemy leśne (33 obiekty) o łącznej powierzchni 1,7 tys. ha oraz torfowiskowe (18 obiektów) o powierzchni 0,8 tys. ha, występowało także 7 rezerwatów faunistycznych, 4 – wodne, 2 – florystyczne, 2 – stepowe i 1 - krajobrazowy.

Tablica 11. Rezerваты przyrody

Stan w dniu 31 XII

Table 11. Nature reserves

As of 31 XII

Wyszczególnienie	2015	2016	2017
Obiekty ogółem	64	64	67
Powierzchnia rezerwatów w ha:			
ogółem	3907,7	3907,7	3980,3
w % powierzchni geograficznej	0,28	0,28	0,28
faunistycznych	890	890,0	890,0
krajobrazowych	188,4	188,4	188,4
leśnych	1739,8	1739,8	1739,8
torfowiskowych	756	756,0	779,8
florystycznych	153,7	153,7	153,7
wodnych	89,8	89,8	138,5
stepowych	90,1	90,1	90,1

Parki krajobrazowe są terenami chronionymi ze względu na walory przyrodniczo-krajobrazowe, a jednocześnie pełnią funkcję rekreacyjno-wypoczynkową. Powierzchnia parków krajobrazowych (łącznie z powierzchnią rezerwatów i pozostałych form ochrony przyrody) w 2017 r. w województwie lubuskim wyniosła 77,9 tys. ha, tj. 5,6% powierzchni ogólnej województwa. Największym pod względem powierzchni był park krajobrazowy „Ujście Warty” (18,7 tys. ha).

Tablica 12. Parki krajobrazowe

Stan w dniu 31 XII

Table 12. Landscape parks

As of 31 XII

L a t a Parki krajobrazowe ^b	Powierzchnia ^a						otuliny (strefy ochronnej)
	parku krajobrazowego					z liczby ogółem rezerwatów i pozostałe formy ochrony przyrody	
	ogółem	w tym			w hektarach		
		lasy	użytki rolne	wody			
OGÓŁEM	2015	77167,5	36500,6	26798,5		5082,3	1105,3
	2016	77355,8	41090,8	25131,6	4450,1	1105,3	44492,4
	2017	77869,8	41582,8	25466,6	4466,1	1105,3	44492,4
Ujście Warty		18734,0	1031,0	11422,4	1205,0	163,7	–
Łuk Mużakowa		18714,0	11106,0	6114,0	641,0	138,8	–
Barlinecko-Gorzowski ^c		12142,8	11386,2	276,7	389,4	140,6	11713,2
Pszczewski ^c		9300,0	5984,2	2184,2	1095,1	287,3	18455,0
Krzesiński		8546,0	3547,0	4392,0	571,0	109,5	–
Łagowsko-Sulęciński		5367,2	3808,4	993,3	381,6	226,1	6395,0
Przemęcki ^c		2000,0	2000,0	–	–	–	–
Gryżyński		3065,9	2720,0	84,0	183,0	39,3	7929,2

^a Uszeregowane malejąco według powierzchni ogółem w województwie. ^b łącznie z powierzchnią rezerwatów przyrody, stanowisk dokumentacyjnych, zespołów przyrodniczo-krajobrazowych i użytków ekologicznych położonych na terenie parków. ^c Powierzchnia parków w granicach województwa.

Pozostałe osobliwości przyrodnicze chronione były w innych formach. Na terenie województwa zarejestrowano 1388 **pomników przyrody**, wśród których dominowały obiekty chroniące przyrodę żywą (pojedyncze drzewa) – 78,8%. Blisko jedna szóstą pomników województwa usytuowanych była na terenie powiatu zielonogórskiego, w tym ponad 30% z nich w gminie miejsko-wiejskiej Sulechów. Ponadto na terenie województwa odnotowano indywidualne formy ochrony przyrody: 408 użytków ekologicznych, 15 zespołów przyrodniczo-krajobrazowych oraz dwa stanowiska dokumentacyjne, istniejące od 2006 r. stanowisko dokumentacyjne o nazwie „Żebra” będące skupiskiem skałek piaskowych położonych w gminie Sulęcín oraz nowopowstałe stanowisko dokumentacyjne „Wydma nad Dużym Stawem” ulokowane w gminie Brody.

Tablica 13. Pomniki przyrody

Stan w dniu 31 XII

Table 13. Monuments of nature

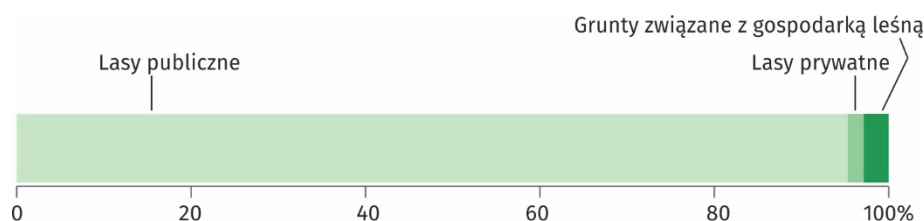
As of 31 XII

Wyszczególnienie	2015	2016	2017
OGÓŁEM	1337	1366	1388
Pojedyncze drzewa	1071	1099	1094
Grupy drzew	173	175	190
Aleje	22	22	26
Głazy narzutowe	37	37	40
Krzewy	16	16	16
Źródła, wodospady, wywierzyska	4	4	4
Inne	14	13	18

Obszary „Natura 2000” są formą ochrony przyrody, która uzupełnia dotychczasowy system obszarów i obiektów chronionych w celu zachowania zagrożonych lub bardzo rzadkich gatunków roślin, zwierząt lub siedlisk przyrodniczych w Europie. W ramach „Natura 2000” na obszarze województwa lubuskiego w 2017 r., położonych w całości lub częściowo, znajdowało się 13 obszarów specjalnej ochrony ptaków (o łącznej powierzchni 294,2 tys. ha) i 66 specjalnych obszarów ochrony siedlisk (209,2 tys. ha).

Wykres 10. Powierzchnia gruntów leśnych w województwie lubuskim w 2017 r.

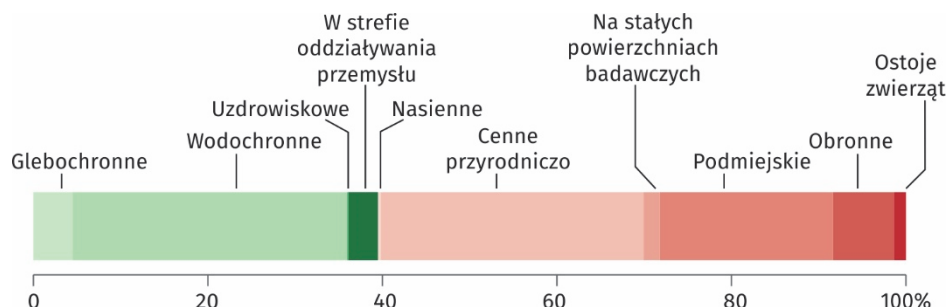
Chart 10. Forest land in lubuskie voivodship in 2017

Grunty leśne w 2017 r. zajmowały w województwie lubuskim obszar 710,0 tys. ha, tj. 50,8% powierzchni ogólnej województwa i 7,5% powierzchni gruntów leśnych kraju. **Lasy** lubuskie stanowiąc w końcu 2017 r. 97,1% obszaru gruntów leśnych zajmowały powierzchnię 689,4 tys. ha. Pozostałe grunty leśne (2,9%) związane były z gospodarką leśną. Lasy publiczne stanowiły 98,1% powierzchni lasów, a wśród nich przeważały lasy Skarbu Państwa – zarządzane i użytkowane przez Państwowe Gospodarstwa Leśne „Lasy Państwowe”. Nieznacznie zwiększył się udział lasów prywatnych i wyniósł 1,9% (wobec 1,4 % w 2010 r.). Grunty przeznaczone w miejscowym planie zagospodarowania przestrzennego do zalesienia zajmowały nieco ponad 86 ha.

Wykres 11. Powierzchnia lasów ochronnych w Zarządzie Lasów Państwowych w województwie lubuskim w 2017 r.

Chart 11. Protective forest area Managed by the State Forests in lubuskie voivodship in 2017

Lesistość, wyrażająca procentowy stosunek powierzchni lasów do ogólnej powierzchni geograficznej województwa, w 2017 r. wyniosła 49,3%. Pod względem wskaźnika lesistości województwo lubuskie zajmuje 1. lokatę w Polsce. Wskaźnik ten wykazuje duże zróżnicowanie w ujęciu terytorialnym. Najbardziej zalesione są środkowa i południowa część województwa, czyli powiaty: krośnieński – 60,1%, sulęciński – 55,4%, żarski – 53,9% oraz międzyrzecki – 52,6%. Najniższy wskaźnik lesistości odnotowano w mieście Babimost (1,3%). Z miast na prawach powiatu bardziej zalesiona jest Zielona Góra – 53,1% (wobec 4,3% w Gorzowie Wlkp.), natomiast najbardziej zalesioną gminą w województwie lubuskim, o wskaźniku lesistości 76,6%, jest Bytnica, położona w powiecie krośnieńskim.

Tablica 14. Powierzchnia gruntów leśnych i lesistość

Stan w dniu 31 XII

Table 14. Forest land and share of forest land in total country area

As of 31 XII

Wyszczególnienie	2015	2016	2017
	w hektarach		
OGÓŁEM	709362,3	709651,6	709990,3
Lasy	688431,1	688958,9	689367,2
publiczne	675934,5	676236,5	676373,1
własność Skarbu Państwa	673957,0	674272,8	674380,1
w tym w zarządzie: Lasów Państwowych	667288,5	667592,6	667736,3
parków narodowych	4607,2	4607,2	4607,2
własność gmin	1956,0	1950,3	1981,4
pozostałe publiczne	21,5	13,4	11,5
prywatne	12496,6	12722,4	12994,1
Grunty związane z gospodarką leśną	20931,3	20692,7	20623,1
Lesistość w %	49,2	49,3	49,3
Udział powierzchni gruntów leśnych w powierzchni lądowej województwa w %	51,6	51,7	51,7

Niekorzystną cechą polskich lasów z punktu widzenia różnorodności biologicznej jest małe zróżnicowanie składu gatunkowego drzewostanów. W województwie lubuskim, w lasach będących w zarządzie Lasów Państwowych, podobnie jak w kraju, przeważały drzewostany iglaste, a udział

gatunku dominującego – sosny – wynosił 80,7%. Jednak w ostatnich latach struktura gatunkowa lasów ulega zmianom, korzystnym zwłaszcza z tytułu ich funkcji ekologicznych i ochronnych. Zwiększa się udział gatunków liściastych, wśród których przeważał dąb (5,9% powierzchni lasów), brzoza (4,7%) i olsza (2,2 %). Panowanie drzewostanów iglastych w lasach jest przyczyną przewagi siedlisk borowych, dlatego bory i bory mieszane porastały 69,5% powierzchni lasów będących w zarządzie Lasów Państwowych. W strukturze wiekowej lasów dominują drzewostany w wieku od 41 do 60 lat, które zajmują 34,4% powierzchni zalesionej.

W ramach gospodarki leśnej prowadzone są prace hodowlane i pielęgnacyjne mające na celu utrzymanie jakości, zdrowotności drzewostanu i gleby oraz kształtowanie lasu w sposób zapewniający uzyskanie najlepszych wyników produkcyjnych (wytwarzanie największych ilości masy drzewnej, możliwie najlepszej jakości). Ważną rolę w hodowli lasu spełniają odnowienia i zalesienia zmierzające do powstania młodego drzewostanu lub przebudowy (obejmującej zmianę składu gatunkowego). W 2017 r. **odnowiono i zalesiono** 5,1 tys. ha gruntów, tj. o 2,7% więcej niż w 2015 r. i o 4,2% więcej niż w 2010 r.

Ponad 287,1 tys. ha (41,6% powierzchni lasów) zostało uznanych za **lasy ochronne**. Obszary te są położone głównie wokół dużych miast, wzdłuż rzek, a także na terenach wydmych i przeznaczonych na cele obronności i bezpieczeństwa państwa.

Dużym zagrożeniem dla drzewostanów są **pożary lasów**. W 2017 r. odnotowano 173 pożary, podczas których spaleni uległo blisko 13 ha lasów. Główną przyczynę stanowiły podpalenia i nieostrożność dorosłych.

Tablica 15. Pożary lasów^a
Table 15. Forest fires^a

Wyszczególnienie	Województwo lubuskie			Polska		
	2015	2016	2017	2015	2016	2017
Pożary	645	278	173	12257	5286	3592
w tym: podpalenia	233	106	46	5134	2240	1590
nieostrożność dorosłych	152	54	24	3723	1606	1060
Powierzchnia lasów dotkniętych pożarami w ha	95,98	33,00	12,68	5509,90	1451,05	1022,53
w tym: podpalenia	49,88	9,77	2,76	2085,97	515,60	477,42
nieostrożność dorosłych	14,83	3,49	2,45	1643,36	417,01	311,78
Przeciętna powierzchnia lasu objęta jednym pożarem w ha	0,15	0,12	0,07	0,45	0,27	0,28

^a łącznie z pożarami ugaszonymi bez udziału jednostek straży pożarnej.

Źródło: dane z Krajowego Systemu Informacji o Pożarach Lasów prowadzonego przez Instytut Badawczy Leśnictwa.

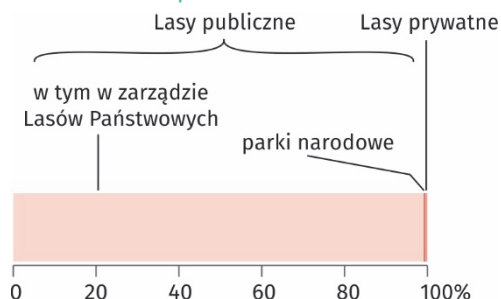
W 2017 r. **pozyskano** 3722,1 dam³ **drewna** (bez drewna z zadrzewień). Było to o 149,4 dam³, tj. o 4,2% więcej niż rok wcześniej i o 182,9 dam³, tj. o 5,2% więcej niż dwa lata wcześniej. Większość pozyskanego drewna – 83,0%, stanowiła grubizna iglasta.

W przeliczeniu na 100 ha powierzchni lasów pozyskano 503,9 m³ grubizny. Wskaźnik ten ułokował województwo lubuskie na szóstym miejscu w kraju (po pomorskim, kujawsko-pomorskim, zachodniopomorskim, opolskim i dolnośląskim), przy średniej krajowej wynoszącej 462,0 m³.

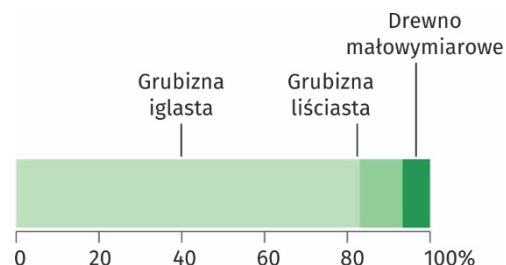
Wykres 12. Pozyskanie drewna (grubizny) według form własności w województwie lubuskim w 2017 r.

Chart 12. Removals (large timber) by ownership forms in lubuskie voivodship in 2017

Wykres 13. Pozyskanie drewna według sortymentów w województwie lubuskim w 2017 r.

Chart 13. Removals by assortment in lubuskie voivodship in 2017

Odpady

Istotny wpływ na jakość wód i gleb wywiera prowadzona gospodarka odpadami oraz stan składowisk. W 2017 r. **wytworzono** ponad 647,5 tys. ton **odpadów** (z wyłączeniem odpadów komunalnych).

Tablica 16. Ważniejsze dane o odpadach^a

Table 16. Major data on waste^a

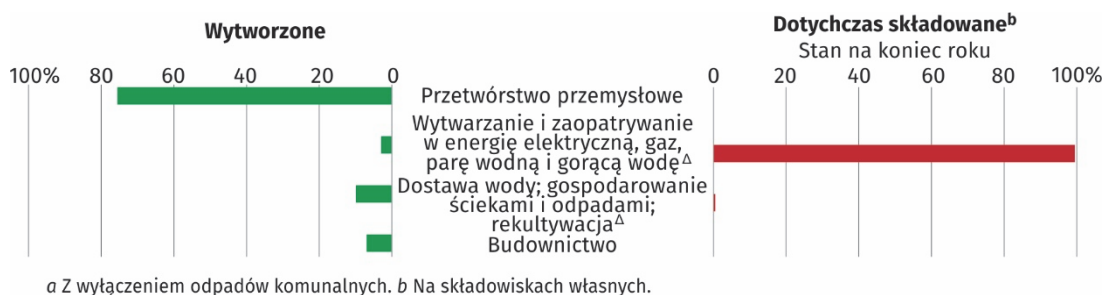
WYSZCZEGÓLNIENIE	2015	2016	2017
Zakłady wytwarzające odpady (stan w dniu 31 XII)	56	55	56
Zakłady posiadające na swoim terenie odpady nagromadzone ^{bc}	2	2	2
Odpady wytworzone (w ciągu roku) w tys. ton	631,6	556,4	647,5
poddane odzyskowi ^d : w tys. ton	164,6	96,7	90,1
w % wytworzonych	26,1	17,4	13,9
unieszkodliwione ^d : w tys. ton	36,4	32,2	17,5
w % wytworzonych	5,8	5,8	2,7
w tym składowane ^e : w tys. ton	34,0	27,5	10,8
w % wytworzonych	5,4	4,9	1,7
przekazane innym odbiorcom: w tys. ton	413,3	421,6	534,9
w % wytworzonych	65,4	75,8	82,6
magazynowane czasowo: w tys. ton	17,3	5,9	5,0
w % wytworzonych	2,7	1,1	0,8
Odpady dotychczas składowane (nagromadzone) ^{bc} ogółem w tys. ton	2780,8	2808,3	2819,0
Niezrekultywowane ^b tereny składowania odpadów w ha	39,9	39,9	39,9

a Z wyłączeniem odpadów komunalnych. b Stan w końcu roku. c Na terenach własnych zakładów. d We własnym zakresie przez wytwórcę. e Na składowiskach (hałdach, stawach osadowych) własnych.

Głównym źródłem odpadów jest przetwórstwo przemysłowe, które wygenerowało 75,6% ogółu wytworzonych w 2017 r. Największy udział w ogólnej ilości wytworzonych odpadów stanowią odpady z przetwórstwa drewna oraz z produkcji płyt i mebli, masy celulozowej, papieru i tektury (33,1%) oraz odpady z procesów termicznych (15,1%).

Wykres 14. Odpady^a według sekcji w województwie lubuskim w 2017 r.

Chart 14. Waste^a by section in Lubuskie voivodship in 2017

Z ogólnej ilości odpadów wytworzonych w 2017 r. innym odbiorcom przekazano – 82,6%, odzyskowi poddano 13,9%, unieszkodliwiono – 2,7% (w tym przez składowanie – 1,7%), a 0,8% czasowo zmagazynowano.

Odpady deponowane na składowiskach ulegają niekontrolowanym procesom fizycznym, chemicznym i biologicznym, przez co mogą stanowić zagrożenie dla środowiska. Ogólna ilość odpadów (z wyłączeniem odpadów komunalnych) dotychczas **nagromadzonych na składowiskach** własnych na koniec 2017 r. wyniosła 2819 tys. ton i zwiększyła się o 5,8% w porównaniu ze stanem z końca 2010 r. Na 1 km² powierzchni województwa przypadło 201,5 kg odpadów nagromadzonych (w kraju odpowiednio 5553,7 kg), a najwyższy wskaźnik odnotowano w Gorzowie Wlkp. – 32646,5 kg.

Tablica 17. Odpady komunalne stałe zebrane

Table 17. Municipal waste collected

L a t a	Ogółem		Bez wyselekcjonowanych	Wyselekcjonowane					
	w tonach	na 1 mieszkańca w kg		razem	w tym				
					papier i tektura	szkło	tworzywa sztuczne	wielkogabarytowe	biodegradowalne
w tonach									
O G Ó Ł E M									
2015	334313,4	327,9	271563,6	62749,8	9601,4	10550,2	11224,3	10568,8	18343,2
2016	352318,0	346,3	276524,5	75793,5	5908,6	11024,6	12373,8	14022,7	28118,4
2017	366257,2	360,3	284256,7	82000,6	10568,6	9551,6	12373,5	17194,7	28289,3
w tym Z GOSPODARSTW DOMOWYCH									
2015	259897,3	254,9	208313,3	51584,0	5411,0	9669,8	9602,2	9981,9	14832,6
2016	277594,1	272,8	209985,3	67608,8	4859,0	10029,6	11327,6	12627,5	24789,1
2017	288819,4	284,1	218671,2	70148,2	5581,7	9003,3	11023,9	16193,2	25137,0

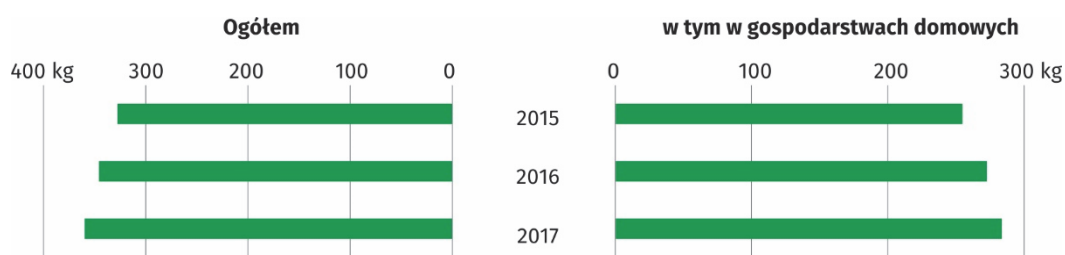
Według danych szacunkowych ilość **odpadów komunalnych** stałych zebranych w 2017 r. wyniosła ok. 366,3 tys. ton i w ciągu 10 lat (od 2008 r.) wzrosła o 18,3%, a w porównaniu z 2015 r. była wyższa o 9,6%.

Masa wytworzonych odpadów komunalnych przez jednego mieszkańca na terenie województwa lubuskiego w 2017 r. wyniosła 360 kg (w Polsce – ok. 312 kg) i wzrosła w stosunku zarówno do 2010 r. (o 24,11%) jak i roku 2015 (o 9,9%).

Większość (76,9%) zmieszanych odpadów komunalnych zostało zebranych z gospodarstw domowych. Następnym źródłem pochodzenia odpadów stałych (z wyłączeniem odpadów wyselekcjonowanych) były usługi komunalne, handel, mały biznes, biura i instytucje, zebrane w ilości 65,6 tys. ton i stanowiące pozostałe 23,1%.

Wykres 15. Odpady komunalne stałe zebrane^a w przeliczeniu na 1 mieszkańca w województwie lubuskim

Chart 15. Municipal waste collected^a per capita in lubuskie voivodship

^a Dane szacunkowe.

Składowanie na wysypiskach jest podstawowym sposobem postępowania z odpadami komunalnymi. W 2017 r. 66,2% odpadów zebranych (z wyłączeniem wyselekcjonowanych) trafiło na 11 zorganizowanych składowisk, zajmujących powierzchnię ok. 80 ha.

Zwiększa się, ilość **odpadów zebranych selektywnie**. W 2017 r. ich udział w ogólnej ilości odpadów komunalnych wyniósł 22,4% (wobec 6,3% w 2010 r. i 18,8% w 2015 r.), w tym odpady biodegradowalne stanowiły 7,7%, tworzywa sztuczne – 3,4%, papier i tektura – 2,9%, szkło – 2,6%.

Poważnym, jednakże coraz lepiej opanowanym, problemem gospodarki odpadami jest utrzymująca się niemała liczba przypadków składowania odpadów w miejscach do tego nieprzeznaczonych. Według danych urzędów gmin województwa lubuskiego w końcu 2017 r. w województwie lubuskim istniało 20 „dzikich” wysypisk, tj. o 36 mniej niż w 2010 r. i o 14 mniej niż w roku poprzednim. Zjawisko to zaobserwowano zarówno w miastach, jak i na wsi; blisko 70% istniejących „dzikich” wysypisk zlokalizowanych było na wsi.

W ciągu 2017 r. zlikwidowano 209 nielegalnych wysypisk, zbierając podczas ich likwidacji 609,3 tys. ton odpadów komunalnych.

Ekonomiczne aspekty ochrony środowiska

Zapobieganie zanieczyszczeniom i degradacji środowiska naturalnego wymaga nakładów na ekologiczne przedsięwzięcia inwestycyjne. W 2017 r. **nakłady na środki trwałe służące ochronie środowiska** wyniosły 156,9 mln zł, tj. mniej o 63,5% w porównaniu z 2015 r. Wydatki te stanowiły 2,8% nakładów na ochronę środowiska w kraju. Najwięcej środków przeznaczono na gospodarkę ściekową i ochronę wód – 30,3%, w tym na sieć kanalizacyjną odprowadzającą ścieki i wody opadowe – 21,0% (w 2015 r. odpowiednio 62,2% i 50,2%). Na ochronę powietrza atmosferycznego i klimatu poniesiono 16,5% nakładów inwestycyjnych (wobec 22,2% w 2015 r.), a na gospodarkę odpadami – 6,0%, analogicznie jak w 2015 r.

W 2017 r, w porównaniu z 2015 r., zwiększył się udział środków własnych inwestorów w ogólnych nakładach na środki trwałe służące ochronie środowiska (z 44,2% do 51,1%), zmniejszył się natomiast udział środków z zagranicy (z 34,8% do 26,2%). Zmniejszeniu uległ także udział nakładów

finansowanych z funduszy ekologicznych (pożyczek, kredytów i dotacji), z 7,2% w 2015 r. do 4,7% w 2017 r. Na nieznanym poziomie ukształtował się udział środków budżetowych (3,2% wobec 2,5% w 2015 r.), z największym udziałem środków finansowanych z budżetu gminy wynoszącym 2,9%. Na poziomie porównywalnym z poziomem sprzed dwóch lat utrzymał się udział nakładów związanych z ochroną środowiska finansowanych z kredytów i pożyczek krajowych (w tym bankowych), który wyniósł 14,8% (wobec 11,2% w 2015 r.).

Także **nakłady na środki trwałe służące gospodarce wodnej** były niższe. W 2017 r. na ten cel poniesiono 50,2 mln zł, tj. o 49,9% mniej niż w 2015 r. Wydatki te stanowiły 0,9% nakładów na gospodarkę wodną w kraju. Najwięcej środków przeznaczono na obywatowania przeciwpowodziowe i stacje pomp – 48,6% oraz ujęcia i doprowadzenia wody – 43,3% (w 2015 r. odpowiednio 28,7% i 19,0%).

W 2017 r. 47,5% środków służących gospodarce wodnej stanowiły środki własne inwestorów (w 2015 r. ich udział w ogólnych nakładach na te inwestycje wyniósł 22,3%). Znacząco obniżył się udział środków pochodzących z funduszy ekologicznych (z 25,4% w 2015 r. do 2,1% w 2017 r.). Spośród środków budżetowych największy udział stanowiły środki z budżetu województwa – 1,3% (wobec 17,0% w 2015 r.).

Tablica 18. Nakłady na środki trwałe służące ochronie środowiska i gospodarce wodnej według źródeł finansowania (ceny bieżące)

Table 18. Outlays on fixed assets for environmental protection and water management by sources of financing (current prices)

Wyszczególnienie	Ogółem	Środki					Fundusze ekologiczne (pożyczki, kredyty i dotacje)	Kredyty i pożyczki krajowe w tym bankowe	Inne środki w tym nakłady niesfinansowane	
		własne	z budżetu							z zagranicy
			centralnego	województwa	powiatu	gminy (współudział)				
w tys. zł										
OCHRONA ŚRODOWISKA										
2015	429797,7	190046,9	4688,2	534,0	3239,9	2173,8	149487,3	30960,4	48151,2	516,0
2016	188200,9	79526,1	1461,0	212,0	190,4	724,4	52351,8	9615,0	41882,2	2238,0
2017	156899,2	80180,9	277,8	269,2	3,2	4513,7	41130,8	7368,0	23155,6	-
GOSPODARKA WODNA										
2015	100191,3	22309,4	-	17070,3	54,0	1186,3	32040,0	25475,4	2055,9	-
2016	19690,7	8074,5	-	6872,4	25,0	408,3	1518,0	2482,7	299,9	9,9
2017	50152,9	23827,9	-	655,8	33,2	541,6	23721,7	1034,1	139,4	199,2

Efekty rzeczowe w zakresie ochrony środowiska w latach 2015-2017 to, m.in.:

- przekazanie do eksploatacji urządzeń o zdolności do redukcji zanieczyszczeń:
  - pyłowych – 727 ton na rok,
  - gazowych – 7370 ton na rok,
- wybudowanie 430,8 km sieci kanalizacyjnej odprowadzającej ścieki oraz 62,4 km sieci odprowadzającej wody opadowe,
- przekazanie do użytku 3 nowych biologicznych oczyszczalni ścieków komunalnych,
- powstanie 213 indywidualnych (prydomowych) oczyszczalni ścieków,
- przekazanie do użytkowania składowiska dla odpadów komunalnych o powierzchni 4 ha i wydajności 20 tys. ton na rok,
- rekultywacja 3,7 ha hałd, wysypisk i stawów osadowych oraz innych terenów zdewastowanych i zdegradowanych
- wykonanie 0,9 km barier przeciw hałasowi drogowemu.

Efektami uzyskanymi w **gospodarce wodnej** w latach 2015-2017 było:

- oddanie do użytku:
  - ujęć wodnych o wydajności 3,9 tys. m³/dobę,
  - stacji uzdatniania wody o wydajności 6,8 tys. m³ na dobę,
  - 166,3 km sieci wodociągowej,
- regulacja i zabudowa 34,5 km rzek,
- realizację 9,3 km obwałowań przeciwpowodziowych,
- wykonanie 1 stacji pomp na zawałach i obszarach depresyjnych.

Podsumowanie

Działania inwestycyjne i pozainwestycyjne w latach 2015-2017 przyniosły dalszą poprawę stanu środowiska w województwie lubuskim. Do pozytywnych tendencji zaliczyć należy:

a) **zmniejszenie** w porównaniu z 2015 r.:

- poboru wody na potrzeby gospodarki narodowej i ludności (o 5,3%) oraz zużycia wody (o 4,6%), w tym w gospodarce komunalnej (o 0,2%);
- ilości ścieków przemysłowych odprowadzonych bezpośrednio do wód lub do ziemi (o 1,6%);
- ilości nieoczyszczanych ścieków komunalnych (o 64,6%);
- wielkości emisji zanieczyszczeń pyłowych (o 1,5%, w tym ze spalania paliw o 9,1%) oraz gazowych, bez dwutlenku węgla (53,7%);
- ilości zanieczyszczeń gazowych zatrzymanych lub zneutralizowanych w urządzeniach do redukcji zanieczyszczeń w % zanieczyszczeń wytworzonych (o 36,6 p. proc.)

b) **zwiększenie** w porównaniu z 2015 r.:

- udziału ludności korzystającej z oczyszczalni ścieków w ogólnej liczbie ludności województwa (o 2,6 p. proc.);
- ilości odpadów komunalnych zebranych selektywnie i wyselekcjonowanych z frakcji suchej (o 30,7%);
- liczby pomników przyrody (o 51 obiektów);
- powierzchni zespołów przyrodniczo krajobrazowych (o 5170,3 ha) i stanowisk dokumentacyjnych (o 48,2 ha);
- areálu gruntów leśnych (o 628 ha), w tym powierzchni lasów (o 936 ha);
- powierzchni lasów ochronnych (o 7423 ha);
- lesistości (o 0,1 p. proc.);
- wydatków z Wojewódzkiego Funduszu Ochrony Środowiska i Gospodarki Wodnej (o 21,0%).

Tablice przeglądowe

Review tables

I. Ważniejsze dane o stanie, zagrożeniu i ochronie środowiska

Wyszczególnienie	2010	2011	2012	2013	2014	2015	2016	2017
Wykorzystanie i ochrona zasobów powierzchni ziemi i gleby								
Powierzchnia ogólna województwa w ha (stan w dniu 1 I)^a	1398788	1398788	1398788	1398789	1398789	1398789	1398793	1398793
Użytki rolne	571053	568949	567814	566369	565633	565086	564193	565549
Grunty leśne oraz zadrzewione i zakrzewione	715518	716161	716955	717938	718390	718783	718974	715648
Grunty pod wodami powierzchniowymi	24727	24964	24986	24869	24936	24899	24951	26003
Grunty zabudowane i zurbanizowane	60038	61998	62413	63062	63508	63966	64388	65240
Użytki ekologiczne	2743	2795	2884	2906	2929	2969	3231	3433
Nie użytki	17576	17454	17285	17205	17042	16975	16969	16951
Tereny różne	7133	6467	6451	6439	6351	6111	6087	5969
Grunty rolne wyłączone na cele nierolnicze w trybie obowiązujących przepisów o ochronie gruntów rolnych i leśnych w ha	103	81	233	132	107	224	420	287
Grunty zdewastowane i zdegradowane wymagające rekultywacji w ha (stan w dniu 31 XII)	1538	1510	1627	1511	1489	1661	1646	1704
Grunty w ha w ciągu roku:								
zrekultywowane	32	73	57	115	151	44	39	23
zagospodarowane	1	-	-	35	12	24	16	17
Zużycie nawozów mineralnych lub chemicznych (w przeliczeniu na czysty składnik) w kg na 1 ha użytków rolnych	98,7	118,0	105,2	188,5	98,0	104,9	108,5	103,2
Zasoby, wykorzystanie, zanieczyszczenie i ochrona wód								
Pobór wody na potrzeby gospodarki narodowej i ludności w hm³	104,3	102,9	105,8	102,7	101,7	98,2	99,5	93,0
na cele:								
produkcyjne (poza rolnictwem i leśnictwem)	12,0	12,4	11,6	11,6	12,1	12,1	12,5	12,1
nawodnień w rolnictwie, leśnictwie oraz uzupełniania stawów rybnych	40,0	38,1	43,5	41,2	39,3	34,6	35,8	30,7
eksploatacji sieci wodociągowej ^b	52,3	52,3	50,8	49,8	50,3	51,5	51,2	50,2
Miasta (stan w dniu 31 XII):								
wyposażone w sieć:								
wodociągową	42	42	42	42	42	42	42	42
kanalizacyjną	42	42	42	42	42	42	42	42
Oczyszczalnie ścieków obsługujące miasta (stan w dniu 31 XII):	40	42	42	43	43	44	42	40
biologiczne	23	24	24	25	25	27	26	24
z podwyższonym usuwaniem biogenów	17	18	18	18	18	17	16	16
bez oczyszczania ścieków	2	-	-	-	-	-	-	-
Ludność korzystająca z oczyszczalni ścieków:								
w % ludności ^c ogółem	67,5	68,0	70,3	71,4	72,4	74,1	75,8	76,7
w tym w miastach w % ludności miast	91,8	90,4	92,1	93,3	93,9	93,4	93,6	94,9

a Na podstawie danych Głównego Urzędu Geodezji i Kartografii. b Pobór wód na ujęciach, przed wtłoczeniem do sieci. c Ludność korzystająca – na podstawie szacunków, ludność ogółem – na podstawie bilansów.

I. Ważniejsze dane o stanie, zagrożeniu i ochronie środowiska (cd.)

Wyszczególnienie	2010	2011	2012	2013	2014	2015	2016	2017
Zasoby, wykorzystanie, zanieczyszczenie i ochrona wód (dok.)								
Zakłady odprowadzające ścieki	83	76	75	86	82	85	81	80
bezpośrednio do wód lub do ziemi wymagające oczyszczenia	34	30	30	31	31	29	28	25
posiadające oczyszczalnie ścieków	30	25	23	26	26	24	23	22
o wystarczającej przepustowości	30	25	23	26	26	24	23	21
o niewystarczającej przepustowości	-	-	-	-	-	-	-	1
bez oczyszczalni ścieków	4	5	7	5	5	5	5	3
odprowadzające ścieki do sieci kanalizacyjnej (bez oczyszczalni)	49	46	45	55	51	56	53	55
Ścieki przemysłowe i komunalne odprowadzone do wód lub do ziemi^a w hm³	35,4	36,0	38,6	35,8	35,8	36,4	37,3	38,4
wody chłodnicze	0,5	0,4	0,5	0,3	0,7	0,7	0,5	0,2
ścieki wymagające oczyszczania	35,0	35,6	38,1	35,5	35,2	35,7	36,8	38,2
oczyszczane	34,5	35,0	37,6	35,1	34,7	35,4	36,7	38,1
mechanicznie	0,9	0,8	0,7	0,7	0,5	0,5	0,8	0,9
chemicznie (dotyczy ścieków przemysłowych)	1,0	0,9	0,7	0,8	0,9	0,9	0,5	0,7
biologicznie	11,7	10,9	10,9	11,2	11,1	11,6	12,3	12,5
z podwyższonym usuwaniem biogenów	20,9	22,4	25,2	22,3	22,3	22,4	23,1	23,9
nieoczyszczane	0,5	0,6	0,5	0,4	0,4	0,3	0,1	0,1
odprowadzone:								
bezpośrednio z zakładów przemysłowych	0,0	0,0	0,0	0,0	0,0	0,0	0,0	0,0
siecią kanalizacyjną	0,5	0,6	0,5	0,4	0,4	0,3	0,1	0,1
Zanieczyszczenie i ochrona powietrza								
Zakłady szczególnie uciążliwe dla czystości powietrza^b ogółem (stan w dniu 31 XII)	70	70	67	68	72	67	69	70
wyposażone w urządzenia do redukcji zanieczyszczeń:								
pyłowych	33	33	30	34	33	34	36	34
gazowych	5	6	6	4	3	4	3	3
nieposiadające wyników pomiarów:								
emisji: pyłów	34	32	28	29	34	28	31	31
gazów	32	29	27	28	31	26	29	28
emisji pyłów	64	63	62	63	68	63	65	66
Emisja zanieczyszczeń z zakładów szczególnie uciążliwych w tys. ton:								
pyłów	1,4	1,3	1,2	1,1	1,0	0,9	0,9	0,9
w tym: ze spalania paliw	1,1	0,9	0,9	0,9	0,8	0,7	0,7	0,7
krzemowe	0,1	0,1	0,1	0,1	0,1	0,1	0,1	0,1
gazów^c	28,1	23,1	24,0	23,7	23,3	18,8	8,9	8,7
	2080,9	2089,6	2054,2	2009,5	2009,1	2000,1	2184,2	2194,2
w tym: dwutlenek siarki	3,0	2,8	2,6	2,3	2,4	2,6	2,5	2,1
tlenki azotu	2,7	2,5	2,4	2,4	2,5	6,1	2,7	2,7
dwutlenek węgla	2052,8	2066,5	2030,1	1985,8	1985,8	1981,3	2175,3	2185,5
tlenek węgla	21,6	16,8	17,9	17,6	17,3	8,8	2,4	2,4

a Od 2010 r. dane nieporównywalne z danymi za lata poprzednie ze względu na zmianę metodologii badania ścieków komunalnych. b Emitujące pyły, gazy lub równocześnie pyły i gazy. c W liczniku – bez dwutlenku węgla, w mianowniku – z dwutlenkiem węgla.

I. Ważniejsze dane o stanie, zagrożeniu i ochronie środowiska (cd.)

Wyszczególnienie	2010	2011	2012	2013	2014	2015	2016	2017
Zanieczyszczenie i ochrona powietrza (dok.)								
Zanieczyszczenia zatrzymane i zneutralizowane w urządzeniach do redukcji w tys. t:								
pyłowe	117,3	120,1	117,2	118,2	108,1	101,5	110,8	109,2
gazowe	0,2	5,4	4,0	0,1	0,2	9,0	16,8	19,3
Stopień redukcji wytworzonych zanieczyszczeń w %:								
pyłowych	98,8	99,0	99,0	99,1	99,1	99,1	99,2	99,2
gazowych (bez dwutlenku węgla)	0,8	19,0	14,2	0,6	0,7	32,3	65,3	68,9
Ochrona przyrody i różnorodności biologicznej								
Powierzchnia lasów (stan w dniu 31 XII) w ha	685071	685975	687185	687663	688140	688431	688959	689367
w % powierzchni geograficznej ^a	49,0	49,0	49,1	49,2	49,2	49,2	49,3	49,3
Powierzchnia o szczególnych walorach przyrodniczych prawnie chroniona^b:								
w ha	543885,3	544366,6	543398,8	543254,6	544932,3	542821,0	532297,9	540253,2
w % powierzchni województwa	38,9	38,9	38,8	38,8	39,0	38,8	38,1	38,6
na 1 mieszkańca w m ²	5315	5320	5310	5318	5341	5332	5232	5313
Parki narodowe^c (stan w dniu 31 XII):								
liczba obiektów	2	2	2	2	2	2	2	2
w ha	13642,8	13642,8	13642,8	13642,8	13642,8	13642,8	13642,8	13642,8
w % powierzchni województwa	1,0	1,0	1,0	1,0	1,0	1,0	1,0	1,0
w tym lasów w ha	4792,4	4792,4	4792,4	4792,4	4792,4	4792,4	4792,4	4792,4
w tym pod ochroną ścisłą w ha	1059,5	1059,5	1059,5	1059,2	1059,2	1059,2	1059,5	1059,5
w % powierzchni ogólnej parków narodowych	7,8	7,8	7,8	7,8	7,8	7,8	7,8	7,8
w tym lasów	306,1	306,1	306,1	306,1	306,1	306,1	306,1	306,1
Rezerваты przyrody^c (stan w dniu 31 XII):								
liczba obiektów	59	61	64	64	64	64	64	67
w ha	3674,1	3776,3	3907,8	3907,7	3907,7	3907,7	3907,7	3980,3
w % powierzchni województwa	0,3	0,3	0,3	0,3	0,3	0,3	0,3	0,3
Parki krajobrazowe^c (stan w dniu 31 XII):								
liczba obiektów	8	8	8	8	8	8	8	8
w ha	76933,4	77200,3	76394,8	76389,8	76388,8	76062,2	76250,5	76764,5
w % powierzchni województwa	5,5	5,5	5,5	5,5	5,5	5,4	5,5	5,5
Obszary chronionego krajobrazu^{bd} (stan w dniu 31 XII):								
liczba obiektów	38	38	38	38	38	38	38	38
w ha	436441,8	436432,4	436048,3	435934,4	437539,7	435425,2	424659,4	426920,4
w % powierzchni województwa	31,2	31,2	31,2	31,2	31,3	31,1	30,4	30,5
Lasy ochronne (stan w dniu 31 XII):								
w tys. ha	220,1	220,9	224,9	239,9	253,7	279,7	279,5	287,1
w % powierzchni województwa	15,7	15,8	16,1	17,1	18,1	20,0	20,0	20,5
Pomniki przyrody^b (stan w dniu 31 XII)	1236	1255	1290	1307	1339	1337	1366	1388

a Lesistość. b Bez powierzchni rezerwatów przyrody, stanowisk dokumentacyjnych, zespołów przyrodniczo-krajobrazowych i użytków ekologicznych położonych na terenie parków krajobrazowych i obszarów chronionego krajobrazu. c Bez otuliny. d Bez rezerwatów i pozostałych form ochrony przyrody.

I. Ważniejsze dane o stanie, zagrożeniu i ochronie środowiska (cd.)

Wyszczególnienie	2010	2011	2012	2013	2014	2015	2016	2017
Ochrona przyrody i różnorodności biologicznej (dok.)								
Odnowienia i zalesienia ogółem w ha	4892	5155	5436	5003	4944	4961	4979	5095
w tym:								
halizn i płazowin: w ha	72	38	90	21	31	9	15	30
w % ogółem	1,5	0,7	1,7	0,4	0,6	0,2	0,3	0,6
gruntów nieleśnych ^a : w ha	100	152	253	137	142	27	134	72
w % ogółem	2,0	2,9	4,7	2,7	2,9	0,5	2,7	1,4
Pozyskanie drewna w dm³	2856,2	3247,0	3171,1	3339,5	3382,3	3359,2	3572,7	3722,1
w tym grubizna	2576,4	2894,0	2872,5	3012,5	3067,7	3240,1	3294,2	3474,0
igłasta	2275,2	2549,5	2515,5	2630,6	2684,7	2842,1	2924,3	3089,7
liściasta	301,1	344,5	357,0	381,9	383,0	398,0	369,9	384,3
Ważniejsze zwierzęta chronione (stan w dniu 31 XII):								
żubry	–	–	–	5	5	2	2	21
bobry	4000	6640	6640	8200	8214	8449	9400	8983
wilki	17	17	17	16	55	88	263	335
Ważniejsze zwierzęta łowne w tys. szt. (stan w dniu 10 III):								
daniele	0,6	0,7	1,4	1,4	1,4	1,4	1,5	1,3
jelenie	9,9	10,5	14,4	15,0	14,7	14,4	14,5	15,5
sarny	48,1	46,9	55,4	55,8	54,5	52,8	53,9	52,9
dziki	15,9	16,8	20,0	20,6	20,8	19,1	19,7	13,9
lisy	7,7	8,1	9,2	9,5	9,5	9,5	9,6	9,4
zajęce	10,1	10,4	11,9	11,9	12,6	12,5	12,3	12,2
bażanty	13,0	12,7	12,5	11,4	10,7	10,7	10,3	10,0
kuropatwy	6,8	7,5	7,2	6,3	6,0	5,8	5,3	5,0
Zadrzewienia w tys. szt.:								
sadzenie drzew	18,6	11,6	17,4	45,2	11,7	6,4	4,9	25,3
sadzenie krzewów	29,8	33,4	13,3	16,3	90,3	2,6	12,3	68,3
Odpady								
Odpady (z wyłączeniem odpadów komunalnych) w tys. ton:								
wytworzone w ciągu roku	914,3	1135,4	924,9	1050,6	917,6	631,6	556,4	647,5
poddane odzyskowi ^b	705,5	1079,0	883,6	1006,2	280,8	164,6	96,7	90,1
unieszkodliwione ^b	138,5	49,4	40,3	39,3	40,9	36,4	32,2	17,5
w tym składowane ^c	58,6	34,5	33,9	33,9	34,0	34,0	27,5	10,8
przekazane innym odbiorcom	.	.	.	.	595,0	413,3	421,6	534,9
magazynowane czasowo	70,3	7,0	1,0	5,1	0,9	17,3	5,9	5,0
odpady dotychczas składowane (nagromadzone) ^d w tys. ton (stan w końcu roku)	2663,2	2664,2	2695,9	2725,3	2754,0	2780,8	2808,3	2819,0
Powierzchnia niezrekultywowana w ha (stan w dniu 31 XII)	45,0	39,9	39,9	39,9	39,9	39,9	39,9	39,9
Powierzchnia zrekultywowana w ha (w ciągu roku)	0,2	–	–	–	–	–	–	–
Odpady komunalne stałe^e zebrane w ciągu roku w tys. ton	297,3	299,2	304,1	313,1	327,8	334,3	352,3	366,3

a Zakwalifikowanych do zalesienia i określonych w miejscowym planie zagospodarowania przestrzennego. b We własnym zakresie przez wytwórcę. c Na terenach własnych zakładów. d Na terenach własnych zakładów i terenach innych. e Dane szacunkowe.

I. Ważniejsze dane o stanie, zagrożeniu i ochronie środowiska (cd.)

Wyszczególnienie	2010	2011	2012	2013	2014	2015	2016	2017
Ekonomiczne aspekty ochrony środowiska								
Nakłady na środki trwałe (ceny bieżące) służące:								
Ochronie środowiska:								
w mln zł	232,7	225,6	206,4	218,6	364,4	429,8	188,2	156,9
w tym:								
ochrona powietrza atmosferycznego i klimatu	29,5	42,4	16,5	10,4	60,5	95,4	22,1	25,9
w tym nakłady na nowe techniki i technologie spalania paliw oraz modernizację kotłowni i ciepłowni	14,0	34,3	8,4	0,3	7,3	3,5	2,0	0,5
gospodarka ściekowa i ochrona wód	187,8	160,0	150,5	161,3	242,7	267,2	63,2	47,5
w tym nakłady na:								
oczyszczanie ścieków komunalnych	50,3	33,7	5,3	13,5	50,6	42,0	6,5	11,6
sieć kanalizacyjną odprowadzającą ścieki i wody opadowe	135,9	122,1	141,2	139,3	179,2	216,0	54,3	32,9
gospodarka odpadami, ochrona i przywrócenie wartości użytkowej gleb, ochrona wód podziemnych i powierzchniowych	9,1	13,2	13,6	7,1	9,4	27,2	23,6	9,4
w tym nakłady na:								
zbieranie odpadów ^a i ich transport	0,7	1,9	0,2	5,4	8,0	4,3	3,4	5,7
w tym selektywne zbieranie odpadów	0,6	0,6	0,0	3,3	1,0	3,2	2	2,6
usuwanie i unieszkodliwianie odpadów ^{ab}	6,4	10,4	12,5	1,4	0,1	12,8	19,6	1,0
rekultywację hałd, stawów osadowych i składowisk odpadów oraz innych terenów zdewastowanych i zdegradowanych	0,3	0,9	0,6	0,3	-	8,1	0,2	-
ochrona różnorodności biologicznej i krajobrazu	0,0	1,0	4,7	15,6	8,8	1,2	36,1	33,5
zmniejszanie hałasu i wibracji	-	1,7	4,0	14,5	12,3	0,1	0,1	4,5
W % nakładów inwestycyjnych w gospodarce narodowej	3,1	2,8	3,6	4,1	7,6	7,3	3,3	2,8
Na 1 mieszkańca w złotych	227	220	202	214	357	422	185	154
Gospodarce wodnej:								
w mln zł	136,1	146,1	87,3	89,0	121,0	100,2	19,7	50,2
ujęcia i doprowadzenia wody	36,8	30,0	25,4	19,9	21,8	19,0	8,9	21,7
stacje uzdatniania wody	9,6	13,5	10,7	9,1	11,1	39,1	3,2	3,5
zbiorniki i stopnie wodne	80,5	69,5	15,0	11,9	7,7	5,1	-	-
regulacja i zabudowa rzek i potoków	4,9	19,3	3,6	7,8	20,4	8,3	0,9	0,5
obwałowania przeciwpowodziowe i stacje pomp	4,4	13,7	32,6	40,2	60,0	28,7	6,6	24,4
W % nakładów inwestycyjnych w gospodarce narodowej	1,8	1,8	1,5	1,7	2,5	1,7	0,3	0,9
Na 1 mieszkańca w złotych	133	143	85	87	119	98	19	49

^a Przemysłowych i komunalnych. ^b Niebezpiecznych i innych niż niebezpieczne.

I. Ważniejsze dane o stanie, zagrożeniu i ochronie środowiska (cd.)

Wyszczególnienie	2010	2011	2012	2013	2014	2015	2016	2017
Ekonomiczne aspekty ochrony środowiska (cd.)								
EFEKTY RZECZOWE UZYSKANE W WYNIKU PRZEKAZANIA DO UŻYTKU INWESTYCJI:								
OCHRONY ŚRODOWISKA								
Ochrona powietrza atmosferycznego i klimatu								
zdolność zainstalowanych urządzeń i instalacji do redukcji zanieczyszczeń w t/rok:								
pyłowych	506	-	-	79	130	305	390	32
gazowych	344	-	-	-	-	-	7370	-
Gospodarka ściekowa i ochrona wód								
sieć kanalizacyjna w km odprowadzająca:								
ścieki	157,1	166,7	160,7	123,1	347,5	290,6	119,6	20,6
wody opadowe	28,4	20,2	10,8	23,3	23	20,3	14,5	27,6
oczyszczalnie ścieków:								
obiekty	3	2	1	1	3	1	-	2
w tym oczyszczalnie komunalne	3	2	-	1	3	1	-	2
mechaniczne	1	-	-	1	-	-	-	-
biologiczne (bez komór fermentacyjnych)	2	2	1	-	3	1	-	2
przepustowość oczyszczalni w m ³ /d	1503	2626	2123	618	480	6070	-	20
w tym oczyszczalni komunalnych	1503	2626	2003	618	480	6070	-	20
mechanicznych	150	-	1813	618	-	-	-	-
biologicznych (bez komór fermentacyjnych)	1353	1226	310	-	480	6070	-	20
o podwyższonym stopniu oczyszczania ^a	-	1400	-	-	-	-	-	-
Gospodarka odpadami								
urządzenia do unieszkodliwiania odpadów:								
obiekty	-	-	-	-	-	2	2	-
wydajność w t/rok	53	-	-	-	-	52000	45000	-
GOSPODARKI WODNEJ								
wydajność ujęć wodnych w m ³ /dobę	1686	5490	1609	212	3818	1819	305	1754
uzdatnianie wody w m ³ /dobę	2748	4666	3088	1173	2680	6039	-	790
sieć wodociągowa w km	108,6	196,0	119,0	69,6	148,5	88,8	26,4	51,1
pojemność zbiorników wodnych w m ³	-	80300	-	-	16000	140000	-	-
regulacja i zabudowa rzek i potoków oraz obwałowania przeciwpowodziowe w km	24,0	63,3	24,9	9,4	59,8	41,5	1,0	1,3

^a W tym chemiczne.

I. Ważniejsze dane o stanie, zagrożeniu i ochronie środowiska (dok.)

Wyszczególnienie	2010	2011	2012	2013	2014	2015	2016	2017
Ekonomiczne aspekty ochrony środowiska (dok.)								
Fundusze ekologiczne w tys. zł:								
fundusze ochrony środowiska i gospodarki wodnej:								
wpływy z opłat	34288,7	35977,2	36417,4	18227,6	31657,2	31070,1	29775,9	27873,7
w tym za:								
gospodarkę ściekową i ochronę wód	9594,4	10099,5	9729,7	5673,0	9364,0	9900,5	10499,3	11083,4
ochronę powietrza atmosferycznego i klimatu	10551,8	10818,8	10620,2	5161,7	9716,0	9799,2	8228,1	8376,8
gospodarkę odpadami	13408,0	14415,4	15486,7	6956,7	11236,0	10406,5	9256,3	7004,6
kary za nieprzestrzeganie przepisów ochrony środowiska:								
wymierzono	6020,3	1735,6	4692,2	1076,6	332,7	361,8	1702,0	3612,9
wpłynęło	67,3	297,6	291,7	487,8	301,4	565,0	475,3	430,7
w tym za przekroczenie:								
warunków wprowadzania ścieków do wód lub do ziemi								
wymierzono	5933,9	1494,5	4607,1	892,0	296,3	183,8	1481,7	329,5
wpłynęło	14,6	136,4	195,1	311,5	187,0	416,3	380,2	336,5
środki pieniężne z tytułu ochrony gruntów rolnych i leśnych:								
opłaty za wyłączenie gruntów rolnych na cele nierolnicze:								
wymierzono	950,7	1214,0	1924,4	2168,7	1379,2	2286,9	1770,8	2009,0
wpłynęło	1092,8	1812,3	69,9	1658,5	1387,9	2247,3	1654,0	2206,0
w tym:								
roczne								
wymierzono	883,1	1167,6	1741,7	1826,6	1337,2	1457,4	1724,8	1544,3
wpłynęło	899,8	1073,5	1814,1	1357,2	1284,2	1370,4	1578,9	1677,2
jednorazowe należności								
wymierzono	31,7	46,4	182,7	135,6	41,2	829,5	16,1	464,7
wpłynęło	22,4	12,8	69,9	248,5	32,8	829,5	16,1	464,7

II. Ważniejsze dane o stanie, zagrożeniu i ochronie środowiska w województwie lubuskim na tle kraju i województw

Tabl. II/1. Powierzchnia geodezyjna^a według kierunków wykorzystania w 2017 r.

Województwa	Ogółem	Użytki rolne	Grunty leśne oraz zadrzewione i zakrzewione	Grunty pod wodami
POLSKA	31267967	18810132	9513245	650637
Dolnośląskie	1994670	1189170	620518	18265
Kujawsko-pomorskie	1797134	1168951	434722	48215
Lubelskie	2512246	1780700	584740	19053
Lubuskie	1398793	565549	715648	26003
Łódzkie	1821895	1306830	376730	12588
Małopolskie	1518279	921182	460815	20794
Mazowieckie	3555847	2413081	850810	42642
Opolskie	941187	602619	260549	12995
Podkarpackie	1784576	961962	700806	21063
Podlaskie	2018702	1218403	638429	27892
Pomorskie	1831034	920575	687741	75128
Śląskie	1233309	628031	411635	18321
Świętokrzyskie	1171050	755360	341142	8663
Warmińsko-mazurskie	2417347	1315956	789637	136904
Wielkopolskie	2982650	1930406	792486	41915
Zachodniopomorskie	2289248	1131357	846840	120197

(dok.)

Województwa	Grunty zabudowane i zurbanizowane			Użytki ekologiczne	Nieużytki	Tereny różne
	razem	w tym tereny				
		mieszaniowe	komunikacyjne			
w ha						
POLSKA	1700638	340442	932828	43153	465892	84272
Dolnośląskie	142649	22885	73866	3823	12485	7760
Kujawsko-pomorskie	93587	21013	50559	5052	41888	4719
Lubelskie	97394	11156	68703	4714	22144	3502
Lubuskie	65240	9816	39712	3433	16951	5969
Łódzkie	105723	21908	55709	1326	13731	4967
Małopolskie	98504	25684	47506	628	11393	4963
Mazowieckie	207450	53510	106847	1868	34095	5901
Opolskie	58118	10686	31310	434	3953	2519
Podkarpackie	85791	15539	52060	1859	10806	2289
Podlaskie	76195	8304	56323	1995	53969	1819
Pomorskie	98028	21221	52135	1972	41313	6277
Śląskie	156009	50159	54002	607	13823	4883
Świętokrzyskie	55921	9217	33179	365	8486	1113
Warmińsko-mazurskie	93647	14309	61478	3404	71865	5934
Wielkopolskie	164752	33922	91589	6123	35593	11375
Zachodniopomorskie	101631	11111	57849	5545	73397	10283

^a Stan w dniu 1 I.

Ź r ó d ł o: dane Głównego Urzędu Geodezji i Kartografii.

Tabl. II/2. Grunty rolne i leśne wyłączone z produkcji rolniczej i leśnej w 2017 r.

Województwa	Ogółem	Grunty	
		rolne	leśne
w ha			
POLSKA	5102	4009	1093
Dolnośląskie	959	372	587
Kujawsko-pomorskie	98	79	19
Lubelskie	136	128	8
Lubuskie	287	249	38
Łódzkie	492	461	31
Małopolskie	360	342	18
Mazowieckie	302	279	23
Opolskie	79	25	54
Podkarpackie	217	194	23
Podlaskie	135	124	11
Pomorskie	639	574	65
Śląskie	405	334	71
Świętokrzyskie	94	77	17
Warmińsko-mazurskie	241	232	9
Wielkopolskie	304	221	83
Zachodniopomorskie	356	320	36

(dok.)

Województwa	Kierunki wyłączenia					
	tereny			użytki kopalne	zbiorniki wodne	inne
	komunikacyjne	osiedlowe	przemysłowe			
w ha						
POLSKA	140	2227	1512	437	8	778
Dolnośląskie	14	207	635	29	-	74
Kujawsko-pomorskie	-	47	21	5	-	25
Lubelskie	5	74	15	6	-	36
Lubuskie	18	128	113	11	-	17
Łódzkie	4	194	205	35	2	54
Małopolskie	16	229	31	26	1	56
Mazowieckie	6	166	41	4	-	85
Opolskie	1	14	-	57	-	6
Podkarpackie	2	134	34	22	-	25
Podlaskie	4	52	35	18	-	27
Pomorskie	16	434	66	60	-	64
Śląskie	16	178	96	43	-	69
Świętokrzyskie	1	38	10	6	3	36
Warmińsko-mazurskie	15	57	83	26	2	57
Wielkopolskie	6	124	39	78	-	58
Zachodniopomorskie	16	150	88	9	-	94

Źródło: dane o wyłączonych gruntach rolnych – Ministerstwa Rolnictwa i Rozwoju Wsi, a w zakresie gruntów leśnych – Ministerstwa Środowiska.

Tabl. II/3. Grunty zdewastowane i zdegradowane wymagające rekultywacji oraz zrekultywowane i zagospodarowane w 2017 r.

Województwa	Grunty wymagające rekultywacji ^a			Grunty ^b	
	ogółem	zdewastowane	zdegradowane	zrekultywowane	zagospodarowane
	w ha				
POLSKA	62038	53743	8295	1313	519
Dolnośląskie	5661	2637	3024	90	9
Kujawsko-pomorskie	3830	3753	77	16	11
Lubelskie	3114	3045	69	30	7
Lubuskie	1704	749	955	23	17
Łódzkie	5203	4935	268	88	46
Małopolskie	2197	1924	273	131	80
Mazowieckie	3794	3371	423	190	171
Opolskie	2555	2285	270	41	13
Podkarpackie	1742	1535	207	79	42
Podlaskie	2658	2573	85	51	23
Pomorskie	2707	2256	451	42	2
Śląskie	5259	4175	1084	42	10
Świętokrzyskie	3699	3667	32	54	22
Warmińsko-mazurskie	4838	4619	219	98	8
Wielkopolskie	10277	10009	268	302	29
Zachodniopomorskie	2800	2210	590	36	27

^a Stan w dniu 31 XII. ^b W ciągu roku.

Źródło: dane Ministerstwa Rolnictwa i Rozwoju Wsi.

Tabl. II/4. Zasoby eksploatacyjne wód podziemnych w 2017 r.

Województwa	Ogółem		Z utworów geologicznych			
	stan w dniu 31 XII	przyrost lub ubytek (-) do 2016 r.	czwartorzędowych	trzeciorzędowych	kredowych	starszych
	w hm ³					
POLSKA	18021,1	136,3	11864,3	1909,6	2494,1	1753,2
Dolnośląskie	810,8	6,1	544,8	185,8	31,1	49,1
Kujawsko-pomorskie	1619,8	47,1	1242,6	278,4	78,2	20,6
Lubelskie	1271,9	13,6	216,8	111,6	936,3	7,3
Lubuskie	828,6	-0,1	768,9	59,5	0,1	0,0
Łódzkie	1517,0	2,4	592,1	85,4	553,3	286,1
Małopolskie	663,2	5,6	363,0	83,0	115,1	102,0
Mazowieckie	2292,0	30,9	1820,2	153,3	228,3	90,2
Opolskie	517,3	5,1	221,9	138,0	18,0	139,4
Podkarpackie	522,2	0,6	463,8	43,5	14,0	0,9
Podlaskie	687,3	-0,9	669,0	17,9	0,3	0,1
Pomorskie	1448,0	-0,6	1200,3	142,8	104,6	0,2
Śląskie	961,7	5,7	214,5	22,5	41,5	683,2
Świętokrzyskie	541,5	4,6	61,5	45,0	130,1	304,9
Warmińsko-mazurskie	1147,4	0,3	1085,0	60,9	1,3	0,2
Wielkopolskie	1690,3	15,6	1016,3	416,6	228,9	28,4
Zachodniopomorskie	1502,2	0,5	1383,5	65,1	13,0	40,6

Źródło: dane Państwowego Instytutu Geologicznego – Państwowego Instytutu Badawczego.

Tabl. II/5. Pobór wody na potrzeby gospodarki narodowej i ludności w 2017 r.

Województwa	Ogółem		Na cele		eksploatacji sieci wodociągowej ^b
	w hm ³	na 1 km ² w dam ³	produkcyjne ^a (z ujęć własnych)	nawodnień w rolnic- twie i leśnictwie oraz napętnienie uzupełnia- nia stawów rybnych	
POLSKA	10080,6	32,2	7035,0	1017,5	2028,1
Dolnośląskie	417,4	20,9	64,9	180,1	172,5
Kujawsko-pomorskie	270,2	15,0	101,0	56,7	112,5
Lubelskie	324,3	12,9	110,6	122,4	91,2
Lubuskie	93,0	6,6	12,1	30,7	50,2
Łódzkie	290,4	15,9	102,7	51,6	136,2
Małopolskie	525,3	34,6	308,7	53,9	162,7
Mazowieckie	2664,8	74,9	2275,2	88,1	301,6
Opolskie	143,1	15,2	41,9	51,7	49,5
Podkarpackie	258,8	14,5	133,9	39,0	85,9
Podlaskie	96,8	4,8	12,4	23,3	61,2
Pomorskie	213,0	11,6	85,8	8,5	118,8
Śląskie	423,3	34,3	99,5	65,9	257,9
Świętokrzyskie	1418,1	121,1	1298,0	62,7	57,4
Warmińsko-mazurskie	136,2	5,6	32,0	31,2	73,0
Wielkopolskie	1448,3	48,6	1122,3	120,4	205,7
Zachodniopomorskie	1357,7	59,3	1234,2	31,5	92,0

^a Poza rolnictwem, leśnictwem, łowiectwem i rybactwem. ^b Pobór wody na ujęciach, przed wtłoczeniem do sieci.

Tabl. II/6. Powierzchnia zmeliorowanych użytków rolnych w 2016 r.
Stan w dniu 31 XII

Województwa	Ogółem		Grunty orne			Łąki i pastwiska		
	w tys. ha	w % ogólnej po- wierzchni użytków rol- nych	w tys. ha	w tym		w tys. ha	w tym	
				zdrenowane	nawadniane		zdrenowane	nawadniane
POLSKA	6370,3	43,8	4593,4	3973,0	47,0	1776,9	410,6	374,8
Dolnośląskie	405,1	44,5	285,1	238,0	0,9	120,0	43,7	13,4
Kujawsko-pomorskie	463,2	43,5	390,8	348,0	4,0	72,4	7,3	7,8
Lubelskie	316,5	21,9	150,3	123,9	0,3	166,2	30,2	47,3
Lubuskie	176,5	45,1	105,3	60,1	4,6	71,3	6,0	20,7
Łódzkie	473,6	48,7	401,0	384,0	0,3	72,6	10,8	15,4
Małopolskie	203,2	37,8	171,5	148,5	0,2	31,7	9,9	0,7
Mazowieckie	775,9	40,2	563,4	515,7	1,0	212,5	25,7	55,2
Opolskie	242,7	48,9	182,8	128,9	2,6	60,0	17,4	3,9
Podkarpackie	220,6	38,4	145,4	117,2	0,3	75,1	39,7	6,2
Podlaskie	350,5	33,1	185,2	181,5	0,1	165,3	29,7	61,1
Pomorskie	421,7	55,5	286,5	164,5	14,3	135,2	22,5	33,6
Śląskie	206,1	57,8	152,8	137,0	0,0	53,3	19,9	3,6
Świętokrzyskie	115,6	24	66,0	52,4	0,2	49,6	11,3	9,5
Warmińsko-mazurskie	620,4	62,4	401,5	373,4	5,0	218,9	88,0	23,5
Wielkopolskie	973,6	56,1	838	758,3	10,4	135,6	12,5	34,3
Zachodniopomorskie	405,1	48,4	267,8	241,5	2,8	137,2	35,8	38,6

Źródło: dane Ministerstwa Rolnictwa i Rozwoju Wsi.

Tabl. II/7. Ścieki przemysłowe i komunalne wymagające oczyszczenia^a w 2017 r.

Województwa	Ogółem	Oczyszczane					Nieoczyszczane	
		razem	mechanicznie	chemicznie ^b	biologicznie	z podwyższonym usuwaniem biogenów	razem	w tym odprowadzone siecią kanalizacyjną
		w hm ³						
POLSKA	2197,7	2091,1	497,4	94,8	360,8	1138,0	106,6	1,0
Dolnośląskie	170,7	166,4	28,9	21,9	25,2	90,4	4,3	0,1
Kujawsko-pomorskie	135,0	133,5	24,1	4,0	46,5	58,9	1,4	0,0
Lubelskie	70,3	70,1	11,9	1,8	17,2	39,1	0,2	-
Lubuskie	38,2	38,1	0,9	0,7	12,5	23,9	0,1	0,1
Łódzkie	93,4	89,9	0,3	0,3	14,1	75,1	3,5	0,0
Małopolskie	268,2	254,0	126,9	3,3	22,9	100,9	14,1	-
Mazowieckie	262,6	258,7	3,6	7,4	56,5	191,3	3,9	0,0
Opolskie	61,4	61,3	24,5	0,3	6,5	30,0	0,1	0,0
Podkarpackie	72,5	71,4	6,2	1,5	20,0	43,7	1,0	0,0
Podlaskie	41,1	41,1	0,3	0,0	7,6	33,2	0,0	0,0
Pomorskie	135,6	135,6	6,7	2,6	53,2	73,0	0,1	-
Śląskie	375,9	316,9	140,1	16,7	16,8	143,4	59,0	0,7
Świętokrzyskie	80,6	65,1	17,0	0,4	18,1	29,5	15,4	-
Warmińsko-mazurskie	53,1	51,6	0,3	0,0	11,1	40,2	1,5	0,0
Wielkopolskie	225,6	225,3	101,3	0,5	23,7	99,8	0,3	0,0
Zachodniopomorskie	113,7	112,1	4,3	33,3	8,8	65,7	1,5	0,0

^a Odprowadzone do wód lub do ziemi; łącznie z zanieczyszczonymi wodami chłodniczymi, wodami z odwodnienia zakładów górniczych oraz obiektów budowlanych a także z zanieczyszczonymi wodami opadowymi. ^b Dotyczy ścieków przemysłowych.

Tabl. II/8. Emisja zanieczyszczeń gazowych z zakładów szczególnie uciążliwych w 2017 r.

Województwa	Ogółem	W tym							tlenek węgla	dwutlenek węgla
		dwutlenek siarki			tlenki azotu					
		razem	ze spalania paliw	z procesów technologicznych	razem	ze spalania paliw	z procesów technologicznych			
w tys. ton										
POLSKA	213920,7	243,5	219,3	24,2	229,6	190,3	39,3	345,0	212542,0	
Dolnośląskie	12029,3	13,7	12,7	1,0	10,6	9,1	1,4	5,6	11997,4	
Kujawsko-pomorskie	9778,5	12,5	12,0	0,6	11,3	8,6	2,7	16,2	9729,9	
Lubelskie	5069,7	4,7	4,4	0,3	6,4	3,7	2,6	6,5	5049,2	
Lubuskie	2194,2	2,1	1,1	1,0	2,7	2,2	0,5	2,4	2185,5	
Łódzkie	43209,4	45,3	44,9	0,4	36,7	34,1	2,6	34,3	43091,7	
Małopolskie	10927,8	12,9	12,0	0,9	15,1	8,9	6,1	16,4	10840,8	
Mazowieckie	29125,8	31,5	27,5	3,9	26,7	25,7	1,0	18,1	29043,5	
Opolskie	12870,9	8,3	7,0	1,3	12,9	9,3	3,5	18,6	12828,7	
Podkarpackie	2815,0	5,5	4,9	0,6	4,8	3,3	1,5	4,9	2798,6	
Podlaskie	2065,2	3,2	3,2	0,0	2,2	2,0	0,2	2,6	2056,1	
Pomorskie	6689,0	7,5	7,1	0,4	6,4	5,7	0,7	4,6	6668,8	
Śląskie	39662,9	44,3	36,4	7,9	43,5	35,2	8,3	161,5	38942,9	
Świętokrzyskie	13635,5	13,3	9,9	3,4	18,4	13,5	5,0	38,6	13562,7	
Warmińsko-mazurskie	1657,4	3,9	3,9	0,0	2,5	2,4	0,1	2,4	1647,7	
Wielkopolskie	14447,5	25,2	24,6	0,6	20,6	19,1	1,5	7,6	14386,5	
Zachodniopomorskie	7742,4	9,7	7,9	1,8	9,1	7,5	1,6	4,4	7712,0	

Tabl. II/9. Obszary o szczególnych walorach przyrodniczych prawnie chronione w 2017 r.
Stan w dniu 31 XII

Województwa	Ogółem			W tym			
	tys. ha	w % powierzchni ogólnej	na 1 mieszkańca w m ²	parki narodowe ^a	rezerwy przyrody ^a	parki krajobrazowe ^{ab}	obszary chronionego krajobrazu ^b
POLSKA	10175,6	32,5	2648	315,1	169,2	2518,3	7000,0
Dolnośląskie	371,5	18,6	1280	12,3	10,7	195,4	138,4
Kujawsko-pomorskie	569,6	31,7	2735	0,0	9,6	223,5	327,2
Lubelskie	570,7	22,7	2684	18,2	11,9	232,4	300,5
Lubuskie	540,3	38,6	5313	13,6	4,0	76,8	426,9
Łódzkie	358,4	19,7	1447	0,1	7,0	95,9	241,4
Małopolskie	804,6	53,0	2372	38,0	3,4	175,8	572,0
Mazowieckie	1056,5	29,7	1962	38,5	19,0	168,7	822,1
Opolskie	259,8	27,6	2624	0,0	0,9	61,6	193,8
Podkarpackie	801,2	44,9	3763	46,7	11,1	275,6	465,2
Podlaskie	638,8	31,6	5393	92,2	23,7	81,8	438,8
Pomorskie	597,7	32,6	2572	26,2	8,9	152,2	390,3
Śląskie	271,8	22,0	598	0,0	4,4	224,7	37,0
Świętokrzyskie	761,7	65,0	6104	7,6	3,8	123,6	625,5
Warmińsko-mazurskie	1129,9	46,7	7879	0,0	33,5	139,4	929,6
Wielkopolskie	943,1	31,6	2703	8,0	4,1	178,6	746,0
Zachodniopomorskie	500,0	21,8	2932	13,6	13,2	112,4	345,0

a Bez otuliny. b Bez rezerwatów i pozostałych form ochrony przyrody położonych na terenie parków krajobrazowych i obszarów chronionego krajobrazu.

Tabl. II/10. Odpady^a wytworzone i dotychczas składowane (nagromadzone) w 2017 r.

Województwa	Odpady wytworzone w ciągu roku						Odpady dotychczas składowane (nagromadzone ^b ; stan w końcu roku)
	ogółem	poddane odzyskowi ^c	unieszkodliwione ^c		przekazane innym odbiorcom	magazynowane czasowo	
			razem	w tym składowane ^d			
w tys. ton							
POLSKA	113792,8	21550,8	21063,4	16910,2	69951,4	1227,2	1736514,5
Dolnośląskie	35245,4	930,0	466,7	439,9	33523,5	325,2	643589,9
Kujawsko-pomorskie	1829,7	381,2	17,3	16,7	1326,0	105,2	22385,5
Lubelskie	6385,9	84,1	3030,7	3028,3	3260,8	10,3	37826,4
Lubuskie	647,5	90,1	17,5	10,8	534,9	5,0	2819,0
Łódzkie	7006,2	556,7	5512,3	5454,8	836,3	100,9	108753,8
Małopolskie	5653,6	3050,6	237,5	181,9	2241,7	123,8	124939,2
Mazowieckie	5595,5	759,8	2102,4	60,6	2622,1	111,2	42776,3
Opolskie	1647,8	802,7	7,4	7,4	823,8	13,9	20152,9
Podkarpackie	805,3	110,5	16,8	0,3	669,3	8,7	62,7
Podlaskie	1076,0	325,1	4,9	–	705,3	40,7	2331,5
Pomorskie	1691,0	763,1	63,0	41,1	787,1	77,8	3929,4
Śląskie	31648,2	12163,8	2654,4	2649,2	16628,3	201,7	476284,6
Świętokrzyskie	4340,0	575,1	2219,8	1827,4	1540,2	4,9	61431,0
Warmińsko-mazurskie	961,5	113,0	46,4	–	793,5	8,6	805,4
Wielkopolskie	4150,3	288,6	961,8	858,6	2853,4	46,5	60615,5
Zachodniopomorskie	5108,9	556,4	3704,5	2333,2	805,2	42,8	127811,4

a Z wyłączeniem odpadów komunalnych. b Na składowiskach (hałdach, stawach osadowych) własnych. c We własnym zakresie przez wytwórcę. d Na terenach własnych zakładów.

Tabl. II/11. Nakłady na środki trwałe służące ochronie środowiska (ceny bieżące) w 2017 r.

Województwa	Ogółem			
	w mln zł	w odsetkach	na 1 mieszkańca w zł	w % nakładów inwestycyjnych na gospodarkę narodową
POLSKA	6825,4	100,0	178	2,6
Dolnośląskie	315,6	4,6	109	1,3
Kujawsko-pomorskie	300,9	4,4	144	3,1
Lubelskie	164,2	2,4	77	1,9
Lubuskie	156,9	2,3	154	2,8
Łódzkie	577,2	8,5	233	4,0
Małopolskie	495,9	7,3	146	2,6
Mazowieckie	832,9	12,2	155	1,4
Opolskie	207,8	3,0	210	3,1
Podkarpackie	378,1	5,5	178	3,5
Podlaskie	163,2	2,4	138	2,6
Pomorskie	564,6	8,3	243	3,3
Śląskie	1156,7	16,9	254	3,8
Świętokrzyskie	120,5	1,8	96	2,5
Warmińsko-mazurskie	118,2	1,7	82	1,6
Wielkopolskie	578,0	8,5	166	2,4
Zachodniopomorskie	694,7	10,2	407	6,9

(dok.)

Województwa	W tym na					
	ochronę powietrza i klimatu	gospodarkę ściekową i ochronę wód	gospodarkę odpadami	ochronę i przywrócenie wartości użytkowej gleby, ochronę wód podziemnych i powierzchniowych	ochronę różnorodności biologicznej i krajobrazu	zmniejszanie hałasu i wibracji
	w mln zł					
POLSKA	2315,5	2715,2	868,7	46,3	136,9	67,5
Dolnośląskie	45,6	209,7	27,5	3,8	–	1,2
Kujawsko-pomorskie	111,6	122,2	18,4	1,9	–	–
Lubelskie	22,1	106,1	8,4	0,7	0,3	0,4
Lubuskie	25,9	47,5	9,3	0,0	33,5	4,5
Łódzkie	134,6	152,7	230,3	0,6	2,5	1,8
Małopolskie	173,4	201,3	32,3	13,3	0,4	19,5
Mazowieckie	295,5	454,1	39,3	7,2	2,2	6,5
Opolskie	96,5	77,5	15,8	1,5	0,7	0,5
Podkarpackie	42,0	153,9	111,7	1,2	0,0	19,7
Podlaskie	11,6	108,8	6,2	3,6	0,2	–
Pomorskie	342,0	156,1	15,7	2,0	0,6	–
Śląskie	560,3	311,1	76,3	5,3	1,6	8,9
Świętokrzyskie	36,5	59,1	5,0	0,4	0,2	0,9
Warmińsko-mazurskie	34,2	68,1	12,3	1,5	–	0,0
Wielkopolskie	26,0	379,4	50,6	0,8	90,6	3,5
Zachodniopomorskie	357,7	107,5	209,4	2,6	4,1	–

Tabl. II/12. Nakłady na środki trwałe służące gospodarce wodnej (ceny bieżące) w 2017 r.

Województwa	Ogółem				Ujęcia i doprowadzenia wody	Budowa i modernizacja stacji uzdatniania wody	Zbiorniki i stopnie wodne	Regulacja i zabudowa rzek i potoków górskich	Obywatowania przeciwpowodziowe	Stacje pomp na zawałach i obszarach depresyjnych
	w mln zł	w odsetkach	na 1 mieszkańca w zł	w % nakładów inwestycyjnych na gospodarkę narodową						
POLSKA	2065,7	100,0	54	0,8	948,5	233,0	531,6	96,5	243,0	13,1
Dolnośląskie	430,3	20,8	148	1,8	62,0	6,2	184,9	75,7	101,5	-
Kujawsko-pomorskie	70,8	3,4	34	0,7	42,7	5,4	-	-	22,6	-
Lubelskie	68,1	3,3	32	0,8	34,1	20,0	0,2	0,0	13,7	-
Lubuskie	50,2	2,4	49	0,9	21,7	3,5	-	0,5	24,3	0,1
Łódzkie	68,5	3,3	28	0,5	43,4	25,0	-	0,2	0,0	-
Małopolskie	108,1	5,2	32	0,6	81,9	3,6	11,3	5,9	4,1	1,3
Mazowieckie	276,2	13,4	51	0,5	176,4	78,6	9,6	1,7	9,9	-
Opolskie	63,1	3,1	64	0,9	24,8	2,2	29,2	1,6	5,3	-
Podkarpackie	98,8	4,8	46	0,9	51,6	9,3	0,4	0,7	36,7	-
Podlaskie	52,1	2,5	44	0,8	46,9	2,7	0,1	0,1	-	2,3
Pomorskie	74,1	3,6	32	0,4	47,9	10,7	11,2	0,5	3,8	-
Śląskie	485,3	23,5	107	1,6	156,0	31,6	282,6	7,6	5,9	1,7
Świętokrzyskie	41,2	2,0	33	0,8	18,2	1,8	0,2	1,3	13,2	6,5
Warmińsko-mazurskie	30,2	1,5	21	0,4	23,4	6,3	-	0,4	-	0,1
Wielkopolskie	99,9	4,8	29	0,4	75,7	21,0	1,8	0,3	-	1,1
Zachodniopomorskie	48,8	2,4	29	0,5	41,7	5,0	0,1	0,0	2,0	-

Tabl. II/13. Kierunki finansowania Wojewódzkich Funduszy Ochrony Środowiska i Gospodarki Wodnej w 2017 r.

Województwa	Ogółem	Gospodarka ściekowa i ochrona wód	Ochrona powietrza atmosferycznego i klimatu	Gospodarka odpadami	Pozostałe dziedziny
POLSKA	175521,7	611398,5	694888,5	175759,0	273475,7
Dolnośląskie	78742,9	18971,7	33188,1	7421,6	19161,5
Kujawsko-pomorskie	106594,4	45291,9	29351,3	10678,4	21272,7
Lubelskie	53279,2	19928,4	20287,7	4437,6	8625,5
Lubuskie	24476,4	3574,4	13454,3	1267,1	6180,6
Łódzkie	160015,8	46067,0	71962,9	8058,3	33927,6
Małopolskie	167417,0	50013,2	73148,8	11831,0	32424,0
Mazowieckie	191236,7	118966,3	31494,2	9395,4	31380,7
Opolskie	96852,7	32575,4	32144,5	26530,2	5602,6
Podkarpackie	56332,4	30957,6	19580,1	2187,1	3607,5
Podlaskie	17742,6	4623,5	5735,6	4338,5	3045,0
Pomorskie	59046,4	22022,0	16130,0	5439,8	15454,7
Śląskie	363150,0	68806,6	204467,7	56566,8	33308,8
Świętokrzyskie	33962,5	4495,8	21527,9	2575,8	5362,9
Warmińsko-mazurskie	51847,3	16707,8	19244,6	2147,4	13747,5
Wielkopolskie	200218,4	101257,2	57727,5	11235,9	29997,7
Zachodniopomorskie	94607,2	27139,7	45443,2	11647,8	10376,5

Źródło: dane Zarządu Narodowego Funduszu Ochrony Środowiska i Gospodarki Wodnej.

III. Ważniejsze dane o stanie, zagrożeniu i ochronie środowiska według podregionów i powiatów w 2017 r.

Wyszczególnienie	Pobór wody			Ścieki przemysłowe i komunalne wymagające oczyszczania ^a		Ludność korzystająca z oczyszczalni ścieków w % ludności ogółem
	ogółem w hm ³	w tym na potrzeby		ogółem w hm ³	w tym oczyszczone w % ogółem	
		produkcyjne ^e	eksploatacji sieci wodociągowej ^h			
		w % ogółem				
WOJEWÓDZTWO	93,0	12,1	50,2	38,2	99,7	76,7
Podregion gorzowski	35,9	7,9	18,7	17,5	99,8	77,8
Powiaty:						
gorzowski	13,0	4,9	5,7	5,7	100,0	65,5
międzyrzecki	4,8	0,2	2,8	2,1	98,6	76,6
słubicki	6,6	0,2	2,9	1,7	100,0	74,6
strzelecko-drezdenecki	3,5	0,0	2,2	1,0	100,0	61,2
sulęciński	2,2	0,1	1,7	1,2	100,0	75,5
Miasto na prawach powiatu						
Gorzów Wlkp.	5,7	2,4	3,3	6,0	100,0	93,8
Podregion zielonogórski	57,1	4,2	31,5	20,7	99,6	76,1
Powiaty:						
krośnieński	14,4	0,5	2,5	1,4	100,0	64,8
nowosolski	4,3	0,3	4,0	2,1	99,0	70,0
świebodziński	3,7	0,4	2,8	2,0	100,0	91,3
wschowski	2,6	0,7	1,9	1,4	99,8	62,9
zielonogórski	7,3	0,7	6,5	2,3	100,0	67,7
żagański	5,9	0,3	4,2	2,0	98,1	72,3
żarski	13,4	1,2	4,4	3,6	99,4	65,7
Miasto na prawach powiatu						
Zielona Góra	5,5	0,2	5,3	5,9	100,0	95,8

^a Odprowadzone do wód lub do ziemi.

III. Ważniejsze dane o stanie, zagrożeniu i ochronie środowiska według podregionów i powiatów w 2017 r. (cd.)

Wyszczególnienie	Emisja zanieczyszczeń powietrza z zakładów szczególnie uciążliwych dla czystości powietrza ^a					Zanieczyszczenia powietrza zatrzymane w urządzeniach do redukcji zanieczyszczeń	
	pyłowych	gazowych				pyłowe	gazowe (bez CO ₂)
		ogółem	w tym				
			dwutlenek siarki	tlenki azotu	dwutlenek węgla		
w tonach						w % wytworzonych	
WOJEWÓDZTWO	870	2194203	2149	2731	2185491	99,2	68,9
Podregion gorzowski	277	953406	1050	1101	949806	97,0	-
Powiaty:							
gorzowski	99	350902	402	495	349966	75,8	-
międzyrzecki	54	36530	123	51	36158	46,0	-
ślubicki	20	15409	45	23	15222	92,7	-
strzelecko-drezdenecki	38	70587	145	142	70064	99,1	-
sulęciński	26	9733	42	12	9636	73,7	-
Miasto na prawach powiatu							
Gorzów Wlkp.	40	470245	293	378	468760	99,0	-
Podregion zielonogórski	593	1240797	1099	1630	1235685	99,4	79,1
Powiaty:							
krośnieński	52	52928	139	60	52651	98,2	-
nowosolski	26	18689	112	48	18429	98,6	-
świebodziński	67	23119	32	24	23015	95,8	-
wschowski	-	422	-	-	422	-	-
zielonogórski	159	121072	584	163	119723	96,8	93,4
żagański	84	81636	118	83	81172	79,8	-
żarski	173	374857	104	808	372695	99,8	11,6
Miasto na prawach powiatu							
Zielona Góra	32	568074	10	444	567578	85,4	-

^a Emitujące pyły, gazy lub równocześnie pyły i gazy.

III. Ważniejsze dane o stanie, zagrożeniu i ochronie środowiska według podregionów i powiatów w 2017 r. (cd.)

Wyszczególnienie	Odpady (z wyłączeniem odpadów komunalnych)						Odpady komunalne zebrane ^{ab}	
	wytworzone w ciągu roku					dotychczas składowane (nagromadzone; stan w końcu roku)	ogółem	na 1 km ² w tonach
	ogółem	poddane odzyskowi ^d	unieszkodliwione ^d	przekazane innym odbiorcom	magazynowane czasowo			
	w tys. ton							
WOJEWÓDZTWO	647,5	90,1	17,5	534,9	5,0	2819,0	366,3	26,2
Podregion gorzowski	140,3	10,1	10,7	118,7	0,8	2807,6	147,0	24,0
Powiaty:								
gorzowski	20,5	0,9	0,2	19,4	-	-	27,4	22,5
międzyrzecki	5,7	-	-	5,2	0,5	-	19,9	14,3
stubiński	25,3	8,4	-	16,6	0,3	-	19,1	19,1
strzelecko-drezdenecki	31,3	-	-	31,3	-	-	16,3	13,1
sulęciński	2,8	-	-	2,8	-	-	15,1	12,8
Miasto na prawach powiatu								
Gorzów Wlkp.	54,7	0,8	10,5	43,4	-	2807,6	49,3	572,7
Podregion zielonogórski	507,2	80,0	6,8	416,2	4,2	11,4	219,3	27,8
Powiaty:								
krośnieński	18,3	5,7	3,3	9,3	-	-	17,4	12,5
nowosolski	89,2	3,5	0,1	85,5	0,1	-	31,0	40,2
świebodziński	78,8	-	-	78,3	0,5	-	20,2	21,6
wschowski	13,6	-	-	13,6	-	-	13,2	21,1
zielonogórski	127,0	4,3	-	122,7	-	-	26,1	19,3
żagański	19,0	6,2	-	9,2	3,6	-	24,0	21,2
żarski	89,7	60,3	-	29,4	-	-	34,5	24,7
Miasto na prawach powiatu								
Zielona Góra	71,6	-	3,4	68,2	-	11,4	52,9	191,0

a Odpady ogółem (bez wyselekcjonowanych). b Dane szacunkowe. c Na terenach własnych zakładów. d We własnym zakresie przez wytwórcę.

III. Ważniejsze dane o stanie, zagrożeniu i ochronie środowiska według podregionów i powiatów w 2017 r. dok.)

Wyszczególnienie	Powierzchnia o szczególnych walorach przyrodniczych prawnie chroniona		Pomniki przyrody (obiekty)	Nakłady na środki trwałe na 1 mieszkańca w zł (ceny bieżące) służące	
	w ha	w % powierzchni ogółem		ochronie środowiska	gospodarce wodnej
WOJEWÓDZTWO	540253,2	38,6	1388	154	49
Podregion gorzowski	310947,0	50,9	592	100	81
Powiaty:					
gorzowski	68198,9	56,2	79	104	9
międzyrzecki	48591,9	35,0	208	79	38
stubiński	38612,7	38,7	38	11	390
strzelecko-drezdenecki	94396,9	75,6	66	96	30
sulęciński	60706,3	51,5	148	48	7
Miasto na prawach powiatu					
Gorzów Wlkp.	440,3	5,1	53	159	68
Podregion zielonogórski	229306,2	29,1	796	187	30
Powiaty:					
krośnieński	35876,8	25,8	85	5	29
nowosolski	16517,1	21,4	104	240	43
świebodziński	30315,4	32,4	62	99	4
wschowski	14057,8	22,5	51	15	4
zielonogórski	33396,9	24,7	211	304	19
żagański	29887,9	26,4	101	69	17
żarski	63625,9	45,7	121	75	33
Miasto na prawach powiatu					
Zielona Góra	5628,4	20,3	61	394	51

Dział I. Warunki naturalne

Chapter I. Natural conditions

Tabl. 1. Położenie geograficzne w 2017 r.
Stan w dniu 31 XII

Wyszczególnienie	Gmina	W stopniach i minutach	W km
Najdalej wysunięte punkty granic województwa:			
na północ (szerokość geograficzna północna)	Dobiegniew	53°07'26"	x
na południe (szerokość geograficzna północna)	Przewóz	51°21'47"	x
na zachód (długość geograficzna wschodnia)	Gubin	14°32'03"	x
na wschód (długość geograficzna wschodnia)	Wschowa	16°25'00"	x
Rozciągłość:			
z południa na północ	x	1°45'39"	195,7
z zachodu na wschód	x	1°52'57"	128,2

Tabl. 2. Powierzchnia i granice w 2017 r.
Stan w dniu 31 XII

Wyszczególnienie	Województwo		Polska	
	w liczbach bezwzględnych	w odsetkach	w liczbach bezwzględnych	w odsetkach
Powierzchnia w km ²	13988	x	312679	x
Długość granicy w km	937	100,0	3511	100,0
z Niemcami	199	21,2	467	13,3
z województwami:				
zachodniopomorskim	217	23,2	x	x
wielkopolskim	292	31,2	x	x
dolnośląskim	229	24,4	x	x

Tabl. 3. Układ pionowy powierzchni

Wyszczególnienie	Nazwa	Jednostka administracyjna (gmina)	Wzniesienie nad poziom morza w m
Najwyżej położony punkt	Góra Żarska	Żary	226,9
Najniżej położony punkt	Dno Doliny Odry	Kostrzyn nad Odrą	10,0
Najwyżej położona miejscowość	Łaz	Żary	174,8
Najniżej położona miejscowość	Jamno	Stońsk	12,5

Źródło: dane Departamentu Geodezji, Gospodarki Nieruchomościami i Planowania Przestrzennego Urzędu Marszałkowskiego Województwa Lubuskiego.

Tabl. 4. Ważniejsze rzeki

Rzeki ^a	Długość w kilometrach		Odbiornik ^b
	ogółem	w tym w województwie	
Odra	854,3	203,0	Zalew Szczeciński
Warta	808,2	114,0	Odra
Noteć	388,4	45,0	Warta
Bóbr	271,6	118,0	Odra
Nysa Łużycka	251,8	120,0	Odra
Drawa	185,9	43,0	Noteć
Obra	163,8	85,0	Warta
Kwisa	126,8	18,0	Bóbr
Czarna Wielka	70,0	20,0	Bóbr
Lubsza	66,4	66,4	Nysa Łużycka
Szprotawa	57,5	20,0	Bóbr
Pliszka	59,5	59,5	Odra
Śląska Ochla	38,2	38,2	Odra
Ilanka	54,2	54,2	Odra

a Uszeregowane w porządku hydrograficznym. b Rzeka lub zbiornik wodny, do którego uchodzi dopływ.

Źródło: dane Instytutu Meteorologii i Gospodarki Wodnej – Atlas Podziału Hydrograficznego Polski – Warszawa 2005.

Tabl. 5. Większe i głębsze jeziora

Jeziora	Jednostka administracyjna (miasto, gmina)	Powierzchnia lustra wody w ha	Objętość jeziora w tys. m ³	Głębokość maksymalna w m
Według powierzchni				
Sławskie	Sława	817,3	42664,8	12,3
Osiek z Ogardzką Odnogą	Dobiegniew	534,3	53316,7	35,3
Niesztys (Niesulickie)	Lubrza	486,2	34457,6	34,7
Ostrowiec k/Głuska	Dobiegniew	387,6	36433,1	28,5
Lubikowskie	Przytoczna	314,7	34842,1	35,5
Lubniewsko (Nakońskie)	Lubniewice	240,4	12412,8	15,1
Wojnowskie	Babimost, Kargowa	228,9	7565,1	9,7
Chłop k/Pszczewa	Pszczew	227,8	20579,6	23,0
Paklicko Wielkie	Świebodzin	196,0	15823,3	22,5
Wielkie (Obrzańskie)	Trzciel	188,7	4087,1	3,7
Trześniowskie (Ciecz)	Łagów	185,7	35919,8	58,8
Radęcino	Dobiegniew	174,4	7341,2	15,0
Lipie	Strzelce Krajeńskie	174,0	22202,9	42,0
Szarcz (Szarzeńskie)	Pszczew	169,8	13465,8	14,5
Rudno (Rudzienie, Orchove)	Kolsko, Wolsztyn ^a	163,0	6590,4	9,1

a Województwo wielkopolskie.

Tabl. 5. Większe i głębsze jeziora (cd.)

Jeziora	Jednostka administracyjna (miasto, gmina)	Powierzchnia lustra wody w ha	Objętość jeziora w tys. m ³	Głębokość maksymalna w m
Według powierzchni (dok.)				
Jańsko	Bobrowice	153,3	1073,1	2,9
Lutol	Trzciel	152,5	2746,2	9,0
Marwicko (Roztocz)	Lubiszyn	140,3	4853,6	12,4
Wielgie (Dobiegiewskie)	Dobiegiew	136,9	3077,6	6,8
Lubiąż	Lubniewice	130,5	6075,1	12,8
Wilkanowskie	Świebodzin	130,5	11701,8	23,7
Głębokie k/Międzyrzecza	Międzyrzecz	124,9	11530,4	25,3
Bukowieckie (Borowy Młyn)	Międzyrzecz	103,3	1956,5	3,6
Wielicko	Torzym	103,2	1569,9	3,5
Lubiewo (Łubowo)	Drezdenko	101,9	6125,4	15,4
Lubowo (Morawy)	Drezdenko	100,1	4052,7	8,0
Według głębokości maksymalnej				
Trześniowskie (Ciecz)	Łągów	185,7	35919,8	58,8
Lipie	Strzelce Krajeńskie	174,0	22202,9	42,0
Jelito (Giełt)	Krosno Odrzańskie	49,9	4937,8	36,3
Buszno	Sulęcín	51,4	6273,9	36,0
Lubikowskie	Przytoczna	314,7	34842,1	35,5
Osiek z Ogardzką Odnogą	Dobiegiew	534,3	53316,7	35,3
Krajnik (Trzciniec, Żurawie)	Lubniewice	40,3	4370,0	35,2
Lubie k/Lubrzy	Lubrza	28,4	3697,1	35,0
Nieśtyśz (Niesulickie)	Lubrza	486,2	34457,6	34,7
Słowa	Strzelce Krajeńskie	62,1	9141,4	31,7
Wielkie k/Witnicy	Witnica	52,3	5795,8	29,3
Ostrowiec k/Głuska	Dobiegiew	387,6	36433,1	28,5
Słowie (Słowa, Wołogoszcz Duży)	Dobiegiew	92,5	12457,0	28,3
Czarne k/Głuska	Dobiegiew	19,1	2137,7	26,5
Cisie (Czyste)	Bledzew	39,2	3788,4	26,1
Głębokie k/Międzyrzecza	Międzyrzecz	124,9	11530,4	25,3

Tabl. 5. Większe i głębsze jeziora (dok.)

Jeziora	Jednostka administracyjna (miasto, gmina)	Powierzchnia lustra wody w ha	Objętość jeziora w tys. m ³	Głębokość maksymalna w m
Według objętości				
Osiek z Ogardzką Odnogą	Dobiegniew	534,3	53316,7	35,3
Sławskie	Stawa	817,3	42664,8	12,3
Ostrowiec k/Głuska	Dobiegniew	387,6	36433,1	28,5
Trześniowskie (Ciecz)	Łagów	185,7	35919,8	58,8
Lubikowskie	Przytoczna	314,7	34842,1	35,5
Nieśtyz (Niesulickie)	Lubrza	486,2	34457,6	34,7
Lipie	Strzelce Krajeńskie	174,0	22202,9	42,0
Chłop k/Pszczewa	Pszczew	227,8	20579,6	23,0
Paklicko Wielkie	Świebodzin	196,0	15823,3	22,5
Szarcz (Szarzeńskie)	Pszczew	169,8	13465,8	14,5
Słowie (Słowa, Wołogoszcz Duży)	Dobiegniew	92,5	12457,0	28,3
Lubniewsko (Nakońskie)	Lubniewice	240,4	12412,8	15,1
Wilkowskie	Świebodzin	130,5	11701,8	23,7
Głębokie k/Międzyrzecza	Międzyrzecz	124,9	11530,4	25,3
Czarne k/Głuska	Dobiegniew	19,1	2137,7	26,5
Cisie (Czyste)	Bledzew	39,2	3788,4	26,1
Głębokie k/Międzyrzecza	Międzyrzecz	124,9	11530,4	25,3

Ź r ó d ł o: dane Wojewódzkiego Inspektoratu Ochrony Środowiska w Zielonej Górze.

Tabl. 6. Większe sztuczne zbiorniki wodne^a

Zbiorniki i stopnie wodne ^a	Rzeka	Rok uruchomienia	Pojemność całkowita przy maksymalnym piętrzeniu w hm ³	Powierzchnia przy maksymalnym piętrzeniu w km ²	Wysokość piętrzenia w m
Raduszec Stary ^b	Bóbr	1935	4,7	1,9	5,8
Kamienna	Drawa	1918	3,5	1,0	7,6
Dychów ^c	Bóbr	1936	3,4	1,0	10,8
Bledzew	Obra	1909	3,0	3,2	6,8
Krzywaniec ^d	Bóbr	1936	2,4	1,0	5,9

^a Uszeregowano malejąco według pojemności całkowitej (przy maksymalnym piętrzeniu). ^b Zbiornik wyrównawczy. ^c Zbiornik górny elektrowni pompowej. ^d Stopień wodny.

Ź r ó d ł o: dane Ministerstwa Środowiska oraz Ministerstwa Rolnictwa i Rozwoju Wsi.

Dział II. Wykorzystanie i ochrona powierzchni ziemi i gleby

Chapter II. Use and protection of land and soil

TABL. 1 (7). Stan geodezyjny i kierunki wykorzystania powierzchni województwa
Stan w dniu 1 I

Wyszczególnienie	2015		2016		2017	
	w ha	na 1000 ludności ^a w ha	w ha	na 1000 ludności ^a w ha	w ha	na 1000 ludności ^a w ha
O G Ó Ł E M^b	1398789	1371	1398793	1374	1398793	1375
Użytki rolne	565086	554	564193	554	565549^c	556
w tym:						
grunty orne	402191	394	401688	395	401130	394
sady	2768	3	2621	3	2494	2
łąki trwałe	100607	99	100515	99	100037	98
pastwiska trwałe	35602	35	35507	35	35413	35
grunty rolne zabudowane	13962	14	13868	14	13740	14
grunty pod stawami	4312	4	4360	4	3587	4
grunty pod rowami	5644	6	5634	6	5429	5
Grunty leśne oraz zadrzewione i zakrzewione	718783	704	718974	706	715648	703
lasy	710858	697	711077	698	711424	699
grunty zadrzewione i zakrzewione	7925	8	7897	8	4224	4
Grunty pod wodami powierzchniowymi	24899	24	24951	25	26003	26
płynącymi	22131	22	22046	22	22290	22
stojącymi	2768	3	2905	3	3713	4
Grunty zabudowane i zurbanizowane	63966	63	64388	63	65240	64
tereny mieszkaniowe	9196	9	9431	9	9816	10
tereny przemysłowe	3201	3	3270	3	3289	3
inne tereny zabudowane	4574	4	4617	5	4461	4
zurbanizowane tereny niezabudowane	3481	3	3516	3	3826	4
tereny rekreacji i wypoczynku	3420	3	3437	3	3459	3
tereny komunikacyjne	39414	39	39457	39	39712 ^d	39
w tym:						
drogi	34018	33	34084	33	34106	34
tereny kolejowe	4847	5	4822	5	4815	5
inne ^e	549	1	551	1	553	1
użytki kopalne	680	1	660	1	677	1
Użytki ekologiczne	2969	3	3231	3	3433	3
Nie użytki	16975	17	16969	17	16951	17
Tereny różne^f	6111	6	6087	6	5969	6

^a Stan ludności w dniu 31 XII, odpowiednio dla: 2014, 2015 i 2016. ^b Obszar lądowy (łącznie z wodami śródlądowymi). ^c łącznie z gruntami zadrzewionymi i zakrzewionymi na użytkach rolnych, ujmowanymi do 2016 r. w pozycji „grunty leśne oraz zadrzewione i zakrzewione”. ^d łącznie z gruntami przeznaczonymi na budowę dróg publicznych lub linii kolejowych. ^e Porty lotnicze, urządzenia portowe, przystanie, obiekty i budowle służące komunikacji wodnej, naziemne obiekty itp. ^f Grunty przeznaczone do rekultywacji oraz niezagospodarowane grunty zrekultywowane, wały ochronne nieprzystosowane do ruchu kołowego.

Źródło: dane Głównego Urzędu Geodezji i Kartografii.

Tabl. 2 (8). Powierzchnia gruntów ugorowanych na użytkach rolnych
Stan w czerwcu

Wyszczególnienie	Polska			Lubuskie		
	2015	2016	2017	2015	2016	2017
O G Ó Ł E M w tys. ha	134,1	165,6	150,4	6,4	7,7	5,8
w tym gospodarstwa indywidualne	112,8	150,8	137,2	4,9	6,5	5,2
Z ogółem w % powierzchni użytków rolnych	0,9	1,1	0,9	1,6	1,9	1,4

Tabl. 3 (9). Struktura odczynu gleb w latach 2015-2017

Wyszczególnienie	Liczba próbek w szt.	Przebadana powierzchnia w tys. ha	Odczyn gleby (w %)				
			bardzo kwaśny pH < 4,5	kwaśny pH 4,6-5,5	lekko kwaśny pH 5,6-6,5	obojętny pH 6,6-7,2	zasadowy pH >7,2
POLSKA	1511427	3613,3	12	25	35	19	9
Lubuskie	49704	139,7	10	27	40	16	7

Źródło: dane Krajowej Stacji Chemiczno-Rolniczej.

Tabl. 4 (10). Struktura powierzchni przebadanych użytków rolnych według kwasowości gleb i powiatów

Wyszczególnienie		Odczyn gleb (w odsetkach)				
		bardzo kwaśny	kwaśny	lekko kwaśny	obojętny	zasadowy
WOJEWÓDZTWO	2015	10	30	38	15	7
	2016	10	27	37	16	10
	2017	13	31	37	13	6
Podregion gorzowski						
Powiaty:						
gorzowski		20	38	30	10	2
międzyrzecki		9	30	27	15	19
słubicki		6	28	45	16	5
strzelecko-drezdenecki		3	20	49	17	11
sulęciński		6	48	40	4	2
Miasto na prawach powiatu						
Gorzów Wlkp.		7	39	48	5	1
Podregion zielonogórski						
Powiaty:						
krośnieński		30	48	16	3	3
nowosolski		15	42	30	10	3
świebodziński		8	28	46	13	5
wschowski		7	19	35	33	6
zielonogórski		24	37	28	9	2
żagański		14	26	43	14	3
żarski		27	39	28	4	2
Miasto na prawach powiatu						
Zielona Góra		35	40	20	4	1

Źródło: dane Okręgowej Stacji Chemiczno-Rolniczej w Gorzowie Wlkp.

Tabl. 5 (11). Grunty rolne wyłączone na cele nierolnicze i leśne na cele nieleśne^a

Wyszczególnienie	2015	2016	2017
	w ha		
OGÓŁEM	224	420	287
Według rodzajów gruntów			
Użytki rolne	68	154	95
klasy bonitacyjne:			
mineralne:			
III	20	20	21
IV	45	123	72
organiczne:			
IV	1	3	1
V-VI	2	8	1
Inne grunty rolne	129	251	154
Grunty leśne	27	15	38
Według kierunków wyłączenia			
wyłączone:			
Na tereny osiedlowe	108	290	128
Na tereny przemysłowe	49	55	113
Pod drogi i szlaki komunikacyjne	2	3	18
Pod użytki kopalne	44	66	11
Na inne cele	21	7	17

^a W trybie obowiązujących przepisów prawnych o ochronie gruntów rolnych i leśnych.

Źródło: w zakresie wyłączonych w trybie przepisów prawnych o ochronie gruntów rolnych i leśnych: gruntów rolnych – dane Ministerstwa Rolnictwa i Rozwoju Wsi, gruntów leśnych – dane Ministerstwa Środowiska.

Tabl. 6 (12). Grunty zdewastowane i zdegradowane wymagające rekultywacji według Polskiej Klasyfikacji Działalności

Wyszczególnienie	2015	2016	2017	2015	2016	2017
	w ha			w odsetkach		
OGÓŁEM	1661	1646	1704	100,0	100,0	100,0
W wyniku działalności w zakresie:						
górnictwa i wydobywania surowców:						
energetycznych	71	75	100	4,3	4,5	5,9
innych niż energetyczne	1263	1257	1285	76,0	76,4	75,4
wytwarzania i zaopatrywania w energię elektryczną, gaz, parę wodną i gorącą wodę	32	8	8	1,9	0,5	0,5
innej	295	306	311	17,8	18,6	18,2

Źródło: dane Ministerstwa Rolnictwa i Rozwoju Wsi.

Tabl. 7 (13). Zużycie nawozów mineralnych i wapniowych^a (w przeliczeniu na czysty składnik)

Wyszczególnienie	2014/2015	2015/2016	2016/2017
	na 1 ha użytków rolnych w kg		
Nawozy mineralne (NPK)	104,9	108,5	103,2
azotowe (N)	61,7	63,6	60,2
fosforowe (P ₂ O ₅)	15,1	16,1	15,0
potasowe (K ₂ O)	28,1	28,9	28,0
Nawozy wapniowe (CaO) ^b	29,2	48,7	32,3

^a W latach gospodarczych. ^b łącznie z wieloskładnikowymi.

Tabl. 8 (14). Bilans azotu brutto (Średnia z lat 2014–2017)

Wyszczególnienie	Przychód					Rozchód	Saldo bilansu (przychód-rozchód)	Efektywność (rozchód/przychód)
	nawożenie		materiał siewny i sadzeniaki	azot				
	mineralne	organiczne		wiązany symbiotycznie	w opadzie z atmosfery	pobrany z plonami		
	w kg azotu (N) na powierzchnię użytków rolnych w ha							
POLSKA	77,5	36,5	2,4	5,4	10,3	84,3	43,9	65,8
Lubuskie	62,1	22,9	2,3	7,8	9,6	79,5	25,1	76,0

Źródło: opracowanie Instytutu Uprawy Nawożenia i Gleboznawstwa – Państwowy Instytut Badawczy (Jerzy Kopiński) wg metodologii „Nutrient Budgets” OECD/Eurostat na podstawie danych: GUS, Instytut Ochrony Środowiska – PIB uzyskanych w ramach Państwowego Monitoringu Środowiska.

Tabl. 9(15). Potrzeby wapnowania gleb w latach 2014-2017

Wyszczególnienie	Liczba przebadanych próbek w szt.	Przebadana powierzchnia w tys. ha	Potrzeby wapnowania (w %)				
			konieczne	potrzebne	wskazane	ograniczone	zbędne
POLSKA	1511427	3613,3	18	14	17	18	33
Lubuskie	49704	139,7	11	13	18	20	38

Źródło: dane Krajowej Stacji Chemiczno-Rolniczej.

Tabl. 10 (16). Struktura powierzchni przebadanych użytków rolnych według potrzeb wapnowania gleb i powiatów

Wyszczególnienie		Potrzeby wapnowania (w odsetkach)				
		konieczne	potrzebne	wskazane	ograniczone	zbędne
WOJEWÓDZTWO	2015	10	14	17	19	40
	2016	11	13	16	18	42
	2017	14	16	18	19	33
Podregion gorzowski						
Powiaty:						
gorzowski		25	15	21	15	24
międzyrzecki		11	16	14	15	44
słubicki		14	14	25	18	29
strzelecko-drezdenecki		4	10	17	27	42
sulęciński		19	27	22	18	14
Miasto na prawach powiatu						
Gorzów Wlkp.		33	12	31	15	9
Podregion zielonogórski						
Powiaty:						
krośnieński		31	30	20	9	10
nowosolski		16	20	23	18	23
świebodziński		9	12	17	24	38
wschowski		2	9	13	14	62
zielonogórski		29	18	16	13	24
żagański		11	14	15	20	40
żarski		14	27	20	19	20
Miasto na prawach powiatu						
Zielona Góra		39	20	16	13	12

Źródło: dane Okręgowej Stacji Chemiczno-Rolniczej w Gorzowie Wlkp.

Tabl. 11 (17). Zasobność gleb w przyswajalne makroelementy w latach 2014-2017

Wyszczególnienie	Liczba przebadanych próbek w szt.	Bardzo niska	Niska	Średnia	Wysoka	Bardzo wysoka
		w % badanych próbek				
Fosfor						
POLSKA	1511249	7	22	26	19	26
Lubuskie	49704	3	17	27	23	30
Potas						
POLSKA	1511249	13	24	32	15	16
Lubuskie	49704	9	21	30	20	20
Magnez						
POLSKA	1511249	10	17	30	21	22
Lubuskie	49704	8	15	32	23	22

Źródło: dane Krajowej Stacji Chemiczno-Rolniczej.

Tabl. 12 (18). Struktura powierzchni przebadanych użytków rolnych według zawartości przyswajalnego fosforu, magnezu oraz potasu i powiatów

Wyszczególnienie		Bardzo niska	Niska	Średnia	Wysoka	Bardzo wysoka
		w odsetkach				
Zawartość fosforu						
WOJEWÓDZTWO	2015	2	16	28	23	31
	2016	2	11	24	24	39
	2017	1	11	25	26	37
Podregion gorzowski						
Powiaty:						
	gorzowski	3	12	27	25	33
	międzyrzecki	2	12	27	25	34
	słubicki	–	7	28	33	32
	strzelecko-drezdenecki	1	5	16	25	53
	sulęciński	2	17	34	28	19
Miasto na prawach powiatu						
	Gorzów Wlkp.	7	21	18	11	43
Podregion zielonogórski						
Powiaty:						
	krośnieński	4	26	38	23	9
	nowosolski	–	7	37	34	22
	świebodziński	–	2	12	26	60
	wschowski	–	3	15	18	64
	zielonogórski	3	19	31	26	21
	żagański	1	11	27	28	33
	żarski	3	26	33	20	18
Miasto na prawach powiatu						
	Zielona Góra	–	22	30	28	20

Tabl. 12 (18). Struktura powierzchni przebadanych użytków rolnych według potrzeb wapnowania gleb i powiatów (dok.)

Wyszczególnienie		Bardzo niska	Niska	Średnia	Wysoka	Bardzo wysoka
		w odsetkach				
Zawartość potasu						
WOJEWÓDZTWO	2015	8	22	27	20	23
	2016	7	17	27	25	24
	2017	12	24	27	18	19
Podregion gorzowski						
Powiaty:						
	gorzowski	8	16	23	27	26
	międzyrzecki	7	18	25	25	25
	stubiński	8	28	34	14	16
	strzelecko-drezdenecki	3	10	21	15	51
	sulęciński	14	26	29	17	14
Miasto na prawach powiatu						
	Gorzów Wlkp.	20	19	27	15	19
Podregion zielonogórski						
Powiaty:						
	krośnieński	35	49	10	4	2
	nowosolski	8	46	31	9	6
	świebodziński	4	14	25	25	32
	wschowski	3	16	22	27	32
	zielonogórski	20	36	26	10	8
	żagański	5	23	29	20	23
	żarski	12	36	30	12	10
Miasto na prawach powiatu						
	Zielona Góra	8	34	42	11	5
Zawartość magnezu						
WOJEWÓDZTWO	2015	7	12	37	24	20
	2016	6	12	36	24	22
	2017	9	16	32	23	20
Podregion gorzowski						
Powiaty:						
	gorzowski	16	20	30	21	13
	międzyrzecki	18	22	33	21	6
	stubiński	6	15	28	16	35
	strzelecko-drezdenecki	4	11	32	31	22
	sulęciński	7	11	13	17	52
Miasto na prawach powiatu						
	Gorzów Wlkp.	5	2	13	19	61
Podregion zielonogórski						
Powiaty:						
	krośnieński	26	30	22	13	9
	nowosolski	11	21	38	19	11
	świebodziński	10	16	41	25	8
	wschowski	4	11	45	31	9
	zielonogórski	12	21	31	18	18
	żagański	5	11	26	23	35
	żarski	8	16	31	20	25
Miasto na prawach powiatu						
	Zielona Góra	9	9	28	33	21

Źródło: dane Okręgowej Stacji Chemiczno-Rolniczej w Gorzowie Wlkp.

Tabl. 13 (19). Działalność wojewódzkich inspektoratów ochrony środowiska w zakresie ochrony gleb w 2016 r.

Wyszczególnienie	Polska	Lubuskie
Stanowiska pomiarowe	124	-
Pobrane próbki pierwotne ogółem	1293	55
W ramach:		
monitoringu	174	-
kontroli	1032	55
akcji związanych z poważnymi awariami	85	-
prac własnych i pozostałych ^a	2	-
Wykonane oznaczenia ogółem	9584	581
W ramach:		
monitoringu	1690	-
w tym wskaźniki fizykochemiczne	1690	-
kontroli	7759	581
w tym wskaźniki fizykochemiczne	7695	581
akcji związanych z poważnymi awariami	135	-

^a Prace zlecone (inne niż monitoring) i prace własne prowadzone w laboratoriach.

Źródło: Główny Inspektorat Ochrony Środowiska.

Tabl. 14 (20). Powierzchnia, zasoby i eksploatacja złóż torfów w 2017 r.

Wyszczególnienie	Zasoby				W tym w hektarach					
	ogółem		eksploatowane		trwałe użytki		inne użytki rolne		nieużytki rolnicze	
	udokumentowane w ha	szacunkowe w mln ³	w ha	w mln ³	razem	eksploatowane	razem	eksploatowane	razem	eksploatowane
POLSKA	926442	12292,3	3485	46,6	725651	2123	48871	295	151920	1067
Lubuskie	35311	492,7	-	-	31909	-	795	-	2607	-

Źródło: dane Ministerstwa Rolnictwa i Rozwoju Wsi.

Dział III. Zasoby, wykorzystanie, zanieczyszczenie i ochrona wód

Chapter III. Resources, use, pollution and protection of waters

Tabl. 1 (21). Zasoby eksploatacyjne wód podziemnych
Stan w dniu 31 XII

Wyszczególnienie	Ogółem		Z utworów geologicznych			
	stan w dniu 31 XII	przyrost lub ubytek (-) do roku poprzedniego	czwartorzędowych	trzeciorzędowych	kredowych	starszych
2015	825,5	1,2	766,8	58,5	0,1	0,0
2016	828,7	3,3	769,5	59,1	1,0	0,0
2017	828,6	-0,1	768,9	59,5	0,1	0,0

Źródło: dane Państwowego Instytutu Geologicznego - Państwowego Instytutu Badawczego.

Tabl. 2 (22). Zasoby solanek, wód leczniczych i termalnych udokumentowane geologicznie
Stan w dniu 31 XII

Wyszczególnienie	Liczba złóż	Zasoby eksploatacyjne w m ³ /h	Pobór wód w tys. m ³ /rok	
O G Ó Ł E M	2015	1	5,0	0,0
	2016	1	5,0	0,0
	2017	1	5,0	0,0
Wody termalne, mineralne	2015	1	5,0	0,0
	2016	1	5,0	0,0
	2017	1	5,0	0,0

Źródło: dane Państwowego Instytutu Geologicznego.

Tabl. 3 (23). Pobór wody na potrzeby gospodarki narodowej i ludności według źródeł poboru, podregionów i powiatów

Wyszczególnienie		Ogółem		Na cele						
				produkcyjne ^a			nawodnień w rolnictwie i leśnictwie oraz napełniania i uzupełniania stawów rybnych	eksploatacji sieci wodociągowej ^b		
				razem	wody			razem	wody	
					powierzchniowe	podziemne			powierzchniowe	podziemne
		w dam ³	na 1 km ² w dam ³	w dam ³						
WOJEWÓDZTWO	2015	98208	7,0	12120	5329	6791	34560	51528	3747	47781
	2016	99510	7,1	12524	5363	7161	35812	51174	3136	48038
	2017	92961	6,6	12058	5040	7018	30671	50232	2984	47248
Podregion gorzowski	2015	37576	6,1	7858	5293	2565	10393	19325	-	19325
	2016	37744	6,2	8224	5327	2897	10344	19176	1	19175
	2017	35882	5,9	7864	5006	2858	9319	18699	-	18699
Powiaty:										
gorzowski		12977	10,7	4943	3681	1262	2305	5729	-	5729
międzyrzecki		4800	3,5	171	-	171	1850	2779	-	2779
stubiński		6591	6,6	220	-	220	3440	2931	-	2931
strzelecko-drezdenecki		3549	2,8	38	1	37	1309	2202	-	2202
sulęciński		2225	1,9	72	-	72	415	1738	-	1738
Miasto na prawach powiatu										
Gorzów Wlkp.		5741	66,8	2420	1324	1096	-	3321	-	3321

^a Poza rolnictwem, leśnictwem, łowiectwem i rybactwem - z ujęć własnych. ^b Pobór wody na ujęciach, przed wtłoczeniem do sieci.

Tabl. 3 (23). Pobór wody na potrzeby gospodarki narodowej i ludności według źródeł poboru, podregionów i powiatów (dok.)

Wyszczególnienie		Ogółem		Na cele						
				produkcyjne ^a			nawodnień w rolnictwie i leśnictwie oraz napełniania i uzupełniania stawów rybnych	eksploatacji sieci wodociągowej ^b		
				razem	wody			razem	wody	
					powierzchniowe	podziemne			powierzchniowe	podziemne
	w dam ³	na 1 km ² w dam ³	w dam ³							
Podregion zielonogórski	2015	60632	7,7	4262	36	4226	24167	32203	3747	28457
	2016	61766	7,8	4300	36	4264	25468	31998	3136	28863
	2017	57079	7,2	4194	34	4160	21352	31533	2984	28549
Powiaty:										
krośnieński		14449	10,4	459	-	459	11501	2489	-	2489
nowosolski		4265	5,5	262	-	262	-	4003	-	4003
świebodziński		3678	3,9	424	-	424	451	2803	-	2803
wschowski		2593	4,2	660	-	660	-	1933	-	1933
zielonogórski		7315	5,4	693	-	693	167	6455	2984	3471
żagański		5864	5,2	255	-	255	1382	4227	-	4227
żarski		13412	9,6	1199	34	1165	7851	4362	-	4362
Miasto na prawach powiatu										
Zielona Góra		5504	19,9	242	-	242	-	5262	-	5262

a Poza rolnictwem, leśnictwem, łowiectwem i rybactwem – z ujęć własnych. b Pobór wody na ujęciach, przed wtłoczeniem do sieci.

Tabl. 4 (24). Sieć wodociągowa i sieć kanalizacyjna
Stan w dniu 31 XII

Wyszczególnienie	2015	2016	2017
Sieć wodociągowa rozdzielcza			
Długość sieci w km	6962,5	6916,4	6987,6
Połączenia prowadzące do budynków mieszkalnych ^a w tys. szt.	132,1	134,7	136,8
Miasta obsługiwane przez sieć wodociągową	42	42	42
Ludność w miastach korzystająca z sieci wodociągowej w tys.	642,3	641,6	641,1
w % ludności miast ogółem	97,1	97,1	97,2
Pobór wody w hm ³ (w ciągu roku)	51,5	51,2	50,2
w tym powierzchniowej	3,7	3,1	3,0
Zużycie wody ^b w hm ³ (w ciągu roku)	38,3	38,3	38,2
w tym w gospodarstwach domowych	30,1	29,6	29,1
w tym na 1 mieszkańca miast w m ³ /rok	31,3	30,8	30,6
Sieć kanalizacyjna			
Długość sieci ^c w km	4181,4	4371,1	4412,3
Połączenia prowadzące do budynków mieszkalnych ^a w tys. szt.	74,7	78,3	80,8
Miasta obsługiwane przez sieć kanalizacyjną	42	42	42
Ludność w miastach korzystająca z sieci kanalizacyjnej w tys. (w ciągu roku)	600,4	601,6	601,5
w % ludności miast ogółem	90,8	91,1	91,2
Ścieki odprowadzone w hm ³ (w ciągu roku)	30,9	32,1	33,1

a łącznie z przyłączami prowadzącymi do budynków zbiorowego zamieszkania. b Woda dostarczona odbiorcom przez sieć wodociągową. c Ogólnospławnej i na ścieki gospodarcze.

Tabl. 5 (25). Zużycie wody w zakładach i ich wyposażenie w zamknięte obiegi wody

Wyszczególnienie	Zużycie wody na cele produkcyjne		Zakłady wyposażone w obiegi zamknięte					
	ogółem w hm ³	w tym w obiegach zamkniętych w % ogółem	w % zakładów ogółem ^a	według wskaźnika ujęcia w obiegi zużywanej wody				
				poniżej 10%	10,1-50,0	50,1-90,0	90,1-99,0	99,1% i więcej
2015	10,1	9,9	27,9	10	2	4	1	2
2016	10,6	10,7	25,0	8	3	1	2	3
2017	10,2	10,2	26,8	10	3	2	1	3

^a Zużywających wodę do produkcji.

Tabl. 6 (26). Pobór i zużycie wody w przemyśle

Wyszczególnienie	2015	2016	2017
	w hm ³		
Przychód wody	12,6	13,3	13,0
z ujęć własnych	12,1	12,5	12,1
wody: powierzchniowe	5,3	5,4	5,0
podziemne	6,8	7,2	7,0
z zakupu od innych jednostek	0,5	0,8	1,0
Rozchód wody	12,6	13,3	13,0
zużycie na potrzeby zakładów	11,3	11,9	11,4
w tym do produkcji	10,1	10,6	10,2
w tym z sieci wodociągowej	0,2	0,4	0,5
sprzedaż	1,3	1,4	1,6
straty w sieci	0,1	0,0	0,0

Tabl. 7 (27). Gospodarowanie wodą w zakładach według sekcji Polskiej Klasyfikacji Działalności w 2017 r.
A. Przychód wody

Sekcje	Ogółem	Z ujęć własnych			Z zakupu
		razem	powierzchniowych	podziemnych	
	w dam ³				
OGÓŁEM	13032	12058	5040	7018	974
Przetwórstwo przemysłowe	9233	8529	3715	4814	704
Wytwarzanie i zaopatrywanie w energię elektryczną, gaz, parę wodną i gorącą wodę ^Δ	2371	2262	1324	938	109
Budownictwo	33	33	–	33	–
Handel; naprawa pojazdów samochodowych ^Δ	57	57	–	57	–
Administracja publiczna i obrona narodowa; obowiązkowe zabezpieczenia społeczne	161	73	–	73	88
Opieka zdrowotna i pomoc społeczna	648	596	–	596	52
Pozostałe sekcje	529	508	1	507	21

Tabl. 7 (27). Gospodarowanie wodą w zakładach według sekcji Polskiej Klasyfikacji Działalności w 2017 r. (dok.)
B. Rozchód wody

Sekcje	Zużycie na potrzeby zakładu			Sprzedaż
	ogółem	w tym do produkcji		
		razem	w tym z sieci wodociągowej	
w dam ³				
O G Ó Ł E M	11415	10171	528	1575
Przetwórstwo przemysłowe	8835	8404	513	387
Wytwarzanie i zaopatrywanie w energię elektryczną, gaz, parę wodną i gorącą wodę ⁴	1310	1291	1	1052
Budownictwo	2	-	-	11
Handel; naprawa pojazdów samochodowych ⁴	57	10	-	-
Administracja publiczna i obrona narodowa; obowiązkowe zabezpieczenia społeczne	161	-	-	-
Opieka zdrowotna i pomoc społeczna	492	-	-	116
Pozostałe sekcje	558	466	14	9

Tabl. 8 (28). Gospodarowanie wodą w zakładach według podregionów, powiatów i gmin

Wyszczególnienie	Pobór wód		Zakup wody		Zużycie wody na potrzeby zakładu		
	podziemnych	powierzchniowych	razem	w tym z sieci wodociągowej na cele produkcyjne	razem	na 1 km ²	
	w dam ³						
WOJEWÓDZTWO	2015	6791	5329	515	184	11303	0,81
	2016	7161	5363	824	378	11874	0,85
	2017	7018	5040	974	528	11415	0,82
Podregion gorzowski		2858	5006	605	323	6980	1,14
POWIATY:							
GORZOWSKI		1262	3681	360	317	4922	4,05
Gmina miejska							
Kostrzyn nad Odrą		995	3681	352	311	4656	101,22
Gmina miejsko-wiejska							
Witnica		145	-	8	6	153	0,55
w tym miasto		139	-	8	6	147	18,38
Gminy wiejskie:							
Lubiszyn		20	-	-	-	11	0,05
Santok		102	-	-	-	102	0,60
MIĘDZYRZECKI		171	-	2	2	123	0,09
Gminy miejsko-wiejskie:							
Międzyrzecz		116	-	1	1	76	0,24
w tym miasto		116	-	1	1	76	7,60
Skwierzyna		9	-	1	1	10	0,04
w tym miasto		9	-	1	1	10	0,28
Trzciel		24	-	-	-	24	0,13
Gmina wiejska							
Przytoczna		22	-	-	-	13	0,07

Tabl. 8 (28). Gospodarowanie wodą w zakładach według podregionów, powiatów i gmin (cd.)

Wyszczególnienie	Pobór wód		Zakup wody		Zużycie wody na potrzeby zakładu	
	podziemnych	powierzchniowych	razem	w tym z sieci wodociągowej na cele produkcyjne	razem	na 1 km ²
	w dam ³					
SŁUBICKI	220	–	1	–	212	0,21
Gminy miejsko-wiejskie:						
Cybinka	10	–	–	–	10	0,04
Ośno Lubuskie	37	–	–	–	37	0,19
Rzepin	173	–	1	–	165	0,86
w tym miasto	165	–	1	–	157	14,27
STRZELECKO-DREZDENECKI	37	1	5	–	42	0,03
Gminy miejsko-wiejskie:						
Dobiegnow	8	1	–	–	9	0,03
Drezdenko	24	–	5	–	28	0,07
w tym miasto	12	–	–	–	12	1,09
Gmina wiejska						
Stare Kurowo	5	–	–	–	5	0,06
SULĘCIŃSKI	72	–	89	–	161	0,14
Gminy miejsko-wiejskie:						
Sulęcín	59	–	89	–	148	0,46
w tym miasto	13	–	1	–	14	1,56
Torzym	13	–	–	–	13	0,03
Miasto na prawach powiatu						
Gorzów Wlkp.	1096	1324	148	4	1520	17,67
Podregion zielonogórski	4160	34	369	205	4435	0,56
Powiaty:						
KROŚNIŃSKI	459	–	34	17	493	0,35
Gmina miejsko-wiejska						
Krosno Odrzańskie	384	–	34	17	418	1,97
w tym miasto	373	–	34	17	407	50,88
Gminy wiejskie:						
Bobrowice	55	–	–	–	55	0,30
Gubin	20	–	–	–	20	0,05
NOWOSOLSKI	262	–	23	1	282	0,37
Gmina miejska						
Nowa Sól	205	–	22	1	224	10,18
Gmina miejsko-wiejska						
Kożuchów	7	–	–	–	7	0,04
w tym miasto	7	–	–	–	7	1,17
Nowe Miasteczko	9	–	1	–	10	0,13
Gmina wiejska						
Siedlisko	41	–	–	–	41	0,45

Tabl. 8 (28). Gospodarowanie wodą w zakładach według podregionów, powiatów i gmin (cd.)

Wyszczególnienie	Pobór wód		Zakup wody		Zużycie wody na potrzeby zakładu	
	podziemnych	powierzchniowych	razem	w tym z sieci wodociągowej na cele produkcyjne	razem	na 1 km ²
	w dm ³					
ŚWIEBODZIŃSKI	424	-	-	-	310	0,33
Gminy miejsko-wiejskie:						
Świebodzin	195	-	-	-	192	0,85
w tym miasto	94	-	-	-	91	5,35
Zbąszynek	33	-	-	-	2	0,02
w tym miasto	33	-	-	-	2	0,50
Gminy wiejskie:						
Lubrza	19	-	-	-	19	0,16
Łagów	14	-	-	-	14	0,07
Skąpe	163	-	-	-	83	0,46
WSCHOWSKI	660	-	47	37	707	1,13
Gminy miejsko-wiejskie:						
Stawa	600	-	47	37	647	1,98
w tym miasto	275	-	40	36	315	22,50
Wschowa	60	-	-	-	60	0,30
w tym miasto	60	-	-	-	60	6,67
ZIELONOGÓRSKI	693	-	39	15	732	0,54
Gminy miejsko-wiejskie:						
Czerwieńsk	29	-	-	-	29	0,15
w tym miasto	29	-	-	-	29	3,22
Kargowa	146	-	2	-	148	1,15
w tym miasto	91	-	-	-	91	18,20
Sulechów	381	-	22	-	403	1,70
w tym miasto	7	-	-	-	7	1,00
Gmina wiejska						
Trzebiechów	137	-	15	15	152	1,88
ŻAGAŃSKI	255	-	34	32	289	0,26
Gmina miejska						
Żagań	38	-	25	23	63	1,58
Gminy miejsko-wiejskie:						
Iłowa	119	-	9	9	128	0,84
w tym miasto	119	-	9	9	128	12,80
Małomice	80	-	-	-	80	1,00
w tym miasto	80	-	-	-	80	16,00
Szprotawa	11	-	-	-	11	0,05
Gmina wiejska						
Żagań	7	-	-	-	7	0,02

Tabl. 8 (28). Gospodarowanie wodą w zakładach według podregionów, powiatów i gmin (dok.)

Wyszczególnienie	Pobór wód		Zakup wody		Zużycie wody na potrzeby zakładu	
	podziemnych	powierzchniowych	razem	w tym z sieci wodociągowej na cele produkcyjne	razem	na 1 km ²
	w dam ³					
ŻARSKI	1165	34	187	103	1379	0,99
Gmina miejska						
Żary	896	34	169	85	1 093	33,12
Gmina miejsko-wiejska						
Lubsko	59	-	10	10	68	0,37
Gmina wiejska						
Żary	210	-	8	8	218	0,74
Miasto na prawach powiatu						
Zielona Góra	242	-	5	-	243	0,88

Tabl. 9 (29). Melioracje podstawowe

Wyszczególnienie	Rzeki i kanały		Wały		Pojemność użytkowa zbiorników wodnych w dam ³	Stacje pomp odwadniających		
	długość	w tym rzeki uregulowane	długość	obszar chroniony w tys. ha		w szt.	obszar oddziaływania w tys. ha	
	w km							
POLSKA	2015	75191	43429	8474	1091,5	277778	581	615,9
	2016	75297	43442	8451	1091,2	279955	579	616,1
Lubuskie	2015	4015	3295	818	129,9	7067	45	79,6
	2016	4018	3293	818	129,9	7307	45	79,6

Źródło: dane Ministerstwa Rolnictwa i Rozwoju Wsi.

Tabl. 10 (30). Melioracje podstawowe wymagające odbudowy lub modernizacji

WYSZCZEGÓLNIENIE	Melioracje podstawowe			Powierzchnia użytków rolnych z urządzeniami wymagającymi odbudowy lub modernizacji			
	rzeki	wały	stacje pomp w szt.	ogółem	grunty orne	użytki zielone	
	w km			w tys. ha			
POLSKA	2015	15838	3691	123	1451,7	858,8	592,9
	2016	15551	3657	122	1452,9	861,1	591,8
Lubuskie	2015	1423	551	9	60,8	30,5	30,3
	2016	1447	543	9	60,8	30,5	30,3

Źródło: dane Ministerstwa Rolnictwa i Rozwoju Wsi.

Tabl. 11 (31). Nawadniane użytki rolne i grunty leśne oraz napętniane stawy rybne

Wyszczególnienie	2015	2016	2017
Powierzchnia nawadnianych użytków rolnych i gruntów leśnych ^a w ha	859	824	827
Powierzchnia napętnianych stawów rybnych ^b w ha	2300	2310	2050
w tym leśnych	952	963	841
Pobór wody ^c w dam ³	34560	35812	30671
do nawodniania użytków rolnych i gruntów leśnych	1308	1279	1276
na 1 ha	1,5	1,6	1,5
do napętniania i uzupełniania stawów rybnych	33252	34533	29395
w tym leśnych	10678	11678	11164
na 1 ha	14,5	14,9	14,3

a Obiekty o powierzchni co najmniej 20 ha. b Obiekty o powierzchni co najmniej 10 ha. c łącznie z poborem ścieków do nawodnień.

Tabl. 12 (32). Nawadniane użytki rolne i grunty leśne według sposobu nawadniania

Wyszczególnienie	2015	2016	2017
Powierzchnia nawadniana w ha	859	824	827
według sposobu:			
podsiąk	643	653	681
deszczownie	96	71	46
zalew	120	100	100
Pobór wody ^a do nawodnień w dam ³	1308	1279	1276
według sposobu:			
podsiąk	1013	1033	1041
deszczownie	55	46	35
zalew	240	200	200

a łącznie z rolniczym wykorzystaniem ścieków.

Tabl. 13 (33). Ścieki przemysłowe i komunalne odprowadzone do wód lub do ziemi

Wyszczególnienie	2015		2016		2017	
	w hm ³	w odsetkach	w hm ³	w odsetkach	w hm ³	w odsetkach
O G Ó Ł E M	36,4	100,0	37,3	100,0	38,4	100,0
odprowadzone bezpośrednio z zakładów ^a	5,4	15,0	5,2	13,9	5,4	13,9
w tym wody chłodnicze	0,7	1,9	0,5	1,4	0,2	0,6
odprowadzone siecią kanalizacyjną	30,9	85,0	32,1	86,1	33,1	86,1
W tym ścieki wymagające oczyszczenia	35,7	98,1	36,8	98,6	38,2	99,4
oczyszczane	35,4	97,3	36,7	98,3	38,1	99,1
mechanicznie	0,5	1,4	0,8	2,1	0,9	2,4
chemicznie ^b	0,9	2,5	0,5	1,4	0,7	1,9
biologicznie	11,6	31,9	12,3	32,9	12,5	32,6
z podwyższonym usuwaniem biogenów	22,4	61,5	23,1	61,9	23,9	62,2
nieoczyszczane	0,3	0,8	0,1	0,3	0,1	0,3
w tym odprowadzone siecią kanalizacyjną	0,3	0,8	0,1	0,3	0,1	0,3

a łącznie z wodami chłodniczymi, wodami z odwadniania zakładów górniczych oraz obiektów budowlanych, a także z zanieczyszczonymi wodami opadowymi. b Dotyczy tylko ścieków przemysłowych.

Tabl. 14 (34). Ścieki przemysłowe oczyszczane i nieoczyszczane według podregionów, powiatów i gmin

Wyszczególnienie	Ścieki odprowadzone					Ze ścieków odprowadzonych bezpośrednio do wód lub do ziemi wymagające oczyszczenia ^a							
	ogółem	do sieci kanalizacyjnej	bepośrednio do wód lub do ziemi		razem	oczyszczane					nieoczyszczane		
			razem	w tym wody chłodnicze		razem	mechanicznie	chemicznie	biologicznie	z podwyższonym usuwaniem biogenów	razem	w % wymagających oczyszczenia	
													w dm ³
WOJEWÓDZTWO	2015	8177	2729	5448	676	4772	4761	519	908	3334	0	11	0,2
	2016	8238	3037	5201	538	4663	4652	774	517	3361	0	11	0,2
	2017	8568	3209	5359	219	5140	5129	938	739	3452	0	11	0,2
Podregion gorzowski		6007	1971	4036	17	4019	4012	806	16	3190	-	7	0,2
POWIATY:													
GORZOWSKI		3946	901	3045	-	3045	3045	-	-	3045	-	-	-
Gmina miejska													
Kostrzyn nad Odrą		3821	811	3010	-	3010	3010	-	-	3010	-	-	-
Gmina miejsko-wiejska													
Witnica		85	85	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-
w tym miasto		82	82	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-
Gminy wiejskie:													
Lubiszyn		4	4	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-
Santok		36	1	35	-	35	35	-	-	35	-	-	-
MIĘDZYRZECKI		94	65	29	9	20	14	1	13	-	-	6	30,0
Gminy miejsko-wiejskie:													
Międzyrzecz		61	55	6	-	6	-	-	-	-	-	6	100,0
w tym miasto		61	55	6	-	6	-	-	-	-	-	6	100,0
Skwierzyna		10	10	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-
w tym miasto		10	10	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-
Trzciel		22	-	22	9	13	13	-	13	-	-	-	-
Gmina wiejska													
Przytoczna		1	-	1	-	1	1	1	-	-	-	-	-
SŁUBICKI		138	16	122	8	114	114	-	-	114	-	-	-
Gminy miejsko-wiejskie:													
Ośno Lubuskie		8	-	8	8	-	-	-	-	-	-	-	-
Rzepin		130	16	114	-	114	114	-	-	114	-	-	-
w tym miasto		130	16	114	-	114	114	-	-	114	-	-	-

^a łącznie z wodami chłodniczymi, wodami z odwadniania zakładów górniczych oraz obiektów budowlanych.

Tabl. 14 (34). Ścieki przemysłowe oczyszczane i nieoczyszczane według podregionów, powiatów i gmin (cd.)

Wyszczególnienie	Ścieki odprowadzone				Ze ścieków odprowadzonych bezpośrednio do wód lub do ziemi wymagające oczyszczenia ^a							
	ogółem	do sieci kanalizacyjnej	bepośrednio do wód lub do ziemi		razem	oczyszczane					nieoczyszczane	
			razem	w tym wody chłodnicze		razem	mechanicznie	chemicznie	biologicznie	z podwyższonym usuwaniem biogenów	razem	w % wymagających oczyszczenia
STRZELECKO-DREZDENECKI	34	14	20	-	20	20	6	3	11	-	-	-
Gminy miejsko-wiejskie:												
Dobiegnew	7	7	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-
Drezdenko	18	7	11	-	11	11	-	-	11	-	-	-
w tym miasto	7	7	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-
Gmina wiejska												
Stare Kurowo	9	-	9	-	9	9	6	3	-	-	-	-
SULĘCIŃSKI	153	133	20	-	20	20	-	-	20	-	-	-
Gminy miejsko-wiejskie:												
Sulęcín	140	120	20	-	20	20	-	-	20	-	-	-
w tym miasto	14	14	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-
Torzym	13	13	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-
Miasto na prawach powiatu												
Gorzów Wlkp.	1642	842	800	-	800	799	799	-	-	-	1	0,1
Podregion zielonogórski	2561	1238	1323	202	1121	1117	132	723	262	-	4	0,4
Powiaty:												
KROŚNIŃSKI	59	14	45	18	27	27	11	-	16	-	-	-
Gmina miejsko-wiejska												
Krosno Odrzańskie	45	-	45	18	27	27	11	-	16	-	-	-
w tym miasto	34	-	34	18	16	16	-	-	16	-	-	-
Gmina wiejska												
Gubín	14	14	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-
NOWOSOLSKI	236	128	108	103	5	5	5	-	-	-	-	-
Gmina miejska												
Nowa Sól	224	127	97	97	-	-	-	-	-	-	-	-
Gmina miejsko-wiejska												
Kozuchów	6	1	5	-	5	5	5	-	-	-	-	-
w tym miasto	6	1	5	-	5	5	5	-	-	-	-	-
Gmina wiejska												
Siedlisko	6	-	6	6	-	-	-	-	-	-	-	-
ŚWIEBODZIŃSKI	292	139	153	69	84	84	4	-	80	-	-	-
Gminy miejsko-wiejskie:												
Świebodziń	163	94	69	69	-	-	-	-	-	-	-	-
w tym miasto	91	91	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-
Zbąszynek	13	13	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-
w tym miasto	13	13	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-
Gminy wiejskie:												
Lubrza	19	19	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-
Łągów	10	6	4	-	4	4	4	-	-	-	-	-
Skąpe	87	7	80	-	80	80	-	-	80	-	-	-

a łącznie z wodami chłodniczymi, wodami z odwadniania zakładów górniczych oraz obiektów budowlanych.

Tabl. 14 (34). Ścieki przemysłowe oczyszczane i nieoczyszczane według podregionów, powiatów i gmin (dok.)

Wyszczególnienie	Ścieki odprowadzone				Ze ścieków odprowadzonych bezpośrednio do wód lub do ziemi wymagające oczyszczenia ^a							
	ogółem	do sieci kanalizacyjnej	bepośrednio do wód lub do ziemi		razem	oczyszczane					nieoczyszczane	
			razem	w tym wody chłodnicze		razem	mechanicznie	chemicznie	biologicznie	z podwyższonym usuwaniem biogenów	razem	w % wymagających oczyszczenia
WSCHOWSKI	487	370	117	-	117	114	-	92	22	-	3	2,6
Gminy miejsko-wiejskie:												
Stawa	484	367	117	-	117	114	-	92	22	-	3	2,6
w tym miasto	305	210	95	-	95	92	-	92	-	-	3	3,2
Wschowa	3	3	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-
w tym miasto	3	3	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-
ZIELONOGÓRSKI	378	237	141	12	129	129	112	-	17	-	-	-
Gminy miejsko-wiejskie:												
Czerwieńsk	13	13	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-
w tym miasto	13	13	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-
Kargowa	85	73	12	12	-	-	-	-	-	-	-	-
w tym miasto	55	43	12	12	-	-	-	-	-	-	-	-
Sulechów	136	7	129	-	129	129	112	-	17	-	-	-
w tym miasto	7	7	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-
Gmina wiejska												
Trzebiechów	144	144	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-
ŻAGAŃSKI	108	89	19	-	19	19	-	-	19	-	-	-
Gmina miejska												
Żagań	51	51	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-
Gminy miejsko-wiejskie:												
Iłowa	11	11	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-
w tym miasto	11	11	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-
Małotice	27	27	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-
w tym miasto	27	27	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-
Szprotawa	16	-	16	-	16	16	-	-	16	-	-	-
Gmina wiejska												
Żagań	3	-	3	-	3	3	-	-	3	-	-	-
ŻARSKI	817	77	740	-	740	739	-	631	108	-	1	0,1
Gmina miejska												
Żary	811	77	734	-	734	734	-	631	103	-	-	-
Gmina miejsko-wiejska												
Lubsko	1	-	1	-	1	-	-	-	-	-	1	100,0
Gmina wiejska												
Żary	5	-	5	-	5	5	-	-	5	-	-	-
Miasto na prawach powiatu												
Zielona Góra	184	184	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-

a łącznie z wodami chłodniczymi, wodami z odwadniania zakładów górniczych oraz obiektów budowlanych.

Tabl. 15 (35). Ścieki przemysłowe i komunalne wymagające oczyszczenia odprowadzone do wód lub do ziemi według miast i wsi

Wyszczególnienie		Ogółem	W tym oczyszczone				
			razem	mechanicznie	chemicznie ^a	biologicznie	z podwyższonym usuwaniem biogenów
WOJEWÓDZTWO	2015	35714	35415	524	908	11619	22364
	2016	36766	36651	778	517	12263	23093
	2017	38201	38088	943	739	12514	23892
MIASTA							
o liczbie ludności:							
poniżej 2000							
Szlichtyngowa		35	35	-	-	35	-
2000 - 4999							
Babimost		159	159	-	-	159	-
Bytom Odrzański		121	121	-	-	121	-
Cybinka		78	78	-	-	78	-
Czerwieńsk		166	166	-	-	-	166
Dobiegniew		89	89	-	-	89	-
Gozdnica		80	42	-	-	42	-
Iłowa		128	128	-	-	-	128
Jasień		94	75	-	-	75	-
Kargowa		241	241	-	-	-	241
Lubniewice		121	121	-	-	121	-
Łęknica		94	94	-	-	94	-
Małomice		120	120	-	-	120	-
Nowe Miasteczko		79	79	-	-	79	-
Ośno Lubuskie		146	146	-	-	146	-
Sława		747	744	-	92	652	-
Torzym		116	116	-	-	116	-
Trzciel		121	121	-	-	121	-
5000 - 9999							
Koźuchów		170	151	5	-	-	146
Nowogród Bobrzański		128	128	-	-	128	-
Rzepin		386	386	-	-	386	-
Skwierzyna		658	658	-	-	-	658
Witnica		268	268	-	-	-	268
Zbąszynek		192	192	-	-	192	-

^a Dotyczy ścieków przemysłowych.

Tabl. 15 (35). Ścieki przemysłowe i komunalne wymagające oczyszczenia odprowadzone do wód lub do ziemi według miast i wsi (cd.)

Wyszczególnienie	Ogółem	W tym oczyszczone				
		razem	mechanicznie	chemicznie ^a	biologicznie	z podwyższonym usuwaniem biogenów
MIASTA (dok.)						
o liczbie ludności:						
10000 - 19999						
Drezdenko	348	348	-	-	348	-
Gubin	751	751	-	-	-	751
Kostrzyn nad Odrą	4644	4644	-	-	3025	1619
Krosno Odrzańskie	385	385	-	-	16	369
Lubsko	606	606	-	-	606	-
Międzyrzecz	789	764	-	-	-	764
Słubice	794	794	-	-	794	-
Strzelce Krajeńskie	321	321	-	-	-	321
Sulechów	640	640	-	-	640	-
Sulęcín	499	499	-	-	499	-
Szprotawa	345	345	-	-	345	-
Wschowa	446	446	-	-	-	446
20000 - 49999						
Nowa Sól	1532	1532	-	-	-	1532
Świebodzin	882	882	-	-	-	882
Żagań	935	935	-	-	-	935
Żary	2165	2165	-	631	103	1431
100000 i więcej						
Gorzów Wlkp.	5965	5964	799	-	-	5165
Zielona Góra	5888	5888	-	-	5	5883
WIEŚ						
Babimost	55	55	-	-	55	-
Bledzew	30	30	-	-	30	-
Bobrowice	57	57	-	-	57	-
Bogdaniec	124	124	-	-	-	124
Bojadła	51	51	-	-	51	-
Brody	29	29	-	-	29	-
Brzeźnica	14	14	-	-	14	-
Bytnica	38	38	-	-	38	-
Bytom Odrzański	1	1	-	-	1	-
Cybinka	20	20	-	-	20	-
Czerwieńsk	135	135	-	-	-	135
Dąbie	20	20	-	-	20	-
Deszczno	114	114	-	-	-	114
Dobiegniew	49	49	-	-	49	-
Drezdenko	26	26	-	-	26	-
Górzycza	170	170	-	-	170	-
Gubin	17	17	-	-	3	14
Iłowa	5	5	-	-	-	5

^a Dotyczy ścieków przemysłowych.

Tabl. 15 (35). Ścieki przemysłowe i komunalne wymagające oczyszczenia odprowadzone do wód lub do ziemi według miast i wsi (cd.)

Wyszczególnienie	Ogółem	W tym oczyszczone				
		razem	mechanicznie	chemicznie ^a	biologicznie	z podwyższonym usuwaniem biogenów
WIEŚ (cd.)						
Jasień	80	80	-	-	80	-
Kłodawa	208	208	-	-	-	208
Kolsko	21	21	-	-	21	-
Koźuchów	16	12	-	-	4	8
Krosno Odrzańskie	99	99	11	-	4	84
Krzyszycy	91	91	-	-	91	-
Lipinki Łużyckie	16	16	-	-	16	-
Lubiszyn	89	89	-	-	24	65
Lubniewice	20	20	-	-	20	-
Lubrza	116	116	-	-	-	116
Lubsko	420	419	-	-	419	-
Łagów	178	178	4	-	174	-
Maszewo	6	6	-	-	6	-
Międzyrzecz	156	153	-	-	4	149
Niegostawice	104	104	-	-	-	104
Nowa Sól	83	83	-	-	-	83
Nowe Miasteczko	9	9	-	-	9	-
Nowogród Bobrzański	69	69	-	-	69	-
Otyń	90	90	-	-	-	90
Przewóz	9	9	-	-	9	-
Przytoczna	146	146	6	-	140	-
Pszczew	92	92	-	-	-	92
Rzepin	13	13	-	-	13	-
Santok	189	189	-	-	38	151
Siedlisko	19	19	-	-	19	-
Skąpe	221	221	-	-	221	-
Sława	32	32	-	-	32	-
Słońsk	106	106	-	-	106	-
Słubice	60	60	-	-	60	-
Stare Kurowo	44	44	6	3	35	-
Strzelce Krajeńskie	75	75	-	-	-	75
Sulechów	280	280	112	-	168	-
Sulęcín	177	177	-	-	177	-
Szczaniec	63	63	-	-	6	57
Szlichtyngowa	81	81	-	-	81	-
Szprotawa	150	150	-	-	144	6
Świdnica	213	213	-	-	174	39
Świebodzin	209	209	-	-	9	200
Torzym	89	89	-	-	89	-
Trzciel	63	63	-	13	-	50
Trzebiechów	123	123	-	-	123	-

Tabl. 15 (35). Ścieki przemysłowe i komunalne wymagające oczyszczenia odprowadzone do wód lub do ziemi według miast i wsi (dok.)

Wyszczególnienie	Ogółem	W tym oczyszczone					z podwyższonym usuwaniem biogenów
		razem	mechanicznie	chemicznie ^a	biologicznie		
w dam ³							
WIEŚ (dok.)							
Tuplice	48	48	-	-	48	-	-
Witnica	28	28	-	-	8	20	-
Wschowa	57	57	-	-	-	57	-
Wymiarki	9	9	-	-	9	-	-
Zabór	31	31	-	-	31	-	-
Zbąszynek	127	127	-	-	127	-	-
Żagań	87	87	-	-	3	84	-
Żary	62	62	-	-	5	57	-

^a Dotyczy ścieków przemysłowych.

Tabl. 16 (36). Ścieki przemysłowe i komunalne wymagające oczyszczenia^a według podregionów i powiatów

Wyszczególnienie		Ogółem	Oczyszczone					Nieoczyszczone	
			razem	mechanicznie	chemicznie ^b	biologicznie	z podwyższonym usuwaniem biogenów	razem	w tym odprowadzone siecią kanalizacyjną
w dam ³									
WOJEWÓDZTWO	2015	35714	35415	524	908	11619	22364	299	288
	2016	36766	36651	778	517	12263	23093	115	104
	2017	38201	38088	943	739	12514	23892	113	102
Podregion gorzowski	2015	15809	15787	409	3	6507	8868	22	15
	2016	16576	16548	642	3	6687	9216	28	21
	2017	17523	17493	811	16	6823	9843	30	23
Powiaty:									
gorzowski	2015	5176	5176	-	-	2930	2246	-	-
	2016	5479	5479	-	-	2999	2480	-	-
	2017	5664	5664	-	-	3095	2569	-	-
międzyrzecki	2015	1690	1670	7	-	268	1395	20	15
	2016	1721	1695	6	-	274	1415	26	21
	2017	2056	2027	6	13	295	1713	29	23
stubiński	2015	1576	1576	-	-	1576	-	-	-
	2016	1611	1611	-	-	1611	-	-	-
	2017	1667	1667	-	-	1667	-	-	-
strzelecko-drezdenecki	2015	972	972	3	3	581	385	-	-
	2016	988	988	3	3	592	390	-	-
	2017	952	952	6	3	547	396	-	-
sulęciński	2015	1151	1151	-	-	1151	-	-	-
	2016	1211	1211	-	-	1211	-	-	-
	2017	1219	1219	-	-	1219	-	-	-
Miasto na prawach powiatu									
Gorzów Wlkp.	2015	5244	5242	399	-	1	4842	2	-
	2016	5566	5564	633	-	-	4931	2	-
	2017	5965	5964	799	-	-	5165	1	-

^a Odprowadzone do wód lub do ziemi. ^b Dotyczy ścieków przemysłowych.

Tabl. 16 (36). Ścieki przemysłowe i komunalne wymagające oczyszczenia^a według podregionów i powiatów (dok.)

Wyszczególnienie		Ogółem	Oczyszczone					Nieoczyszczone	
			razem	mechanicz- nie	chemicz- nie ^b	biologicz- nie	z podwyż- szonym usuwaniami biogenów	razem	w tym od- prowa- dzone sie- cią kanali- zacyjną
Podregion zielonogórski	2015	19905	19628	115	905	5112	13496	277	273
	2016	20190	20103	136	514	5576	13877	87	83
	2017	20678	20595	132	723	5691	14049	83	79
Powiaty:									
krośnieński	2015	1395	1392	11	-	114	1267	3	3
	2016	1393	1393	12	-	154	1227	-	-
	2017	1373	1373	11	-	144	1218	-	-
nowosolski	2015	2084	2058	17	-	231	1810	26	26
	2016	2171	2145	8	-	260	1877	26	26
	2017	2140	2118	5	-	254	1859	22	22
świebodziński	2015	1894	1894	4	-	694	1196	-	-
	2016	1929	1929	18	-	683	1228	-	-
	2017	1988	1988	4	-	729	1255	-	-
wschowski	2015	1274	1274	-	-	786	488	-	-
	2016	1292	1292	-	-	800	492	-	-
	2017	1398	1395	-	92	800	503	3	-
zielonogórski	2015	2173	2172	83	-	1559	530	1	-
	2016	2270	2269	98	-	1597	574	1	-
	2017	2291	2291	112	-	1598	581	-	-
żagański	2015	1902	1676	-	-	455	1221	226	224
	2016	1861	1820	-	-	601	1219	41	39
	2017	1977	1939	-	-	677	1262	38	38
żarski	2015	3423	3402	-	905	1230	1267	21	20
	2016	3507	3487	-	514	1477	1496	20	19
	2017	3623	3603	-	631	1484	1488	20	19
Miasto na prawach powiatu									
Zielona Góra	2015	5760	5760	-	-	43	5717	-	-
	2016	5768	5768	-	-	4	5764	-	-
	2017	5888	5888	-	-	5	5883	-	-

^a Odprowadzone do wód lub do ziemi. ^b Dotyczy ścieków przemysłowych.

Tabl. 17 (37). Ścieki komunalne odprowadzone siecią kanalizacyjną

Wyszczególnienie	2015		2016		2017	
	w hm ³	w odsetkach	w hm ³	w odsetkach	w hm ³	w odsetkach
Ścieki wymagające oczyszczenia	30,9	100,0	32,1	100,0	33,1	100,0
oczyszczone ^a	30,7	99,1	32,0	99,7	33,0	99,7
mechanicznie	0,0	0,0	0,0	0,0	0,0	0,0
biologicznie	8,3	26,8	8,9	27,7	9,1	27,4
z podwyższonym usuwaniem biogenów	22,4	72,3	23,1	71,9	23,9	72,3
nieoczyszczone	0,3	0,9	0,1	0,3	0,1	0,3

^a Bez wód opadowych i infiltracyjnych.

Tabl. 18 (38). Miasta o dużej skali zagrożenia ściekami

Miasta		Ścieki przemysłowe i komunalne wymagające oczyszczenia odprowadzone do wód lub do ziemi w dam ³						
		ogółem	oczyszczone				nieoczyszczone	
			razem	mechanicznie	biologicznie	z podwyższonym usuwaniem biogenów	razem	odprowadzone bezpośrednio z zakładów przemysłowych
Gorzów Wlkp.	2015	5244	5242	399	-	1	4842	2
	2016	5566	5564	633	-	-	4931	2
	2017	5965	5964	799	-	-	5165	1
Zielona Góra	2015	5760	5760	-	-	43	5717	-
	2016	5768	5768	-	-	4	5764	-
	2017	5888	5888	-	-	5	5883	-
Kostrzyn nad Odrą	2015	4326	4326	-	-	2791	1535	-
	2016	4436	4436	-	-	2879	1557	-
	2017	4644	4644	-	-	3025	1619	-
Żary	2015	2321	2321	-	905	149	1267	-
	2016	2070	2070	-	514	110	1446	-
	2017	2165	2165	-	631	103	1431	-
Nowa Sól	2015	1425	1425	9	-	-	1416	-
	2016	1509	1509	-	-	-	1509	-
	2017	1532	1532	-	-	-	1532	-

Tabl. 19 (39). Ścieki odprowadzone siecią kanalizacyjną według podregionów, powiatów i gmin

Wyszczególnienie		Ścieki odprowadzone ogółem	W tym ścieki oczyszczone ^a			
			razem	mechanicznie	biologicznie	z podwyższonym usuwaniem biogenów
WOJEWODZTWO	2015	30942	30654	5	8285	22364
	2016	32103	31999	4	8902	23093
	2017	33061	32959	5	9062	23892
Podregion gorzowski		13504	13481	5	3633	9843
POWIATY:						
GORZOWSKI		2619	2619	-	50	2569
Gmina miejska						
Kostrzyn nad Odrą		1634	1634	-	15	1619
Gmina miejsko-wiejska						
Witnica		296	296	-	8	288
w tym miasto		268	268	-	-	268
Gminy wiejskie:						
Bogdaniec		124	124	-	-	124
Deszczno		114	114	-	-	114
Kłodawa		208	208	-	-	208
Lubiszyn		89	89	-	24	65
Santok		154	154	-	3	151
MIĘDZYRZECKI		2036	2013	5	295	1713
Gminy miejsko-wiejskie:						
Międzyrzecz		940	917	-	4	913
w tym miasto		783	764	-	-	764
Skwierzyna		658	658	-	-	658
w tym miasto		658	658	-	-	658
Trzciel		171	171	-	121	50
w tym miasto		121	121	-	121	-

^a Bez wód opadowych i infiltracyjnych.

Tabl. 19 (39). Ścieki odprowadzone siecią kanalizacyjną według podregionów, powiatów i gmin (cd.)

Wyszczególnienie	Ścieki odprowadzone ogółem	W tym ścieki oczyszczane ^a			
		razem	mechanicznie	biologicznie	z podwyższonym usuwaniem biogenów
		w dam ³			
MIĘDZYRZECKI (dok.)					
Gminy wiejskie:					
Bledzew	30	30	-	30	-
Przytoczna	145	145	5	140	-
Pszczew	92	92	-	-	92
SŁUBICKI	1553	1553	-	1553	-
Gminy miejsko-wiejskie:					
Cybinka	98	98	-	98	-
w tym miasto	78	78	-	78	-
Ośno Lubuskie	146	146	-	146	-
w tym miasto	146	146	-	146	-
Rzepin	285	285	-	285	-
w tym miasto	272	272	-	272	-
Słubice	854	854	-	854	-
w tym miasto	794	794	-	794	-
Gmina wiejska					
Górzycza	170	170	-	170	-
STRZELECKO-DREZDENECKI	932	932	-	536	396
Gminy miejsko-wiejskie:					
Dobiegnow	138	138	-	138	-
w tym miasto	89	89	-	89	-
Drezdenko	363	363	-	363	-
w tym miasto	348	348	-	348	-
Strzelce Krajeński	396	396	-	-	396
w tym miasto	321	321	-	-	321
Gminy wiejskie:					
Stare Kurowo	35	35	-	35	-
SULĘCIŃSKI	1199	1199	-	1199	-
Gminy miejsko-wiejskie:					
Lubniewice	141	141	-	141	-
w tym miasto	121	121	-	121	-
Sulęcín	656	656	-	656	-
w tym miasto	499	499	-	499	-
Torzym	205	205	-	205	-
w tym miasto	116	116	-	116	-
Gminy wiejskie:					
Krzyszczycy	91	91	-	91	-
Słońsk	106	106	-	106	-
Miasto na prawach powiatu					
Gorzów Wlkp.	5165	5165	-	-	5165

^a Bez wód opadowych i infiltracyjnych.

Tabl. 19 (39). Ścieki odprowadzone siecią kanalizacyjną według podregionów, powiatów i gmin (cd.)

Wyszczególnienie	Ścieki odprowadzone ogółem	W tym ścieki oczyszczone ^a			
		razem	mechanicznie	biologicznie	z podwyższonym usuwaniem biogenów
		w dam ³			
Podregion zielonogórski	19557	19478	-	5429	14049
Powiaty:					
KROŚNIEŃSKI	1346	1346	-	128	1218
Gmina miejska					
Gubin	751	751	-	-	751
Gmina miejsko-wiejska					
Krosno Odrzańskie	457	457	-	4	453
w tym miasto	369	369	-	-	369
Gminy wiejskie:					
Bobrowice	57	57	-	57	-
Bytnica	38	38	-	38	-
Dąbie	20	20	-	20	-
Gubin	17	17	-	3	14
Maszewo	6	6	-	6	-
NOWOSOLSKI	2135	2113	-	254	1859
Gmina miejska					
Nowa Sól	1532	1532	-	-	1532
Gminy miejsko-wiejskie:					
Bytom Odrzański	122	122	-	122	-
w tym miasto	121	121	-	121	-
Koźuchów	180	158	-	4	154
w tym miasto	165	146	-	-	146
Nowe Miasteczko	88	88	-	88	-
w tym miasto	79	79	-	79	-
Gminy wiejskie:					
Kolsko	21	21	-	21	-
Nowa Sól	83	83	-	-	83
Otyń	90	90	-	-	90
Siedlisko	19	19	-	19	-
ŚWIEBODZIŃSKI	1904	1904	-	649	1255
Gminy miejsko-wiejskie:					
Świebodzin	1091	1091	-	9	1082
w tym miasto	882	882	-	-	882
Zbąszynek	319	319	-	319	-
w tym miasto	192	192	-	192	-
Gminy wiejskie:					
Lubrza	116	116	-	-	116
Łągów	174	174	-	174	-
Skąpe	141	141	-	141	-
Szczaniec	63	63	-	6	57

^a Bez wód opadowych i infiltracyjnych.

Tabl. 19 (39). Ścieki odprowadzone siecią kanalizacyjną według podregionów, powiatów i gmin (cd.)

Wyszczególnienie	Ścieki odprowadzone ogółem	W tym ścieki oczyszczane ^a			
		razem	mechanicznie	biologicznie	z podwyższonym usuwaniem biogenów
		w dam ³			
WSCHOWSKI	1281	1281	-	778	503
Gminy miejsko-wiejskie:					
Sława	662	662	-	662	-
w tym miasto	652	652	-	652	-
Szlichtyngowa	116	116	-	116	-
w tym miasto	35	35	-	35	-
Wschowa	503	503	-	-	503
w tym miasto	446	446	-	-	446
ZIELONOGÓRSKI	2162	2162	-	1581	581
Gminy miejsko-wiejskie:					
Babimost	214	214	-	214	-
w tym miasto	159	159	-	159	-
Czerwieńsk	301	301	-	-	301
w tym miasto	166	166	-	-	166
Kargowa	241	241	-	-	241
w tym miasto	241	241	-	-	241
Nowogród Bobrzański	197	197	-	197	-
w tym miasto	128	128	-	128	-
Sulechów	791	791	-	791	-
w tym miasto	640	640	-	640	-
Gminy wiejskie:					
Bojadła	51	51	-	51	-
Świdnica	213	213	-	174	39
Trzebiechów	123	123	-	123	-
Zabór	31	31	-	31	-
ŻAGAŃSKI	1958	1920	-	658	1262
Gminy miejskie:					
Gozdnica	80	42	-	42	-
Żagań	935	935	-	-	935
Gminy miejsko-wiejskie:					
Iłowa	133	133	-	-	133
w tym miasto	128	128	-	-	128
Małomice	120	120	-	120	-
w tym miasto	120	120	-	120	-
Szprotawa	479	479	-	473	6
w tym miasto	345	345	-	345	-
Gminy wiejskie:					
Brzeźnica	14	14	-	14	-
Niegostawice	104	104	-	-	104
Wymiarki	9	9	-	9	-
Żagań	84	84	-	-	84

a Bez wód opadowych i infiltracyjnych.

Tabl. 19 (39). Ścieki odprowadzone siecią kanalizacyjną według podregionów, powiatów i gmin (dok.)

Wyszczególnienie	Ścieki odprowadzone ogółem	W tym ścieki oczyszczane ^a			
		razem	mechanicznie	biologicznie	z podwyższonym usuwaniem biogenów
ŻARSKI	2883	2864	-	1376	1488
Gminy miejskie:					
Łęknica	94	94	-	94	-
Żary	1431	1431	-	-	1431
Gminy miejsko-wiejskie:					
Jasień	174	155	-	155	-
w tym miasto	94	75	-	75	-
Lubsko	1025	1025	-	1025	-
w tym miasto	606	606	-	606	-
Gminy wiejskie:					
Brody	29	29	-	29	-
Lipinki Łużyckie	16	16	-	16	-
Przewóz	9	9	-	9	-
Trzebień	48	48	-	48	-
Tuplice	57	57	-	-	57
Miasto na prawach powiatu					
Zielona Góra	5888	5888	-	5	5883

^a Bez wód opadowych i infiltracyjnych.

Tabl. 20 (40). Ludność^a korzystająca z komunalnych oczyszczalni ścieków według podregionów, powiatów i gmin

Wyszczególnienie	Ogółem	W % ludności ogółem	Z oczyszczalni			
			mechanicznych	biologicznych	z podwyższonym usuwaniem biogenów	
WOJEWÓDZTWO	2015	754334	74,1	0,0	20,6	53,4
	2016	770895	75,8	0,0	21,3	54,4
	2017	780133	76,7	0,0	21,4	55,4
Podregion gorzowski		300231	77,8	0,0	23,4	54,3
POWIATY:						
GORZOWSKI	46778	65,5	-	3,4	62,1	
Gmina miejska						
Kostrzyn nad Odrą	17918	100,0	-	1,1	98,9	
Gmina miejsko-wiejska						
Witnica	7757	59,9	-	4,0	55,8	
w tym miasto	6205	91,0	-	-	91,0	
Gminy wiejskie:						
Bogdaniec	4008	56,4	-	-	56,4	
Deszczno	3294	34,1	-	-	34,1	
Kłodawa	5994	70,5	-	-	70,5	
Lubiszyn	3487	50,5	-	21,9	28,6	
Santok	4320	51,5	-	2,1	49,4	

^a Ludność korzystająca z oczyszczalni ścieków – na podstawie szacunków, ludność ogółem – na podstawie bilansów.

Tabl. 20 (40). Ludność^a korzystająca z komunalnych oczyszczalni ścieków według podregionów, powiatów i gmin (cd.)

Wyszczególnienie	Ogółem	W % ludności ogółem	Z oczyszczalni		
			mechanicznych	biologicznych	z podwyższonym usuwaniem biogenów
MIĘDZYRZECKI	44645	76,6	0,3	13,6	62,8
Gminy miejsko-wiejskie:					
Międzyrzecz	23346	92,8	-	1,7	91,1
w tym miasto	17435	95,5	-	-	95,5
Skwierzyna	9669	79,2	-	-	79,2
w tym miasto	9669	100,0	-	-	100,0
Trzciel	3275	50,3	-	37,5	12,7
w tym miasto	2445	100,0	-	100,0	-
Gminy wiejskie:					
Bledzew	1247	28,2	-	28,2	-
Przytoczna	3958	69,9	2,8	67,1	-
Pszczew	3150	73,3	-	-	73,3
SŁUBICKI	35100	74,6	-	74,6	-
Gminy miejsko-wiejskie:					
Cybinka	3307	50,8	-	50,8	-
w tym miasto	2755	100,0	-	100,0	-
Ośno Lubuskie	3780	58,8	-	58,8	-
w tym miasto	3780	96,7	-	96,7	-
Rzepin	6980	71,2	-	71,2	-
w tym miasto	6500	98,6	-	98,6	-
Słubice	17192	93,0	-	93,0	-
w tym miasto	15640	47,6	-	47,6	-
Gmina wiejska					
Górzycza	3841	90,4	-	90,4	-
STRZELECKO-DREZDENECKI	30441	61,2	-	36,5	24,8
Gminy miejsko-wiejskie:					
Dobiegów	4852	72,8	-	72,8	-
w tym miasto	2987	96,8	-	96,8	-
Drezdenko	10766	61,9	-	61,9	-
w tym miasto	10282	100,0	-	100,0	-
Strzelce Krajeńskie	12323	71,6	-	-	71,6
w tym miasto	10012	100,0	-	-	100,0
Gminy wiejskie:					
Stare Kurowo	2500	61,2	-	61,2	-
SULĘCIŃSKI	26702	75,5	-	75,5	-
Gminy miejsko-wiejskie:					
Lubniewice	2767	88,8	-	88,8	-
w tym miasto	1960	97,1	-	97,1	-
Sulęcín	13728	86,3	-	86,3	-
w tym miasto	10168	100,0	-	100,0	-
Torzym	4503	65,8	-	65,8	-
w tym miasto	2471	97,7	-	97,7	-

a Ludność korzystająca z oczyszczalni ścieków – na podstawie szacunków, ludność ogółem – na podstawie bilansów.

Tabl. 20 (40). Ludność^a korzystająca z komunalnych oczyszczalni ścieków według podregionów, powiatów i gmin (cd.)

Wyszczególnienie	Ogółem	W % ludności ogółem	Z oczyszczalni		
			mechanicznych	biologicznych	z podwyższonym usuwaniem biogenów
SULĘCIŃSKI (dok.)					
Gminy wiejskie:					
Krzeszyce	1634	34,5	-	34,5	-
Słońsk	4070	85,9	-	85,9	-
Miasto na prawach powiatu					
Gorzów Wlkp.	116565	93,8	-	-	93,8
Podregion zielonogórski	479902	76,1	-	20,1	56,0
Powiaty:					
KROŚNIĘŃSKI	35983	64,8	-	9,0	55,9
Gmina miejska					
Gubin	16205	96,8	-	-	96,8
Gmina miejsko-wiejska					
Krosno Odrzańskie	14652	81,5	-	0,9	80,6
w tym miasto	10810	93,8	-	-	93,8
Gminy wiejskie:					
Bobrowice	1740	54,2	-	54,2	-
Bytnica	1615	64,0	-	64,0	-
Dąbie	1020	20,4	-	20,4	-
Gubin	392	5,4	-	1,0	4,4
Maszewo	359	12,7	-	12,7	-
NOWOSOLSKI	60901	70,0	-	11,2	58,8
Gmina miejska					
Nowa Sól	37308	95,4	-	-	95,4
Gminy miejsko-wiejskie:					
Bytom Odrzański	4620	84,5	-	84,5	-
w tym miasto	4364	100,0	-	100,0	-
Koźuchów	8111	50,4	-	1,5	49,0
w tym miasto	7085	74,4	-	-	74,4
Nowe Miasteczko	3184	58,5	-	58,5	-
w tym miasto	2801	99,5	-	99,5	-
Gminy wiejskie:					
Kolsko	965	29,2	-	29,2	-
Nowa Sól	2769	39,9	-	-	39,9
Otyń	3184	45,8	-	-	45,8
Siedlisko	760	20,8	-	20,8	-
ŚWIEBODZIŃSKI	51242	91,3	-	30,0	61,3
Gminy miejsko-wiejskie:					
Świebodzin	30198	100,0	-	1,2	98,8
w tym miasto	21954	100,0	-	-	100,0
Zbąszynek	7708	92,3	-	92,3	-
w tym miasto	4971	98,6	-	98,6	-

^a Ludność korzystająca z oczyszczalni ścieków – na podstawie szacunków, ludność ogółem – na podstawie bilansów.

Tabl. 20 (40). Ludność^a korzystająca z komunalnych oczyszczalni ścieków według podregionów, powiatów i gmin (cd.)

Wyszczególnienie	Ogółem	W % ludności ogółem	Z oczyszczalni		
			mechanicznych	biologicznych	z podwyższonym usuwaniem biogenów
ŚWIEBODZIŃSKI (dok.)					
Gminy wiejskie:					
Lubrza	3549	100,0	-	-	100,0
Łagów	4179	83,4	-	83,4	-
Skąpe	4400	86,0	-	86,0	-
Szczaniec	1208	31,2	-	5,4	25,8
WSCHOWSKI	24667	62,9	-	24,2	38,8
Gminy miejsko-wiejskie:					
Sława	4444	34,9	-	34,9	-
w tym miasto	4132	95,8	-	95,8	-
Szlichtyngowa	5034	99,9	-	99,9	-
w tym miasto	1289	100,0	-	100,0	-
Wschowa	15189	70,9	-	-	70,9
w tym miasto	13695	97,2	-	-	97,2
ZIELONOGÓRSKI	51185	67,7	-	52,0	15,7
Gminy miejsko-wiejskie:					
Babimost	5996	96,9	-	96,9	-
w tym miasto	3900	99,4	-	99,4	-
Czerwieńsk	7125	70,9	-	-	70,9
w tym miasto	4061	99,2	-	-	99,2
Kargowa	3572	61,0	-	-	61,0
w tym miasto	3572	94,8	-	-	94,8
Nowogród Bobrzański	5134	54,3	-	54,3	-
w tym miasto	4473	86,5	-	86,5	-
Sulechów	20205	76,3	-	76,3	-
w tym miasto	15737	92,5	-	92,5	-
Gminy wiejskie:					
Bojadła	1568	47,8	-	47,8	-
Świdnica	6106	92,9	-	74,6	18,3
Trzebiechów	460	13,3	-	13,3	-
Zabór	1019	24,2	-	24,2	-
ŻAGAŃSKI	57955	72,3	-	27,6	44,7
Gminy miejskie:					
Gozdnica	1200	38,7	-	38,7	-
Żagań	24628	94,2	-	-	94,2
Gminy miejsko-wiejskie:					
Łtowa	4012	57,9	-	-	57,9
w tym miasto	3680	93,2	-	-	93,2
Małomice	3512	66,8	-	66,8	-
w tym miasto	3512	100,0	-	100,0	-
Szprotawa	16858	80,6	-	79,7	0,9
w tym miasto	11944	100,0	-	100,0	-

^a Ludność korzystająca z oczyszczalni ścieków – na podstawie szacunków, ludność ogółem – na podstawie bilansów.

Tabl. 20 (40). Ludność^a korzystająca z komunalnych oczyszczalni ścieków według podregionów, powiatów i gmin (dok.)

Wyszczególnienie	Ogółem	W % ludności ogółem	Z oczyszczalni		
			mechanicznych	biologicznych	z podwyższonym usuwaniem biogenów
ŻAGAŃSKI (dok.)					
Gminy wiejskie:					
Brzeźnica	429	11,5	-	11,5	-
Niegostawice	2384	53,5	-	-	53,5
Wymiarki	332	14,3	-	14,3	-
Żagań	4600	63,5	-	-	63,5
ŻARSKI	64044	65,7	-	24,9	40,8
Gminy miejskie:					
Łęknica	2500	100,0	-	100,0	-
Żary	37566	99,1	-	-	99,1
Gminy miejsko-wiejskie:					
Jasień	3998	56,3	-	56,3	-
w tym miasto	3000	69,0	-	69,0	-
Lubsko	13375	71,3	-	71,3	-
w tym miasto	11065	78,0	-	78,0	-
Gminy wiejskie:					
Brody	1460	42,8	-	42,8	-
Lipinki łużyckie	744	22,1	-	22,1	-
Przewóz	457	14,3	-	14,3	-
Trzebiel	1716	-	-	-	-
Tuplice	2228	55,1	-	55,1	-
Miasto na prawach powiatu					
Zielona Góra	133925	95,8	-	0,1	95,7

^a Ludność korzystająca z oczyszczalni ścieków – na podstawie szacunków, ludność ogółem – na podstawie bilansów.

Tabl. 21 (41). Oczyszczalnie^a ścieków komunalnych

Wyszczególnienie	2015	2016	2017
O G Ó Ł Ę E M (stan w dniu 31 XII)	105	105	105
Mechaniczne (stan w dniu 31 XII)	-	-	-
Ścieki komunalne dopływające do oczyszczalni w dam ³	5	4	5
w tym oczyszczane mechanicznie ^b	5	4	5
w tym bez wód opadowych i infiltracyjnych	5	4	5
Biologiczne (stan w dniu 31 XII)	80	82	82
Przepustowość w m ³ /dobę (stan w dniu 31 XII)	57518	57757	58114
Ścieki komunalne dopływające do oczyszczalni w dam ³	10118	10961	11463
w tym oczyszczane biologicznie ^b	10118	10961	11463
w tym bez wód opadowych i infiltracyjnych	8285	8902	9062
Z podwyższonym usuwaniem biogenów (stan w dniu 31 XII)	25	23	23
Przepustowość w m ³ /dobę (stan w dniu 31 XII)	187886	187498	187448
Ścieki komunalne dopływające do oczyszczalni w dam ³	31022	33101	35786
w tym oczyszczane z podwyższonym usuwaniem biogenów ^b	30979	33062	35747
w tym bez wód opadowych i infiltracyjnych	22364	23093	23892

^a Miejskie i wiejskie. ^b Łącznie z ściekami komunalnymi oczyszczanymi przez oczyszczalnie przemysłowe.

Tabl. 22 (42). Oczyszczalnie ścieków komunalnych według podregionów, powiatów i gmin
Stan w dniu 31 XII

Wyszczególnienie		Oczyszczalnie			Przepustowość w m ³ /dobę	
		ogółem	biologiczne	z podwyższonym usuwaniem biogenów	biologicznych ^a	z podwyższonym usuwaniem biogenów
WOJEWÓDZTWO	2015	105	80	25	57518	187886
	2016	105	82	23	57757	187498
	2017	105	82	23	58114	187448
Podregion gorzowski		39	31	8	25948	54337
POWIATY:						
GORZOWSKI		6	4	2	661	8700
Gmina miejska						
Kostrzyn nad Odrą		2	1	1	156	6300
Gmina miejsko-wiejska						
Witnica		2	1	1	50	2400
Gminy wiejskie:						
Lubiszyn		1	1	–	305	–
Santok		1	1	–	150	–
MIĘDZYRZECKI		10	6	4	2033	15637
Gminy miejsko-wiejskie:						
Międzyrzecz		3	1	2	53	12387
w tym miasto		1	–	1	–	12000
Skwierzyna		1	–	1	–	2500
w tym miasto		1	–	1	–	2500
Trzciel		1	1	–	500	–
w tym miasto		1	1	–	500	–
Gminy wiejskie:						
Bledzew		2	2	–	305	–
Przytoczna		2	2	–	1175	–
Pszczew		1	–	1	–	750
SŁUBICKI		10	10	–	9941	–
Gminy miejsko-wiejskie:						
Cybinka		2	2	–	765	–
w tym miasto		1	1	–	600	–
Ośno Lubuskie		2	2	–	600	–
w tym miasto		2	2	–	600	–
Rzepin		2	2	–	1620	–
w tym miasto		1	1	–	1460	–
Słubice		1	1	–	6400	–
w tym miasto		1	1	–	6400	–
Gmina wiejska						
Górzycza		3	3	–	556	–
STRZELECKO-DREZDENECKI		4	3	1	6880	3000
Gminy miejsko-wiejskie:						
Dobiegniew		1	1	–	800	–
w tym miasto		1	1	–	800	–
Drezdenko		1	1	–	5600	–
w tym miasto		1	1	–	5600	–
Strzelce Krajeńskie		1	–	1	–	3000
w tym miasto		1	–	1	–	3000
Gminy wiejskie:						
Stare Kurowo		1	1	–	480	–

^a Dotyczy wyłącznie urządzeń do biologicznego oczyszczania.

Tabl. 22 (42). Oczyszczalnie ścieków komunalnych według podregionów, powiatów i gmin (cd.)
Stan w dniu 31 XII

Wyszczególnienie	Oczyszczalnie			Przepustowość w m ³ /dobę	
	ogółem	biologiczne	z podwyższonym usuwaniem biogenów	biologicznych ^a	z podwyższonym usuwaniem biogenów
SULĘCIŃSKI	8	8	-	6433	-
Gminy miejsko-wiejskie:					
Lubniewice	1	1	-	623	-
w tym miasto	1	1	-	623	-
Sulęcín	2	2	-	3660	-
w tym miasto	1	1	-	1860	-
Torzym	2	2	-	750	-
w tym miasto	1	1	-	450	-
Gminy wiejskie:					
Krzeszyce	2	2	-	580	-
Słońsk	1	1	-	820	-
Miasto na prawach powiatu					
Gorzów Wlkp.	1	-	1	-	27000
Podregion zielonogórski	66	51	15	32166	133111
Powiaty:					
KROŚNIEŃSKI	11	9	2	1099	18800
Gmina miejska					
Gubin	1	-	1	-	14400
Gmina miejsko-wiejska					
Krosno Odrzańskie	2	1	1	96	4400
w tym miasto	1	-	1	-	4400
Gminy wiejskie:					
Bobrowice	2	2	-	392	-
Bytnica	1	1	-	258	-
Dąbie	3	3	-	258	-
Gubin	1	1	-	15	-
Maszewo	1	1	-	80	-
NOWOSOLSKI	7	5	2	2488	18238
Gmina miejska					
Nowa Sól	1	-	1	-	16613
Gminy miejsko-wiejskie:					
Bytom Odrzański	1	1	-	858	-
w tym miasto	1	1	-	858	-
Kozuchów	2	1	1	80	1625
Nowe Miasteczko	1	1	-	1200	-
w tym miasto	1	1	-	1200	-
Gminy wiejskie:					
Kolsko	1	1	-	220	-
Siedlisko	1	1	-	130	-

^a Dotyczy wyłącznie urządzeń do biologicznego oczyszczania.

Tabl. 22 (42). Oczyszczalnie ścieków komunalnych według podregionów, powiatów i gmin (cd.)
Stan w dniu 31 XII

Wyszczególnienie	Oczyszczalnie			Przepustowość w m ³ /dobę	
	ogółem	biologiczne	z podwyższonym usuwaniem biogenów	biologicznych ^a	z podwyższonym usuwaniem biogenów
ŚWIEBODZIŃSKI	7	5	2	2530	6730
Gminy miejsko-wiejskie:					
Świebodzin	2	1	1	130	6250
w tym miasto	1	-	1	-	6250
Zbąszynek	1	1	-	1200	-
w tym miasto	1	1	-	1200	-
Gminy wiejskie:					
Lubrza	1	-	1	-	480
Łągów	2	2	-	1100	-
Szczaniec	1	1	-	100	-
WSCHOWSKI	3	2	1	3985	3500
Gminy miejsko-wiejskie:					
Sława	1	1	-	3000	-
w tym miasto	1	1	-	3000	-
Szlichtyngowa	1	1	-	985	-
Wschowa	1	-	1	-	3500
w tym miasto	1	-	1	-	3500
ZIELONOGÓRSKI	13	11	2	10210	2608
Gminy miejsko-wiejskie:					
Babimost	1	1	-	1000	-
w tym miasto	1	1	-	1000	-
Czerwieńsk	1	-	1	-	1600
w tym miasto	1	-	1	-	1600
Kargowa	1	-	1	-	1008
w tym miasto	1	-	1	-	1008
Nowogród Bobrzański	3	3	-	1087	-
w tym miasto	1	1	-	931	-
Sulechów	2	2	-	6573	-
Gminy wiejskie:					
Bojadła	1	1	-	450	-
Świdnica	2	2	-	500	-
Trzebiechów	1	1	-	400	-
Zabór	1	1	-	200	-
ŻAGAŃSKI	12	8	4	4074	16980
Gminy miejskie:					
Gozdnica	1	1	-	576	-
Żagań	1	-	1	-	15000

^a Dotyczy wyłącznie urządzeń do biologicznego oczyszczania.

Tabl. 22 (42). Oczyszczalnie ścieków komunalnych według podregionów, powiatów i gmin (dok.)
Stan w dniu 31 XII

Wyszczególnienie	Oczyszczalnie			Przepustowość w m ³ /dobę	
	ogółem	biologiczne	z podwyższonym usuwaniem biogenów	biologicznych ^a	z podwyższonym usuwaniem biogenów
ŻAGAŃSKI (dok.)					
Gminy miejsko-wiejskie:					
Iłowa	1	–	1	–	1500
w tym miasto	1	–	1	–	1500
Małomice	1	1	–	510	–
w tym miasto	1	1	–	510	–
Szprotawa	3	2	1	2630	80
Gminy wiejskie:					
Brzeźnica	3	3	–	208	–
Niegostawice	1	–	1	–	400
Wymiarki	1	1	–	150	–
ŻARSKI	11	10	1	7750	15000
Gminy miejskie:					
Łęknica	1	1	–	1500	–
Żary	1	–	1	–	15000
Gminy miejsko-wiejskie:					
Jasień	1	1	–	653	–
w tym miasto	1	1	–	653	–
Lubsko	1	1	–	4200	–
w tym miasto	1	1	–	4200	–
Gminy wiejskie:					
Brody	1	1	–	412	–
Lipinki Łużyckie	2	2	–	190	–
Przewóz	3	3	–	545	–
Tuplice	1	1	–	250	–
Miasto na prawach powiatu					
Zielona Góra	2	1	1	30	51255

^a Dotyczy wyłącznie urządzeń do biologicznego oczyszczania.

Tabl. 23 (43). Oczyszczalnie ścieków przemysłowych

Wyszczególnienie		Ogółem	Mechaniczne	Chemiczne	Biologiczne	Z podwyższonym usuwaniem biogenów
Liczba ^a	2015	26	7	3	16	26
	2016	24	6	2	16	24
	2017	23	5	4	14	23
Przepustowość ^a w m ³ /dobę	2015	40136	13587	6284	20265	40136
	2016	37364	13537	3562	20265	37364
	2017	44101	12851	11793	19457	44101
Ścieki oczyszczane w m ³ /dobę	2015	17255	1407	6217	9631	17255
	2016	15463	2063	3522	9878	15463
	2017	24653	2554	11793	10306	24653

^a Stan w dniu 31 XII.

Tabl. 24 (44). Podczyszczalnie ścieków przemysłowych

Wyszczególnienie		Ogółem ^a	Mechaniczne		Chemiczne		Biologiczne	
			liczba ^a	ścieki podczyszczane w m ³ /dobę	liczba ^a	ścieki podczyszczane w m ³ /dobę	liczba ^a	ścieki podczyszczane w m ³ /dobę
POLSKA	2015	798	482	835835	230	77783	86	72267
	2016	814	492	809237	233	78073	89	65254
	2017	800	481	868959	230	78562	89	66289
Lubuskie	2015	11	3	573	6	1195	2	322
	2016	12	3	530	7	1332	2	325
	2017	12	2	345	8	1432	2	297

^a Stan w dniu 31 XII.

Tabl. 25 (45). Osady z przemysłowych i komunalnych oczyszczalni ścieków

Wyszczególnienie	2015	2016	2017
	w tys. ton suchej masy		
Ogółem			
Osady wytworzone w ciągu roku ogółem	19,4	21,9	22,9
w tym:			
stosowane w rolnictwie ^a	4,6	4,0	4,7
stosowane do rekultywacji terenów, w tym gruntów na cele rolne	3,2	3,0	2,5
stosowane do uprawy roślin przeznaczonych do produkcji kompostu	1,5	1,6	0,8
przekształcone termicznie	1,5	1,6	1,8
składowane	0,1	0,1	0,1
Osady dotychczas składowane (nagromadzone) na terenie własnym zakładu^b – stan w końcu roku	41,0	21,4	21,5
Z oczyszczalni przemysłowych			
Osady wytworzone w ciągu roku ogółem	3,8	3,9	4,1
w tym:			
stosowane w rolnictwie ^a	0,0	0,0	0,1
stosowane do rekultywacji terenów, w tym gruntów na cele rolne	2,0	1,8	2,2
przekształcone termicznie	1,0	1,2	1,1
składowane	0,1	0,1	0,1
Osady dotychczas składowane (nagromadzone) na terenie własnym zakładu^b – stan w końcu roku	21,4	21,4	21,5
Z oczyszczalni komunalnych			
Osady wytworzone w ciągu roku ogółem	15,6	18,0	18,7
w tym:			
stosowane w rolnictwie ^a	4,6	4,0	4,6
stosowane do rekultywacji terenów, w tym gruntów na cele rolne	1,2	1,2	0,3
stosowane do uprawy roślin przeznaczonych do produkcji kompostu	1,5	1,6	0,8
przekształcone termicznie	0,6	0,3	0,7
Osady dotychczas składowane (nagromadzone) na terenie własnym zakładu^b – stan w końcu roku	19,6	-	-

^a Rozumianym jako uprawa wszystkich płodów rolnych wprowadzanych do obrotu handlowego, włączając w to uprawy przeznaczone do produkcji pasz. ^b Na składowiskach.

Tabl. 26 (46). Ścieki przemysłowe oczyszczone i nieoczyszczone

Wyszczególnienie	2015	2016	2017
	w hm ³		
Ścieki odprowadzone ^a	8177	8238	8568
bezpośrednio do wód lub do ziemi	5448	5201	5359
w tym wody chłodnicze	676	538	219
do sieci kanalizacyjnej	2729	3037	3209
W tym ścieki wymagające oczyszczenia odprowadzone bezpośrednio do wód lub do ziemi	4772	4663	5140
oczyszczone	4761	4652	5129
mechanicznie	519	774	938
chemicznie	908	517	739
biologicznie	3334	3361	3452
nieoczyszczone	11	11	11

^a łącznie z zanieczyszczonymi wodami kopalnianymi.

Tabl. 27 (47). Ścieki przemysłowe oczyszczone i nieoczyszczone według sekcji Polskiej Klasyfikacji Działalności
A. Ścieki odprowadzone

Wyszczególnienie		Ścieki odprowadzone ^a			
		ogółem	bezpośrednio do wód lub do ziemi		do sieci kanalizacyjnej
			razem	w tym wody chłodnicze	
		w dm ³			
OGÓŁEM	2015	8177	5448	676	2729
	2016	8238	5201	538	3037
	2017	8568	5359	219	3209
Przetwórstwo przemysłowe		6363	4404	205	1959
Wytwarzanie i zaopatrywanie w energię elektryczną, gaz, parę wodną i gorącą wodę ^Δ		1473	805	–	668
Handel; naprawa pojazdów samochodowych ^Δ		36	4	–	32
Administracja publiczna i obrona narodowa; obowiązkowe zabezpieczenia społeczne		133	14	–	119
Opieka zdrowotna i pomoc społeczna		485	116	–	369
Pozostałe sekcje		78	16	14	62

^a łącznie z zanieczyszczonymi wodami z odwadniania zakładów górniczych oraz obiektów budowlanych, dane obejmują również wody chłodnicze używane przez elektrownie ciepłownicze w zbiornikowych układach skraplaczy turbin.

Tabl. 27 (47). Ścieki przemysłowe oczyszczane i nieoczyszczane według sekcji Polskiej Klasyfikacji Działalności (dok.)
B. Ścieki wymagające oczyszczenia

Wyszczególnienie		Ścieki wymagające oczyszczenia odprowadzone bezpośrednio do wód lub do ziemi					
		razem w dam ³	oczyszczane				nieoczyszczane
			razem	mechanicznie	chemicznie	biologicznie	
OGÓŁEM	2015	4772	4761	519	908	3334	11
	2016	4663	4652	774	517	3361	11
	2017	5140	5129	938	739	3452	11
Przetwórstwo przemysłowe		4199	4195	123	739	3333	4
Wytwarzanie i zaopatrywanie w energię elektryczną, gaz, parę wodną i gorącą wodę ^Δ		805	799	799	-	-	6
Handel; naprawa pojazdów samochodowych ^Δ		4	4	4	-	-	-
Administracja publiczna i obrona narodowa; obowiązkowe zabezpieczenia społeczne		14	14	11	-	3	-
Opieka zdrowotna i pomoc społeczna		116	116	-	-	116	-
Pozostałe sekcje		2	1	1	-	-	1

Tabl. 28 (48). Ładunki zanieczyszczeń w ściekach komunalnych odprowadzonych do wód lub do ziemi według podregionów i powiatów

Wyszczególnienie		BZT ₅	ChZT	Zawiesina	Azot ogólny	Fosfor ogólny
		w tonach na rok				
WOJEWÓDZTWO	2015	262,9	1680,3	352,0	297,8	18,8
	2016	296,0	1972,3	456,0	336,1	22,5
	2017	261,7	1971,5	425,9	370,5	20,9
Podregion gorzowski		104,9	796,9	164,0	143,2	8,3
Powiaty:						
gorzowski		11,2	130,8	21,2	15,6	1,5
międzyrzecki		13,2	102,5	15,6	17,8	1,0
stubiński		22,1	108,4	23,0	11,0	0,9
strzelecko-drezdenecki		8,1	62,4	22,2	22,8	0,8
sulęciński		11,8	70,8	16,7	16,8	1,2
Miasto na prawach powiatu						
Gorzów Wlkp.		38,4	321,9	65,2	59,3	3,0
Podregion zielonogórski		156,8	1174,7	261,9	227,3	12,6
Powiaty:						
krośnieński		14,0	80,5	14,7	20,7	1,7
nowosolski		13,0	137,8	25,0	29,0	1,1
świebodziński		14,4	126,6	21,2	19,6	0,4
wschowski		9,0	67,0	13,7	16,0	1,3
zielonogórski		21,3	124,4	31,9	18,0	1,1
żagański		10,9	123,7	20,1	15,6	1,0
żarski		13,8	125,6	21,4	30,0	1,8
Miasto na prawach powiatu						
Zielona Góra		60,4	389,0	113,9	78,5	4,2

Tabl. 29 (49). Ładunki zanieczyszczeń w ściekach przemysłowych odprowadzonych do wód lub do ziemi według podregionów i powiatów

Wyszczególnienie		BZT ₅	ChZT	Zawiesina	Chlorki i siarczany
		w tonach na rok			
WOJEWÓDZTWO	2012	37,6	209,3	34,1	1526,8
	2013	52,6	192,0	26,8	1547,0
	2014	29,8	165,8	27,1	1432,1
Podregion gorzowski		5,2	55,3	9,7	1195,5
Powiaty:					
	gorzowski	0,9	24,7	0,1	869,9
	międzyrzecki	0,0	0,4	0,0	1,6
	stubiński	2,3	13,0	3,8	29,3
	strzelecko-drezdenecki	0,1	0,7	0,1	2,0
	sulęciński	0,0	0,1	1,0	2,7
Miasto na prawach powiatu					
	Gorzów Wlkp.	1,8	16,5	4,6	290,0
Podregion zielonogórski		24,7	110,5	17,4	236,6
Powiaty:					
	krośnieński	1,0	3,7	0,8	1,8
	nowosolski	0,0	0,1	0,0	-
	świebodziński	1,8	8,6	2,2	2,0
	wschowski	0,6	1,9	0,7	3,3
	zielonogórski	1,5	3,1	1,2	25,6
	żagański	0,1	0,9	0,2	0,2
	żarski	19,6	92,1	12,3	203,7

Tabl. 30 (50). Działalność wojewódzkich inspektoratów ochrony środowiska w zakresie ochrony wód w 2016 r.
A. Monitoring i pobrane próbki

Wyszczególnienie	Polska	Lubuskie
Monitoring:		
Rzek		
punkty pomiarowo-kontrolne	810	44
Jezior		
jeziora zbadane	198	29
punkty pomiarowo-kontrolne	157	28
Zbiorników zaporowych		
zbiorniki zbadane	33	-
punkty pomiarowo-kontrolne	38	-
Wód przejściowych, przybrzeżnych i Morza Bałtyckiego		
punkty pomiarowo-kontrolne	4	-
Wód podziemnych		
punkty pomiarowe	362	-
Pobrane próbki:		
Ogółem	29300	1338
w ramach:		
monitoringu	23653	1218
kontroli	5300	120
akcji związanych z poważnymi awariami	337	-
prac własnych i pozostałych ^a	10	-

^a Prace zlecone (inne niż monitoring) i prace własne prowadzone w laboratoriach.

Tabl. 30 (50). Działalność wojewódzkich inspektoratów ochrony środowiska w zakresie ochrony wód w 2016 r. (dok.)**B. Wykonane oznaczenia**

Wyszczególnienie	Polska	Lubuskie
Wykonane oznaczenia:		
Ogółem	702562	34836
w tym w ramach:		
monitoringu	670570	33867
wskaźniki:		
fizykochemiczne	653506	33217
hydrobiologiczne	14144	650
bakteriologiczne	2920	-
kontroli	30633	969
w tym wskaźniki:		
fizykochemiczne	29653	967
hydrobiologiczne	726	2
bakteriologiczne	254	-
akcji związanych z poważnymi awariami	1359	-
w tym wskaźniki fizykochemiczne	1354	-

Źródło: Główny Inspektorat Ochrony Środowiska.

Dział IV. Zanieczyszczenie i ochrona powietrza

Chapter IV. Pollution and protection of air

Tabl. 1 (51). Zakłady szczególnie uciążliwe^a dla czystości powietrza emitujące zanieczyszczenia powietrza według wielkości emisji zanieczyszczeń

L a t a	rodzaj zanieczyszczeń	Zakłady szczególnie uciążliwe dla czystości powietrza ^b			Zakłady emitujące zanieczyszczenia							
		ogółem	emitujące zanieczyszczenia	posiadające urządzenia do redukcji zanieczyszczeń	25 ton i mniej	26-100	101-500	501-1000	1001-2000	2001-5000	5001-10000	10001 ton i więcej
Pyłowe	2015	67	44	34	36	6	2	-	-	-	-	-
	2016	69	43	36	35	6	2	-	-	-	-	-
	2017	70	44	34	36	6	2	-	-	-	-	-
Gazowe:												
bez dwutlenku węgla	2015	67	59	4	23	20	10	2	2	1	1	-
	2016	69	61	3	23	21	13	2	2	-	-	-
	2017	70	65	3	30	20	10	3	2	-	-	-
z dwutlenkiem węgla	2015	67	65	4	8	3	9	6	4	11	6	18
	2016	69	67	3	8	5	10	2	5	12	7	18
	2017	70	70	3	8	5	10	3	6	14	6	18

^a Emitujące pyły, gazy lub równocześnie pyły i gazy. ^b Stan w dniu 31 XII.

Tabl. 2 (52). Zakłady szczególnie uciążliwe dla czystości powietrza emitujące zanieczyszczenia powietrza według podregionów i powiatów Stan w dniu 31 XII

Wyszczególnienie	Ogółem	W tym									
		posiadające urządzenia do redukcji zanieczyszczeń		nieposiadające							określonej emisji dopuszczalnej
		pyłowych	gazowych	wyników pomiarów							
				emisji		emisji					
				pyłowy	gazowy	ogółem ^a	pyłowy ^b	gazowy ^c			
WOJEWÓDZTWO	2015	67	34	4	28	26	63	64	63	21	
	2016	69	36	3	31	29	65	65	66	22	
	2017	70	34	3	31	28	66	66	66	24	
Podregion gorzowski		29	12	-	18	16	27	27	27	16	
Powiaty:											
gorzowski		6	2	-	3	3	6	6	6	3	
międzyrzecki		7	4	-	5	5	6	6	6	4	
stubiński		3	1	-	2	2	3	3	3	2	
strzelecko-drezdenecki		7	2	-	4	4	6	6	6	4	
sulęciński		2	1	-	2	2	2	2	2	2	
Miasto na prawach powiatu											
Gorzów Wlkp.		4	2	-	2	-	4	4	4	1	

^{a-c} Zakłady nieposiadające pomiarów poziomu substancji w powietrzu: ^a – dla pyłowy i gazowy, ^b – dla pyłowy, ale mogące posiadać pomiary poziomu substancji w powietrzu dla gazowy, ^c – dla gazowy, ale mogące posiadać pomiary poziomu substancji w powietrzu dla pyłowy.

Tabl. 2 (52). Zakłady szczególnie uciążliwe dla czystości powietrza emitujące zanieczyszczenia powietrza według podregionów i powiatów (dok.)
Stan w dniu 31 XII

Wyszczególnienie	Ogółem	W tym								określonej emisji dopuszczalnej
		posiadające urządzenia do redukcji zanieczyszczeń		nieposiadające						
		pyłowych	gazowych	wyników pomiarów						
				emisji		imisji				
pyłów	gazów	ogółem ^a	pyłów ^b	gazów ^c						
Podregion zielonogórski	41	22	3	13	12	39	39	39	8	
Powiaty:										
krośnieński	2	1	-	1	1	2	2	2	1	
nowosolski	5	5	-	-	1	4	4	4	-	
świebodziński	6	4	-	3	3	6	6	6	2	
wschowski	1	-	-	1	-	1	1	1	1	
zielonogórski	7	3	1	1	1	6	6	6	1	
żagański	8	4	-	2	1	8	8	8	1	
żarski	6	3	2	2	1	6	6	6	1	
Miasto na prawach powiatu										
Zielona Góra	6	2	-	3	4	6	6	6	1	

a—c Zakłady nieposiadające pomiarów poziomu substancji w powietrzu: a — dla pyłów i gazów, b — dla pyłów, ale mogące posiadać pomiary poziomu substancji w powietrzu dla gazów, c — dla gazów, ale mogące posiadać pomiary poziomu substancji w powietrzu dla pyłów.

Tabl. 3 (53). Emitory na terenie zakładów szczególnie uciążliwych dla czystości powietrza według wielkości emisji

Wyszczególnienie		Liczba emitorów				Emisja zanieczyszczeń w tys. ton/rok					
		ogółem	o wysokości			pyłowych z emitorów o wysokości			gazowych z emitorów o wysokości		
			do 50 m	51 - 99	od 100 m	do 50 m	51 - 99	od 100 m	do 50 m	51 - 99	od 100 m
POLSKA	2015	32275	31159	715	401	14,8	8,4	18,3	20235,1	18112,0	173189,9
	2016	33533	32403	727	403	13,0	7,2	15,9	21202,8	20051,8	169568,4
	2017	34329	33141	790	398	11,9	7,5	14,7	22473,3	26553,9	164763,4
Lubuskie	2015	810	786	13	11	0,5	0,2	0,2	1280,9	337,4	381,1
	2016	850	820	17	13	0,5	0,2	0,2	1445,9	355,9	381,8
	2017	1016	986	17	13	0,5	0,2	0,2	1476,2	415,5	296,9

Tabl. 4 (54). Emisja metali ciężkich z zakładów szczególnie uciążliwych dla czystości powietrza

Wyszczególnienie		Arsen	Chrom	Cynk	Mangan	Nikiel	Ołów	Rtęć
		w kilogramach/rok						
POLSKA	2015	2564	9600	87714	7359	10278	33277	5263
	2016	3679	14532	69488	7439	12558	43945	9363
	2017	3121	23202	78433	7266	15753	43585	7420
Lubuskie	2015	1	31	18	22	4	4	6
	2016	2	8	28	22	7	6	7
	2017	28	63	51	47	37	36	2

Tabl. 5 (55). Emisja zanieczyszczeń powietrza z zakładów szczególnie uciążliwych dla czystości powietrza według rodzaju substancji

Symbole zanieczyszczeń	WYSZCZEGÓLNIENIE	2015	2016	2017
		emisja rzeczywista w kg		
02	Aldehydy alifatyczne i ich pochodne	65507	77966	84144
03	Aldehydy pierścieniowe, aromatyczne i ich pochodne	-	-	97
04	Alkohole alifatyczne i ich pochodne	8893	9035	20627
05	Alkohole pierścieniowe, aromatyczne i ich pochodne	35516	36742	35929
06	Aminy i ich pochodne	2289	2259	2497
07	Amoniak	463929	438188	338345
08	Arsen ^a	1	2	28
10	Benzen	4356	-	-
11	Benzo(a)piren	69	121	108
16	Chlorowcopochodne węglowodorów: związki typu H C F C	21	38	14
17	Chrom ^a	31	8	63
18	Cyna	-	-	72
19	Cynk ^a	18	28	51
22_1	Dwutlenek siarki	2631000	2471000	2149000
22_2	ze spalania paliw	1611000	1647000	1114000
22_3	z procesów technologicznych	1020000	824000	1035000
23_1	Dwutlenek węgla	1981285000	2175286000	2185491000
23_2	ze spalania biomasy	-	-	268533000
23_3	z pozostałych źródeł	-	-	1916958000
24	Etery i ich pochodne	12073	10382	13530
28	Kadm	-	-	24
29	Ketony i ich pochodne	9009	12239	4217
30	Kobalt	-	-	24
31	Kwasy nieorganiczne, ich sole i bezwodniki	16066	13429	17461
32	Kwasy organiczne, ich związki i pochodne ^b	1475	2422	1922
33	Mangan ^a	22	22	47
36	Nikiel ^a	4	7	37
38	Ołów ^a	4	6	36
41	Pierwiastki metaliczne i ich związki ^c	359	348	425
42	Pierwiastki niemetaliczne	2784	1753	6712
43	Podtlenek azotu	1000	1000	1000
47	Pyły krzemowe (powyżej 30% wolnej krzemionki)	78000	111000	131000
49	Pyły polimerów	8000	9000	13000
51	Pyły węgla brunatnego	30000	18000	10000
52	Pyły węglowo grafitowe, sadza	2000	2000	4000
53	Pyły ze spalania paliw	716000	732000	651000
54	Pyły pozostałe	49000	56000	61000
55	Rtęć ^a	6	7	2
58	Tlenek węgla	8812000	2448000	2426000
59_1	Tlenki azotu (w przeliczeniu na NO ₂)	6111000	2701000	2731000
59_2	ze spalania paliw	5823000	2422000	2249000
59_3	z procesów technologicznych	288000	279000	482000
62	Węglowodory alifatyczne i ich pochodne ^b	602279	663238	804066
63	Węglowodory pierścieniowe, aromatyczne i ich pochodne ^b	22203	36077	60624
64	Wodorofluorowęglowodory	437	293	354
66	Związki heterocykliczne	9250	14950	15637

^a Związki w przeliczeniu na masę pierwiastka. ^b Z wyjątkiem wymienionych w innych grupach. ^c Z wyjątkiem wymienionych w innych pozycjach, w przeliczeniu na masę pierwiastka metalicznego występującego w związku.

Tabl. 6 (56). Zanieczyszczenia zatrzymane i zneutralizowane w urządzeniach oczyszczających według podregionów i powiatów

Wyszczególnienie		Pyły		Dwutlenek siarki		Tlenki azotu (w przeliczeniu na NO ₂)		Tlenek węgla		Węglowodory		Inne ^a	
		w to- nach	w % zanie- czysz- czeń wy- tworzo- nych	w to- nach	w % zanie- czysz- czeń wy- tworzo- nych	w to- nach	w % zanie- czysz- czeń wy- tworzo- nych	w to- nach	w % zanie- czysz- czeń wy- tworzo- nych	w to- nach	w % zanie- czysz- czeń wy- tworzo- nych	w to- nach	w % zanie- czysz- czeń wy- tworzo- nych
WOJEWÓDZTWO	2015	101497	99,1	12	0,5	2	0,0	8550	49,2	5	0,8	410	39,3
	2016	110822	99,2	11	0,4	2	0,1	16576	87,1	-	x	253	29,2
	2017	109201	-	-	-	-	x	19058	88,7	5	0,6	280	34,3
Podregion gorzowski		8890	97,0	-	x	-	x	-	x	-	x	-	x
Powiaty:													
gorzowski		310	75,8	-	x	-	x	-	x	-	x	-	x
międzyrzecki		46	46,0	-	x	-	x	-	x	-	x	-	x
stubiński		254	92,7	-	x	-	x	-	x	-	x	-	x
strzelecko-drezdenecki		4389	99,1	-	x	-	x	-	x	-	x	-	x
sulęciński		73	73,7	-	x	-	x	-	x	-	x	-	x
Miasto na prawach powiatu													
Gorzów Wlkp.		3818	99,0										
Podregion zielonogórski		100311	99,4	-	x	-	x	19058	91,3	5	7,1	280	35,4
Powiaty:													
krośnieński		2812	98,2	-	x	-	x	-	x	-	x	-	x
nowosolski		1802	98,6	-	x	-	x	-	x	-	x	-	x
świebodziński		1529	95,8	-	x	-	x	-	x	-	x	-	x
zielonogórski		4840	96,8	-	x	-	x	19058	99,0	-	x	-	x
żagański		331	79,8	-	x	-	x	-	x	-	x	-	x
żarski		88810	99,8	-	x	-	x	-	x	5	26,3	280	75,9
Miasto na prawach powiatu													
Zielona Góra		187	85,4	-	x	-	x	-	x	-	x	-	x

^a Głównie amoniak, dwusiarczek węgla, fluor, siarkowodór, związki chloroorganiczne.

Tabl. 7 (57). Emisja i redukcja przemysłowych zanieczyszczeń powietrza według sekcji Polskiej Klasyfikacji Działalności w 2017 r.

Wyszczególnienie	Emisja zanieczyszczeń w tys. ton						Zanieczyszczenia zatrzymane w urządzeniach do redukcji zanieczyszczeń			
	pyłowych		gazowych				pyłowe		gazowe	
	ogółem	w tym ze spalania paliw	ogółem	w tym			w tys. ton	w % zanieczyszczeń wytworzonych	w tys. ton	w % zanieczyszczeń wytworzonych ^a
				dwutlenek siarki	tlenek węgla	dwutlenek węgla				
O G Ó Ł E M	0,9	0,7	2194,2	2,1	2,4	2185,5	109,2	99,2	19,3	68,9
Przetwórstwo przemysłowe	0,6	0,3	943,1	1,1	1,5	937,5	102,5	99,5	19,3	77,6
Wytwarzanie i zaopatrywanie w energię elektryczną, gaz, parę wodną i gorącą wodę ^A	0,2	0,2	1159,2	0,8	0,5	1157,0	6,6	97,5	-	x
Administracja publiczna i obrona narodowa; obowiązkowe zabezpieczenia społeczne	0,1	0,1	21,0	0,1	0,2	20,7	0,0	19,2	-	x

^a Bez dwutlenku węgla.

Tabl. 8 (58). Urządzenia do redukcji zanieczyszczeń powietrza w zakładach szczególnie uciążliwych dla czystości powietrza

Wyszczególnienie		Cyklony	Multicyklony	Filtry tkaninowe	Elektrofiltry	Urządzenia mokre	Inne
Urządzenia – stan w dniu 31 XII							
O G Ó Ł E M	2015	126	16	122	6	5	38
	2016	128	15	123	5	6	6
	2017	131	14	129	5	6	3
Skuteczność:							
niska	2015	13	2	23	1	-	x
	2016	11	2	21	1	-	x
	2017	11	2	21	1	-	x
średnia	2015	33	2	46	1	-	x
	2016	35	1	50	-	-	x
	2017	35	-	50	-	-	x
wysoka	2015	80	12	53	4	5	x
	2016	82	12	52	4	6	x
	2017	85	12	58	4	6	x
Przepływ gazów odlotowych w dam³/h							
O G Ó Ł E M	2015	3824	234	4124	1413	219	114
	2016	3859	190	4947	1014	219	76
	2017	3977	188	5123	1011	219	46
Skuteczność:							
niska	2015	340	20	225	597	-	x
	2016	320	20	925	597	-	x
	2017	320	20	925	597	-	x
średnia	2015	1046	109	2164	194	-	x
	2016	1090	25	1982	-	-	x
	2017	1090	-	1982	-	-	x
wysoka	2015	2438	105	1735	622	219	x
	2016	2449	145	2040	417	219	x
	2017	2567	168	2216	414	219	x

Tabl. 9 (59). Zanieczyszczenia pyłowe i ochrona powietrza według podregionów i powiatów

Wyszczególnienie		Zakłady szczególnie uciążliwe dla czystości powietrza posiadające urządzenia do redukcji zanieczyszczeń pyłowych ^a	Emisja zanieczyszczeń pyłowych w tonach					Zanieczyszczenia pyłowe zatrzymane w urządzeniach do redukcji w % zanieczyszczeń wytworzonych
			razem	w tym			na 1 km ²	
				ze spalania paliw	krzemowe	węglowo-grafitowe, sadza		
WOJEWÓDZTWO	2015	34	883	716	78	2	0,06	99,1
	2016	36	928	732	111	2	0,07	99,2
	2017	34	870	651	131	4	0,06	99,2
Podregion gorzowski		12	277	255	-	-	0,05	97,0
Powiaty:								
	gorzowski	2	99	99	-	-	0,08	75,8
	międzyrzecki	4	54	52	-	-	0,04	46,0
	stubiński	1	20	20	-	-	0,02	92,7
	strzelecko-drezdenecki	2	38	31	-	-	0,03	99,1
	sulęciński	1	26	26	-	-	0,02	73,7
Miasto na prawach powiatu								
	Gorzów Wlkp.	2	40	27	-	-	0,47	99,0
Podregion zielonogórski		22	593	396	131	4	0,08	99,4
Powiaty:								
	krośnieński	1	52	51	-	-	0,04	98,2
	nowosolski	5	26	17	-	1	0,03	98,6
	świebodziński	4	67	60	-	-	0,07	95,8
	zielonogórski	3	159	27	131	1	0,12	96,8
	żagański	4	84	78	-	1	0,07	79,8
	żarski	3	173	146	-	1	0,12	99,8
Miasto na prawach powiatu								
	Zielona Góra	2	32	17	-	-	0,12	85,4

^a Stan w dniu 31 XII.

Tabl. 10 (60). Zanieczyszczenia gazowe i ochrona powietrza według podregionów i powiatów

Wyszczególnienie		Zakłady szczególnie uciążliwe dla czystości powietrza posiadające urządzenia do redukcji zanieczyszczeń gazowych ^a	Emisja zanieczyszczeń gazowych w tonach							Zanieczyszczenia gazowe zatrzymane w urządzeniach do redukcji w % zanieczyszczeń wytworzonych (bez dwutlenku węgla)
			razem	niezorganizowana ^b	w tym z razem				na 1 km ²	
					dwutlenek siarki	tlenki azotu	tlenek węgla	dwutlenek węgla		
WOJEWÓDZTWO	2015	4	2000096	5150	2631	6111	8812	1981285	143,0	32,3
	2016	3	2184225	2018	2471	2701	2448	2175286	156,1	65,3
	2017	3	2194203	5571	2149	2731	2426	2185491	156,9	68,9
Podregion gorzowski		–	953406	4422	1050	1101	619	949806	156,0	x
Powiaty:										
	gorzowski	–	350902	–	402	495	39	349966	289,1	x
	międzyrzecki	–	36530	–	123	51	192	36158	26,3	x
	stubiński	–	15409	–	45	23	119	15222	15,4	x
	strzelecko-drezdenecki	–	70587	4422	145	142	182	70064	56,6	x
	sulęciński	–	9733	–	42	12	43	9636	8,3	x
Miasto na prawach powiatu										
	Gorzów Wlkp.	–	470245	–	293	378	44	468760	5468,0	x
Podregion zielonogórski		3	1240797	1149	1099	1630	1807	1235685	157,6	79,1
Powiaty:										
	krośniński	–	52928	–	139	60	78	52651	38,1	x
	nowosolski	–	18689	–	112	48	90	18429	24,2	x
	świebodziński	–	23119	1114	32	24	41	23015	24,7	x
	wschowski	–	422	–	–	–	–	422	0,7	x
	zielonogórski	1	121072	–	584	163	186	119723	89,7	93,4
	żagański		81636	–	118	83	257	81172	72,1	x
	żarski	2	374857	5	104	808	1147	372695	269,1	11,6
Miasto na prawach powiatu										
	Zielona Góra	–	568074	30	10	444	8	567578	2050,8	x

^a Stan w dniu 31 XII. ^b Z hałd, składowisk, w toku przeładunku substancji sypkich lub lotnych z hal produkcyjnych, itp.

Tabl. 11 (61). Stężenie ozonu w przyziemnej warstwie atmosfery w 2017 r.

Lokalizacja stanowisk pomiarowych	Stężenie maksymalne		Liczba dni z przekroczeniami stężenia docelowego ^a	AOT 40 ^b z okresu maj-lipiec w $\mu\text{g}/\text{m}^3\cdot\text{h}$
	1-godzinne	8-godzinne ^c		
	$\mu\text{g}/\text{m}^3$			
Smolary Bytnickie ^d	137	134	3	8038
Sulęcín	127	119	-	-
Wschowa	132	114	-	-
Żary	147	138	8	-

^a Poziom docelowy dla ozonu ustanowiony ze względu na ochronę zdrowia ma wartość 120 $\mu\text{g}/\text{m}^3$ i jest to maksymalna średnia ośmiogodzinna spośród średnich kroczących, obliczanych ze średnich jednogodzinnych w ciągu doby; dopuszcza się 25 dni z przekroczeniem poziomu docelowego w roku (średnio dla 3 lat). ^b Parametr AOT 40 oznacza sumę różnic pomiędzy stężeniem średnim jednogodzinnym wyrażonym w $\mu\text{g}/\text{m}^3$ a wartością 80 $\mu\text{g}/\text{m}^3$, dla każdej godziny w ciągu doby pomiędzy godziną 8.00 a 20.00 czasu środkowoeuropejskiego CET, dla której stężenie jest większe niż 80 $\mu\text{g}/\text{m}^3$. Za pomocą parametru AOT 40 określa się dotrzymanie poziomu docelowego ozonu ze względu na ochronę roślin wynoszącego 18000 $\mu\text{g}/\text{m}^3\cdot\text{h}$ dla okresu od 1 maja do 31 lipca (średnia dla 3-5 lat), dlatego parametr ten oblicza się dla stanowisk podmiejskich i pozamiejskich. ^c Wartość maksymalnej średniej ośmiogodzinnej spośród średnich kroczących, obliczanych ze średnich jednogodzinnych w ciągu doby. ^d Stanowiska podmiejskie i pozamiejskie.

Źródło: dane Głównego Inspektoratu Ochrony Środowiska uzyskane w ramach Państwowego Monitoringu Środowiska.

Tabl. 12 (62). Działalność wojewódzkich inspektoratów ochrony środowiska w zakresie ochrony powietrza w 2016 r.

Wyszczególnienie	Polska	Lubuskie
Stanowiska pomiarowe monitoringu jakości powietrza		
Stanowiska pomiarowe monitoringu jakości powietrza		
Metody aspiracyjne	1804	97
stanowiska automatyczne	947	49
stanowiska manualne	857	48
Metody pasywne	490	-
Stacje monitoringu chemizmu opadów atmosferycznych ^a	24	2
Pobrane próbki pierwotne		
Pobrane próbki pierwotne		
Ogółem	434470	18559
w ramach:		
monitoringu	361125	18545
kontroli	73326	14
akcji związanych z poważnymi awariami	19	-

^a Sieć stacji krajowego monitoringu chemizmu opadów atmosferycznych i oceny depozycji zanieczyszczeń do podłoża składa się z 23 stacji pomiarowych zlokalizowanych na stacjach synoptycznych IMGW - PIB reprezentujących obszar całej Polski

Tabl. 12 (62). Działalność wojewódzkich inspektoratów ochrony środowiska w zakresie ochrony powietrza w 2016 r. (dok.)

Wyszczególnienie	Polska	Lubuskie
Wykonane oznaczenia		
Liczba wykonanych oznaczeń		
Ogółem	707074	57097
w ramach:		
monitoringu	697467	56977
wskaźniki:		
fizykochemiczne	697131	56977
bakteriologiczne	336	–
kontroli	9593	120
wskaźniki fizykochemiczne	9593	120
akcji związanych z poważnymi awariami	14	–
wskaźniki fizykochemiczne	14	–

Źródło: Główny Inspektorat Ochrony Środowiska.

Tabl. 13 (63). Potencjalni sprawcy poważnych awarii oraz poważne awarie

L a t a	Potencjalni sprawcy poważnych awarii				Przypadki wystąpienia poważnych awarii ^a
	ogółem (stan w dniu 31 XII)	z ogółem zakłady			
		dużego ryzyka	zwiększonego ryzyka	pozostałe	
2015	16	7	2	7	3
2017	14	7	2	5	3

^a Spełniają kryteria określone w rozporządzeniu Ministra Środowiska z dnia 30 grudnia 2002 r. w sprawie poważnych awarii objętych obowiązkiem zgłoszenia do Głównego Inspektora Ochrony Środowiska (Dz. U. z 2003 r. Nr 5, poz. 58 z późniejszymi zmianami).

Źródło: dane Inspekcji Ochrony Środowiska.

Dział V. Ochrona przyrody i różnorodności biologicznej. Lasy

Chapter V. Nature and biodiversity protection. Forests

Tabl. 1 (64). Obiekty i obszary o szczególnych walorach przyrodniczych prawnie chronione^a
Stan w dniu 31 XII

Wyszczególnienie	2015	2016	2017
Liczba obiektów			
Parki narodowe	2	2	2
Rezerваты przyrody	64	64	67
Parki krajobrazowe	8	8	8
Obszary chronionego krajobrazu	38	38	38
Stanowiska dokumentacyjne	1	2	2
Użytki ekologiczne	384	391	408
Zespoły przyrodniczo-krajobrazowe	16	16	15
Pomniki przyrody	1337	1366	1388
Powierzchnia ogółem w ha	542821,0	532297,9	540253,2
w % powierzchni województwa	38,8	38,1	38,6
na 1 mieszkańca w m ²	5332	5232	5313
Parki narodowe ^b	13642,8	13642,8	13642,8
Rezerваты przyrody ^b	3907,7	3907,7	3980,3
Parki krajobrazowe ^{bc}	76062,2	76250,5	76764,5
Obszary chronionego krajobrazu ^c	435425,2	424659,4	426920,4
Stanowiska dokumentacyjne	5,6	53,8	53,8
Użytki ekologiczne	3555,7	3561,8	3499,2
Zespoły przyrodniczo-krajobrazowe	10221,9	10221,9	15392,2

a Łącznie z tą częścią obszarów sieci Natura 2000, która mieści się w granicach obszarów prawnie chronionych. b Bez otuliny. c Bez rezerwatów i pozostałych form ochrony przyrody położonych na terenach parków krajobrazowych i obszarów chronionego krajobrazu.

Tabl. 2 (65). Obszary o szczególnych walorach przyrodniczych prawnie chronione^a według podregionów, powiatów i gmin
Stan w dniu 31 XII

Wyszczególnienie		Ogółem obszary prawnie chronione	W tym					zespoły przyrodniczo-krajobrazowe
			parki narodowe ^b	rezerваты przyrody ^b	parki krajobrazowe ^{bc}	obszary chronionego krajobrazu ^c	użytki ekologiczne	
WOJEWÓDZTWO	2015	542821,0	13642,8	3907,7	76062,2	435425,2	3555,7	10221,9
	2016	532297,9	13642,8	3907,7	76250,5	424659,4	3561,8	10221,9
	2017	540253,2	13642,8	3980,3	76764,5	426920,4	3499,2	15392,2
Podregion gorzowski		310947,0	13642,8	2678,4	43654,0	234274,7	1558,4	15133,0
POWIATY:								
GORZOWSKI		68198,9	3496,6	829,0	13937,6	45916,8	250,9	3768,0
Gmina miejska								
Kostrzyn nad Odrą		1117,7	57,0	–	1060,7	–	–	–
Gmina miejsko-wiejska								
Witnica		16422,2	3439,6	21,1	4369,7	4808,0	15,8	3768,0
Gminy wiejskie:								
Bogdaniec		9492,2	–	72,4	–	9419,8	–	–
Deszczno		1642,3	–	455,9	–	1166,2	20,3	–
Kłodawa		19139,2	–	114,4	8507,1	10500,9	16,9	–
Lubiszyn		10241,1	–	119,0	–	9938,2	183,9	–
Santok		10144,2	–	46,3	–	10083,7	14,1	–

a Łącznie z tą częścią obszarów sieci Natura 2000, która mieści się w granicach obszarów prawnie chronionych. b Bez otuliny. c Bez rezerwatów i pozostałych form ochrony przyrody położonych na terenach parków krajobrazowych i obszarów chronionego krajobrazu.

Tabl. 2 (65). Obszary o szczególnych walorach przyrodniczych prawnie chronione^a według podregionów, powiatów i gmin (cd.)
Stan w dniu 31 XII

Wyszczególnienie	Ogółem obszary prawnie chronione	W tym					
		parki narodowe ^b	rezerваты przyrody ^b	parki krajobrazowe ^{bc}	obszary chronionego krajobrazu ^c	użytki ekologiczne	zespoły przyrodniczo-krajobrazowe
w hektarach							
MIĘDZYRZECKI	48591,9	-	321,9	9012,7	33418,3	372,8	5466,1
Gminy miejsko-wiejskie:							
Międzyrzecz	15196,6	-	46,5	250,0	9555,1	185,7	5159,3
Skwierzyna	5386,1	-	4,0	-	5042,5	37,1	302,5
Trzciel	2284,7	-	263,9	498,1	1471,5	51,3	-
Gminy wiejskie:							
Bledzew	5842,9	-	-	-	5773,6	69,3	-
Przytoczna	4299,8	-	4,4	1320,6	2963,5	6,9	4,4
Pszczew	15581,8	-	3,1	6944,0	8612,2	22,5	-
SŁUBICKI	38612,7	7,3	541,1	9004,0	25412,4	370,0	3278,0
Gminy miejsko-wiejskie:							
Cybinka	14366,0	-	92,9	1944,8	12244,7	83,6	-
Ośno Lubuskie	5400,0	-	-	-	2122,0	-	3 278,0
Rzepin	1822,9	-	45,3	-	1649,9	127,7	-
Słubice	9558,1	-	391,1	-	9097,1	70,0	-
Gmina wiejska							
Górzycza	7465,7	7,3	11,8	7059,2	298,7	88,7	-
STRZELECKO-DREZDENECKI	94396,9	5568,8	370,2	3495,0	83486,7	292,1	1184,0
Gminy miejsko-wiejskie:							
Dobiegniew	33241,1	5568,8	28,0	-	27619,8	24,5	-
Drezdenko	31623,3	-	301,9	-	30023,9	113,5	1184,0
Strzelce Krajeńskie	15525,2	-	40,0	3495,0	11961,9	28,3	-
Gminy wiejskie:							
Stare Kurowo	6457,1	-	-	-	6457,1	-	-
Zwierzyn	7550,1	-	0,4	-	7423,9	125,8	-
SULĘCIŃSKI	60706,3	4570,1	537,9	8204,7	45680,6	270,6	1436,9
Gminy miejsko-wiejskie:							
Lubniewice	7869,8	-	50,5	-	6566,5	13,2	1239,6
Sulęcín	14960,7	-	115,9	2124,1	12463,0	54,9	197,3
Torzym	16962,4	-	299,6	-	16460,7	202,1	-
Gminy wiejskie:							
Krzeszyce	7896,4	-	-	-	7896,4	-	-
Słońsk	13017,0	4570,1	72,0	6080,6	2294,0	0,3	-
Miasto na prawach powiatu							
Gorzów Wlkp.	440,3	-	78,3	-	360,0	2,0	-

^a Łącznie z tą częścią obszarów sieci Natura 2000, która mieści się w granicach obszarów prawnie chronionych. ^b Bez otuliny. ^c Bez rezerwatów i pozostałych form ochrony przyrody położonych na terenach parków krajobrazowych i obszarów chronionego krajobrazu.

Tabl. 2 (65). Obszary o szczególnych walorach przyrodniczych prawnie chronione^a według podregionów, powiatów i gmin (cd.)
Stan w dniu 31 XII

Wyszczególnienie	Ogółem obszary prawnie chronione	W tym					
		parki narodowe ^b	rezerваты przyrody ^b	parki krajobrazowe ^{bc}	obszary chronionego krajobrazu ^c	użytki ekologiczne	zespoły przyrodniczo-krajobrazowe
Podregion zielonogórski	229306,2	-	1301,8	33110,5	192645,7	1940,9	259,2
Powiaty:							
KROŚNIĘŃSKI	35876,8	-	115,5	8881,9	26034,2	845,2	-
Gmina miejska							
Gubin	317,2	-	99,8	-	200,2	17,2	-
Gmina miejsko-wiejska							
Krosno Odrzańskie	5123,1	-	-	342,6	4504,9	275,6	-
Gminy wiejskie:							
Bobrowice	6647,0	-	-	-	6360,9	286,1	-
Bytnica	3010,7	-	-	2047,6	900,0	63,1	-
Dąbie	4129,6	-	-	0,0	4103,4	26,2	-
Gubin	10592,4	-	15,7	4677,9	5764,8	134,0	-
Maszewo	6056,8	-	-	1813,8	4200,0	43,0	-
NOWOSOLSKI	16517,1	-	123,9	-	16313,9	79,4	-
Gminy miejsko-wiejskie:							
Bytom Odrzański	2067,2	-	56,1	-	2011,0	-	-
Koźuchów	437,9	-	-	-	431,6	6,3	-
Nowe Miasteczko	667,3	-	-	-	667,3	-	-
Gminy wiejskie:							
Kolsko	4343,1	-	39,2	-	4275,2	28,6	-
Nowa Sól	6010,1	-	-	-	5993,7	16,4	-
Otyń	2611,6	-	28,5	-	2555,0	28,0	-
Siedlisko	380,0	-	-	-	380,0	-	-
ŚWIEBODZIŃSKI	30315,4	-	189,0	3163,1	26890,1	73,2	-
Gminy miejsko-wiejskie:							
Świebodzin	5904,9	-	1,8	-	5883,1	19,9	-
Zbąszynek	1185,0	-	65,6	-	1114,9	4,5	-
Gminy wiejskie:							
Lubrza	5528,7	-	11,1	-	5508,9	8,7	-
Łagów	11312,3	-	94,7	3017,0	8174,5	26,0	-
Skąpe	4353,2	-	-	146,1	4193,0	14,1	-
Szczaniec	2031,3	-	15,8	-	2015,6	-	-
WSCHOWSKI	14057,8	-	-	2000,0	12047,8	5,9	4,10
Gminy miejsko-wiejskie:							
Stawa	9126,8	-	-	-	9116,8	5,9	4,1
Wschowa	4931,0	-	-	2000,0	2931,0	-	-

^a Łącznie z tą częścią obszarów sieci Natura 2000, która mieści się w granicach obszarów prawnie chronionych. ^b Bez otuliny. ^c Bez rezerwatów i pozostałych form ochrony przyrody położonych na terenach parków krajobrazowych i obszarów chronionego krajobrazu.

Tabl. 2 (65). Obszary o szczególnych walorach przyrodniczych prawnie chronione^a według podregionów, powiatów i gmin (dok.)
Stan w dniu 31 XII

Wyszczególnienie	Ogółem obszary prawnie chronione	W tym					
		parki narodowe ^b	rezerваты przyrody ^b	parki krajobrazowe ^{bc}	obszary chronionego krajobrazu ^c	użytki ekologiczne	zespoły przyrodniczo-krajobrazowe
w hektarach							
ZIELONOGÓRSKI	33396,9	-	98,5	490,3	32356,7	451,4	-
Gminy miejsko-wiejskie:							
Babimost	1259,3	-	42,90	-	1208,4	8,0	-
Czerwieńsk	6977,3	-	-	490,3	6303,1	183,9	-
Kargowa	4621,1	-	-	-	4588,5	32,6	-
Nowogród Bobrzański	4024,3	-	-	-	4004,8	19,5	-
Sulechów	2962,6	-	38,40	-	2822,2	101,9	-
Gminy wiejskie:							
Bojadła	2422,9	-	-	-	2404,7	18,2	-
Świdnica	5141,7	-	-	-	5140,1	1,6	-
Trzebiechów	3183,2	-	17,2	-	3118,8	47,2	-
Zabór	2804,5	-	-	-	2766,0	38,5	-
ŻAGAŃSKI	29887,9	-	158,2	-	29425,0	219,0	85,7
Gminy miejskie:							
Gozdnicza	1517,0	-	-	-	1510,5	6,6	-
Żagań	241,3	-	-	-	241,3	-	-
Gminy miejsko-wiejskie:							
Iłowa	7853,5	-	-	-	7721,0	132,5	-
Matomice	774,4	-	-	-	728,7	45,7	-
Szprotawa	4242,0	-	152,3	-	4003,9	-	85,7
Gminy wiejskie:							
Brzeźnica	1047,8	-	5,9	-	1034,1	7,8	-
Niegostawice	4257,9	-	-	-	4257,9	-	-
Wymiarki	1572,9	-	-	-	1571,0	1,9	-
Żagań	8381,1	-	-	-	8356,7	24,5	-
ŻARSKI	63625,9	-	528,1	18575,2	44182,8	227,3	64,4
Gmina miejska							
Łęknica	1305,6	-	127,2	1178,4	-	-	-
Gminy miejsko-wiejskie:							
Jasień	5548,3	-	-	-	5438,0	110,3	-
Lubsko	6253,4	-	149,8	-	6079,2	24,4	-
Gminy wiejskie:							
Brody	11113,6	-	10,5	651,4	10280,8	58,4	64,4
Lipinki Łużyckie	2459,3	-	65,0	-	2383,0	11,3	-
Przewóz	12709,1	-	171,6	1700,2	10829,8	7,5	-
Trzebiel	12424,8	-	-	11573,5	849,0	2,4	-
Tuplice	4610,7	-	4,0	3471,7	1135,0	-	-
Żary	7201,1	-	-	-	7188,0	13,1	-
Miasto na prawach powiatu							
Zielona Góra	5628,4	-	88,7	-	5395,2	39,5	105,0

^a łącznie z tą częścią obszarów sieci Natura 2000, która mieści się w granicach obszarów prawnie chronionych. ^b Bez otuliny. ^c Bez rezerwatów i pozostałych form ochrony przyrody położonych na terenach parków krajobrazowych i obszarów chronionego krajobrazu.

Tabl. 3 (66). Parki narodowe według kategorii gruntów w 2017 r.
Stan w dniu 31 XII

Parki narodowe ^a	Ogółem	Grunty				Wody	Tereny pozostałe
		leśne		rolne	zadrzewione i zakrzewione		
		razem	w tym niezalesione				
w hektarach							
O G Ó Ł E M	13642,8	4792,4	21,3	6353,1	236,6	1057,0	1203,7
Ujście Warty	8074,0	81,7	–	6166,0	220,0	579,1	1027,2
Drawieński ^b	5568,8	4710,7	21,3	187,1	16,6	477,9	176,5

a Uszeregowane malejąco według powierzchni ogółem w województwie. b Powierzchnia parku w granicach województwa.

Tabl. 4 (67). Parki narodowe według kategorii ochronności w 2017 r.
Stan w dniu 31 XII

Parki Narodowe ^a	Powierzchnia w hektarach				
	ogółem	parku narodowego		strefy ochronnej	
		razem	w tym pod ochroną ścisłą	razem	w tym strefy ochronnej zwierzyny
			w tym grunty leśne		
O G Ó Ł E M	13642,8	1059,5	306,1	17274,9	915,5
Ujście Warty	8074,0	681,9	–	10453,9	915,5
Drawieński ^b	5568,8	377,6	306,1	6821,0	–

a Uszeregowane malejąco według powierzchni ogółem w województwie. b Powierzchnia parku w granicach województwa.

Tabl. 5 (68). Turystyka w parkach narodowych w 2017 r.

Parki Narodowe ^a	Kemping, biwaki	Schrony przeciwdeszczowe	Szlaki turystyczne w km	Liczba turystów	
				w tys.	na 1 ha
O G Ó Ł E M	3	1	258,0	47	2
Ujście Warty ^b	–	–	16,7	34	4
Drawieński ^c	3	1 ^d	241,3 ^d	13 ^d	1 ^d

a Uszeregowane malejąco według powierzchni ogółem w województwie. b, c Dane: b – Parku Narodowego Ujście Warty, c – Drawieńskiego Parku Narodowego. d Dane dotyczą terenu całego Parku.

Tabl. 6 (69). Działalność dydaktyczna parków narodowych w 2017 r.

Parki Narodowe ^a	Zwiedzający muzea w tys.	Imprezy dydaktyczne	Ścieżki dydaktyczne	Biblioteki (liczba pozycji księgozbioru)
O G Ó Ł E M	10,1	243	11	8381
Ujście Warty ^b	4,7 ^c	186 ^d	5	3220
Drawieński ^{ef}	5,4 ^c	57 ^d	6	5161

a Uszeregowane malejąco według powierzchni ogółem w województwie. b Dane Parku Narodowego Ujście Warty. c Podano ilość osób, które skorzystały z oferty edukacyjnej parku (park nie ma muzeum). d Podano ilość wszystkich tzw. wydarzeń edukacyjnych (w tym zajęcia, imprezy otwarte, konkursy itp.). e Dane Drawieńskiego Parku Narodowego. f Dane dotyczą terenu całego Parku.

Tabl. 7 (70). Stan liczebny głównych gatunków zwierząt łownych i chronionych w parkach narodowych

Wyszczególnienie	Park Narodowy Ujście Warty ^d			Drawieński Park Narodowy ^{bc}		
	2015	2016	2017	2015	2016	2017
Jeleń	138	155	300	835	628	452
Sarna	122	122	200	684	435	156
Dzik	300	300	147	946	844	154
Wilk	5 ^d	8 ^d	6 ^d	10	10	10
Bóbr	400	400	400	100	80-88	80-88
Wydra	10	10	10	20	18-25	18-25
Borsuk	18	18	-	.d	6	8
Lis	25-30	20-30	20	19	31	30
Orlik krzykliwy	1 ^e	2 ^e	- ^e	-	-	-
Bielik	2/30 ^e	3/30 ^e	5/30 ^e	4	4	4
Derkacz ^f	81	15	35	1-3	-	8-9
Krwawodziób	19	60	35	-	-	-
Ohar	-	-	2	-	-	-
Perkoz zausznic	-	8	160	-	-	-
Rybitwa czarna	10	9	79	-	-	-
Rybitwa rzeczna	-	-	74	-	-	-
Rycyk	4	9	-	-	-	-
Wodniczka ^f	-	3	7	- ^g	- ^g	- ^g
Żuraw	9	13	6	48	-	-
Bocian czarny	0/30 ^e	0/30 ^e	0/30 ^e	-	0-2	0-2

a, b Dane: a – Parku Narodowego Ujście Warty, b – Drawieńskiego Parku Narodowego. c Dane dotyczą terenu całego Parku. d Wataha składająca się z „n” osobników. e Pojawiające się przechodnio, migrujące. f Liczba odzywających się samców. g Zgodnie z metodologią nie prowadzono monitoringu.

TABL. 8 (71). Ochrona lasu w parkach narodowych w 2017 r.

Parki narodowe ^a	Zabezpieczenia upraw przed zwierzyną w ha ^b	Istniejące skrzynki lęgowe	Putapki feromonowe	Próbne poszukiwanie owadów w ściółce (liczba prób)
		w sztukach		
O G Ó Ł E M	3	2619	34	29
Ujście Warty ^c	-	48	27	-
Drawieński ^d	3	2571	7	29

a Uszeregowane malejąco według powierzchni ogółem w województwie. b Zabezpieczenie upraw przed zwierzyną: chemiczne, mechaniczne i grodzenia. c, d Dane: c – Parku Narodowego Ujście Warty, d – Drawieńskiego Parku Narodowego.

Tabl. 9 (72). Pozyskanie drewna^a w Drawieńskim Parku Narodowym^b

Wyszczególnienie	2015	2016	2017
	w m ³		
O G Ó Ł E M	4617	6779	4746
Grubizna	4372	6374	4418
Grubizna iglasta	4294	6161	4143
w tym drewno:			
wielkowymiarowe ogólnego przeznaczenia	2773	1231	1323
średniowymiarowe do przerobu przemysłowego	158	768	73
do przerobu przemysłowego	1220	3910	2476
Grubizna liściasta	78	213	275
drewno wielkowymiarowe ogólnego przeznaczenia	-	20	-
średniowymiarowe dłużykowe	59	-	134
Drewno małowymiarowe	245	405	328
w tym do przerobu przemysłowego	188	336	310

a Z gruntów leśnych parku będących własnością Skarbu Państwa; bez pozyskania drewna (grubizny) z zadrzewień. b W granicach województwa lubuskiego.

Tabl. 10 (73). Parki krajobrazowe według kategorii gruntów
Stan w dniu 31 XII

Wyszczególnienie		Obiekty	Powierzchnia							otuliny (strefy ochronnej)
			parku krajobrazowego							
			ogółem		w tym			z liczby ogółem rezerwatów i pozostałe formy ochrony przyrody		
			w hektarach	w % powierzchni geograficznej ^a	lasy	użytki rolne	wody			
		w hektarach								
POLSKA	2015	122	2606092,2	8,3	1316960,0	816367,8	99850,4	83318,0	1482109,4	
	2016	122	2604678,7	8,3	1319076,3	813987,5	99218,3	86376,9	1483948,4	
	2017	122	2604726,4	8,3	1323225,3	811172,0	99736,1	86471,1	1487697,0	
Lubuskie	2015	8	77167,5	5,5	38500,6	27698,5	5082,4	1105,4	44492,4	
	2016	8	77355,8	5,5	41090,8	25131,6	4450,1	1105,4	44492,4	
	2017	8	77869,8	5,6	41582,8	25466,6	4466,1	1105,4	44492,4	

^a Wskaźniki obliczono uwzględniając powierzchnię rezerwatów przyrody, stanowisk dokumentacyjnych, zespołów przyrodniczo-krajobrazowych i użytków ekologicznych.

Tabl. 11 (74). Obszary chronionego krajobrazu^a
Stan w dniu 31 XII

Wyszczególnienie	2015	2016	2017
Obiekty	38	38	38
Powierzchnia w ha	438220,9	427455,1	429788,6
w % powierzchni ogólnej	31,3	30,6	30,7
w tym według kategorii gruntów w ha:			
Lasy	223058,9	225118,8	234689,1
Użytki rolne	179365,9	162899,7	155159,3
Wody	22318,8	20249,5	20019,9
Z liczby ogółem rezerwatów przyrody i pozostałe formy ochrony przyrody	2795,7	2795,7	2868,2

^a Łącznie z powierzchnią rezerwatów przyrody, stanowisk dokumentacyjnych, zespołów przyrodniczo-krajobrazowych i użytków ekologicznych.

Tabl. 12 (75). Obszary chronionego krajobrazu w 2017 r.
Stan w dniu 31 XII

Nazwa	Ogółem w ha	W % powierzchni ogólnej	Z liczby ogółem			
			las	użytki rolne	wody	rezerwatów i pozostałe formy ochrony przyrody
			w hektarach			
OGÓŁEM	429788,6	30,7	234689,1	155159,3	20019,9	2868,2
Puszcza Drawska	46241,9	3,3	30987,2	11404,2	1853,3	116,6
Puszcza Barlinecka	25779,3	1,8	18347,0	6390,2	786,3	196,5
Lasy Witnicko-Dębieńskie	7655,8	0,6	5213,5	2172,0	159,6	0,9
Lasy Witnicko-Dzieduszyckie	1803,0	0,1	1189,2	495,4	36,4	-
Dolina Warty i Dolnej Noteci	33888,0	2,4	1602,9	27449,3	2260,3	455,9
Gorzowsko-Krzeszycka Dolina Warty	16669,0	1,2	2240,3	11334,9	928,4	72,2
Pojezierze Puszczy Noteckiej	12000,0	0,9	9296,0	1924,0	452,0	221,5
Gorzycko	9321,5	0,7	5631,5	2885,5	709,0	-
Dolina Obry	9259,4	0,7	5555,6	2870,4	709,3	-
Dolina Jeziornej Strugi	5708,0	0,4	3080,0	2060,6	469,7	-
Pojezierze Lubniewicko-Sulęcińskie	14917,0	1,1	10020,8	3845,0	671,9	50,5
Dolina Postomii	2457,4	0,2	1988,2	287,5	174,3	-

Tabl. 12 (75). Obszary chronionego krajobrazu w 2017 r. (dok.)
Stan w dniu 31 XII

Nazwa	Ogółem w ha	W % powierzchni ogólnej	Z liczby ogółem			
			lasy	użytki rolne	wody	rezerваты i pozostałe formy ochrony przyrody
			w hektarach			
Ośniańska Rynna z jeziorem Radachowskim	2223,0	0,2	1030,3	1057,2	109,4	-
Ośniańska Rynna z jeziorem Busko	2145,0	0,2	994,2	1020,1	105,5	-
Zbąszyńska Dolina Obry	549,8	0,0	204,2	151,4	166,9	-
Rynna Paklicy i Ołoboku	20505,3	1,5	11221,2	7098,2	1728,9	12,9
Dolina Ilanki	6144,3	0,4	4692,7	1231,9	120,6	299,6
Słubicka Dolina Odry	13959,5	1,0	2623,5	10531,0	650,2	195,1
Puszcza nad Pliszką	32244,0	2,3	25898,4	5046,2	938,3	12,5
Rynny Obrzycko-Obrzańskie	18915,4	1,4	16078,8	789,9	321,6	158,9
Krośnieńska Dolina Odry	12448,7	0,9	3599,6	7301,3	1269,6	16,2
Gubińskie Mokradła	1884,0	0,1	907,1	843,6	73,7	99,8
Pojezierze Sławsko-Przemęckie	15090,6	1,1	7548,3	4529,0	981,3	39,2
Nowosolska Dolina Odry	9852,0	0,7	3349,7	5124,0	1283,7	5,0
Wzniesienia Zielonogórskie	2302,4	0,2	1655,4	481,5	9,0	-
Dolina Śląskiej Ochli	9641,9	0,7	4117,1	4888,4	55,0	91,9
Rynna Pławska	2727,2	0,2	2207,9	421,5	88,7	-
Dolina Bobru	11863,5	0,9	5635,6	4869,2	747,4	242,9
Bronków-Janiszowice	3428,1	0,3	222,8	719,9	22,3	-
Dolina Nysy	3207,6	0,2	963,5	2091,3	55,1	-
Wzgórza Dalkowskie	3096,8	0,2	1759,4	1326,4	11,0	56,1
Dolina Brzeżnicy	2542,0	0,2	1047,5	1235,9	135,7	5,9
Zachodnie okolice Lubska	17536,0	1,3	10423,4	6142,8	629,5	280,4
Wschodnie okolice Lubska	7907,0	0,6	4699,9	2769,8	283,9	-
Dolina Szprotawki	6381,2	0,5	1869,8	3315,3	133,7	-
Las Żarski	2360,0	0,2	1535,2	633,9	32,6	-
Bory Bogumińskie	8910,0	0,6	5471,6	2837,8	334,1	65,0
Bory Dolnośląskie	26223,0	1,9	19780,0	5582,9	521,8	172,8

Tabl. 13 (76). Obszary „Natura 2000” w 2017 r.
Stan w dniu 31 XII

Wyszczególnienie	Powierzchnia w ha	Wyszczególnienie	Powierzchnia w ha
Obszary specjalnej ochrony ptaków (OSO)			
O G Ó Ł E M	294200,1	Łęgi Odrzańskie	480,5
Bory Dolnośląskie	46685,5	Ostoja Witnicko-Dębniańska	16071,8
Dolina Dolnej Noteci	24943,6	Pojezierze Sławskie	17261,8
Dolina Dolnej Odry	0,4	Puszcza Barłinecka	16491,0
Dolina Środkowej Odry	33606,9	Puszcza Notecka	42088,6
Jeziora Pszczewskie i Doliny Obry	7991,8	Stawy Przemkowskie	1375,9
Lasy Puszczy nad Drawą	53905,1	Ujście Warty	33297,3

Tabl. 13 (76). Obszary „Natura 2000” w 2017 r. (dok.)
 Stan w dniu 31 XII

Wyszczególnienie	Powierzchnia w ha	Wyszczególnienie	Powierzchnia w ha
Specjalne obszary ochrony siedlisk (SOO)			
O G Ó Ł E M	209190,8	Łęgi Słubickie	825,1
Borowina	512,2	Małomickie Łęgi	993,0
Bory Babimojskie	619,7	Mierkowskie Wydmy	609,8
Bory Chrobotkowe koło Brzózki	892,0	Mopkowy tunel koło Krzystkowic	48,1
Bory Chrobotkowe koło Bytomca	615,3	Murawy Gorzowskie	79,9
Bory Chrobotkowe Puszczy Noteckiej	2309,0	Nietoperek	7377,4
Broniszów	630,0	Nowogrodzkie Przygiętkowisko	31,5
Brożek	65,1	Nowosolska Dolina Odry	5969,4
Buczyna Szprotawsko-Piotrowicka	841,5	Ostoja Barlinecka	16439,1
Buczyny Łagowsko-Sulęcińskie	6771,0	Ostoja Przemęcka	454,7
Bytnica	33,9	Otyń	0,1
Dąbrowy Gubińskie	1534,6	Pieńska Dolina Nysy Łużyckiej	862,0
Dębowe Aleje w Gryzynie i Zawiszach	29,7	Przygiętkowiska Koło Gozdnicy	1592,3
Diabelski Staw koło Radomicka	7,3	Rynna Gryzyny	1336,8
Dolina Dolnego Bobru	1730,1	Rynna Jezior Obrzańskich	8504,2
Dolina Dolnej Kwisy	1581,3	Rynna Jezior Rzepińskich	293,9
Dolina Ilanki	2232,8	Rynna Jezior Torzymских	306,1
Dolina Leniwej Obry	7137,7	Skroda	378,6
Dolina Lubszy	724,5	Skwierzyna	0,3
Dolina Pliszki	5033,9	Stara Dąbrowa w Korytach	1630,4
Dolna Odra	0,4	Sulechów	0,1
Jeziora Brodzkie	829,2	Torfowiska Sułowskie	44,3
Jeziora Gościmskie	2995,8	Torfowisko Chłopy	498,5
Jezioro Janiszowice	206,1	Torfowisko Młodno	239,4
Jezioro Kozie	39,5	Ujście Ilanki	1958,7
Kargowskie Zakola Odry	3070,3	Ujście Noteci	3994,5
Krośnieńska Dolina Odry	19188,0	Ujście Warty	33297,3
Las Żarski	1245,1	Uroczyska Borów Zasięckich	4375,4
Lasy Bierzwnickie	533,6	Uroczyska Puszczy Drawskiej	30935,7
Lasy Dobrosułowskie	11192,9	Wilki nad Nysą	12226,6
Lubski Łęg Śnieżycowy	65,0	Wrzosowiska Świętoszowsko-Ławszowskie	0,1
Łęgi koło Wymiarek	159,2	Zimna Woda	86,3
Łęgi nad Nysą Łużycką	449,9	Żurawie Bagno Sławskie	41,7
Łęgi Odrzańskie	483,1		

Ź r ó d ł o: dane Generalnej Dyrekcji Ochrony Środowiska.

TABL. 14 (77). Indywidualne formy ochrony przyrody
Stan w dniu 31 xii

Wyszczególnienie	2015	2016	2017
Stanowiska dokumentacyjne			
Obiekty	1	2	2
Powierzchnia w ha	5,6	53,8	53,8
Użytki ekologiczne			
Obiekty	384	391	408
Powierzchnia w ha	3555,7	3561,8	3499,2
Zespoły przyrodniczo-krajobrazowe			
Obiekty	16	16	15
Powierzchnia w ha	10221,9	10221,9	15392,2

Tabl. 15 (78). Parki i ogrody historyczne
Stan w dniu 31 XII

Wyszczególnienie	2015	2016	2017
Obiekty ^a zewidencjonowane ogółem	263	263	263
w tym:			
wpisane do rejestru zabytków	204	202	202
bez określonej powierzchni	91	84	84
Powierzchnia wpisana do rejestru zabytków w ha	1128	1471	1479
Obiekty według rodzajów:			
dworskie	38	39	39
pałacowe i zamkowe	112	112	111
miejskie, uzdrowiskowe i szpitalne	5	5	5
klasztorne i kościelne	1	1	1
ogrody przydomowe	31	28	28
inne ^b	17	17	18

^a Bez obiektów zachowanych szczerkowo w trakcie rozpoznania. ^b Łącznie: aleje, ogrody szkolne, przyfabryczne, botaniczne, arboreta, parki leśne, zieleń towarzysząca itp.

Ź r ó d ł o: dane Narodowego Instytutu Dziedzictwa.

Tabl. 16 (79). Rodzinne ogrody działkowe

Wyszczególnienie		Ogrody		Działki	
		liczba	powierzchnia w ha	liczba	powierzchnia w ha
POLSKA	2015	4695	40988,7	906887	32111,4
	2016	4667	40863,0	917445	32181,2
	2017	4636	40556,9	911182	31961,9
Lubuskie	2015	191	2105,5	44986	1714,8
	2016	191	2105,5	44569	1694,4
	2017	191	2105,5	44712	1699,3

Tabl. 17 (80). Ważniejsze zwierzęta chronione^a
Stan w dniu 31 XII

Wyszczególnienie	2015	2016	2017
	w sztukach		
Bobry	8449	9400	8983
Wilki	88	263	335
Żubry ^b	2	2	21

^a Dane szacunkowe. ^b W zamkniętych ośrodkach hodowli.

Ź r ó d ł o: dane Generalnej Dyrekcji Ochrony Środowiska.

Tabl. 18 (81). Koła i członkowie Ligi Ochrony Przyrody^a w 2015 r.
Stan w dniu 31 XII

Wyszczególnienie	Polska	Lubuskie
Koła	1634	96
Członkowie kół	54405	2240
w tym młodzież	50662	1972

^a Ewidencja niepełna.

Źródło: dane Zarządu Głównego Ligi Ochrony Przyrody.

Tabl. 19 (82). Tereny zieleni ogólnodostępnej i osiedlowej według podregionów i powiatów
Stan w dniu 31 XII

Wyszczególnienie	Parki spacerowo-wypoczynkowe						Zieleńce				
	ogółem			w tym w gestii samorządu miasta lub gminy			ogółem			w tym w gestii samorządu miasta lub gminy	
	objekty	powierzchnia	przeciętna powierzchnia obiektu	objekty	powierzchnia w ha	objekty	powierzchnia	przeciętna powierzchnia obiektu	objekty	powierzchnia w ha	
											w ha
WOJEWÓDZTWO	2015	121	1403,2	11,6	106	871,1	766	532,2	0,7	698	466,8
	2016	121	1403,2	11,6	106	871,1	789	536,4	0,7	721	470,9
	2017	122	1409,7	11,6	107	877,6	792	537,4	0,7	724	472,0
Podregion gorzowski		48	424,0	8,8	41	380,1	330	238,0	0,7	272	175,6
Powiaty:											
gorzowski		10	72,0	7,2	8	67,3	42	30,7	0,7	42	30,7
mędzyrzecki		5	33,1	6,6	4	27,2	59	30,6	0,5	59	30,6
słubicki		4	43,5	10,9	4	43,5	36	20,7	0,6	34	19,4
strzelecko-drezdenecki		5	40,5	8,1	5	40,5	30	8,4	0,3	30	8,4
sulęciński		14	66,4	4,7	11	36,4	22	27,1	1,2	22	27,1
Miasto na prawach powiatu											
Gorzów Wlkp.		10	168,6	16,9	9	165,2	141	120,5	0,9	85	59,4
Podregion zielonogórski		74	985,8	13,3	66	497,6	462	299,4	0,6	452	296,4
Powiaty:											
krośnieński		9	29,3	3,3	9	29,3	49	36,7	0,7	40	34,2
nowosolski		9	75,3	8,4	7	65,0	67	16,7	0,2	67	16,7
świebodziński		3	9,8	3,3	3	9,8	46	34,3	0,7	46	34,3
wschowski		5	36,5	7,3	5	36,5	64	36,6	0,6	64	36,6
zielonogórski		15	57,1	3,8	12	42,0	75	48,8	0,7	74	48,3
żagański		15	73,5	4,9	13	68,7	75	52,0	0,7	75	52,0
żarski		10	671,8	67,2	9	213,8	67	65,3	1,0	67	65,3
Miasto na prawach powiatu											
Zielona Góra		8	32,5	4,1	8	32,5	19,0	9,0	0,5	19	9,0

Tabl. 19 (82). Tereny zieleni ogólnodostępnej i osiedlowej według podregionów i powiatów (dok.)
Stan w dniu 31 XII

Wyszczególnienie		Zieleń uliczna	Tereny zieleni osiedlowej		Powierzchnia parków, zieleńców i terenów zieleni osiedlowej			Żywopłoty w m	Nasadzenia	
			ogółem	w tym w gestii samorządu miasta lub gminy					drzew	krzewów
					powierzchnia w ha					
WOJEWÓDZTWO	2015	380,5	605,9	148,6	2541,3	0,2	25,0	241100	7204	13882
	2016	381,7	653,2	150,3	2592,7	0,2	25,5	245075	3882	10985
	2017	381,7	653,2	150,3	2600,3	0,2	25,6	245088	7011	10387
Podregion gorzowski		187,3	242,4	73,2	904,4	0,1	23,4	88815	1654	2462
Powiaty:										
	gorzowski	81,1	22,2	7,1	124,9	0,1	17,5	5471	603	47
	międzyrzecki	11,4	34,9	10,6	98,6	0,1	16,9	8310	777	90
	stubiński	14,2	34,8	22,8	99,0	0,1	21,0	13003	144	1133
	strzelecko-drezdenecki	3,1	15,7	2,8	64,5	0,1	13,0	4700	10	661
	sulęciński	3,5	22,0	12,6	115,5	0,1	32,7	16225	44	300
Miasto na prawach powiatu										
	Gorzów Wlkp.	73,9	113,0	17,3	402,0	4,7	32,3	41106	76	231
Podregion zielonogórski		194,4	410,8	77,1	1695,9	0,2	26,9	156273	5357	7925
Powiaty:										
	krośnieński	7,9	24,3	2,0	90,3	0,1	16,3	10296	409	166
	nowosolski	1,4	43,8	13,2	135,9	0,2	15,6	10672	500	4536
	świebodziński	6,4	28,9	5,7	73,0	0,1	13,0	18104	150	30
	wschowski	4,1	15,0	1,4	88,1	0,1	22,5	4770	3129	50
	zielonogórski	15,5	58,8	8,5	164,7	0,1	21,8	12404	672	167
	żagański	8,9	52,0	9,5	177,5	0,2	22,2	15660	50	150
	żarski	21,2	30,2	2,5	767,3	0,6	78,7	12372	337	2826
Miasto na prawach powiatu										
	Zielona Góra	129,0	157,7	34,3	199,2	0,7	14,2	71995	110	-

Uwaga do tablic 20(83) – 25(88)

Dane opracowano na podstawie Wielkoobszarowej Inwentaryzacji Stanu lasów przeprowadzonej w latach 2013-2017 przez Biuro Urządzenia Lasu i Geodezji Leśnej.

Tabl. 20 (83). Powierzchnia lasów według wieku drzewostanów

Wyszczególnienie	Ogółem w ha	W tym - w % ogółem - powierzchnia zalesiona								
		razem	drzewostany							w klasie odnowienia ^a i o budowie przerebowej
			w klasie wieku							
			I (1-20 lat)	II (21-40)	III (41-60)	IV (61-80)	V (81-100)	VI i wyższe (101 lat i więcej)		
O G Ó Ł E M	688959	97,9	13,5	13,1	30,0	16,6	15,8	8,0	0,9	
Lasy publiczne	676236	97,9	13,2	13,1	30,1	16,7	15,9	8,0	0,9	
w tym w zarządzie Lasów Państwowych	667592	97,9	13,3	13,1	30,1	16,8	16,0	7,7	0,9	
Lasy prywatne	12723	94,5	27,6	14,2	20,6	12,1	8,1	11,9	-	

^a Ewidencja niepełna.

Tabl. 21 (84). Powierzchnia lasów według gatunków panujących (przeważających) w drzewostanie

Wyszczególnienie	Ogółem		Lasy publiczne		Lasy prywatne
	w ha	w odsetkach	razem	w tym w zarządzie Lasów Państwowych	
			w ha	w odsetkach	
O G Ó Ł E M	688959	100,0	100,0	100,0	100,0
Drzewa iglaste	566407	82,3	82,6	83,0	60,7
w tym:					
sosna	550428	80,0	80,4	80,7	55,4
świerk	9878	1,4	1,5	1,5	-
Drzewa liściaste	122552	17,7	17,4	17,0	39,3
w tym:					
buk	14011	2,0	2,1	2,0	-
dąb	42781	6,2	6,0	5,9	16,5
grab	1974	0,3	0,3	0,2	2,1
brzoza	32630	4,7	4,7	4,7	7,8
olsza	16722	2,4	2,3	2,2	9,5
osika	1735	0,3	0,2	0,2	1,3
topola	318	0,0	0,0	0,0	-

Tabl. 22 (85). Zasoby drzewne na pniu według wieku drzewostanów

Wyszczególnienie	Ogółem grubizna ^a brutto w tys. m ³	W tym - w % ogółem - na powierzchni zalesionej								przestoje ^b
		razem	drzewostany							
			w klasie wieku						w klasie odnowienia ^c i o budowie przerebowej	
			I (1-20 lat)	II (21-40)	III (41-60)	IV (61-80)	V (81-100)	VI i wyższe (101 lat i więcej)		
O G Ó Ł E M	190343,1	100,0	1,2	8,1	34,6	21,5	21,1	12,4	0,9	0,2
Lasy publiczne	187746,9	100,0	1,2	8,1	34,6	21,6	21,2	12,2	0,9	0,2
w tym w zarządzie Lasów Państwowych	184048,3	100,0	1,2	8,1	34,4	21,8	21,5	11,7	1,0	0,3
Lasy prywatne	2596,2	100,0	2,2	10,1	32,8	18,7	14,2	22,0	-	0,0

^a W korze. ^b Drzewa niewycięte w terminie przewidzianym kolejną rębności. ^c Łącznie z klasą do odnowienia.

Tabl. 23 (86). Zasoby drzewne na pniu według gatunków panujących (przeważających) w drzewostanie

Wyszczególnienie	Ogółem grubizna ^a brutto		Lasy publiczne		Lasy prywatne
			razem	w tym w zarządzie Lasów Państwowych	
	w tys. m ³	w odsetkach			
O G Ó Ł E M	190343,1	100,0	100,0	100,0	100,0
Drzewa iglaste	160641,7	84,5	84,9	85,3	49,9
w tym:					
sosna	157351,1	82,7	83,1	83,5	49,3
świerk	2189,0	1,2	1,2	1,2	-
Drzewa liściaste	29701,4	15,5	15,1	14,7	50,1
w tym:					
buk	3310,6	1,7	1,8	1,7	-
dąb	10521,3	5,5	5,2	4,9	26,5
grab	744,8	0,4	0,4	0,2	1,4
brzoza	5300,9	2,8	2,7	2,8	6,9
olsza	5771,5	3,0	2,9	2,9	9,9
osika	564,4	0,3	0,3	0,3	3,3
topola	207,6	0,1	0,1	0,1	-

^a W korze.

Tabl. 24 (87). Zasobność i przeciętny wiek drzewostanów według gatunków panujących (przeważających)

Wyszczególnienie	Zasobność - grubizna ^a brutto na 1 ha powierzchni zalesionej w m ³	Przeciętny wiek drzewostanów w latach
O G Ó Ł E M	276	57
Drzewa iglaste	284	57
w tym:		
sosna	286	58
świerk	222	40
Drzewa liściaste	242	54
w tym:		
buk	236	58
dąb	246	57
grab	377	63
brzoza	163	41
olsza	345	61
osika	325	57
topola	653	55

^a W korze.

Tabl. 25 (88). Powierzchnia lasów według typów siedliskowych lasu

Wyszczególnienie	Ogółem	W tym w zarządzie Lasów Państwowych
	W hektarach	
O G Ó Ł E M	688959	676236
Bory	227404	226871
Bory mieszane	247833	242693
Lasy	49817	46782
Lasy mieszane	163905	159890
W odsetkach		
O G Ó Ł E M	100,0	100,0
Bory	33,0	33,6
Bory mieszane	36,0	35,9
Lasy	7,2	6,9
Lasy mieszane	23,8	23,6

Tabl. 26 (89). Powierzchnia gruntów leśnych i przeznaczonych do zalesienia
Stan w dniu 31 XII

Wyszczególnienie		Powierzchnia gruntów leśnych				Grunty przeznaczone do zalesienia ^a
		ogółem	lasy		związanych z gospodarką leśną	
			zalesione	niezalesione		
w hektarach						
O G Ó Ł E M	2015	709362,3	674365,1	14066,0	20931,3	38,4
	2016	709651,6	673848,5	15110,5	20692,7	43,3
	2017	709990,3	673203,2	16163,9	20623,1	86,4
Lasy publiczne		696996,0	660434,9	15938,2	20622,9	86,4
własność Skarbu Państwa		694938,3	658523,0	15857,1	20558,2	86,4
w tym w zarządzie Lasów Państwowych		688170,3	651918,4	15818,0	20434,0	86,4
własność gmin		2045,8	1900,3	81,1	64,4	-
pozostałe publiczne		11,9	11,6	0,0	0,3	0,0
Lasy prywatne		12994,3	12768,3	225,8	0,2	-

a W planie zagospodarowania przestrzennego.

Tabl. 27 (90). Powierzchnia lasów ochronnych

Wyszczególnienie	2015	2016	2017
O G Ó Ł E M^a w ha	279689	279512	287112
w % powierzchni lasów	40,6	40,6	41,6
Lasy:			
prywatne	2	2	2
gminne	49	49	49
w tym w miastach i wokół miast	45	45	45
W zarządzie Lasów Państwowych^b	279638	279461	287061

a Stan w dniu 31 XII. b Stan w dniu 1 I.

Ź r ó d ł o: w zakresie Lasów Państwowych - dane Dyrekcji Generalnej Lasów Państwowych (opracowanie Biura Urządzania Lasu i Geodezji Leśnej "Wyniki aktualizacji stanu powierzchni leśnej i zasobów drzewnych w Lasach Państwowych – na dzień 1 stycznia).

Tabl. 28 (91). Powierzchnia lasów ochronnych w Zarządzie Lasów Państwowych
Stan w dniu 1 I

Wyszczególnienie	2015		2016		2017	
	w hektarach	w odsetkach	w hektarach	w odsetkach	w hektarach	w odsetkach
O G Ó Ł E M	279638	100,0	279461	100,0	287061	100,0
Glebochronne	12679	4,5	12488	4,5	12824	4,5
Wodochronne	90531	32,4	90139	32,3	90464	31,5
Uzdrowiskowe	275	0,1	266	0,1	266	0,1
W strefie oddziaływania przemysłu	9725	3,5	9730	3,5	9720	3,4
Nasienne	814	0,3	799	0,3	805	0,3
Cenne przyrodniczo	78830	28,2	79370	28,4	86489	30,1
Na stałych powierzchniach badawczych	5569	2,0	5570	2,0	5500	1,9
Podmiejskie	56848	20,3	56855	20,3	56802	19,8
Obronne	19873	7,1	19872	7,1	19991	7,0
Ostoje zwierząt	4494	1,6	4372	1,6	4200	1,4

Ź r ó d ł o: w zakresie Lasów Państwowych – dane Dyrekcji Generalnej Lasów Państwowych (opracowanie Biura Urzędowania Lasu i Geodezji Leśnej "Wyniki aktualizacji stanu powierzchni leśnej i zasobów drzewnych w Lasach Państwowych – na dzień 1 stycznia).

Tabl. 29 (92). Ważniejsze dane o leśnictwie według podregionów, powiatów i gmin w 2017 r.
Stan w dniu 31 XII

Wyszczególnienie	Powierzchnia gruntów leśnych								Lesistość w %
	ogółem	w tym lasy	z ogółem publiczne					prywatne	
			razem	własność Skarbu Państwa		własność gmin ^a	pozo- stałe publiczne		
				razem	w zarządzie Lasów Państwowych				
w hektarach									
WOJEWÓDZTWO	709990,3	689367,2	696996,0	694938,3	688170,3	2045,8	11,9	12994,3	49,3
Podregion gorzowski	311421,5	302497,8	306780,6	306418,3	301141,7	360,1	2,3	4640,9	49,5
POWIATY:									
GORSOWSKI	55623,3	54097,3	54874,8	54784,5	54661,5	90,3	–	748,5	44,6
Gmina miejska									
Kostrzyn nad Odrą	1839,7	1780,9	1837,0	1820,0	1820,0	17,0	–	2,7	38,6
Gmina miejsko-wiejska									
Witnica	12602,1	12195,6	12359,5	12318,8	12210,1	40,7	–	242,5	43,8
w tym miasto	142,2	136,8	141,8	135,8	135,8	6,0	–	0,4	16,6
Gminy wiejskie:									
Bogdaniec	2341,9	2263,9	2317,3	2305,3	2305,3	12,0	–	24,6	20,3
Deszczno	6826,2	6679,4	6696,3	6692,5	6686,5	3,8	–	129,9	39,7
Kłodawa	16248,8	15850,6	16187,2	16178,0	16171,4	9,2	–	61,6	67,5
Lubiszyn	9733,7	9464,6	9493,8	9490,2	9488,7	3,6	–	239,9	46,1
Santok	6030,9	5862,4	5983,6	5979,6	5979,6	4,0	–	47,4	34,6

^a Dotyczy także gmin mających również status miasta na prawach powiatu.

Tabl. 29 (92). Ważniejsze dane o leśnictwie według podregionów, powiatów i gmin w 2017 r. (cd.)
 Stan w dniu 31 XII

Wyszczególnienie	Powierzchnia gruntów leśnych								Lesistość w %
	ogółem	w tym lasy	z ogółem publiczne					prywatne	
			razem	własność Skarbu Państwa		własność gmin ^a	pozo- stałe publiczne		
				razem	w zarządzie Lasów Pań- stwowych				
w hektarach									
MIĘDZYRZECKI	74949,2	73016,5	72829,2	72751,7	72593,8	75,2	2,3	2120,0	52,6
Gminy miejsko- -wiejskie:									
Międzyrzecz	16427,3	15982,6	16167,3	16139,3	16126,8	28,0	-	260,0	50,7
w tym miasto	20,8	20,5	20,8	20,8	14,8	-	-	-	2,0
Skwierzyna	19735,4	19156,2	19675,4	19660,4	19624,3	15,0	-	60,0	67,3
w tym miasto	1145,9	1119,8	1138,9	1127,9	1127,0	11,0	-	7,0	31,2
Trzciel	8238,0	8006,6	8023,0	8006,3	8005,1	16,7	-	215,0	45,1
w tym miasto	15,6	14,8	15,6	1,2	1,2	14,4	-	-	4,9
Gminy wiejskie:									
Bledzew	14147,5	13826,8	13966,5	13965,7	13919,0	0,8	-	181,0	55,9
Przyczna	7362,8	7177,4	7194,8	7185,8	7148,3	9,0	-	168,0	38,8
Pszczew	9038,2	8867,0	7802,2	7794,3	7770,3	5,7	2,3	1236,0	49,9
SŁUBICKI	48524,4	47061,9	48031,7	47953,9	47914,3	77,8	-	492,7	47,1
Gminy miejsko- -wiejskie:									
Cybinka	17207,0	16688,5	17071,7	17054,7	17030,9	17,0	-	135,3	59,7
w tym miasto	56,8	55,4	56,8	40,8	40,8	16,0	-	-	10,5
Ośno Lubuskie	10597,0	10284,9	10509,5	10506,8	10501,8	2,7	-	87,5	52,0
w tym miasto	86,1	83,6	86,1	83,4	83,4	2,7	-	-	10,4
Rzepin	10196,9	9868,1	10163,6	10156,6	10147,2	7,0	-	33,3	51,7
w tym miasto	399,0	381,6	399,0	392,0	392,0	7,0	-	-	33,4
Stubice	7123,9	6906,4	6994,8	6947,9	6947,3	46,9	-	129,2	37,2
w tym miasto	105,5	104,4	105,5	70,4	70,4	35,0	-	-	5,4
Gmina wiejska									
Górzycy	3399,5	3314,0	3292,1	3287,9	3287,1	4,2	-	107,4	22,8
STRZELECKO- -DREZDENECKI	64553,8	62720,3	63667,2	63606,0	58866,8	61,2	-	886,5	50,3
Gminy miejsko- -wiejskie:									
Dobiegiew	21812,1	21198,7	21498,6	21492,2	16815,0	6,4	-	313,5	60,3
w tym miasto	52,7	50,8	52,0	52,0	52,0	-	-	0,7	8,9
Drezdenko	26930,7	26090,0	26760,7	26720,7	26701,6	40,0	-	170,0	65,2
w tym miasto	104,9	102,9	83,1	61,1	57,1	22,0	-	21,9	9,6
Strzelce Krajeńskie	12346,8	12067,1	12192,0	12181,2	12145,7	10,8	-	154,7	37,8
w tym miasto	0,2	-	0,2	0,2	0,2	-	-	-	-
Gminy wiejskie:									
Stare Kurowo	2193,4	2129,6	2011,1	2008,3	2007,1	2,8	-	182,3	27,5
Zwierzyn	1270,9	1234,9	1204,9	1203,7	1197,4	1,2	-	66,0	12,3

^a Dotyczy także gmin mających również status miasta na prawach powiatu.

Tabl. 29 (92). Ważniejsze dane o leśnictwie według podregionów, powiatów i gmin w 2017 r. (cd.)
Stan w dniu 31 XII

Wyszczególnienie	Powierzchnia gruntów leśnych								Lesistość w %
	ogółem	w tym lasy	z ogółem publiczne					prywatne	
			razem	własność Skarbu Państwa		własność gmin ^a	pozo- stałe publiczne		
				razem	w zarządzie Lasów Pań- stwowych				
w hektarach									
SULĘCIŃSKI	67394,3	65237,3	67009,3	66973,4	66756,7	35,9	-	384,9	55,4
Gminy miejsko- -wiejskie:									
Lubniewice	8800,2	8530,6	8713,7	8691,1	8652,3	22,6	-	86,5	65,8
w tym miasto	347,0	337,5	334,1	312,5	309,7	21,6	-	12,9	27,9
Sulęcín	20996,5	20294,9	20911,6	20906,5	20853,2	5,1	-	85,0	63,4
w tym miasto	71,3	67,3	65,5	62,4	57,7	3,1	-	5,8	7,9
w tym miasto	24119,4	23303,3	24023,1	24021,2	23899,2	1,9	-	96,3	62,1
Torzým	49,9	49,2	34,2	32,3	24,6	1,9	-	15,7	5,4
Gminy wiejskie:									
Stońsk	9852,6	9584,0	9784,3	9778,1	9776,5	6,3	-	68,2	49,4
Krzeszyce	3625,6	3524,4	3576,6	3576,6	3575,4	-	-	48,9	22,2
Miasto na prawach powiatu									
Gorzów Wlkp.	376,7	364,6	368,5	348,7	348,7	19,8	-	8,3	4,3
Podregion zielonogórski	398568,8	386869,4	390215,3	388520,0	387028,6	1685,7	9,6	8353,5	49,1
Powiaty:									
KROŚNIEŃSKI	86158,6	83594,7	85180,2	85123,1	84887,0	57,2	-	978,4	60,1
Gmina miejska									
Gubin	101,9	99,9	97,9	94,7	88,1	3,2	-	4,0	4,8
Gmina miejsko- -wiejska									
Krosno Odrzańskie	10599,2	10248,3	10505,0	10474,2	10451,5	30,8	-	94,2	48,3
w tym miasto	73,5	69,2	73,5	53,5	53,5	20,0	-	0,0	8,5
Gminy wiejskie:									
Bobrowice	12413,9	12045,4	12316,1	12309,0	12284,6	7,2	-	97,8	65,1
Bytnica	16543,5	15992,9	16491,5	16490,5	16477,1	1,0	-	52,0	76,6
Dąbie	9048,3	8808,3	8859,6	8846,6	8816,9	13,0	-	188,6	51,5
Gubin	23108,5	22487,8	22614,4	22614,4	22517,9	-	-	494,1	59,2
Maszewo	14343,5	13912,1	14295,7	14293,7	14250,9	2,0	-	47,8	65,0

^a Dotyczy także gmin mających również status miasta na prawach powiatu.

Tabl. 29 (92). Ważniejsze dane o leśnictwie według podregionów, powiatów i gmin w 2017 r. (cd.)
Stan w dniu 31 XII

Wyszczególnienie	Powierzchnia gruntów leśnych								Lesistość w %
	ogółem	w tym lasy	z ogółem publiczne					prywatne	
			razem	własność Skarbu Państwa		własność gmin ^a	pozo- stałe publiczne		
				razem	w zarządzie Lasów Państwowych				
w hektarach									
NOWOSOLSKI	31030,8	30235,2	29757,9	29670,4	29542,8	87,6	-	1272,9	39,2
Gmina miejska									
Nowa Sól	280,7	274,1	272,3	227,4	224,1	45,0	-	8,4	12,6
Gminy miejsko- -wiejskie									
Bytom Odrzański	1770,8	1733,3	1701,4	1691,2	1672,8	10,2	-	69,4	33,1
w tym miasto	4,7	4,7	2,9	-	-	2,9	-	1,8	2,1
Kozuchów	5434,1	5301,4	4939,8	4935,8	4899,4	4,0	-	494,3	29,6
w tym miasto	33,1	33,1	14,3	13,3	4,0	1,0	-	18,9	5,6
Nowe Miasteczko	1543,7	1516,0	1442,3	1432,6	1412,2	9,7	-	101,3	19,7
w tym miasto	10,0	10,0	9,8	1,0	0,6	8,8	-	0,2	3,0
Gminy wiejskie:									
Kolsko	3789,4	3678,3	3739,4	3736,5	3729,3	2,9	-	50,0	45,6
Nowa Sól	10264,6	9970,5	9976,8	9964,9	9949,6	11,9	-	287,8	56,7
Otyń	4303,8	4210,7	4192,5	4190,6	4185,1	1,9	-	111,4	45,9
Siedlisko	3643,9	3550,9	3493,5	3491,5	3470,4	2,0	-	150,4	38,5
ŚWIEBODZIŃSKI	40461,5	39402,7	39332,8	39307,5	39122,6	25,3	-	1128,7	42,1
Gminy miejsko- -wiejskie:									
Świebodzin	6333,8	6200,9	6167,3	6156,4	6091,0	10,9	-	166,5	27,4
w tym miasto	34,3	33,6	34,3	29,7	18,2	4,6	-	-	2,0
Zbąszynek	3823,0	3732,4	3229,5	3222,9	3216,0	6,6	-	593,5	39,7
w tym miasto	8,5	8,4	8,5	8,5	8,5	-	-	-	2,3
Gminy wiejskie:									
Lubrza	5977,8	5815,5	5899,2	5897,8	5878,7	1,4	-	78,6	47,6
Łagów	12175,9	11835,5	12093,5	12091,1	12081,0	2,4	-	82,4	59,4
Skąpe	9186,2	8912,3	9113,3	9109,3	9073,9	4,0	-	72,8	49,1
Szczaniec	2964,9	2906,1	2830,0	2830,0	2782,1	-	-	134,9	25,6
WSCHOWSKI	25088,9	24468,4	24460,5	24391,0	24243,9	69,5	-	628,4	39,2
Gminy miejsko- -wiejskie:									
Stawa	16416,6	16005,0	16186,4	16172,9	16111,6	13,5	-	230,3	48,9
w tym miasto	70,6	69,4	67,1	56,0	42,8	11,1	-	3,4	4,7
Szlichtyngowa	2969,2	2909,4	2880,9	2859,9	2817,8	21,0	-	88,3	29,2
w tym miasto	8,5	4,7	7,6	-	-	7,6	-	0,9	3,0
Wschowa	5703,0	5554,0	5393,2	5358,2	5314,5	35,0	-	309,8	28,1
w tym miasto	22,2	22,2	22,0	-	-	22,0	-	0,2	2,4

^a Dotyczy także gmin mających również status miasta na prawach powiatu.

Tabl. 29 (92). Ważniejsze dane o leśnictwie według podregionów, powiatów i gmin w 2017 r. (cd.)
Stan w dniu 31 XII

Wyszczególnienie	Powierzchnia gruntów leśnych								Lesistość w %
	ogółem	w tym lasy	z ogółem publiczne					prywatne	
			razem	własność Skarbu Państwa		własność gmin ^a	pozo- stałe publiczne		
				razem	w zarządzie Lasów Państwowych				
w hektarach									
ZIELONOGÓRSKI	68496,1	66466,2	66712,3	66634,3	66440,1	78,0	-	1783,8	49,2
Gminy miejsko- -wiejskie:									
Babimost	3535,7	3449,8	2815,9	2813,7	2811,0	2,2	-	719,8	37,2
w tym miasto	5,5	4,7	4,3	4,3	4,3	-	-	1,2	1,3
Czerwieńsk	10335,6	10036,5	10204,9	10189,9	10149,1	15,0	-	130,7	51,6
w tym miasto	402,1	387,5	391,5	386,5	384,8	5,0	-	10,6	41,4
Kargowa	6509,7	6299,8	6333,0	6332,0	6326,5	1,0	-	176,7	49,0
w tym miasto	41,5	39,4	35,7	35,1	34,3	0,6	-	5,8	8,7
Nowogród Bobrzański	16364,7	15885,3	16188,8	16156,8	16108,4	32,0	-	175,9	61,2
w tym miasto	612,8	585,9	600,0	583,9	580,9	16,1	-	12,8	40,0
Sulechów	9538,0	9265,1	9391,1	9388,3	9366,2	2,8	-	146,9	39,1
w tym miasto	49,3	48,0	41,2	41,2	41,2	-	-	8,1	7,0
Gminy wiejskie:									
Bojadła	5009,6	4865,5	4941,7	4936,8	4922,3	4,9	-	67,9	47,6
Świdnica	10245,8	9881,0	10128,0	10121,2	10100,1	6,8	-	117,8	61,4
Trzebiechów	2164,9	2112,1	2024,2	2012,2	1997,6	12,0	-	140,7	26,1
Zabór	4792,2	4671,2	4684,8	4683,5	4659,0	1,3	-	107,4	50,0
ŻAGAŃSKI	54847,2	52896,4	53704,1	53447,7	53163,7	256,4	-	1143,1	46,7
Gmina miejska									
Gozdnica	1670,0	1616,0	1661,0	1660,6	1659,4	0,4	-	9,0	67,6
Żagań	2379,1	2254,8	2345,0	2242,8	2215,7	102,2	-	34,1	55,8
Gminy miejsko- -wiejskie:									
Iłowa	10649,6	10217,5	10595,7	10580,7	10561,2	15,0	-	54,0	66,8
w tym miasto	219,4	211,3	218,3	218,3	218,1	-	-	1,1	23,0
Małomice	3854,5	3753,0	3733,1	3726,8	3718,3	6,3	-	121,4	47,2
w tym miasto	164,0	161,8	137,0	131,0	131,0	6,0	-	27,0	30,1
Szprotawa	8440,1	8221,8	8144,2	8035,5	8003,0	108,7	-	295,8	35,4
w tym miasto	110,6	109,8	101,5	5,7	4,8	95,8	-	9,1	10,0
Gminy wiejskie:									
Brzeźnica	4372,0	4247,9	4181,7	4177,2	4092,9	4,5	-	190,3	34,8
Niegostawice	3084,4	3021,1	2877,2	2869,6	2846,6	7,6	-	207,2	22,1
Wymiarki	4383,1	4245,8	4349,4	4347,5	4342,3	1,9	-	33,7	67,3
Żagań	16014,5	15318,6	15817,0	15807,2	15724,5	9,8	-	197,6	54,6

^a Dotyczy także gmin mających również status miasta na prawach powiatu.

Tabl. 29 (92). Ważniejsze dane o leśnictwie według podregionów, powiatów i gmin w 2017 r. (dok.)
Stan w dniu 31 XII

Wyszczególnienie	Powierzchnia gruntów leśnych								Lesistość w %
	ogółem	w tym lasy	z ogółem publiczne					prywatne	
			razem	własność Skarbu Państwa		własność gmin ^a	pozo- stałe publiczne		
				razem	w zarządzie Lasów Państwowych				
w hektarach									
ŻARSKI	77263,6	75028,6	76072,3	75539,1	75256,3	533,1	-	1191,3	53,9
Gmina miejska									
Łęknica	890,8	856,8	890,7	879,7	875,7	11,0	-	0,1	52,2
Żary	695,3	680,1	678,0	659,7	654,3	18,3	-	17,3	20,3
Gminy miejsko- -wiejskie:									
Jasień	6980,1	6789,3	6887,0	6867,7	6828,4	19,3	-	93,0	53,5
w tym miasto	60,1	59,9	60,0	40,7	37,2	19,3	-	0,1	12,5
Lubsko	8177,8	7966,1	8066,0	8035,0	7990,7	31,0	-	111,8	43,6
w tym miasto	177,2	174,0	176,1	161,1	160,4	15,0	-	1,1	13,9
Gminy wiejskie:									
Brody	16100,2	15583,9	15987,7	15600,0	15546,1	387,7	-	112,5	64,8
Lipinki Łużyckie	4446,5	4319,7	4354,5	4350,7	4342,9	3,8	-	91,9	48,7
Przewóz	12549,5	12162,1	12439,8	12432,7	12404,0	7,1	-	109,7	68,2
Trzebiel	8962,7	8722,7	8800,0	8782,0	8751,0	18,0	-	162,7	52,4
Tuplice	3755,4	3662,6	3669,9	3654,9	3641,2	15,0	-	85,5	55,7
Żary	14705,4	14285,4	14298,7	14276,7	14221,9	22,0	-	406,6	48,7
Miasto na prawach powiatu									
Zielona Góra	15222,2	14777,3	14995,2	14407,0	14372,2	578,6	9,6	227,0	53,1

^a Dotyczy także gmin mających również status miasta na prawach powiatu.

Tabl. 30 (93). Lasy prywatne według podregionów i powiatów w 2017 r.
Stan w dniu 31 XII

Wyszczególnienie	Powierzchnia gruntów leśnych			Powierzchnia objęta dokumentacją urzędziową ^a			
	ogółem	w tym osób fizycznych	lasy ochronne w % powierzchni gruntów leśnych ogółem	ogółem	uproszczone plany urzędzenia lasu	inwentaryzacje stanu lasu	w % powierzchni gruntów leśnych ogółem
WOJEWÓDZTWO	12994,3	12203,5	0,0	10219,1	4753,9	5465,1	78,6
Podregion gorzowski	4640,9	4324,0	0,0	3903,4	1756,1	2147,3	84,1
Powiaty:							
gorzowski	748,5	748,5	-	744,4	213,6	530,8	99,5
międzyrzecki	2120,0	2036,0	0,1	1962,2	1214,4	747,8	92,6
stubiński	492,7	390,3	-	60,7	60,7	-	12,3
strzelecko- -drezdenecki	886,5	805,0	-	861,7	239,9	621,8	97,2
sulęciński	384,9	336,0	-	266,1	25,1	241,0	69,1
Miasto na prawach powiatu							
Gorzów Wlkp.	8,3	8,3	-	8,3	2,5	5,8	100,0

^a Uproszczone plany urzędzenia lasu i inwentaryzacje stanu lasu; powierzchnia zalesiona i niezalesiona.

Tabl. 30 (93). Lasy prywatne według podregionów i powiatów w 2017 r. (dok.)
Stan w dniu 31 XII

Wyszczególnienie	Powierzchnia gruntów leśnych			Powierzchnia objęta dokumentacją urzędziową ^a			
	ogółem	w tym osób fizycznych	lasy ochronne w % powierzchni gruntów leśnych ogółem	ogółem	uproszczone plany urządzania lasu	inwentaryzacje stanu lasu	w % powierzchni gruntów leśnych ogółem
	w hektarach			w hektarach			
Podregion zielonogórski	8353,5	7879,6	-	6315,7	2997,8	3317,9	75,6
Powiaty:							
krośnieński	978,4	881,6	-	211,9	52,5	159,4	21,7
nowosolski	1272,9	1174,5	-	1271,5	311,2	960,3	99,9
świebodziński	1128,7	1077,0	-	1081,7	608,0	473,7	95,8
wschowski	628,4	619,6	-	354,9	-	354,9	56,5
zielonogórski	1783,8	1658,2	-	1783,8	1783,8	-	100,0
żagański	1143,1	1094,4	-	994,0	223,5	770,6	87,0
żarski	1191,3	1163,5	-	617,9	18,9	599,0	51,9
Miasto na prawach powiatu							
Zielona Góra	227,0	211,0	-	-	-	-	-

a Uprozczone plany urządzania lasu i inwentaryzacje stanu lasu; powierzchnia zalesiona i niezalesiona.

Tabl. 31 (94). Lasy stanowiące własność gmin według podregionów i powiatów w 2017 r.
Stan w dniu 31 XII

Wyszczególnienie	Powierzchnia gruntów leśnych			Powierzchnia objęta dokumentacją urzędziową ^a			
	ogółem	w tym lasy ochronne	lasy ochronne w % powierzchni gruntów leśnych ogółem	ogółem	uproszczone plany urządzania lasu	inwentaryzacje stanu lasu	w % powierzchni gruntów leśnych ogółem
	w hektarach			w hektarach			
WOJEWÓDZTWO	2045,8	49,1	2,4	1462,2	1324,4	137,9	71,5
Podregion gorzowski	360,1	3,8	1,1	193,3	145,1	48,1	53,7
Powiaty:							
gorzowski	90,3	3,8	4,2	26,5	22,7	3,8	29,3
międzyrzecki	75,2	-	-	29,7	20,7	9,0	39,5
stubiński	77,8	-	-	73,6	46,9	26,7	94,6
strzelecko-drezdenecki	61,2	-	-	43,7	40,0	3,7	71,5
sulęciński	35,9	-	-	-	-	-	-
Miasto na prawach powiatu							
Gorzów Wlkp.	19,8	-	-	19,8	14,9	4,9	100,0
Podregion zielonogórski	1685,7	45,3	2,7	1269,0	1179,2	89,8	75,3
Powiaty:							
krośnieński	57,2	-	-	2,0	2,0	-	3,5
nowosolski	87,6	45,0	51,3	54,4	-	54,4	62,1
świebodziński	25,3	-	-	5,2	-	5,2	20,5
wschowski	69,5	0,3	0,4	26,4	20,7	5,7	38,0
zielonogórski	78,0	-	-	26,7	2,2	24,5	34,3
żagański	256,4	-	-	210,9	210,9	-	82,3
żarski	533,1	-	-	380,4	380,4	-	71,4
Miasto na prawach powiatu							
Zielona Góra	578,6	-	-	563,0	563,0	-	97,3

a Uprozczone plany urządzania lasu i inwentaryzacje stanu lasu; powierzchnia zalesiona i niezalesiona.

Tabl. 32 (95). Odnowienia, zalesienia i inne prace hodowlane

Wyszczególnienie	2015	2016	2017							
	ogółem		lasy publiczne							lasy prywatne ^a
			własność Skarbu Państwa					własność gmin	pozostałe publiczne	
	razem	razem	w tym		własność gmin	pozostałe publiczne				
			lasy państwowe	parki narodowe						
w ha										
Powierzchnia produkcyjna szkótek leśnych (stan w dniu 31 XII)	161	161	160	160	160	160	-	-	161	161
Odnowienia i zalesienia	4961	4979	5095	5030	5030	5023	6	65	4961	4979
odnowienia	4933	4846	5023	5011	5011	5004	6	12	4933	4846
sztuczne	4508	4521	4818	4810	4810	4803	6	8	4508	4521
zrębów ^b	4499	4506	4788	4780	4780	4773	6	8	4499	4506
halizn i płazowin	9	15	30	30	30	30	-	0	9	15
naturalne	425	325	205	201	201	201	-	4	425	325
zalesienia ^c	27	134	72	19	19	19	-	53	27	134
Poprawki i uzupełnienia ^d	357	309	310	305	304	304	-	5	357	309
Pielęgnowanie ^e	31617	31019	30485	30332	30332	30326	5	153	31617	31019
w tym:										
upraw ^f	24729	24122	23920	23783	23783	23777	5	137	24729	24122
młodników	6843	6875	6533	6533	6533	6533	-	-	6843	6875
wprowadzanie podszytów ^g	45	22	16	16	16	16	-	-	45	22
Melioracje	6722	7659	8040	8040	8040	8036	4	-	6722	7659
Trzebieże	47957	46388	42773	42318	42248	42184	64	455	47957	46388

a Dane szacunkowe. b Łącznie z odnowieniami pod ostoną drzewostanów. c Użytków rolnych i nieużytków przeznaczonych do zalesienia w planie zagospodarowania przestrzennego. d Dodatkowe wprowadzanie sadzonek w uprawach i młodnikach, w powstałych lukach i przerzedzeniach. e Prace hodowlane związane z pielęgnowaniem gleby i drzewostanu w wieku do 20 lat. f W lasach gminnych i prywatnych łącznie z pielęgnowaniem młodników. g Sadzenie krzewów lub drzew stale znajdujących się w dolnej warstwie drzewostanu, spełniających rolę pielęgnacyjną.

Tabl. 33 (96). Odnowienia i zalesienia

Wyszczególnienie	2015		2016		2017	
	ogółem	w tym zalesienia	ogółem	w tym zalesienia	ogółem	w tym zalesienia
	w ha					
OGÓŁEM	4961	27	4979	134	5095	72
Lasy publiczne	4949	23	4902	67	5030	19
własność Skarbu Państwa	4947	23	4901	67	5030	19
w zarządzie:						
Lasów Państwowych	4947	23	4901	67	5023	19
własność gmin	2	0	1	0	0	0
Lasy prywatne	12	4	77	67	65	53

Tabl. 34 (97). Prace hodowlane w lasach prywatnych według podregionów i powiatów

Wyszczególnienie		Odnowienia i zalesienia				Pielęgnowanie lasu	
		ogółem	w tym			ogółem	w tym upraw i młodników
			zrębów	halizn i ptazowizn	zalesienia		
w ha							
WOJEWÓDZTWO	2015	12,1	7,7	-	4,0	159	159
	2016	77,2	7,8	0,0	66,8	136	136
	2017	65,2	8,1	0,1	53,1	153	137
Podregion gorzowski		33,1	1,1	0,1	31,9	66	66
Powiaty:							
gorzowski		12,2	-	-	12,2	15	15
międzyrzecki		0,2	0,2	-	-	7	7
słubicki		0,1	-	0,1	-	38	38
strzelecko-drezdenecki		0,9	0,9	-	-	4	4
sulęciński		19,7	-	-	19,7	2	2
Podregion zielonogórski		32,1	7,0	0,0	21,2	87	71
Powiaty:							
krośnieński		0,0	-	0,0	-	12	12
nowosolski		-	-	-	-	9	9
świebodziński		2,3	2,3	-	-	15	15
wschowski		3,0	1,9	-	1,1	9	9
zielonogórski		7,9	0,6	-	7,3	42	26
żagański		17,8	1,1	-	12,7	-	-
żarski		1,2	1,2	-	-	-	-

Tabl. 35 (98). Zadrzewienia i pozyskanie drewna (grubizny) z zadrzewień

Wyszczególnienie	2015	2016	2017
Sadzenie drzew w szt.	6370	4933	25310
w tym na nieużytkach przemysłowych	189	270	69
Sadzenie krzewów w szt.	2637	12348	68268
w tym na nieużytkach przemysłowych	-	-	179
Pozyskanie drewna (grubizny) ^a w m ³	27184	29990	19227
w tym grubizna liściasta	20081	22327	15046
drewno wielkowymiarowe	10941	11207	7235
w tym liściaste	7103	7139	5489

Tabl. 36 (99). Pozyskanie drewna (grubizny)

Wyszczególnienie	2015		2016		2017	
	ogółem w dam ³	w m ³ na 100 ha powierzchni lasów	ogółem w dam ³	w m ³ na 100 ha powierzchni lasów	ogółem w dam ³	w m ³ na 100 ha powierzchni lasów
O G Ó Ł Ę M	3240,1	470,7	3294,2	478,1	3474,0	503,9
Lasy publiczne	3226,3	477,3	3278,6	484,8	3460,4	511,6
w tym własność Skarbu Państwa	3224,4	478,4	3278,1	486,2	3458,7	512,9
w tym:						
w zarządzie Lasów Państwowych	3219,7	482,5	3271,5	490,0	3454,3	517,3
parki narodowe	4,4	94,9	6,4	138,3	4,4	95,9
Lasy prywatne	13,8	110,2	15,6	122,3	13,7	105,0

Tabl. 37 (100). Pozyskanie drewna^a według form własności i sortymentów

Wyszczególnienie	2015	2016	2017							
	ogółem			lasa publiczne					własność gmin	lasa prywatne
				razem	własność Skarbu Państwa		własność gmin			
					razem	w tym		parki narodowe		
w m ³										
O G Ó Ł E M	3539153	3572676	3722085	3708435	3706805	3702019	4746	1630	13650	
Grubizna	3240109	3294163	3474027	3460377	3458747	3454302	4418	1630	13650	
Grubizna igłasta	2842120	2924279	3089739	3078747	3078048	3073898	4143	699	10992	
drewno:										
wielkowymiarowe ogólnego przeznaczenia	870074	937492	999142	997585	997146	995823	1323	439	1557	
wielkowymiarowe specjalne	5603	4677	3346	3346	3346	3346	-	-	-	
średniowymiarowe dłużycowe	26678	20564	15921	15921	15921	15848	73	-	-	
średniowymiarowe do przerobu przemysłowego	1809924	1839412	1952527	1946932	1946775	1944299	2476	157	5595	
opałowe	129841	122134	118803	114963	114860	114582	271	103	3840	
Grubizna liściasta	397989	369884	384288	381630	380699	380404	275	931	2658	
drewno:										
wielkowymiarowe ogólnego przeznaczenia	77317	71390	74623	74329	73830	73830	-	499	294	
wielkowymiarowe specjalne	1886	1409	1130	1130	1130	1130	-	-	-	
średniowymiarowe do przerobu przemysłowego	209532	196278	203308	202280	202090	201951	134	190	1028	
opałowe	109254	100807	105227	103891	103649	103493	141	242	1336	
Drewno małowymiarowe^b	299044	278513	248058	248058	248058	247717	328	-	-	
Do przerobu przemysłowego	192885	176784	157487	157487	157487	157172	310	-	-	
Opałowe	106159	101729	90571	90571	90571	90545	18	-	-	

^a Bez pozyskania drewna (grubizny) z zadrzewień. ^b Wyłącznie w lasach publicznych.

Tabl. 38 (101). Pozyskanie drewna w lasach prywatnych według podregionów i powiatów w 2017 r.

Wyszczególnienie	Pozyskanie drewna (grubizny) w m ³		
	ogółem	grubizna igłasta	grubizna liściasta
WOJEWÓDZTWO	13650	10992	2658
Podregion gorzowski	3684	2688	996
Powiaty:			
gorzowski	81	46	35
międzyrzecki	2909	2180	729
stubiński	252	163	89
strzelecko-drezdenecki	308	173	135
sulęciński	134	126	8

Tabl. 38 (101). Pozyskanie drewna w lasach prywatnych według podregionów i powiatów w 2017 r. (dok.)

Wyszczególnienie	Pozyskanie drewna (grubizny) w m ³		
	ogółem	grubizna iglasta	grubizna liściasta
Podregion zielonogórski	9966	8304	1662
Powiaty:			
krośnieński	947	801	146
nowosolski	1282	1015	267
świebodziński	2078	1933	145
wschowski	747	352	395
zielonogórski	3101	2980	121
żagański	370	140	230
żarski	757	539	218
Miasto na prawach powiatu			
Zielona Góra	684	544	140

Tabl. 39 (102). Skup owoców i grzybów leśnych^a według gatunków

Wyszczególnienie	2015	2016	2017
	w tonach		
Borówka czernica	3	8	2
Kurki	51	240	481
Podgrzybki	50	175	283
Borowiki	35	36	107

^a Dane dotyczą owoców i grzybów leśnych świeżych.

Tabl. 40 (103). Średnia defoliacja monitorowanych gatunków drzew^a

Wyszczególnienie	2015	2016	2017
	średnia defoliacja w %		
O G Ó Ł Ę M	20,5	20,3	22,2
Drzewa iglaste	20,7	20,4	22,9
w tym:			
sosna	20,8	20,5	23,0
świerk	14,5	16,3	15,9
Drzewa liściaste	19,9	19,6	19,7
w tym:			
buk	14,3	11,7	10,4
dąb	25,5	24,7	26,0
brzoza	18,6	19,6	19,2
olsza	16,5	16,8	17,6

^a W wieku powyżej 20 lat.

Źródło: Instytut Badawczy Leśnictwa, Zakład Zarządzania Zasobami Leśnymi, „Stan uszkodzenia lasów w Polsce w 2015 roku i 2016 roku na podstawie badań monitoringowych” „Stan zdrowotny lasów w Polsce w 2017 roku na podstawie badań monitoringowych” Sękocin Stary, czerwiec 2016, 2017, 2018.

**Tabl. 41 (104). Koła i członkowie Polskiego Związku Łowieckiego oraz obwody łowieckie^a
Stan w dniu 31 III**

Wyszczególnienie	2015	2016	2017
Koła łowieckie ^b ogółem	113	114	113
Członkowie kół ^c	5157	5230	5310
Obwody łowieckie	204	204	205
Powierzchnia obwodów łowieckich w tys. ha	1062,1	1055,5	1065,5
w tym na gruntach leśnych	544,2	542,5	540,9

^a W łowieckim roku gospodarczym liczoną od 1 IV danego roku do 31 III roku następnego. ^b Grupowanie metodą według siedziby koła łowieckiego.

^c Grupowanie metodą według siedziby zamieszkania członka koła łowieckiego.

Źródło: dane Polskiego Związku Łowieckiego.

Tabl. 42 (105). Ważniejsze zwierzęta łowne^a
Stan w dniu 10 III

Wyszczególnienie	2015	2016	2017
W sztukach			
Łosie	5	5	6
Daniele	1408	1512	1335
W tysiącach sztuk			
Jelenie	14,4	14,5	15,5
Sarny	52,8	53,9	52,9
Dziki	19,1	19,7	13,9
Lisy	9,5	9,6	9,4
Zająca	12,5	12,3	12,2
Bażanty	10,7	10,3	10,0
Kuropatwy	5,8	5,3	5,0

^a Dane szacunkowe, dotyczą populacji wiosennych w łowieckim roku gospodarczym, liczoną od 1 IV danego roku do 31 III roku następnego.

Źródło: dane Agencji Nieruchomości Rolnych, Dyrekcji Generalnej Lasów Państwowych i Polskiego Związku Łowieckiego.

Tabl. 43 (106). Odstrzał^a ważniejszych zwierząt łownych

Wyszczególnienie	2015	2016	2017
Jelenie	6323	5972	5422
Daniele	235	234	225
Sarny	13216	13010	11159
Dziki	26988	24510	28792
Lisy	6487	6502	6256
Bażanty	2398	2822	2887
Kaczki	2731	2378	1779

^a Dane szacunkowe, dotyczą roku łowieckiego liczonego od 1 IV danego roku do 31 III roku następnego.

Źródło: dane Dyrekcji Generalnej Lasów Państwowych i Polskiego Związku Łowieckiego.

Tabl. 44 (107). Liczba ubytków^a ważniejszych zwierząt łownych w łowieckim roku hodowlanym^b

Wyszczególnienie	2015	2016	2017
Łosie	1	-	-
Jelenie	359	458	480
Daniele	30	28	25
Sarny	600	663	620
Dziki	234	286	326

^a Wynikające z przyczyn innych niż odstrzał i odłów, np. z kłusownictwa, wypadków drogowych, drapieżnictwa itp. ^b Liczoną od 1 IV danego roku do 31 III roku następnego, dane dotyczą wyłącznie obwodów wydzierżawionych.

Źródło: dane Agencji Nieruchomości Rolnych, Dyrekcji Generalnej Lasów Państwowych i Polskiego Związku Łowieckiego.

Tabl. 45 (108). Szkodnictwo leśne w lasach pod zarządem Lasów Państwowych

Wyszczególnienie	2015	2016	2017
Liczba zarejestrowanych przypadków:			
bezprawne korzystanie z lasu	1790	1697	1725
kłusownictwo	16	12	13
kradzież i zniszczenie mienia	90	69	49
kradzież drewna	159	159	135
Skradzione drewno w m ³	539	462	475
Wartość spowodowanych szkód w tys. zł	182,6	230,4	240,2

Źródło: dane Regionalnej Dyrekcji Lasów Państwowych w Zielonej Górze.

Dział VI. Odpady

Chapter VI. Wastes

Tabl. 1 (109). Odpady wytworzone w ciągu roku

Wyszczególnienie	2015	2016	2017
	w tys. ton		
OGÓŁEM	965,9	908,7	1013,8
Odpady (z wyłączeniem odpadów komunalnych)	631,6	556,4	647,5
Odpady komunalne ^a	334,3	352,3	366,3

^a Obejmuje odpady odebrane od wszystkich właścicieli nieruchomości i uznawana jest za odpady wytworzone ze względu na objęcie od 1.07.2013 r. przez gminy systemem gospodarowania odpadami komunalnymi wszystkich właścicieli nieruchomości.

Tabl. 2 (110). Odpady^a wytworzone i nagromadzone według rodzajów w 2017 r.

Wyszczególnienie	Odpady wytworzone w ciągu roku						Odpady dotychczas składowane (nagromadzone) ^b (stan w końcu roku)
	ogółem	poddane odzyskowi ^c	unieszkodliwione ^c		przekazane innym odbiorcom	magazynowane czasowo	
			razem	w tym składowane ^d			
w tys. ton							
OGÓŁEM	647,5	90,1	17,5	10,8	534,9	5,0	2819,0
w tym:							
Odpady powstające przy poszukiwaniu, wydobywaniu, fizycznej i chemicznej przeróbce rud oraz innych kopalin	23,9	10,5	–	–	13,4	–	–
Odpady z rolnictwa, sadownictwa, upraw hydroponicznych, rybactwa, leśnictwa, łowiectwa oraz przetwórstwa żywności	67,3	8,2	–	–	58,8	0,3	–
Odpady z przetwórstwa drewna oraz z produkcji płyt i mebli, masy celulozowej, papieru i tektury	214,5	61,3	0,2	–	153,0	–	–
Odpady z procesów termicznych	97,6	9,4	9,0	9,0	74,5	4,7	2767,6
Odpady z kształtowania oraz fizycznej i mechanicznej obróbki powierzchni metali i tworzyw sztucznych	48,8	–	–	–	48,8	–	–
Odpady z budowy, remontów i demontażu obiektów budowlanych oraz infrastruktury drogowej (włączając glebę i ziemię z terenów zanieczyszczonych)	50,3	–	–	–	50,3	–	–
Odpady z instalacji i urządzeń służących zagospodarowaniu odpadów, z oczyszczalni ścieków oraz z uzdatniania wody pitnej i wody do celów przemysłowych	66,5	–	8,3	1,8	58,2	–	51,4

^a Z wyłączeniem odpadów komunalnych. ^b Na składowiskach (hałdach, stawach osadowych) własnych. ^c We własnym zakresie przez wytwórcę. ^d Na terenach własnych zakładów.

Tabl. 3 (111). Odpady^a według podregionów i powiatów

Wyszczególnienie		Zakłady wytwarzające odpady (stan w końcu roku)	Odpady dotychczas składowane (nagromadzone ^b) stan w końcu roku		Odpady wytworzone w ciągu roku						Powierzchnia niezrekwizowana składowania odpadów (stan w końcu roku) w ha
			ogółem	na 1 km ²	razem	poddane odzyskowi ^c	unieszkodliwione ^c		przekazane innym odbiorcom	magazynowane czasowo	
							razem	w tym składowane ^d			
w tys. ton											
WOJEWÓDZTWO	2015	56	2780,8	0,2	631,6	164,6	36,4	34,0	413,3	17,3	39,9
	2016	55	2808,3	0,2	556,4	96,7	32,2	27,5	421,6	5,9	39,9
	2017	56	2819,0	0,2	647,5	90,1	17,5	10,8	534,9	5,0	39,9
Podregion gorzowski		22	2807,6	0,5	140,3	10,1	10,7	10,5	118,7	0,8	37,8
Powiaty:											
	gorzowski	5	-	-	20,5	0,9	0,2	-	19,4	-	-
	międzyrzecki	2	-	-	5,7	-	-	-	5,2	0,5	-
	słubicki	3	-	-	25,3	8,4	-	-	16,6	0,3	-
	strzelecko-drezdenecki	5	-	-	31,3	-	-	-	31,3	-	-
	sulęciński	1	-	-	2,8	-	-	-	2,8	-	-
Miasto na prawach powiatu											
	Gorzów Wlkp.	6	2807,6	32,6	54,7	0,8	10,5	10,5	43,4	-	37,8
Podregion zielonogórski		34	11,4	0,0	507,2	80,0	6,8	0,3	416,2	4,2	2,1
Powiaty:											
	krośnieński	2	-	-	18,3	5,7	3,3	-	9,3	-	-
	nowosolski	5	-	-	89,2	3,5	0,1	0,1	85,5	0,1	-
	świebodziński	2	-	-	78,8	-	-	-	78,3	0,5	-
	wschowski	2	-	-	13,6	-	-	-	13,6	-	-
	zielonogórski	11	-	-	127,0	4,3	-	-	122,7	-	-
	żagański	5	-	-	19,0	6,2	-	-	9,2	3,6	-
	żarski	3	-	-	89,7	60,3	-	-	29,4	-	-
Miasto na prawach powiatu											
	Zielona Góra	4	11,4	0,0	71,6	-	3,4	0,2	68,2	-	2,1

a Z wyłączeniem odpadów komunalnych. b Na składowiskach (wysypiskach, hałdach, stawach osadowych) własnych. c We własnym zakresie przez wytwórcę. d Na terenach własnych zakładów.

Tabl. 4 (112). Odpady^a według sekcji Polskiej Klasyfikacji Działalności w 2017 r.

Wyszczególnienie	dotychczas składowane (nagromadzone ^b) stan w końcu roku	Odpady w tys. ton						Powierzchnia niezrekwizowana składowania odpadów (stan w końcu roku) w ha
		wytworzone w ciągu roku				przekazane innym odbiorcom	magazynowane czasowo	
		ogółem	poddane odzyskowi ^c	unieszkodliwione ^c				
				razem	w tym składowane ^d			
O G Ó Ł E M	2819,0	647,5	90,1	17,5	10,8	534,9	5,0	39,9
w tym:								
Przetwórstwo przemysłowe	-	489,3	71,2	0,2	-	414,3	3,6	-
Wytwarzanie i zaopatrywanie w energię elektryczną, gaz, parę wodną i gorącą wodę ^d	2807,6	18,8	-	10,5	10,5	6,9	1,4	37,8
Dostawa wody; gospodarowanie ściekami i odpadami; rekultywacja ^d	11,4	63,3	-	6,8	0,3	56,5	-	-
Budownictwo	-	44,5	-	-	-	44,5	-	2,1

a Z wyłączeniem odpadów komunalnych. b Na składowiskach (wysypiskach, hałdach, stawach osadowych) własnych. c We własnym zakresie przez wytwórcę. d Na terenach własnych zakładów.

Tabl. 5 (113). Osiągnięte poziomy odzysku i recyklingu odpadów opakowaniowych

Wyszczególnienie	Wielkość opakowań wprowadzonych na rynek		Odpady przeznaczone do recyklingu		Osiągnięty poziom recyklingu w %
	ogółem	w tym podlegających obowiązkowi recyklingu	ogółem	w tym faktycznie poddane w roku sprawozdawczym	

Odpady opakowaniowe ze szkła gospodarczego

POLSKA	2015	1105408	1098474	632195	632195	57,6
	2016	1177592	1177365	702102	702102	59,6
	2017	1172154	1171947	740089	740089	63,2
Lubuskie	2016	7	7	-	-	x

Odpady opakowaniowe z papieru i tektury

POLSKA	2015	1579441	1575094	1237338	1237338	78,6
	2016	1908357	1907807	1395220	1395220	73,1
	2017	1840575	1840339	1516681	1516681	82,4
Lubuskie	2015	6911	6911	7134	7134	103,2 ^a
	2016	5168	5168	5417	5417	104,8 ^a
	2017	5818	5818	7152	7152	122,9^a

Odpady opakowaniowe z tworzyw sztucznych

POLSKA	2015	919265	916951	294711	294711	32,1
	2016	997406	997274	473109	473109	47,4
	2017	1023870	1023773	357282	357282	34,9
Lubuskie	2015	1259	1259	1235	1235	98,1
	2016	955	955	1033	1033	108,1 ^a
	2017	1091	1091	1085,1	1085,1	99,5

^a Wysoki wskaźnik rocznych poziomów recyklingu (przewyższający 100%) wynika z uwzględnienia – oprócz odpadów poddanych recyklingowi w danym roku sprawozdawczym – również tzw. nadwyżkę z roku poprzedniego. Nadwyżka ta oznacza osiągniętą przez przedsiębiorców i organizacje odzysku wielkość recyklingu przekraczającą wymagany w danym roku poziom.

Ź r ó d ł o: dane Ministerstwa Środowiska.

Tabl. 6 (114). Odpady komunalne zebrane^a (bez wyselekcjonowanych) w miastach i na wsi

Wyszczególnienie		Odpady stałe zebrane w tonach					
		ogółem			w tym z gospodarstw domowych		
		ogółem	miasta	wieś	razem	miasta	wieś
POLSKA	2015	8326069,7	6153535,8	2172533,9	6657982,8	4864630,8	1793352,0
	2016	8712087,9	6385151,62	2326936,3	6943287,0	5020505,7	1922781,3
	2017	8729281,7	6309179,8	2420101,9	7020139,1	5001550,3	2018588,8
Lubuskie	2015	271563,6	190984,9	80578,7	208313,3	141875,5	66437,8
	2016	276524,5	193308,3	83216,3	209985,3	141687,9	68297,4
	2017	284256,7	202129,4	82127,3	218671,2	150649,9	68021,4

^a Obejmuje odpady odebrane od wszystkich właścicieli nieruchomości i uznawana jest za odpady wytworzone ze względu na objęcie od 1.07.2013 r. przez gminy systemem gospodarowania odpadami komunalnymi wszystkich właścicieli nieruchomości.

Tabl. 7 (115). Odpady komunalne stałe zebrane (bez wyselekcjonowanych)

L a t a	Zebrane ogółem (bez wyselekcjonowanych)			
	w tonach	na 1 mieszkańca w kg	z liczby ogółem z:	
			usług komunalnych, handlu, małego biznesu, biur i instytucji	gospodarstw domowych
	w tonach			
2015	271563,6	266,4	63250,3	208313,3
2016	276524,5	271,8	66539,2	209985,3
2017	284256,7	279,6	65585,5	218671,2

Tabl. 8 (116). Kontrolowane składowiska (wysypiska) odpadów komunalnych

Wyszczególnienie		Czynne			O zakończonej eksploatacji		
		ogółem	powierzchnia w ha		ogółem	powierzchnia w ha	
			razem			razem	
		stan w dniu 31 XII		w tym zrekultywowana w ciągu roku	stan w dniu 31 XII		w tym zrekultywowana w ciągu roku
POLSKA	2015	347	1859,8	53,5	74	246,2	92,9
	2016	320	1806,8	51,4	36	79,5	18,8
	2017	301	1741,6	25,1	21	59,7	13,4
Lubuskie	2015	13	83,7	1,0	6	20,2	1,5
	2016	12	81,1	3,7	1	2,6	-
	2017	11	80,3	-	1	4,7	1,4

Tabl. 9 (117). Kontrolowane czynne składowiska (wysypiska) odpadów komunalnych w miastach i na wsi

L a t a	Ogółem	Miasta	Wieś	Powierzchnia w ha					
				ogółem	miasta	wieś	zrekultywowana w ciągu roku		
							razem	miasta	wieś
				stan w dniu 31 XII			w ciągu roku		
2015	13	5	8	83,7	40,5	43,2	1,0	-	1,0
2016	12	4	8	81,1	37,9	43,2	3,7	3,7	-
2017	11	4	7	80,3	41,3	39,0	-	-	-

Tabl. 10 (118). Odgazowywanie składowisk (wysypisk) odpadów komunalnych

Wyszczególnienie		Liczba składowisk, na których składowane są odpady komunalne z instalacjami odgazowywania	Liczba instalacji z gazem ^a				
			uchodzącym do atmosfery	unieszkodliwionym przez spalanie			
				bez odzysku energii		z odzyskiem energii elektrycznej	
				w palnikach indywidualnych	w pochodni zbiorczej	razem	ilość wyprodukowanej energii elektrycznej w MWh
POLSKA	2015	303	133	59	78	69	133461,6
	2016	278	122	48	71	69	133661,2
	2017	267	124	47	74	68	121574,4
Lubuskie	2015	10	4	1	2	3	4284,9
	2016	10	4	1	2	3	6011,3
	2017	10	5	1	1	3	5785,6

Dział VII. Promieniowanie. Hałas

Chapter VII. Radiation. Noise

Tabl. 1 (119). Moc dawki promieniowania gamma

Wyszczególnienie	2015		2016		2017	
	średnia roczna	zakres średnich dobowych	średnia roczna	zakres średnich dobowych	średnia roczna	zakres średnich dobowych
w nGy/h						
Stacja PMS ^a Zielona Góra	90	86 – 104	90	86 – 100	90	84 – 99
Stacja IMGW Gorzów Wlkp. ^b	87	81 – 100	86	81 – 94	86	78 – 101

^a PMS - (Państwowy Monitoring Środowiska) Stacja Wczesnego Wykrywania Skażeń Promieniotwórczych. ^b Instytut Meteorologii i Gospodarki Wodnej.

Źródło: dane Państwowej Agencji Atomistyki na podstawie pomiarów ze stacji wczesnego wykrywania skażeń promieniotwórczych.

Tabl. 2 (120). Stężenia radionuklidów w powietrzu

Wyszczególnienie		Cez 137		Beryl 7		Potas 40	
		średnia	min. – max	średnia	min. – max	średnia	min. – max
w mikrobekerałach na m ³ (μBq/m ³)							
POLSKA	2015	0,91	<0,08–28,47	3084	531–11082	15,2	1,8–80,4
	2016	1,07	<0,08–93,57	3032	507–11282	14,4	<2,2–84,2
	2017	0,70	<0,09–21,62	3264	439–9025	14,6	1,7–87,9
Zielona Góra	2015	0,35	0,11–5,4	4105	1219–7668	10,2	3,5–30,4
	2016	0,98	0,11–4,16	3970	1030–9976	11,1	3,6–29,7
	2017	0,43	0,13–2,49	4487	1363–8009	15,0	1,9–46,1

(dok.)

Wyszczególnienie		Otów 210		Rad 226		Rad 228	
		średnia	min. – max	średnia	min. – max	średnia	min. – max
w mikrobekerałach na m ³ (μBq/m ³)							
POLSKA	2015	436	74–1997	6,2	<1,2–<56,6	1,2	<0,2–<10,6
	2016	424	33–2799	7,5	<1,3–<55,4	1,3	<0,3–<9,9
	2017	396	17–3144	6,2	<1,2–<51,1	1,2	<0,2–<19,0
Zielona Góra	2015	531	82–1997	<5,3	<1,2–<16,3	0,8	<0,3–<2,6
	2016	491	113–1506	<4,7	<2,6–<8,9	0,8	<0,3–<1,5
	2017	479	126–2459	6,2	<1,2–13,5	1,1	<0,5–3,6

Źródło: dane Państwowej Agencji Atomistyki, na podstawie wyników dostarczonych przez Centralne Laboratorium Ochrony Radiologicznej uzyskanych ze stacji wczesnego wykrywania skażeń promieniotwórczych ASS - 500.

Tabl. 3 (121). Hałas przemysłowy^a w 2017 r.

Wyszczególnienie	Polska	Lubuskie
Zakłady skontrolowane emitujące hałas ^b	1229	47
przekraczające poziomy dopuszczalny ^c	281	18
w nocy w %	60,9	44,4
w decybelach		
0,1 - 5 dB: dzień	85	4
noc	91	7
5 - 10 dB: dzień	49	5
noc	46	-
10 - 15 dB: dzień	11	2
noc	21	-
15 - 20 dB: dzień	3	1
noc	9	-
ponad 20 dB: dzień	1	-
noc	4	1

^a Patrz "Uwagi metodyczne" do działu. ^b Będące w centralnej ewidencji systemu kontroli klimatu akustycznego IOŚ. ^c Uwzględniono emisję hałasu z zakładów.

Tabl. 3 (121). Hałas przemysłowy^a (dok.)

Wyszczególnienie	Polska	Lubuskie
Liczba punktów pomiarowych	2727	63
Zakłady, które dostosowały się do poziomów dopuszczalnych w roku:		
2015	92	1
2016	98	8
2017	88	4

^a Patrz "Uwagi metodyczne" do działu.

Źródło: dane Inspekcji Ochrony Środowiska.

Tabl. 4 (122). Hałas drogowy w dzień w miastach^a

Wyszczególnienie	Długość ulic w mieście w km						Średnie ważone natężenie ruchu, pojazdów na godz.
	ogółem	w tym skontrolowanych	przy których emisja hałasu przekracza maksymalny poziom dopuszczalny 60 dB				
2012–2015							
Łłowa	.	0,4	0,4	0,4	–	–	.
Kargowa	.	0,1	0,1	–	0,1	–	290
Międzyrzecz	.	0,4	0,4	–	0,4	–	.
Nowa Sól	.	0,4	0,4	–	0,4	–	.
Nowogród Bobrzański	.	0,2	0,2	0,1	0,1	–	452
Ośno Lubuskie	.	0,6	0,6	–	0,6	–	174
Słubice	.	1,1	1,1	–	1,1	–	.
Strzelce Krajeńskie	64,7	0,5	0,5	–	0,5	–	439
Sulęcín	.	0,8	0,8	0,8	–	–	3
Torzým	.	0,4	0,4	0,4	–	–	170
Wschowa	.	0,1	0,1	–	0,1	–	277
Żagań	.	0,4	0,4	–	0,4	–	209
2012–2016							
Czerwieńsk	.	1,4	1,4	1,4	–	–	232
Łłowa	.	0,4	0,4	0,4	–	–	.
Kargowa	.	0,8	0,8	–	–	0,8	322
Międzyrzecz	.	1,5	1,5	–	1,3	0,2	.
Nowa Sól	.	0,5	0,5	–	0,5	–	.
Nowogród Bobrzański	.	1,1	1,1	1,0	0,1	–	405
Ośno Lubuskie	.	0,6	0,6	–	0,6	–	174
Rzepín	.	1,5	1,5	1,5	–	–	135
Słubice	.	1,1	1,1	–	1,1	–	.
Strzelce Krajeńskie	64,7	0,5	0,5	–	0,5	–	439
Sulęcín	.	0,8	0,8	0,8	–	–	3
Torzým	.	0,8	0,8	0,4	–	–	157
Wschowa	.	0,7	0,7	–	0,7	–	298
Żagań	.	0,4	0,4	–	0,4	–	209
2017							
Drezdenko	.	0,7	0,7	–	0,7	–	31
Strzelce Krajeńskie	.	2,5	2,5	2,5	–	–	335
Żary	.	2,0	2,0	–	2,0	–	483

^a Badania zagrożenia środowiska hałasem prowadzone są w 5-letnich cyklach; w 2017 r. zapoczątkowano kolejny cykl.

Źródło: dane Inspekcji Ochrony Środowiska.

Dział VIII. Ekonomiczne aspekty ochrony środowiska

Chapter VIII. Economic aspects of environmental protection

Tabl. 1 (123). Nakłady na środki trwałe służące ochronie środowiska i gospodarce wodnej według grup inwestorów (ceny bieżące)

Wyszczególnienie	Ogółem	Grupy inwestorów		
		przedsiębiorstwa	gminy	jednostki budżetowe
w tys. zł				
Ochrona środowiska				
2015	429797,7	320402,9	85429,6	23965,2
2016	188200,9	105659,4	17998,5	64543,0
2017	156899,2	82182,3	21051,8	53665,1
Gospodarka wodna				
2015	100191,3	50165,1	9737,2	40289,0
2016	19690,7	6955,8	3159,5	9575,4
2017	50152,9	18207,3	6457,1	25488,5

Tabl. 2 (124). Nakłady na środki trwałe służące ochronie środowiska i gospodarce wodnej według sekcji Polskiej Klasyfikacji Działalności w 2017 r. (ceny bieżące)

Wyszczególnienie	Ochrona środowiska		Gospodarka wodna	
	w tys. zł	w %	w tys. zł	w %
O G Ó Ł E M	156899,2	100,0	50152,9	100,0
w tym:				
Przemysł	60568,5	38,6	18585,5	37,1
w tym:				
przetwórstwo przemysłowe	15399,2	9,8	240,0	0,5
dostawa wody; gospodarowanie ściekami i odpadami; rekultywacja ^Δ	22392,1	14,3	18345,5	36,6
Obsługa rynku nieruchomości ^Δ	19353,3	12,3	-	-
Działalność profesjonalna, naukowa i techniczna	4280,0	2,7	110,8	0,2
Administrowanie i działalność wspierająca ^Δ	2325,0	1,5	-	-
Administracja publiczna i obrona narodowa; obowiązkowe zabezpieczenia społeczne	68909,9	43,9	31456,6	62,7
Ochrona zdrowia i pomoc społeczna	848,6	0,5	-	-

Tabl. 3 (125). Nakłady na środki trwałe służące ochronie środowiska i gospodarce wodnej (ceny bieżące)

Wyszczególnienie	2015	2016	2017
	w tys. zł		
OCHRONA ŚRODOWISKA	429797,7	188200,9	156899,2
Ochrona powietrza atmosferycznego i klimatu	95447,6	22094,8	25867,3
w tym nakłady na:			
nowe techniki i technologie spalania paliw oraz modernizację kotłowni i ciepłowni	3468,3	2044,1	466,0
niekonwencjonalne źródła energii	10064,7	152,0	2204,0
redukcję zanieczyszczeń pyłowych	25602,4	7562,7	783,6
zapobieganie zanieczyszczeniom w zakresie ochrony klimatu i warstwy ozonowej ^a	8898,2	11250,0	-
Gospodarka ściekowa i ochrona wód	267188,7	63196,9	47496,4
w tym nakłady na:			
sieć kanalizacyjną odprowadzającą ścieki i wody opadowe	215958,3	54277,2	32890,5
oczyszczanie ścieków komunalnych	41997,4	6526,1	11567,0

^a Dotyczy emisji gazów cieplarnianych oraz gazów, które niekorzystnie wpływają na warstwę ozonową stratosfery (dwutlenek węgla, metan, podtlenek azotu, freony i halony).

Tabl. 3 (125). Nakłady na środki trwałe służące ochronie środowiska i gospodarce wodnej (dok.)

Wyszczególnienie	2015	2016	2017
	w tys. zł		
OCHRONA ŚRODOWISKA (dok.)			
Gospodarka odpadami	25711,6	23180,6	9339,8
w tym nakłady na:			
zbieranie odpadów ^a i ich transport	4334,4	3430,6	5687,8
w tym komunalnych	2580,8	3430,6	5687,8
selektywne zbieranie odpadów	3165,5	1960,6	2597,8
w tym komunalnych	1411,9	1960,6	2597,8
usuwanie i unieszkodliwianie odpadów ^b	12843,5	19570,0	952,0
rekultywację hałd, stawów osadowych i składowisk odpadów oraz innych terenów zdewastowanych i zdegradowanych	8126,7	155,0	–
recykling i wykorzystanie odpadów	407,0	–	2269,0
Ochrona i przywrócenie wartości użytkowej gleb, ochrona wód podziemnych i powierzchniowych	1509,2	436,5	13,4
w tym zapobieganie infiltracji zanieczyszczeń	–	436,5	–
Zmniejszanie hałasu i wibracji	75,1	120,0	4486,0
w tym nakłady na budowę urządzeń anti-hałasowych i anti-wibracyjnych	39,1	100,0	4486,0
Ochrona różnorodności biologicznej i krajobrazu	1174,7	36128,4	33456,1
nakłady na ochronę i odbudowę gatunków i siedlisk	1174,7	35986,4	33456,1
Ochrona przed promieniowaniem jonizującym^c	–	589,4	–
Pozostała działalność związana z ochroną środowiska	38690,8	42454,3	36240,2
GOSPODARKA WODNA	100191,3	19690,7	50152,9
Ujęcia i doprowadzenia wody	19023,4	8922,2	21722,1
Budowa i modernizacja stacji uzdatniania wody	39053,6	3249,5	3521,3
Zbiorniki i stopnie wodne	5091,4	–	–
Regulacja i zabudowa rzek i potoków	8302,1	937,8	529,8
Obwałowania przeciwpowodziowe	25284,6	6188,5	24283,0
Stacje pomp na zawałach i obszarach depresyjnych	3436,2	392,7	96,7

^a Przemysłowych i komunalnych. ^b Niebezpiecznych i innych niż niebezpieczne. ^c Z wyłączeniem elektrowni jądrowych i obiektów wojskowych.

Tabl. 4 (126). Nakłady na środki trwałe^a służące ochronie środowiska według kierunków inwestowania, podregionów, powiatów i gmin (ceny bieżące)

Wyszczególnienie	Ogółem	W tym					
		ochrona powietrza atmosferycznego i klimatu	gospodarka ściekowa i ochrona wód		gospodarka odpadami oraz ochrona i przywrócenie wartości użytkowej gleb, ochrona wód podziemnych i powierzchniowych	ochrona różnorodności biologicznej i krajobrazu	
			razem	w tym oczyszczanie ścieków komunalnych			
w tys. zł							
WOJEWÓDZTWO	2015	429797,7	95447,6	267188,7	41997,4	27220,8	1174,7
	2016	188200,9	22094,8	63196,9	6526,1	23617,1	36128,4
	2017	156899,2	25867,3	47496,4	11567,0	9353,2	33456,1
Podregion gorzowski		38700,5	10837,6	21767,7	10447,0	793,0	1733,0
POWIATY:							
GORZOWSKI		7424,3	-	6279,8	-	48,0	377,0
Gmina miejska							
Kostrzyn nad Odrą		6591,9	-	5824,4	2381,0	48,0	-
Gminy wiejskie:							
Deszczno		377,0	-	-	-	-	377,0
Kłodawa		430,0	-	430,0	-	-	-
Santok		25,4	-	25,4	-	-	-
MIĘDZYRZECKI		4611,3	300,6	2954,0	323,0		1356,0
Gminy miejsko-wiejskie:							
Międzyrzecz		1248,6	300,6	663,0	323,0		285,0
Skwierzyna		646,0	-	383,0	-	-	263,0
Trzciel		258,4	-	257,7	-	-	-
Gminy wiejskie:							
Bledzew		651,0	-	-	-	-	651,0
Przytoczna		239,0	-	82,0	-	-	157,0
Pszczew		1568,3	-	1568,3	-	-	-
SŁUBICKI		525,2	-	525,2	-	-	-
Gminy miejsko-wiejskie:							
Cybinka		1,0	-	1,0	-	-	-
Ośno Lubuskie		205,0	-	205,0	-	-	-
Rzepin		56,9	-	56,9	-	-	-
Słubice		225,3	-	225,3	-	-	-
Gmina wiejska							
Górzycza		37,0	-	37,0	-	-	-
STRZELECKO-DREZDENECKI		4798,9	-	4798,9	3314,0	-	-
Gminy miejsko-wiejskie:							
Drezdenko		3314,0	-	3314,0	3314,0	-	-
Strzelce Krajeńskie		1484,9	-	1484,9	-	-	-

^a Według lokalizacji inwestycji.

Tabl. 4 (126). Nakłady na środki trwałe^a służące ochronie środowiska według kierunków inwestowania, podregionów, powiatów i gmin (cd.)

Wyszczególnienie	Ogółem	W tym				
		ochrona powietrza atmosferycznego i klimatu	gospodarka ściekowa i ochrona wód		gospodarka odpadami oraz ochrona i przywrócenie wartości użytkowej gleb, ochrona wód podziemnych i powierzchniowych	ochrona różnorodności biologicznej i krajobrazu
			razem	w tym oczyszczanie ścieków komunalnych		
w tys. zł						
SULĘCIŃSKI	1689,6	848,6	841,0	44,0	-	-
Gminy miejsko-wiejskie:						
Lubniewice	110,0	-	110,0	-	-	-
Sulęcín	557,0	-	557,0	44,0		
Torzým	848,6	848,6	-	-	-	-
Gminy wiejskie:						
Krzeszyce	74,0	-	74,0	-	-	-
Słońsk	100,0	-	100,0	-	-	-
Miasto na prawach powiatu						
Gorzów Wlkp.	19651,2	9688,4	6368,8	4385,0	745,0	-
Podregion zielonogórski	118198,7	15029,7	25728,7	1120,0	8560,2	31723,1
Powiaty:						
KROŚNIEŃSKI	280,2	-	261,3	142,8	-	18,9
Gmina miejska						
Gubin	125,2	-	125,2	62,4	-	-
Gmina miejsko-wiejska						
Krosno Odrzańskie	100,7	-	100,7	45,0	-	-
Gmina wiejska						
Bobrowice	54,3	-	35,4	35,4	-	-
NOWOSOLSKI	20881,8	-	4846,8	98,0	-	15970,0
Gmina miejska						
Nowa Sól	1220,2	-	1155,2	-	-	-
Gminy miejsko-wiejskie:						
Bytom Odrzański	12,0	-	12,0	12,0	-	-
Kożuchów	12086,0	-	2493,0	-	-	9593,0
Gminy wiejskie:						
Kolsko	86,0	-	86,0	86,0	-	-
Nowa Sól	682,9	-	682,9	-	-	-
Otyń	6768,7	-	391,7	-	-	6377,0
Siedlisko	26,0	-	26,0	-	-	-

^a Według lokalizacji inwestycji.

Tabl. 4 (126). Nakłady na środki trwałe^a służące ochronie środowiska według kierunków inwestowania, podregionów, powiatów i gmin (dok.)

Wyszczególnienie	Ogółem	W tym				
		ochrona powietrza atmosferycznego i klimatu	gospodarka ściekowa i ochrona wód		gospodarka odpadami oraz ochrona i przywrócenie wartości użytkowej gleb, ochrona wód podziemnych i powierzchniowych	ochrona różnorodności biologicznej i krajobrazu
			razem	w tym oczyszczanie ścieków komunalnych		
w tys. zł						
ŚWIEBODZIŃSKI	5540,8	1281,6	4179,5	46,0	63,7	16,0
Gminy miejsko-wiejskie:						
Świebodzin	3450,0	-	3437,0	-	-	13,0
Zbąszynek	150,0	-	89,0	46,0	61,0	-
Gminy wiejskie:						
Lubrza	40,7	-	40,7	-	-	-
Łagów	10,0	-	10,0	-	-	-
Skąpe	1866,1	1281,6	578,8	-	2,7	3,0
Szczaniec	24,0	-	24,0	-	-	-
WSCHOWSKI	588,4	-	588,4	-	-	-
Gmina miejsko-wiejska						
Wschowa	588,4	-	588,4	-	-	-
ZIELONOGÓRSKI	22942,6	12224,0	5466,7	84,8	44,4	2804,2
Gminy miejsko-wiejskie:						
Babimost	504,0	-	504,0	-	-	-
Kargowa	200,3	-	200,3	-	-	-
Nowogród Bobrzański	787,5	-	630,6	-	13,4	9,2
Sulechów	20269,9	12135,0	3039,9	79,9	31,0	2795,0
Gmina wiejska						
Trzebiechów	1180,9	89,0	1091,9	4,9	-	-
ŻAGAŃSKI	5577,2	-	2088,1	172,0	2332,0	-
Gmina miejska						
Żagań	225,0	-	47,0	-	178,0	-
Gminy miejsko-wiejskie:						
Łtowa	239,0	-	239,0	-	-	-
Małomice	435,5	-	435,5	-	-	-
Szprotawa	3455,7	-	151,6	-	2147,0	-
Gminy wiejskie:						
Niegostawice	172,0	-	172,0	172,0	-	-
Żagań	1050,0	-	1043,0	-	7,0	-
ŻARSKI	7354,7	1041,1	663,2	68,0	3761,1	-
Gmina miejska						
Żary	2656,9	1041,1	554,2	17,0	109,1	-
Gminy miejsko-wiejskie:						
Jasień	58,0	-	58,0	-	-	-
Lubsko	936,8	-	-	-	-	-
Gminy wiejskie:						
Przewóz	51,0	-	51,0	51,0	-	-
Żary	3652,0	-	-	-	3652,0	-
Miasto na prawach powiatu						
Zielona Góra	55033,0	483,0	7634,7	508,4	2359,0	12914,0

^a Według lokalizacji inwestycji.

Tabl. 5 (127). Nakłady na środki trwałe^a służące gospodarce wodnej według kierunków inwestowania, podregionów, powiatów i gmin (ceny bieżące)

Wyszczególnienie		Ogółem	Ujęcia i doprowadzenia wody	Budowa i modernizacja stacji uzdatniania wody	Zbiorniki i stopnie wodne	Regulacja i zabudowa rzek i potoków	Obwałowania przeciwpowodziowe	Stacje pomp na zawałach i obszarach depresyjnych
WOJEWÓDZTWO	2015	100191,3	19023,4	39053,6	5091,4	8302,1	25284,6	3436,2
	2016	19690,7	8922,2	3249,5	-	937,8	6188,5	392,7
	2017	50152,9	21722,1	3521,3	-	529,8	24283,0	96,7
Podregion gorzowski		31366,4	12344,3	1620,0	-	-	17230,2	96,7
POWIATY:								
GORZOWSKI		641,8	335,6	64,0	-	22,2	220,0	-
Gminy wiejskie:								
Deszczno		220,0	-	-	-	-	220,0	-
Kłodawa		357,8	335,6	-	-	22,2	-	-
Lubiszyn		64,0	-	64,0	-	-	-	-
MIĘDZYRZECKI		2217,6	1912,1	280,0	-	25,5	-	-
Gminy miejsko-wiejskie:								
Międzyrzecz		753,0	561,0	192,0	-	-	-	-
Skwierzyna		1136,0	1110,0	26,0	-	-	-	-
Trzciel		153,9	128,4	-	-	25,5	-	-
Gminy wiejskie:								
Przyczna		67,0	5,0	62,0	-	-	-	-
Pszczew		107,7	107,7	-	-	-	-	-
SŁUBICKI		18361,7	139,5	1212,0	-	-	17010,2	-
Gminy miejsko-wiejskie:								
Ośno Lubuskie		507,5	139,5	368,0	-	-	-	-
Słubice		17854,2	-	844,0	-	-	17010,2	-
STRZELECKO-DREZDENECKI		1495,1	1495,1	-	-	-	-	-
Gmina miejsko-wiejska								
Strzelce Krajeńskie		900,2	900,2	-	-	-	-	-
Gminy wiejskie:								
Stare Kurowo		594,9	594,9	-	-	-	-	-
SULĘCIŃSKI		237,7	77,0	64,0	-	-	-	96,7
Gminy miejsko-wiejskie:								
Lubniewice		40,0	40,0	-	-	-	-	-
Sulęcín		26,0	14,0	12,0	-	-	-	-
Gminy wiejskie:								
Krzyszczycy		52,0	-	52,0	-	-	-	-
Słońsk		119,7	23,0	-	-	-	-	96,7
Miasto na prawach powiatu								
Gorzów Wlkp.		8412,5	8385,0	-	-	27,5	-	-
Podregion zielonogórski		18786,5	9377,8	1901,3	-	454,6	7052,8	-
Powiaty:								
KROŚNIŃSKI		1589,0	712,3	99,5	-	-	777,2	-
Gmina miejsko-wiejska								
Krosno Odrzańskie		954,1	177,0	-	-	-	777,1	-

^a Według lokalizacji inwestycji.

Tabl. 5 (127). Nakłady na środki trwałe^a służące gospodarce wodnej według kierunków inwestowania, podregionów, powiatów i gmin (cd.)

Wyszczególnienie	Ogółem	Ujęcia i doprowadzenia wody	Budowa i modernizacja stacji uzdatniania wody	Zbiorniki i stopnie wodne	Regulacja i zabudowa rzek i potoków	Obwałowania przeciwpowodziowe	Stacje pomp na zawałach i obszarach depresyjnych
KROŚNIEŃSKI (dok.)							
Gminy wiejskie:							
Bobrowice	125,3	125,3	-	-	-	-	-
Dąbie	410,0	410,0	-	-	-	-	-
Gubin	99,5	-	99,5	-	-	-	-
Maszewo	0,1	-	-	-	-	0,1	-
NOWOSOLSKI	3720,7	1260,1	45,0	-	132,9	2282,7	-
Gmina miejska							
Nowa Sól	518,4	518,4	-	-	-	-	-
Gminy miejsko-wiejskie:							
Bytom Odrzański	8,0	8,0	-	-	-	-	-
Koźuchów	243,0	243,0	-	-	-	-	-
Nowe Miasteczko	123,0	123,0	-	-	-	-	-
Gminy wiejskie:							
Kolsko	45,0	-	45,0	-	-	-	-
Nowa Sól	2587,1	171,5	-	-	132,9	2282,7	-
Otyń	180,2	180,2	-	-	-	-	-
Siedlisko	16,0	16,0	-	-	-	-	-
ŚWIEBODZIŃSKI	237,2	221,7	15,5	-	-	-	-
Gminy wiejskie:							
Lubrza	176,7	176,7	-	-	-	-	-
Łągów	6,0	6,0	-	-	-	-	-
Skąpe	31,5	16,0	15,5	-	-	-	-
Szczaniec	23,0	23,0	-	-	-	-	-
WSCHOWSKI	141,0	141,0	-	-	-	-	-
Gmina miejsko-wiejska							
Szlichtyngowa	141,0	141,0	-	-	-	-	-
ZIELONOGÓRSKI	1407,0	329,0	1078,0	-	-	-	-
Gminy miejsko-wiejskie:							
Nowogród Bobrzański	4,9	4,9	-	-	-	-	-
Sulechów	156,1	156,1	-	-	-	-	-
Gminy wiejskie:							
Świdnica	935,0	97,0	838,0	-	-	-	-
Trzebiechów	240,0	-	240,0	-	-	-	-
Zabór	71,0	71,0	-	-	-	-	-
ŻAGAŃSKI	1365,0	1365,0	-	-	-	-	-
Gminy miejsko-wiejskie:							
Łłowa	13,0	13,0	-	-	-	-	-
Małomice	201,5	201,5	-	-	-	-	-
Szprotawa	287,5	287,5	-	-	-	-	-
Gmina wiejska							
Żagań	863,0	863,0	-	-	-	-	-

^a Według lokalizacji inwestycji.

Tabl. 5 (127). Nakłady na środki trwałe^a służące gospodarce wodnej według kierunków inwestowania, podregionów, powiatów i gmin (dok.)

Wyszczególnienie	Ogółem	Ujęcia i doprowadzenia wody	Budowa i modernizacja stacji uzdatniania wody	Zbiorniki i stopnie wodne	Regulacja i zabudowa rzek i potoków	Obwałowania przeciwpowodziowe	Stacje pomp na zawałach i obszarach depresyjnych
ŻARSKI	3248,1	606,5	339,2	-	321,7	1980,7	-
Gmina miejska							
Żary	601,2	279,5	-	-	321,7	-	-
Gmin miejsko-wiejska							
Jasień	188,0	188,0	-	-	-	-	-
Gminy wiejskie:							
Brody	45,0	-	45,0	-	-	-	-
Lipinki Łużyckie	119,0	119,0	-	-	-	-	-
Przewóz	2006,7	20,0	6,0	-	-	1980,7	-
Żary	288,2	-	288,2	-	-	-	-
Miasto na prawach powiatu							
Zielona Góra	7078,5	4742,2	324,1	-	-	2012,2	-

^a Według lokalizacji inwestycji.

Tabl. 6 (128). Efekty rzeczowe uzyskane w wyniku przekazania do użytku inwestycji ochrony środowiska i gospodarki wodnej

Wyszczególnienie	2015	2016	2017
Ochrona środowiska			
Ochrona powietrza atmosferycznego i klimatu			
Zdolność przekazanych do eksploatacji urządzeń do redukcji zanieczyszczeń w t/r:			
pyłowych	305	390	32
gazowych	-	7370	-
Gospodarka ściekowa i ochrona wód			
Sieć kanalizacyjna w km odprowadzająca			
ścieki	290,6	119,6	20,6
wody opadowe	20,3	14,5	27,6
Oczyszczalnie ścieków:			
obiekty	1	-	2
przepustowość w m ³ /d	6070	-	20
w tym oczyszczalnie komunalne			
obiekty	1	-	2
przepustowość w m ³ /d	6070	-	20
liczba równoważnych mieszkańców ^a	55506		90
biologiczne (bez komór fermentacyjnych)			
obiekty	1	-	2
przepustowość w m ³ /d	6070	-	20
w tym oczyszczalnie komunalne			
obiekty	1	-	2
przepustowość w m ³ /d	6070	-	20
liczba równoważnych mieszkańców ^a	55506	-	90

^a Liczba równoważnych mieszkańców według dokumentacji technicznej lub wyliczona (w przypadku braku) dzieląc przyjęty w tej dokumentacji dobowy ładunek BZT₅ w ściekach dopływających do oczyszczalni przez ładunek BZT₅ pochodzący od 1 mieszkańca, tj. 60 g O₂/dobę.

Tabl.6 (128). Efekty rzeczowe uzyskane w wyniku przekazania do użytku inwestycji ochrony środowiska i gospodarki wodnej (dok.)

Wyszczególnienie	2015	2016	2017
Ochrona środowiska (dok.)			
Podczyszczalnie ścieków przemysłowych			
obiekty	1	1	-
przepustowość w m ³ /d	160	42	-
Oczyszczalnie ścieków indywidualne (przydomowe)			
obiekty	190	10	13
przepustowość w m ³ /d	207	69	91
Gospodarka odpadami			
Urządzenia do unieszkodliwiania odpadów:			
wydajność w t/r	52000	45000	-
Składowiska dla odpadów komunalnych:			
powierzchnia w ha	4	-	-
wydajność w t/r	20000	-	-
Wydajność urządzeń do gospodarczego wykorzystania odpadów ^a w t/r	68000	-	700
Rekultywacja hałd, wysypisk i stawów osadowych oraz innych terenów zdewastowanych i zdegradowanych w ha	3,7	-	-
Zmniejszanie hałasu i wibracji			
Bariery przeciw hałasowi drogowemu w km	-	-	0,9
Gospodarka wodna			
Wydajność ujęć wodnych ^b w m ³ /d	1819	305	1754
Uzdatnianie wody w m ³ /d	6039	-	790
Sieć wodociągowa ^c w km	88,8	26,4	51,1
Pojemność zbiorników wodnych w m ³	140000	-	-
Regulacja i zabudowa rzek i potoków w km	33,5	1,0	-
Obwałowania przeciwpowodziowe w km	8,0	-	1,3
Stacje pomp na zawałach i obszarach depresyjnych	1	-	-

a Z wyłączeniem odpadów komunalnych. b Bez ujęć w energetyce zawodowej. c Łącznie z siecią realizowaną na terenie wsi.

Tabl. 7 (129). Stan wyposażenia wsi w niektóre urządzenia i obiekty ochrony środowiska i gospodarki wodnej Stan w dniu 31 XII

Wyszczególnienie	Polska			Lubuskie		
	2015	2016	2017	2015	2016	2017
Sieć wodociągowa w km	241872,5	244355,9	246207,6	5167,7	5175,5	5218,2
Stacje uzdatniania wody w szt.	7135	6868	6804	363	357	354
Zbiornicza sieć kanalizacyjna w km	92988,1	94275,9	95775,6	2110,4	2157,5	2174,5
Oczyszczalnie ścieków:						
zbiorcze:						
obiekty	3092	2893	2890	84	86	87
przepustowość w m ³ /dobę	1855812,1	1898809,8	1921266,3	37035,2	71654,6	71494,6
indywidualne wiejskie w szt.	169556	183010	197474	3286	3787	4256
Składowiska odpadów:						
obiekty	388	359	343	13	13	12
powierzchnia w ha	1588,0	1549,7	1491,1	47,4	47,4	46,5

Źródło: dane Ministerstwa Rolnictwa i Rozwoju Wsi.

Tabl. 8 (130). Nakłady inwestycyjne na ochronę środowiska i gospodarkę wodną na wsi według inwestorów (ceny bieżące)

Wyszczególnienie		Ogółem	Ze środków					inne ^a
			samorządów gmin	mieszkańców wsi	funduszy ochrony środowiska i gospodarki wodnej		funduszy strukturalnych Unii Europejskiej	
					razem	w tym pożyczki		
w tys. zł								
Wodociągi zbiorowe	2015	26505,6	5400,1	1211,0	3857,7	3805,3	9938,8	6098,0
	2016	5892,8	2545,3	812,9	-	-	-	2517,9
	2017	7695,2	3136,9	919,4	322,6	258,1	292,0	3024,3
Kanalizacja zbiorcza	2015	57112,7	17507,7	2665,6	10719,2	6182,2	21281,6	4938,6
	2016	8259,2	2406,1	650,5	-	-	-	5202,6
	2017	6989,9	2911,1	1350,2	250,0	200,0	592,1	1886,5
Oczyszczalnie ścieków zbiorcze	2015	27235,7	2230,9	-	6097,1	5854,5	17962,5	945,2
	2016	4137,6	2369,2	-	804,2	774,2	-	964,2
	2017	691,3	286,3	-	115,0	92,0	-	290,0
Indywidualne wiejskie ^b oczyszczalnie ścieków	2015	4540,3	1291,8	1662,1	33,5	-	1531,9	21,0
	2016	2497,9	375,9	2018,7	103,3	-	-	-
	2017	2713,6	972,4	1732,3	8,9	-	-	-
Składowiska odpadów	2015	1119,8	7,4	-	-	-	768,7	343,7
	2016	122,7	-	-	-	-	-	122,7

a M.in.: Wojewódzki Fundusz Ochrony Środowiska i Gospodarki Wodnej, Agencja Nieruchomości Rolnych, RPWiK, Ekofundusz, RZGW. b Urządzenia do oczyszczania ścieków bytowo-gospodarczych nie odprowadzanych do zbiorczej sieci kanalizacyjnej, budowane dla gospodarstwa rolnego (jednego lub kilku) domowego, obiektu usługowego, użyteczności publicznej, itp., o przepustowości nie przekraczającej 5m³/dobę lub 25 RLM (równoważna liczba mieszkańców).

Źródło: dane Ministerstwa Rolnictwa i Rozwoju Wsi.

Tabl. 9 (131). Nakłady na komunalne oczyszczalnie ścieków i efekty rzeczowe^a

Wyszczególnienie	Nakłady ogółem w tys. zł	Oczyszczalnie ścieków					
		ogółem			biologiczne		
		liczba obiektów	przepustowość w m ³ /d	wskaźnik RLM ^b	liczba obiektów	przepustowość w m ³ /d	wskaźnik RLM ^b
2015	41997,4	1	6070	55506	1	6070	55506
2016	6526,1	-	-	-	-	-	-
2017	11567,0	2	20	90	2	20	90

a Uwzględnione w ogólnych nakładach i efektach rzeczowych inwestycji ochrony środowiska. b Równoważna liczba mieszkańców (RLM) według dokumentacji technicznej lub wyliczona (w przypadku braku) dzieląc przyjęty w tej dokumentacji dobowy ładunek BZT₅ w ściekach dopływających do oczyszczalni przez ładunek BZT₅ pochodzący od 1 mieszkańca, tj. 60 g O₂/dobę.

Tabl. 10 (132). Nakłady inwestycyjne na małą retencję wodną
A. Kierunki inwestowania

Wyszczególnienie	Ogółem	Sztuczne zbiorniki	Piętrzenie jezior
	w tys. zł		
2015	2409	2193	216
2016	1600	1600	-

Tabl. 10 (132). Nakłady inwestycyjne na małą retencję wodną (dok.)
B. Źródła finansowania

Wyszczególnienie	Ogółem	Budżet wojewody	Fundusze strukturalne	Samorządy
	w tys. zł			
2015	2409	465,0	1923	21
2016	3178	-	3178	-

Źródło: dane Ministerstwa Rolnictwa i Rozwoju Wsi.

Tabl. 11 (133). Efekty rzeczowe inwestycji małej retencji wodnej

Wyszczególnienie	Ogółem		Z ogółem			
	liczba obiektów	przyrost pojemności w dam ³	piętrzenie jezior		sztuczne zbiorniki wodne	
			obiekty	dam ³	obiekty	dam ³
2015	2	266,0	1	256,0	1	10,0
2016	1	240,0	-	-	1	240,0

Źródło: dane Ministerstwa Rolnictwa i Rozwoju Wsi.

Tabl. 12 (134). Kredyty proekologiczne udzielone przez Bank Ochrony Środowiska S.A. we współpracy z WFOŚiGW

Wyszczególnienie	Ogółem		Z ogółem ochrona			
	liczba kredytów	wartość w tys. zł	powietrza		wód	
			liczba kredytów	wartość w tys. zł	liczba kredytów	wartość w tys. zł
2015	39	792,2	34	748,0	5	44,2
2016	36	979,7	35	967,2	1	12,5
2017	57	2040,3	52	1942,5	5	97,8

Źródło: dane Banku Ochrony Środowiska S.A.

Tabl. 13 (135). Komercyjne kredyty^a inwestycyjne proekologiczne udzielone przez Bank Ochrony Środowiska S.A.

Wyszczególnienie	Ogółem		Ochrona powietrza	
	liczba kredytów	wartość w tys. zł	liczba kredytów	wartość w tys. zł
2015	5	21062,0	5	21062,0
2016	6	343,3	6	343,3
2017	28	1121,3	28	1121,3

^a Kredyty ze środków własnych Banku na przedsięwzięcia termomodernizacyjne i kredyty na zakup urządzeń i wyrobów służących ochronie środowiska, kredyty we współpracy z EBI (Europejski Bank Inwestycyjny), CEB (Bank Rozwoju Rady Europy), KfW (grupa bankowa „Kreditanstalt für Wiederaufbau”).

Źródło: dane Banku Ochrony Środowiska S.A.

Tabl. 14 (136). Realizacja inwestycji ochrony środowiska i gospodarki wodnej na wsi

Wyszczególnienie	Polska			Lubuskie		
	2015	2016	2017	2015	2016	2017
Wodociągi zbiorowe						
Nakłady inwestycyjne w tys. zł	854553,9	333130,6	426982,8	26505,6	5892,8	7695,2
Efekty rzeczowe inwestycji oddanych do użytku:						
sieć wodociągowa w km	3745,7	2037,9	2124,6	89,8	46,5	43,7
budynki mieszkalne podłączone do zbiorczej sieci wodociągowej w szt.	.	65499	61445	.	2423	1291
Stacje uzdatniania wody						
Nakłady inwestycyjne w tys. zł	240497,6	116276,6	157831,3	11846,9	1601,4	1552,3
Stacje uzdatniania wody	354	301	336	25	32	26
nowe	75	19	15	3	-	-
zmodernizowane	279	282	321	22	32	26
Sieć kanalizacyjna						
Nakłady inwestycyjne w tys. zł	2083771,1	579022,4	702811,3	57112,7	8259,2	6989,9
Efekty rzeczowe inwestycji oddanych do użytku:						
zbiorcza sieć kanalizacyjna w km	6143,9	1973,0	1537,8	186,1	51,0	17,0
budynki mieszkalne podłączone do zbiorczej sieci kanalizacyjnej w szt.	.	69787	44055	.	2459	654
Oczyszczalnie ścieków zbiorcze						
Nakłady inwestycyjne w tys. zł	540413,3	106716,8	226385,8	27235,7	4137,6	691,3
w tym na modernizację	398570,7	67768,2	147109,6	26927,5	3905,1	458,7
Oczyszczalnie ścieków nowe i zmodernizowane:						
obiekty w szt.	237	137	157	13	15	8
w tym nowe	58	19	20	2	1	1
przepustowość w m ³ /dobę	35515,1	10257,7	5973,5	172,7	14,9	9,0
Indywidualne wiejskie oczyszczalnie ścieków^a						
Nakłady inwestycyjne w tys. zł	173869,6	74041,4	105688,8	4540,3	2497,9	2713,6
Obiekty oddane do użytku	18953	11369	12944	471	364	304
Składowiska odpadów						
Nakłady inwestycyjne w tys. zł	31853,2	4685,3	2392,9	1119,8	122,7	-
Efekty rzeczowe inwestycji oddanych do użytku:						
składowiska (obiekty) w szt.	1	1	-	-	-	-
powierzchnia w ha	1,8	1,2	-	-	-	-

^a Urządzenia do oczyszczania ścieków bytowo-gospodarczych nieodprowadzanych do zbiorczej sieci kanalizacyjnej, budowane dla gospodarstwa rolnego (jednego lub kilku) domowego, obiektu usługowego, użyteczności publicznej, itp., o przepustowości nieprzekraczającej 5m³/dobę lub 25 RLM (równoważna liczba mieszkańców; oznacza ładunek organiczny ulegający biologicznemu rozkładowi wyrażony pięciodniowym biochemicznym zapotrzebowaniem na tlen (BZT₅) w ilości 60 g tlenu na dzień.

Źródło: dane Ministerstwa Rolnictwa i Rozwoju Wsi.

Tabl. 15 (137). Opłaty za korzystanie ze środowiska i inne wpływy na ochronę środowiska i gospodarkę wodną

Wyszczególnienie	Wpływy ogółem	Z tytułu opłat					Inne wpływy ^a	
		gospodarka ściekowa i ochrona wód	ochrona powietrza atmosferycznego i klimatu	gospodarka odpadami	emisja CO ₂	pozostałe dziedziny		
w tys. zł								
POLSKA	2015	1629163,8	476361,3	670224,8	3109,5	443775,5	0,7	35691,8
	2016	1586247,2	487585,7	597031,3	34847,4	431022,1	248,6	35512,2
	2017	1419926,0	488685,4	506379,9	39465,4	350397,0	487,7	34510,6
Lubuskie	2015	31070,1	9900,5	9799,2	1,2	10406,5	-	962,8
	2016	29775,9	10499,2	8228,1	459,6	9256,3	-	1332,6
	2017	27873,7	11083,3	8376,8	382,7	7004,6	-	1026,3

^a Z tytułu m.in. odsetek za przeterminowane wpłaty opłat, oprocentowanie rachunków bankowych, odzyskanych kosztów postępowań egzekucyjnych, błędnych wpłat podlegających zwrotowi, nie obejmuje kar.

Źródło: dane Zarządu Narodowego Funduszu Ochrony Środowiska i Gospodarki Wodnej.

Tabl. 16 (138). Wpływy na Wojewódzki Fundusz Ochrony Środowiska i Gospodarki Wodnej

Wyszczególnienie	2015	2016	2017	
	w tys. zł			w odsetkach
Stan funduszu na początku roku	149985,0	154255,9	155727,4	x
Zwiększenia ogółem	16412,5	15414,5	15859,3	100,0
opłaty	11665,5	10704,1	10963,1	69,1
kary	143,9	192,2	287,8	1,8
nadwyżki przekazane z powiatowych i gminnych środków budżetowych	-	-	48,3	0,3
przychody finansowe	3102,8	3303,4	3194,9	20,2
dotacje z budżetu państwa	1488,3	839,4	653,9	4,1
pozostałe przychody i zwiększenia funduszu	12,0	375,4	711,3	4,5

Źródło: dane Zarządu Narodowego Funduszu Ochrony Środowiska i Gospodarki Wodnej.

Tabl. 17 (139). Wydatki Wojewódzkiego Funduszu Ochrony Środowiska i Gospodarki Wodnej

Wyszczególnienie	2015	2016	2017	
	w tys. zł			w odsetkach
OGÓŁEM	12141,6	13943,0	14687,2	100,0
Dotacje inwestycyjne	4003,1	5629,9	7134,2	48,6
Dotacje na realizację zadań bieżących	2295,9	2829,1	2291,8	15,6
Koszty działalności operacyjnej	5555,4	5083,1	4739,2	32,3
Koszty finansowe i inne	262,4	265,7	434,8	2,9
Pozostałe zmniejszenia funduszu	24,8	135,3	87,2	0,6
Stan funduszu na koniec roku	154255,9	155727,4	156899,4	x

Źródło: dane Zarządu Narodowego Funduszu Ochrony Środowiska i Gospodarki Wodnej.

Tabl. 18 (140). Kierunki finansowania Wojewódzkiego Funduszu Ochrony Środowiska i Gospodarki Wodnej

Wyszczególnienie		Ogółem	Gospodarka ściekowa i ochrona wód	Ochrona powietrza atmosferycznego i klimatu	Gospodarka odpadami	Pozostałe dziedziny
w tys. zł						
O g ó ł e m						
POLSKA	2015	2767956,3	1183860,0	919503,1	354023,0	310570,2
	2016	1772556,4	522443,3	773367,2	203406,1	273339,9
	2017	1755521,7	611398,5	694888,5	175759,0	273475,7
Lubuskie	2015	65249,1	57010,5	4548,9	1014,3	2675,3
	2016	29184,6	9858,0	10835,1	1087,9	7403,6
	2017	24476,4	3574,4	13454,3	1267,1	6180,6
W odsetkach						
POLSKA	2015	100,0	42,8	33,2	12,8	11,2
	2016	100,0	29,5	43,6	11,5	15,4
	2017	100,0	34,8	39,6	10,0	15,6
Lubuskie	2015	100,0	87,4	7,0	1,5	4,1
	2016	100,0	33,8	37,1	3,7	25,4
	2017	100,0	14,6	55,0	5,2	25,2

Ź r ó d ł o: dane Zarządu Narodowego Funduszu Ochrony Środowiska i Gospodarki Wodnej.

Tabl. 19 (141). Wpływy na ochronę środowiska i gospodarkę wodną z tytułu kar

Wyszczególnienie		2015	2016	2017
a - wymierzono		w tys. zł		
b - wpłynęło				
O G Ó Ł E M	a	361,5	1702,0	3612,9
	b	565,0	475,3	430,7
w tym:				
Przekroczenie: warunków wprowadzania ścieków do wód lub do ziemi	a	183,8	1481,7	329,5
	b	416,3	380,2	336,5
dopuszczalnego poziomu dźwięku	a	25,0	1,6	102,1
	b	13,8	1,6	19,8
Nielegalny pobór wody oraz piętrzenie wody wyższe od dozwolonego	a	-	30,4	-
	b	-	34,1	-

Ź r ó d ł o: dane Głównego Inspektoratu Ochrony Środowiska.

Tabl. 20 (142). Redystrybucja wpływów z tytułu kar na ochronę środowiska i gospodarkę wodną

Wyszczególnienie	2015	2016	2017
w tys. zł			
O G Ó Ł E M	498,8	561,9	760,9
Fundusz: Narodowy	159,5	163,1	176,7
wojewódzki	143,9	170,0	249,9
Budżety: powiatowe	39,5	46,7	68,6
gminne	79,1	93,4	137,3
Budżet Państwa	76,8	88,6	128,3

Ź r ó d ł o: dane Zarządu Narodowego Funduszu Ochrony Środowiska i Gospodarki Wodnej.

Tabl. 21 (143). Gospodarowanie powiatowymi środkami ochrony środowiska i gospodarki wodnej

Wyszczególnienie	2015	2016	2017	
	w tys. zł			w odsetkach
Stan środków pieniężnych na początku roku	2526,2	2635,9	2976,6	x
Przychody przekazane przez zarząd województwa	3154,0	3149,7	2939,4	100,0
z tytułu:				
opłat i kar	3140,3	2886,2	2851,3	97,0
inne	13,6	263,6	88,2	3,0
Środki funduszu ogółem	5680,2	5785,7	5916,0	100,0
Wydatki	2930,8	2353,0	2245,2	38,0
na: gospodarkę ściekową i ochronę wód	272,1	692,2	161,1	2,7
ochronę powietrza atmosferycznego i klimatu	1353,1	738,0	512,7	8,7
gospodarkę odpadami	29,5	26,1	16,3	0,3
pozostałe dziedziny	1276,2	504,1	1225,1	20,7
inne wydatki	-	392,7	330,0	5,6
Stan środków pieniężnych na koniec roku	2749,4	3432,6	3670,8	62,0

Źródło: dane Zarządu Narodowego Funduszu Ochrony Środowiska i Gospodarki Wodnej.

Tabl. 22 (144). Gospodarowanie gminnymi środkami ochrony środowiska i gospodarki wodnej

Wyszczególnienie	2015	2016	2017	
	w tys. zł			w odsetkach
Stan środków pieniężnych na początku roku	4663,3	4159,7	3139,1	x
Przychody przekazane przez zarząd województwa	10686,9	9041,8	8353,9	100,0
z tytułu opłat i kar:				
za usuwanie drzew i krzewów	1021,5	154,2	44,8	0,5
pozostałych	9470,9	8607,7	7794,2	93,3
inne	194,5	280,0	514,9	6,2
Środki funduszu ogółem	15350,2	13201,6	11492,9	100,0
Wydatki	11193,1	10134,0	9521,2	82,8
na: gospodarkę ściekową i ochronę wód	4067,3	2843,7	2747,7	23,9
ochronę powietrza atmosferycznego i klimatu	468,2	1464,4	1766,9	15,4
gospodarkę odpadami	1598,5	1491,4	693,6	6,0
pozostałe dziedziny	5040,4	4252,7	4203,5	36,6
wpłaty do Wojewódzkiego Funduszu z tytułu nadwyżki dochodów	-	-	48,3	0,4
inne wydatki	18,7	81,9	61,2	0,5
Stan środków pieniężnych na koniec roku	4157,1	3067,6	1971,7	17,2

Źródło: dane Zarządu Narodowego Funduszu Ochrony Środowiska i Gospodarki Wodnej.

Tabl. 23 (145). Opłaty produktowe – wpływy i redystrybucja

Wyszczególnienie	2015	2016	2017
Wpływy^a z Urzędów Marszałkowskich do Narodowego Funduszu ogółem w tys. zł	124,7	359,8	154,8
opakowania	112,6	358,3	153,4
akumulatory	0,3	1,6	0,7
opony	-	-	0,7
oleje techniczne	11,8	-	-
Redystrybucja^b środków z Narodowego Funduszu do wojewódzkich funduszy w tys. zł	2,0	1,5	1,1
zwrot w %	4	1	2

^a Wpływy z Urzędów Marszałkowskich nie obejmują odsetek od przekazanych do Narodowego Funduszu opłat, które uwzględnia się przy redystrybucji środków na poszczególne województwa. ^b Redystrybucja środków pomiędzy województwami z tytułu opłaty produktowej od opakowań.

Źródło: dane Zarządu Narodowego Funduszu Ochrony Środowiska i Gospodarki Wodnej.

Tabl. 24 (146). Gromadzenie środków pieniężnych z tytułu ochrony gruntów rolnych i leśnych

Wyszczególnienie a - wymierzono b - wpłynęło	Polska			Lubuskie			
	2015	2016	2017	2015	2016	2017	
	w tys. zł						
OGÓŁEM	a	180818,8	174337,6	177358,1	2286,9	1770,8	2009,0
	b	164017,8	154780,7	162077,2	2247,3	1654,0	2206,0
rodzaje opłat:							
Jednorazowe należności	a	13242,5	9613,5	4892,4	829,5	16,1	464,7
	b	12735,7	5051,6	3067,7	829,5	16,1	464,7
Roczne	a	165764,2	163583,5	171045,9	1457,4	1724,8	1544,3
	b	148634,3	146735,0	154723,9	1370,4	1578,9	1677,2
Roczne podwyższone	a	1275,8	727,8	1076,6	-	-	-
	b	22,9	106,8	204,5	-	-	-
Inne	a	536,3	412,9	343,2	-	29,9	-
	b	2624,9	2887,3	4081,1	47,4	59,0	64,1

Źródło: dane Ministerstwa Rolnictwa i Rozwoju Wsi.

Tabl. 25 (147). Wpływy i gospodarowanie środkami pieniężnymi z tytułu ochrony gruntów rolnych i leśnych

Wyszczególnienie	2015	2016	2017	
	w tys. zł			w odsetkach
Stan środków na początku roku	1006,1	1873,9	1845,2	x
Wpływy ogółem	2247,3	1654,0	2206,0	x
Umorzono	11,8	13,5	18,3	x
Wydatki ogółem	1379,4	1682,7	1599,8	100,0
na: użyźnianie i ulepszanie gleb, usuwanie kamieni, odkrzaczanie	22,3	39,7	29,0	1,8
budowę i renowację zbiorników wodnych służących małej retencji	70,2	219,1	-	-
budowę i modernizację dróg dojazdowych do gruntów rolnych	1279,4	1423,9	1570,9	98,2
badanie płodów rolnych w strefach ochronnych oraz ekspertyzy z zakresu ochrony gruntów rolnych	0,3	-	-	-
zakup sprzętu pomiarowego informatycznego wraz z oprogramowaniem do ewidencji i ochrony gruntów rolnych	7,2	-	-	-
pozostałe				
Stan środków na końcu roku	1873,9	1845,2	2451,4	x

Źródło: dane Ministerstwa Rolnictwa i Rozwoju Wsi.

Tabl. 26 (148). Prace i przedsięwzięcia zrealizowane w oparciu o środki pieniężne z tytułu ochrony gruntów rolnych i leśnych

Wyszczególnienie	Polska			Lubuskie		
	2015	2016	2017	2015	2016	2017
OGÓŁEM w ha	4693	91995	40112	79	150	108
użyźnianie i ulepszanie gleb, usuwanie kamieni, odkrzaczanie	3926	3472	2945	79	149	108
budowa i renowacja zbiorników wodnych służących małej retencji	165	218	93	-	1	-
badanie płodów rolnych w strefach ochronnych oraz ekspertyzy z zakresu ochrony gruntów rolnych	602	88305	37074	-	-	-
Budowa i modernizacja dróg dojazdowych do gruntów rolnych w km	1612	1513	1388	21	23	24

Źródło: dane Ministerstwa Rolnictwa i Rozwoju Wsi.

Uwagi metodyczne

Methodological notes

Uwagi ogólne

1. Prezentowane dane – jeśli nie zaznaczono inaczej – dotyczą całej gospodarki narodowej.
2. Dane prezentuje się w układzie Polskiej Klasyfikacji Działalności – PKD 2007, opracowanej na podstawie Statystycznej Klasyfikacji Działalności Gospodarczych we Wspólnocie Europejskiej – Statistical Classification of Economic Activities in the European Community – NACE Rev. 2. PKD 2007 wprowadzona została z dniem 1 I 2008 r. rozporządzeniem Rady Ministrów z dnia 24 XII 2007 r. (Dz.U. Nr 251, poz. 1885) z późniejszymi zmianami.
3. Dane prezentowane dla województwa, podregionów, powiatów i gmin odpowiadają poziomom: 2, 3, 4 i 5 Nomenklatury Jednostek terytorialnych do Celów Statystycznych (NTS), opracowanej na podstawie Klasyfikacji Jednostek terytorialnych do Celów Statystycznych (NUTS) obowiązującej w krajach Unii Europejskiej, zgodnie z rozporządzeniem (WE) Nr 1059/2003 Parlamentu Europejskiego i Rady z dnia 26 V 2003 r. (Dz. Urz. UE L 154 z 21 VI 2003 r.) z późniejszymi zmianami. Nomenklatura Jednostek Terytorialnych do Celów Statystycznych (NTS), obowiązująca w Polsce w latach 2000-2017, wprowadzona została rozporządzeniem Rady Ministrów z dnia 13 VII 2000 r. zniesiona została z dniem 1 I 2018 r. Obejmowała 5 poziomów: 3 poziomy zasadniczego podziału terytorialnego kraju (województwa, powiaty, gminy) oraz dodatkowa dwa poziomy nieadministracyjne – regiony (NTS 1) grupujące jednostki szczebla wojewódzkiego oraz podregiony (NTS 3) grupujące w ramach województwa kolka do kilkunastu powiatów.
4. Dane – jeśli nie zaznaczono inaczej – opracowano zgodnie z **każdorazowym stanem organizacyjnym gospodarki narodowej**.
5. Informacje w podziałach według podregionów, powiatów i gmin oraz na miasta i wieś – jeśli nie zaznaczono inaczej – podano w każdorazowym podziale administracyjnym. Przez „miasta” rozumie się gminy miejskie oraz miasta w gminach miejsko-wiejskich, przez „wieś” – gminy wiejskie oraz obszary wiejskie w gminach miejsko-wiejskich.
6. Liczby względne (wskaźniki, odsetki) obliczono z reguły na podstawie danych bezwzględnych wyrażonych z większą dokładnością niż podano w tablicach.
7. **Przy przeliczeniach na 1 mieszkańca (1000 ludności itp.)** danych według stanu w końcu roku przyjęto liczbę ludności według stanu w dniu 31 XII, a przy przeliczeniach danych charakteryzujących wielkość zjawiska w ciągu roku – według stanu w dniu 30 VI.
Do przeliczeń przyjęto liczbę ludności opracowaną – jeśli nie zaznaczono inaczej – za lata 2000-2009 na bazie Narodowego Spisu Powszechnego Ludności i Mieszkań 2002, z tym że dla lat 2000 i 2001 według podziału administracyjnego obowiązującego w dniu 31 XII 2002 r., od 2010 r. – Narodowego Spisu Powszechnego Ludności i Mieszkań 2011.
8. Niektóre informacje za ostatni rok zostały podane na podstawie danych nieostatecznych i mogą ulec zmianie w następnych publikacjach Urzędu Statystycznego.
9. Ze względu na zaokrąglenia danych, w niektórych przypadkach sumy składników mogą nieznacznie różnić się od podanych wielkości „ogółem”.
10. Informacje statystyczne pochodzące ze źródeł spoza Głównego Urzędu Statystycznego opatrzone odpowiednimi notami, przy przyjęciu zasady, że jako źródłodawcę podaje się instytucję przekazującą informacje prezentowane w tablicy za ostatni rok.

Wykorzystanie i ochrona powierzchni ziemi i gleby

Dane o **stanie i kierunkach wykorzystania powierzchni województwa** opracowano na podstawie ewidencji gruntów i budynków wprowadzonej rozporządzeniem Ministra Rozwoju Regionalnego i Budownictwa z dnia 29 III 2001 r. Jednolity tekst Dz. U. 2016 poz. 1034), sporządzonej przez Urząd Marszałkowski Województwa Lubuskiego.

Klasy bonitacyjne użytków rolnych określają ja kość użytku rolnego pod względem jego przydatności do produkcji rolniczej.

Klasa I określa najwyższą wartość rolniczą, a klasa VI - najniższą.

Dane o **gruntach rolnych wyłączonych na cele nierolnicze i leśnych wyłączonych na cele nieleśne** dotyczą gruntów, za które pobrano należności i opłaty, wyłączonych w trybie ustawy z dnia 3 II 1995 r. o ochronie gruntów rolnych i leśnych (jednolity tekst Dz. U. 2017 poz. 1161).

Ochrona gruntów rolnych i leśnych w myśl wyżej wymienionej ustawy polega na:

- ograniczeniu przeznaczania ich na cele nierolnicze lub nie leśne,
- zapobieganiu procesom degradacji i dewastacji gruntów rolnych i leśnych oraz szkodom w produkcji rolniczej lub leśnej, a także w drzewostanach, powstającym wskutek działalności nierolniczej lub nieleśnej oraz ruchów masowych ziemi,
- rekultywacji i zagospodarowaniu gruntów na cele rolnicze,
- zachowaniu torfowisk i oczek wodnych jako naturalnych zbiorników wodnych,
- przywracaniu i poprawianiu wartości użytkowej gruntów, które utraciły charakter gruntów leśnych wskutek działalności nieleśnej, a także na zapobieganiu obniżania produktywności gruntów leśnych,
- ograniczaniu zmian naturalnego ukształtowania powierzchni ziemi.

Dane o **gruntach zdewastowanych i zdegradowanych wymagających rekultywacji i zagospodarowania** dotyczą gruntów, które utraciły całkowicie wartości użytkowe (grunty zdewastowane) oraz gruntów, których wartość użytkowa zmalała w wyniku pogorszenia się warunków przyrodniczych lub wskutek zmian środowiska oraz działalności przemysłowej, a także wadliwej działalności rolniczej.

Rekultywacja gruntów polega na nadaniu lub przywróceniu gruntom zdegradowanym lub zdewastowanym wartości użytkowych lub przyrodniczych przez właściwe ukształtowanie rzeźby terenu, poprawienie właściwości fizycznych i chemicznych, uregulowanie stosunków wodnych, odtworzenie gleb, umocnienie skarp oraz odbudowanie lub zbudowanie niezbędnych dróg. Grunty zrekultywowane podlegają zagospodarowaniu, czyli rolnictwu, leśnemu lub innemu rodzajowi użytkowania.

Zasoby, wykorzystanie, zanieczyszczenie i ochrona wód

Zasoby eksploatacyjne wód podziemnych to część zasobów, które z uwzględnieniem zasad ich ochrony i warunków technicznych mogą być pobierane z określonego poziomu wodonośnego bez naruszania równowagi hydrogeologicznej.

Przyrost zasobów wód podziemnych jest to ilość wody dodatkowo udokumentowana w wyniku prowadzonych w danym roku prac hydrogeologiczno-studziennych przy budowie ujęć wód podziemnych i przekazana do wykorzystania.

Informacje o **poborze wody** dotyczą:

- w pozycji "na cele produkcyjne"- poza rolnictwem (z wyłączeniem ferm przemysłowego chowu zwierząt oraz zakładów zajmujących się produkcją roślinną), leśnictwem, łowiectwem i rybactwem – jednostek organizacyjnych wnoszących opłaty za pobór z ujęć własnych rocznie 5 dam³ i więcej wody podziemnej albo 20 dam³ i więcej wody powierzchniowej lub odprowadzających rocznie 20 dam³ i więcej ścieków,

- w pozycji „nawodnienia w rolnictwie i leśnictwie oraz napełnianie i uzupełnianie stawów rybnych” – jednostek organizacyjnych rolnictwa, leśnictwa i rybactwa zużywających wodę na potrzeby nawadniania gruntów rolnych i leśnych o powierzchni od 20 ha oraz na potrzeby eksploatacji stawów rybnych o powierzchni od 10 ha,
- w pozycji „eksploatacja sieci wodociągowej” – wszystkich jednostek nadzorujących pracę sieci wodociągowej (w tym również spółdzielni mieszkaniowych, spółek wodnych, zakładów usług wodnych, zakładów pracy itp.).

Dane o **recyrkulacji wody w przemyśle** dotyczą zakładów przemysłowych wyposażonych w zamknięte obiegi wody oraz ilościowego udziału wody ujętej w obiegach zamkniętych w ogólnym zużyciu wody na cele produkcyjne.

Przez **obieg zamknięty** rozumie się układ, w którym woda raz użyta nie jest odprowadzana do odbiornika, lecz zwracana do punktu bezpośredniego podawania wody do obiegu celem powtórnych rotacji i wykorzystania.

Dane o **ludności korzystającej w miastach z wodociągów i kanalizacji** obejmują ludność zamieszkałą w budynkach mieszkalnych podłączonych do określonej sieci oraz ludność korzystającą z wodociągów przez źródła podwórzowe i uliczne, a z kanalizacji przez wpusty kanalizacyjne.

Informacje o **długości sieci wodociągowej** dotyczą przewodów ulicznych bez połączeń prowadzących do budynków mieszkalnych i innych obiektów.

Dane o **długości sieci kanalizacyjnej**, oprócz przewodów ulicznych, uwzględniają kolektory, tj. przewody odbierające ścieki z sieci ulicznej; nie uwzględniają natomiast kanałów przeznaczonych wyłącznie do odprowadzania wód opadowych.

Przez **przyłącza wodociągowe i kanalizacyjne** prowadzące do budynków mieszkalnych (łącznie z budynkami zbiorowego zamieszkania, jak np. hotele pracownicze, domy studenckie i internaty, domy opieki społecznej) rozumie się odgałęzienia łączące poszczególne budynki z siecią rozdzielczą lub w przypadku kanalizacji- z siecią ogólnospławną.

Zdrój uliczny jest to urządzenie zainstalowane do ulicznego przewodu wodociągowego, służące do pobierania wody przez ludność bezpośrednio z tego przewodu.

Dane o zużyciu wody z wodociągów w gospodarstwach domowych obejmują ilość wody pobranej z sieci wodociągowej za pomocą urządzeń zainstalowanych w budynku.

Dane o **ściekach przemysłowych** dotyczą ścieków odprowadzonych z jednostek, które według Polskiej Klasyfikacji Działalności (PKD 2007) zostały ujęte w „Przemysle” obejmującym sekcje: „Górnictwo i wydobywanie”, „Przetwórstwo przemysłowe”, „Wytwarzanie i zaopatrywanie w energię elektryczną, gaz, parę wodną, gorącą wodę i powietrze do układów klimatyzacyjnych”, „Dostawa wody; gospodarowanie ściekami i odpadami oraz działalność związana z rekultywacją”, jak również w pozostałych sekcjach, których udział w ilości odprowadzonych ścieków jest niewielki. Do tych samych jednostek odnoszą się dane o poborze wód i wyposażeniu w oczyszczalnie ścieków.

Jako ścieki **przemysłowe wymagające oczyszczenia** przyjęto ścieki odprowadzane siecią kanałów lub rowów otwartych bezpośrednio do wód, do ziemi lub do sieci kanalizacyjnej z jednostek produkcyjnych (łącznie z zanieczyszczonymi wodami z odwadniania zakładów górniczych i zanieczyszczonymi wodami wykorzystanymi w przemyśle do celów chłodniczych).

Wody chłodnicze są to wody używane w procesach produkcyjnych, głównie w elektrowniach ciepłych do celów chłodzenia, są to zwykłe wody podgrzane, które powodują tzw. zanieczyszczenie termiczne wód.

Za wody chłodnicze niewymagające oczyszczenia (umownie czyste) uznaje się wody, które spełniają następujące warunki:

- a) są odprowadzane do wód wydzielonym dla nich systemem kanalizacji i nie następuje mieszanie ich z innymi ściekami wymagającymi oczyszczania;
- b) ładunki zanieczyszczeń w wodach chłodniczych po procesie produkcyjnym nie są większe od ładunków zanieczyszczeń w wodach pobranych do celów chłodzenia;
- c) temperatura określona w pozwoleniu wodno-prawnym dla wód chłodniczych odprowadzanych do:
- jezior oraz ich dopływów nie przekracza $+26^{\circ}\text{C}$ albo naturalnej temperatury wody w przypadku gdy jest ona wyższa niż $+26^{\circ}\text{C}$,
  - pozostałych wód, z wyjątkiem morza terytorialnego, nie przekracza $+35^{\circ}\text{C}$.

Dane o **ściekach oczyszczanych** dotyczą ścieków oczyszczanych mechanicznie, chemicznie, biologicznie oraz z podwyższonym usuwaniem biogenów i odprowadzonych do wód lub do ziemi.

Przez **ścieki oczyszczane mechanicznie** rozumie się ścieki poddane procesowi usuwania jedynie zanieczyszczeń nierozpuszczonych, tj. ciał stałych i tłuszczów ulegających osadzeniu lub flotacji, przy użyciu krat, sił, piaskowników, odtłuszczaczy współpracujących z osadnikami Imhoffa.

Chemiczne oczyszczanie ścieków polega na wytrącaniu niektórych związków rozpuszczalnych, względnie ich neutralizacji metodami chemicznymi, takimi jak koagulacja, sorpcja na węglu aktywnym itp.

Biologiczne oczyszczanie ścieków następuje w procesie mineralizacji przez drobnoustroje w środowisku wodnym w sposób naturalny (np. przez rolnicze wykorzystanie ścieków, zraszanie pól, stawy rybne) lub w urządzeniach sztucznych (złoża biologiczne, osad czynny) i polega na usuwaniu ze ścieków zanieczyszczeń organicznych oraz związków biogenych i refrakcyjnych.

Podwyższone usuwanie biogenów w ściekach następuje w oczyszczalniach ścieków o wysoko efektywnych technologiach oczyszczania (głównie biologicznych, a także chemicznych) umożliwiających zwiększoną retencję azotu i fosforu.

Dwustopniowe oczyszczanie mechaniczne i biologiczne lub mechaniczne i chemiczne odprowadzanych ścieków zakwalifikowano do wyższego stopnia oczyszczania (biologicznego lub chemicznego).

Dane o **ściekach komunalnych** obejmują ścieki odprowadzone siecią kanalizacyjną przez jednostki będące w gestii przedsiębiorstw i zakładów wodociągowo-kanalizacyjnych, dla których organem założycielskim jest wojewoda (lub będących pod zarządem samorządów terytorialnych) oraz przez zbiorczą kanalizację wojewódzkich zakładów usług wodnych, spółdzielnie mieszkaniowe, kółka rolnicze i zakłady pracy (przemysłowe, rolnicze, budowlane itp. obsługujące domy mieszkalne). Ścieki te przed odprowadzeniem do odbiornika powinny być w całości poddane procesom oczyszczania, stąd w statystyce zostały ujęte jako **ścieki wymagające oczyszczenia**. Dane te nie obejmują wód opadowych i infiltracyjnych odprowadzanych siecią kanalizacyjną.

Komunalne oczyszczalnie ścieków obejmują wszystkie oczyszczalnie pracujące na sieci kanalizacyjnej. Nie są objęte badaniami statystycznymi oczyszczalnie przydomowe (pryzagrodowe) lub oczyszczające ścieki wyłącznie dowożone (oczyszczalnie niepracujące na sieci kanalizacyjnej).

Dane o **ściekach oczyszczanych odprowadzonych siecią kanalizacyjną** obejmują ścieki oczyszczane w oczyszczalniach mechanicznych, mechaniczno-biologicznych oraz z podwyższonym usuwaniem biogenów.

Ładunek zanieczyszczeń w ściekach to masa zanieczyszczeń zawartych w ściekach odprowadzona w jednostce czasu, równa iloczynowi natężenia przepływu ścieków i stężenia zanieczyszczeń.

Równoważna liczba mieszkańców (RLM) jest to liczba wyrażająca wielokrotność ładunku zanieczyszczeń w ściekach odprowadzanych z obiektów przemysłowych i usługowych w stosunku do

jednostkowego ładunku zanieczyszczeń w ściekach z gospodarstw domowych, odprowadzanych od jednego mieszkańca w ciągu doby. W Polsce przyjęto ładunek BZT₅ pochodzący od jednego mieszkańca równy 60 g O₂/dobę.

Biochemiczne zużycie tlenu (BZT₅) jest to ilość tlenu zużyta w ciągu 5 dni (procesy mineralizacji najbardziej intensywnie przebiegają w ciągu pierwszych 5 dni) w procesie biochemicznego utleniania substancji (głównie organicznych) zawartych w ściekach, przy użyciu żywych bakterii i enzymów pozakomórkowych.

Chemiczne zużycie tlenu (ChZT) jest to ilość tlenu pobrana w procesie chemicznego utleniania ścieków.

Zawiesiny w ściekach to nierozpuszczone, zawieszane substancje i materiały o różnym stopniu rozdrobnienia.

W procesach oczyszczania ścieków wytwarzają się **osady ściekowe**. Ilość i skład osadów uzależnione są od sposobu i stopnia oczyszczania ścieków.

Do **miast obsługiwanych przez oczyszczalnię ścieków** zaliczono te miasta, z których ścieki komunalne przed odprowadzeniem ich do odbiornika były poddawane procesom oczyszczania mechanicznego, biologicznego lub z podwyższonym usuwaniem biogenów. W przypadku wyposażenia miasta w kilka oczyszczalni o różnym sposobie oczyszczania, o klasyfikacji miasta do obsługiwanego przez poszczególne rodzaje oczyszczalni ścieków decydowała przewaga ilości ścieków oczyszczanych mechanicznie, biologicznie lub z podwyższonym usuwaniem biogenów.

Dane o **ludności miast i wsi korzystających z oczyszczalni ścieków** podano w oparciu o szacunek liczby ludności obsługiwanej przez oczyszczalnię pracującą na sieci kanalizacyjnej.

Zanieczyszczenie i ochrona powietrza

Przez **zanieczyszczenie powietrza** rozumie się wprowadzanie przez człowieka, bezpośrednio lub pośrednio, do powietrza substancji stałych, ciekłych lub gazowych w takich ilościach, które mogą zagrażać zdrowiu człowieka, ujemnie wpływać na klimat, przyrodę żywą, glebę lub wodę, a także spowodować inne szkody w środowisku.

Przez **źródło emisji zanieczyszczeń powietrza** należy rozumieć miejsce, w którym następuje wprowadzenie (wyemitowanie) do powietrza substancji zanieczyszczających. Źródłami zanieczyszczeń są: zakłady energetyczne (elektrownie i elektrociepłownie), zakłady przemysłowe, kotłownie komunalne, paleniska indywidualne (domowe), środki transportu, źródła wtórne powstałe w wyniku wydalania oraz utylizacji ścieków i odpadów (np. hałdy, wysypiska), rolnictwo (np. rozsiewanie nawozów sztucznych, stosowanie środków ochrony roślin), a także przemiany i reakcje chemiczne zachodzące w zanieczyszczonej atmosferze oraz źródła naturalne (np. pożary lasów, burze pyłowe, pyły kosmiczne).

Wielkość emisji z poszczególnych źródeł i poszczególnych rodzajów zanieczyszczeń (określonych prawnie) może być ustalona w wyniku pomiarów lub obliczeń wykonanych na podstawie bilansu surowcowo-paliwowego w oparciu o wskaźniki emisji zanieczyszczeń dla charakterystycznych procesów technologicznych.

Dane o emisji z zakładów szczególnie uciążliwych dla czystości powietrza dotyczą zanieczyszczeń wprowadzonych w sposób zorganizowany (tzn. z wszelkiego rodzaju urządzeń technologicznych i ogrzewczych za pośrednictwem emitorów kominów, wyrzutni wentylacyjnych) oraz w sposób niezorganizowany (z hałd, składowisk, w toku przeładunku substancji sypkich lub lotnych, z hal produkcyjnych itp.).

Wielkość emisji zanieczyszczeń pyłowych dotyczy ilości zanieczyszczeń pyłowych odprowadzonych do atmosfery w ciągu roku i obejmuje poszczególne rodzaje tych zanieczyszczeń, tj.: pyły ze spalania paliw, cementowo-wapiennicze i materiałów ogniotrwałych, krzemowe, nawozów sztucznych, węglowo-grafitowe, sadzę i inne emitowane w danym zakładzie zanieczyszczenia pyłowe.

Wielkość emisji zanieczyszczeń gazowych dotyczy ilości zanieczyszczeń gazowych odprowadzonych przez jednostkę sprawozdawczą do atmosfery w ciągu roku i obejmuje następujące rodzaje zanieczyszczeń: dwutlenek siarki, tlenki azotu, tlenek węgla, dwutlenek węgla, węglowodory i inne emitowane przez dany zakład zanieczyszczenia gazowe określone w rozporządzeniu Rady Ministrów z dnia 12 X 2015 r. w sprawie opłat za korzystanie ze środowiska (Dz. U. poz. 1875).

Ochrona powietrza polega na zapewnieniu jak najlepszej jego jakości, w szczególności przez:

- utrzymanie poziomów substancji w powietrzu poniżej dopuszczalnych dla nich poziomów lub co najmniej na tych poziomach,
- zmniejszanie poziomów substancji w powietrzu co najmniej do dopuszczalnych, gdy nie są one dotrzymane.

Dane o **ilości zatrzymanych i zneutralizowanych zanieczyszczeń** pyłowych oraz gazowych (według rodzajów) obrazują rozmiary zanieczyszczeń zredukowanych w urządzeniach do ochrony powietrza, zainstalowanych w zakładach uznanych za szczególnie uciążliwe dla atmosfery.

Skuteczność działania **urządzeń oczyszczających**, określana jako **stopień redukcji zanieczyszczeń**, jest wielkością charakterystyczną dla urządzeń i wskazuje, jaki procent całkowitej ilości danego zanieczyszczenia wprowadzonego do urządzenia został przez to urządzenie zatrzymany. Wskaźnik ten wyraża się procentowym stosunkiem ilości zanieczyszczenia zatrzymanego do ilości zanieczyszczenia wytworzonego, tj.: zatrzymanego i wyemitowanego. Wartość tego wskaźnika może wahać się od 0 do 100%. Im bliższa jest 100%, tym większy jest potencjał ochronny danego źródła zanieczyszczeń.

Poważna awaria – to zgodnie z ustawą Prawo ochrony środowiska z dnia 27 IV 2001 r. (jednolity tekst Dz. U. 2017 poz. 519, z późniejszymi zmianami) – zdarzenie, w szczególności emisja, pożar lub eksplozja, powstałe w trakcie procesu przemysłowego, magazynowania lub transportu, w których występuje jedna lub więcej niebezpiecznych substancji, prowadzące do natychmiastowego powstania zagrożenia życia lub zdrowia ludzi lub środowiska, lub powstania takiego zagrożenia z opóźnieniem.

Podstawowym zadaniem Inspekcji Ochrony Środowiska w sprawach **poważnych awarii** jest tworzenie warunków mających na celu przeciwdziałanie powstawaniu poważnych awarii oraz usuwanie ich skutków i przywracanie środowiska do stanu właściwego.

Ustawowym obowiązkiem Inspekcji Ochrony Środowiska jest prowadzenie rejestru potencjalnych sprawców poważnych awarii. Przepisy dotyczące poważnych awarii zawarte są w ustawie o Inspekcji Ochrony Środowiska (jednolity tekst Dz. U. 2013 poz. 1688), a także w ustawie Prawo ochrony środowiska i uwzględniają Dyrektywy Parlamentu Europejskiego i Rady 2012/18/UE z 4 VII 2012 r. w sprawie kontroli zagrożeń poważnymi awariami związanymi z substancjami niebezpiecznymi.

Odpady

Informacje o odpadach od 2013 r. opracowano w oparciu o ustawę z dnia 14 XII 2012 r. o odpadach (Dz. U. 2016 poz. 1987) z późniejszymi zmianami.

Prezentowane rodzaje odpadów są zgodne z katalogiem odpadów wprowadzonym rozporządzeniem Ministra Środowiska z dnia 9 XII 2014 r. w sprawie katalogu odpadów (Dz. U. poz. 1923).

Dane dotyczące odpadów odzyskanych i unieszkodliwionych od 2014 r. obejmują odpady zagospodarowane przez wytwórcę we własnym zakresie. Dane za lata poprzednie dotyczą odpadów odzyskanych i unieszkodliwionych zarówno we własnym zakresie, jaki przekazanych innym odbiorcom w celu odzysku lub unieszkodliwienia.

Dane o odpadach dotyczą jednostek wytwarzających w ciągu roku sumarycznie powyżej 1 tys. ton odpadów (z wyłączeniem odpadów komunalnych) lub posiadających 1 mln ton i więcej odpadów nagromadzonych.

Zawarte w dziale informacje o odpadach (z wyłączeniem odpadów komunalnych) dotyczą ilości i rodzajów:

- odpadów wytworzonych w ciągu roku, z określeniem ilości odpadów poddanych odzyskowi, unieszkodliwionych,
- przekazanych innym odbiorcom oraz magazynowanych czasowo,
- odpadów dotychczas składowanych (nagromadzonych) na składowiskach i obiektach unieszkodliwiania odpadów
- wydobywczych (w tym hałdach, stawach osadowych) własnych zakładów lub innych.

Ponadto podano informacje o powierzchni składowisk (wysypisk, hałd, stawów osadowych) niezrekultywowanej i zrekultywowanej w ciągu roku.

Odpady oznaczają każdą substancję lub przedmiot, których posiadacz pozbywa się, zamierza się pozbyć lub do których pozbycia się jest obowiązany.

Przez **wytwórcę odpadów** rozumie się każdego, którego działalność lub bytowanie powoduje powstawanie odpadów oraz każdego, kto przeprowadza wstępne przetwarzanie, mieszanie lub inne działania powodujące zmianę charakteru lub składu tych odpadów.

Przez **odzysk odpadów** rozumie się jakikolwiek proces, którego głównym wynikiem jest to, aby odpady służyły użytecznemu zastosowaniu przez zastąpienie innych materiałów, które w przeciwnym przypadku zostałyby użyte do spełnienia danej funkcji, lub w wyniku którego odpady są przygotowywane do spełnienia takiej funkcji w danym zakładzie lub ogólnie w gospodarce.

Przez **recykling** rozumie się odzysk, w ramach którego odpady są ponownie przetwarzane na produkty, materiały lub substancje wykorzystywane w pierwotnym celu lub innych celach; obejmuje to ponowne przetwarzanie materiału organicznego (recykling organiczny), ale nie obejmuje odzysku energii i ponownego przetwarzania na materiały, które mają być wykorzystane jako paliwa lub do celów wypełniania wyrobisk.

Unieszkodliwianie odpadów to proces niebędący odzyskiem, nawet jeżeli wtórnym skutkiem takiego procesu jest odzysk substancji lub energii.

Przez **termiczne przekształcanie odpadów** rozumie się spalanie odpadów przez ich utlenianie oraz inne procesy termicznego przetwarzania odpadów, w tym pirolizę, zgazowanie i proces plazmowy, o ile substancje powstające podczas tych procesów są następnie spalane.

Składowisko odpadów to obiekt budowlany przeznaczony do składowania odpadów. Wyróżnia się następujące typy składowisk odpadów: składowisko odpadów niebezpiecznych, składowisko odpadów obojętnych, składowisko odpadów innych niż niebezpieczne i obojętne. Przez **odpady składowane** należy rozumieć odpady umieszczone na składowiskach i w obiektach unieszkodliwiania odpadów wydobywczych (w tym hałdach, stawach osadowych).

Magazynowanie odpadów jest to czasowe przechowywanie odpadów obejmujące:

- wstępne magazynowanie odpadów przez ich wytwórcę,
- tymczasowe magazynowanie odpadów przez prowadzącego zbieranie odpadów,
- magazynowanie odpadów przez prowadzącego przetwarzanie odpadów.

Przez **zrekultywowane tereny składowania odpadów** należy rozumieć tereny, których eksploatacja została zakończona i na których zostały przeprowadzone prace polegające na nadaniu lub przywróceniu im wartości użytkowych poprzez m.in. właściwe ukształtowanie rzeźby terenu, poprawienie właściwości fizycznych i chemicznych oraz uregulowanie stosunków wodnych.

Za **odpady komunalne** uznaje się odpady powstające w gospodarstwach domowych, z wyłączeniem pojazdów wycofanych z eksploatacji, a także odpady niezawierające odpadów niebezpiecznych,

pochodzące od innych wytwórców odpadów, które ze względu na swój charakter lub skład są podobne do odpadów powstających w gospodarstwach domowych.

Zmieszane odpady komunalne pozostają zmieszanyimi odpadami komunalnymi, nawet je żeli zostały poddane czynności przetwarzania odpadów, która nie zmieniła w sposób znaczący ich właściwości. Informacje o odpadach komunalnych podaje się do 2014 r. zgodnie z rozporządzeniem Ministra Środowiska z dnia 27 IX 2001 r. w sprawie katalogu odpadów (Dz. U. Nr 112, poz. 1206) z późniejszymi zmianami, natomiast od 2015 r. zgodnie z rozporządzeniem Ministra Środowiska z dnia 9 XII 2014 r. w sprawie katalogu odpadów (Dz. U. poz. 1923).

Przedstawione informacje obejmują:

- odpady zebrane ogółem w skali roku, w tym z gospodarstw domowych,
- zmieszane odpady komunalne zebrane, w tym z gospodarstw domowych,
- rodzaje wyselekcjonowanych stałych odpadów komunalnych,
- liczbę i powierzchnię kontrolowanych składowisk (wysypisk) czynnych (tj. takich, na które w roku sprawozdawczym były wywożone odpady) oraz o zakończonej eksploatacji,
- nieczystości ciekłe wywiezione do oczyszczalni ścieków, w tym z gospodarstw domowych.

Dane o **nieczystościach ciekłych** dotyczą nieczystości pochodzących z gospodarstw domowych (budynków mieszkalnych), budynków użyteczności publicznej oraz budynków jednostek prowadzących działalność gospodarczą –w przypadku gdy nie są od prowadzone siecią kanalizacyjną.

Zbiornik bezodpływowy to instalacja i urządzenie przeznaczone do gromadzenia nieczystości ciekłych w miejscu ich powstawania.

Indywidualna przydomowa oczyszczalnia ścieków jest to zespół urządzeń służący do neutralizacji ścieków wytwarzanych w jednym lub kilku gospodarstwach domowych.

Ochrona przyrody i różnorodności biologicznej

Ochrona przyrody polega na zachowaniu, zrównoważonym użytkowaniu oraz odnawianiu zasobów, tworów i składników przyrody:

- dziko występujących roślin, zwierząt i grzybów,
- roślin, zwierząt i grzybów objętych ochroną gatunkową,
- zwierząt prowadzących wędrowny tryb życia,
- siedlisk przyrodniczych,
- siedlisk zagrożonych wyginięciem, rzadkich i chronionych gatunków roślin, zwierząt i grzybów,
- tworów przyrody żywej i nieożywionej oraz kopalnych szczątków roślin i zwierząt,
- krajobrazu,
- zieleni w miastach i wsiach,
- zadrzewień.

Cele ochrony przyrody to:

- utrzymanie procesów ekologicznych i stabilności ekosystemów,
- zachowanie różnorodności biologicznej,
- zachowanie dziedzictwa geologicznego i paleontologicznego,
- zapewnienie ciągłości istnienia gatunków roślin, zwierząt i grzybów wraz z ich siedliskami, przez ich utrzymywanie lub przywracanie do właściwego stanu ochrony,
- ochrona walorów krajobrazowych, zieleni w miastach i wsiach oraz zadrzewień,

- utrzymywanie lub przywracanie do właściwego stanu ochrony siedlisk przyrodniczych, a także pozostałych zasobów, tworów i składników przyrody,
- kształtowanie właściwych postaw człowieka wobec przyrody przez edukację, informowanie i promocję w dziedzinie ochrony przyrody.

Różnorodność biologiczna (bioróżnorodność) to zróżnicowanie żywych organizmów występujących w ekosystemach, w obrębie gatunku i między gatunkami oraz zróżnicowanie ekosystemów.

Podstawą prawną regulującą ustanowienie form ochrony przyrody jest ustawa z dnia 16 IV 2004 r. o ochronie przyrody (jednolity tekst Dz. U. 2016 poz. 2134, z późniejszymi zmianami).

Park narodowy to obszar wyróżniający się szczególnymi wartościami przyrodniczymi, naukowymi, społecznymi, kulturowymi i edukacyjnymi, o powierzchni nie mniejszej niż 1000 ha, na terenie którego ochronie podlega cała przyroda oraz walory krajobrazowe.

Celem tworzenia parków narodowych jest zachowanie różnorodności biologicznej, zasobów, tworów i składników przyrody nieożywionej i walorów krajobrazowych, przywrócenie właściwego stanu zasobów i składników przyrody oraz odtworzenie zniekształconych siedlisk przyrodniczych, a także siedlisk roślin, zwierząt lub grzybów. Utworzenie parku narodowego, zmiana jego granic lub likwidacja następuje w drodze rozporządzenia Rady Ministrów. Nadzór nad parkami narodowymi sprawuje minister właściwy do spraw środowiska.

Rezerwat przyrody obejmuje obszary zachowane w stanie naturalnym lub mało zmienionym, ekosystemy, ostoje i siedliska przyrodnicze, a także siedliska roślin, siedliska zwierząt i siedliska grzybów oraz twory i składniki przyrody nieożywionej, wyróżniające się szczególnymi wartościami przyrodniczymi, naukowymi, kulturowymi lub walorami krajobrazowymi. Uznanie obszaru za rezerwat przyrody następuje w drodze aktu prawa miejscowego w formie zarządzenia regionalnego dyrektora ochrony środowiska.

Park krajobrazowy jest obszarem chronionym ze względu na wartości przyrodnicze, historyczne oraz kulturowe, a także walory krajobrazowe w celu zachowania i popularyzacji tych wartości w warunkach zrównoważonego rozwoju. Utworzenie parku krajobrazowego lub powiększenie jego obszaru następuje w drodze uchwały sejmiku województwa (do 2008 r. – w drodze rozporządzenia wojewody).

Obszar chronionego krajobrazu obejmuje tereny chronione ze względu na wyróżniający się krajobraz o zróżnicowanych ekosystemach, wartościowe ze względu na możliwość zaspokajania potrzeb związanych z turystyką i wypoczynkiem lub pełnią funkcję korytarzy ekologicznych. Wyznaczenie obszaru chronionego krajobrazu następuje w drodze uchwały sejmiku województwa (do 2008 r. – w drodze rozporządzenia wojewody lub na mocy uchwały rady gminy).

Sieć obszarów Natura 2000 to spójna funkcjonalnie europejska sieć ekologiczna, tworzona w celu zachowania rodzajów siedlisk przyrodniczych oraz gatunków ważnych dla Wspólnoty Europejskiej. Zadaniem sieci jest utrzymanie różnorodności biologicznej przez ochronę nie tylko najcenniejszych i najrzadszych elementów przyrody, ale też najbardziej typowych, wciąż jeszcze powszechnych układów przyrodniczych charakterystycznych dla regionów biogeograficznych. Sieć obszarów Natura 2000 obejmuje: obszary specjalnej ochrony ptaków, specjalne obszary ochrony siedlisk oraz obszary mające znaczenie dla Wspólnoty.

Obszary specjalnej ochrony ptaków (OSO) to obszary wyznaczane, zgodnie z przepisami prawa Unii Europejskiej, do ochrony populacji dziko występujących ptaków jednego lub wielu gatunków, w których granicach ptaki mają korzystne warunki bytowania w ciągu całego życia, w dowolnym jego okresie albo stadium rozwoju.

Specjalne obszary ochrony siedlisk (SOO) to obszary wyznaczane, zgodnie z przepisami prawa Unii Europejskiej, w celu trwałej ochrony siedlisk przyrodniczych lub populacji zagrożonych wyginięciem

gatunków roślin lub zwierząt lub w celu odtworzenia właściwego stanu ochrony siedlisk przyrodniczych lub właściwego stanu ochrony tych gatunków.

Wyznaczenie obszaru Natura 2000, zmiana jego granic lub likwidacja następuje w drodze rozporządzenia ministra właściwego do spraw środowiska w porozumieniu z ministrem właściwym do spraw rolnictwa, ministrem właściwym do spraw rozwoju wsi, ministrem właściwym do spraw rybołówstwa oraz z ministrem właściwym do spraw gospodarki wodnej.

Obszar Natura 2000 może obejmować swym zasięgiem część lub całość obszarów i obiektów objętych innymi formami przyrody (z wyjątkiem ochrony gatunkowej roślin, zwierząt i grzybów).

Dane dotyczące powierzchni o szczególnych walorach przyrodniczych prawnie chronionej nie uwzględniają informacji o obszarach sieci Natura 2000, obejmują tylko tę ich część, która mieści się w granicach pozostałych obszarów prawnie chronionych.

Pomnikami przyrody są pojedyncze twory przyrody żywej i nieożywionej lub ich skupiska o szczególnej wartości przyrodniczej, naukowej, kulturowej, historycznej lub krajobrazowej oraz odznaczające się indywidualnymi cechami, wyróżniającymi je wśród innych tworów, okazałych rozmiarów drzewa, krzewy gatunków rodzimych lub obcych, źródła, wodospady, wywierzyska, skałki, jary, głązy narzutowe oraz jaskinie.

Stanowiska dokumentacyjne to niewyodrębniające się na powierzchni lub możliwe do wyodrębnienia, ważne pod względem naukowym i dydaktycznym, miejsca występowania formacji geologicznych, nagromadzeń skamieniałości lub tworów mineralnych, jaskinie lub schroniska podskalne wraz z namuliskami oraz fragmenty eksploatowanych lub nieczynnych wyrobisk powierzchniowych i podziemnych. Stanowiskami dokumentacyjnymi mogą być także miejsca występowania kopalnych szczątków roślin lub zwierząt.

Użytki ekologiczne są to zasługujące na ochronę pozostałości ekosystemów mających znaczenie dla zachowania różnorodności biologicznej. Mogą nimi być naturalne zbiorniki wodne, śródpolne i śródleśne oczka wodne, kępy drzew i krzewów, bagna, torfowiska, wydmy, płaty nieużytkowanej roślinności, starorzecza, wychodnie skalne, skarpy, kamieńce, siedliska przyrodnicze oraz stanowiska rzadkich lub chronionych gatunków roślin, zwierząt i grzybów, ich ostoje oraz miejsca rozmnażania lub miejsca sezonowego przebywania.

Zespołami przyrodniczo-krajobrazowymi są fragmenty krajobrazu naturalnego i kulturowego zasługujące na ochronę ze względu na ich walory widokowe lub estetyczne.

Ustanowienie pomnika przyrody, stanowiska dokumentacyjnego, użytku ekologicznego lub zespołu przyrodniczo-krajobrazowego następuje w drodze uchwały rady gminy (do 2008 r. – w drodze rozporządzenia wojewody albo uchwały rady gminy).

Ochrona ścisła oznacza całkowite i trwałe zaniechanie bezpośredniej ingerencji człowieka w stan ekosystemów, tworów i składników przyrody oraz w przebieg procesów przyrodniczych na obszarach objętych ochroną, a w przypadku gatunków -catoroczną ochronę należących do nich osobników i stadiów ich rozwoju.

Tereny zieleni to tereny urządzone wraz z infrastrukturą techniczną i budynkami funkcjonalnie z nimi związanymi, pokryte roślinnością, pełniące funkcje publiczne, a w szczególności parki, zieleńce, promenady, bulwary, ogrody botaniczne, zoologiczne, jordanowskie i zabytkowe, cmentarze, zieleń towarzysząca drogom na terenie zabudowy, placom, zabytkowym fortyfikacjom, budynkom, składowiskom, lotniskom, dworcom kolejowym oraz obiektom przemysłowym.

Parki spacerowo-wypoczynkowe są to tereny zieleni z roślinnością wysoką i niską o powierzchni co najmniej 2 ha, urządzone i konserwowane z przeznaczeniem na cele wypoczynkowe ludności, wyposażone w drogi, aleje spacerowe, ławki, place zabaw itp. Do powierzchni parków wliczane są również wody znajdujące się na terenie tych obiektów (np. stawy).

Do kategorii **zieleńce** zaliczono obiekty o powierzchni poniżej 2 ha, w których funkcji dominuje wypoczynek (np. występują alejki z ławkami, place zabaw itp.). Do tej kategorii obiektów należy zaliczyć również zieleń towarzyszącą placom, zabytkowym fortyfikacjom, budynkom użyteczności publicznej, pomnikom itp. oraz bulwarom i promenadom. Zieleńce mogą tworzyć kompozycje zieleni niskiej (trawniki, kwietniki) oraz elementy nasadzeń drzew i krzewów.

Zieleń uliczna rozumiana jest jako zieleń towarzysząca drogom na terenie zabudowy.

Tereny zieleni osiedlowej występują przy zabudowie mieszkaniowej, pełnią funkcję wypoczynkową, izolacyjną i estetyczną.

Dane dotyczące **parków i ogrodów historycznych** pochodzą z badań zabytkowych założeń zieleni Narodowego Instytutu Dziedzictwa. Zgodnie z Ustawą z dnia 23 lipca 2003 r. o ochronie zabytków i opiece nad zabytkami (jednolity tekst Dz. U. 2017 poz. 2187, z późniejszymi zmianami) oraz rozporządzeniem Ministra Kultury z dnia 26 maja 2011 r. w sprawie prowadzenia rejestru zabytków, krajowej, wojewódzkiej i gminnej ewidencji zabytków oraz krajowego wykazu zabytków skradzionych lub wywiezionych za granicę niezgodnie z prawem (Dz. U. 2011 Nr 113, poz. 661), krajowa ewidencja zabytków obejmuje tylko obiekty, dla których wykonano karty ewidencyjne. Obiekty nierozpoznane, zachowane częściowo itp., dla których jeszcze nie opracowano właściwej dokumentacji, pozostają aktualnie poza krajową ewidencją i mogą być ewentualnie zarejestrowane w postaci kart adresowych poza krajową ewidencją w gminnej ewidencji zabytków.

Leśnictwo i łowiectwo

Informacje w zakresie leśnictwa dotyczą:

a) **lasów publicznych** stanowiących własność:

- Skarbu Państwa- zarządzanych oraz użytkowanych czasowo lub wiczyście przez:
  - Państwowe Gospodarstwo Leśne Lasy Państwowe (w skrócie „Lasy Państwowe”). nadzorowane przez Ministra Środowiska,
  - jednostki ochrony przyrody (parki narodowe).
  - jednostki organizacyjne innych ministrów, wojewodów, gmin lub związków komunalnych i Agencję Nieruchomości Rolnych,
- gmin (w tym gmin mających również status miasta na prawach powiatu),
- innych jednostek publicznych, np. szkół wyższych, instytucji naukowych itp.;

b) **lasów prywatnych** stanowiących własność:

- osób fizycznych,
- wspólnot gruntowych będących własnością wszystkich lub części mieszkańców wsi,
- spółdzielni produkcji rolniczej,
- innych osób prawnych, np. kościołów i związków wyznaniowych, organizacji społecznych i partii politycznych, związków zawodowych oraz spółek prywatnych.

Powierzchnia gruntów leśnych, w rozumieniu ustawy z dnia 28 września 1991 r. o lasach (jednolity tekst Dz. U. 2017 poz. 788, z późniejszymi zmianami), obejmuje:

- grunty o zwartej powierzchni co najmniej 0,1 O ha pokryte roślinnością leśną (powierzchnia zalesiona) lub przejściowo jej pozbawione (powierzchnia niezalesiona). Są to grunty przeznaczone do produkcji leśnej lub wchodzące w skład rezerwatów przyrody i parków narodowych albo wpisane do rejestru zabytków. Kategoria ta jest określana jako „**powierzchnia lasów**”,

- grunty związane z gospodarką leśną zajęte pod wykorzystywane dla potrzeb gospodarki leśnej: budynki i budowle, linie podziału przestrzennego lasu, drogi leśne, szkółki leśne, miejsca składowania drewna, urządzenia melioracji wodnych, tereny pod liniami energetycznymi, parkingi leśne i urządzenia turystyczne.

Powierzchnia zalesiona obejmuje grunty pokryte uprawami, młodnikami i starszymi drzewostanami oraz plantacjami: topoli, nasiennymi i drzew szybkorosnących.

Powierzchnia niezalesiona obejmuje grunty:

- znajdujące się w produkcji ubocznej (tj. plantacje choinek, krzewów, poletka łowieckie na gruntach leśnych),
- przejściowo pozbawione drzewostanu i przewidywane do odnowienia w najbliższych latach (tj. zręby, halizny, płazowiny),
- przewidziane do objęcia ochroną prawną,
- przeznaczone do wyłączenia z produkcji grunty leśne wylesiane.

Zręby są to grunty leśne przejściowo pozbawione drzewostanu w ciągu ostatnich 5 lat i przewidywane do odnowienia w najbliższych latach.

Halizny są to grunty leśne przejściowo pozbawione drzewostanu dłużej niż 5 lat oraz uprawy i młodniki I klasy wieku (0-20 lat) o zadrzewieniu niższym niż 0,5 (pełne zadrzewienie – 1,0), przewidywane do odnowienia w najbliższych latach.

Płazowiny są to grunty leśne pokryte drzewami II klasy wieku (21-40 lat) o zadrzewieniu do 0,3 włącznie albo III i wyższych klas wieku (41 lat i więcej) o zadrzewieniu do 0,2 włącznie, z wyjątkiem drzewostanów w klasie odnowienia i do odnowienia.

Drzewostany w klasie odnowienia są to drzewostany rębne i przesztorębne podlegające jednocześnie użytkowaniu i odnowieniu (pod osłoną), w których co najmniej 50% powierzchni (w drzewostanach użytkowanych rębniami gniazdowymi co najmniej 30%) zostało odnowione naturalnie lub sztucznie oraz drzewostany młodszych klas wieku wymagające przebudowy za pomocą rębni złożonych z uwagi na złe efekty produkcyjne.

Drzewostany w klasie do odnowienia obejmują drzewostany rębne i przesztorębne użytkowane rębniami złożonymi, które wymagają u przedniego odnowienia jako bezwzględnie warunku kontynuacji cięć tymi rębniami.

Drzewostany o budowie przerębowej są to drzewostany składające się z grup i kęp drzew w różnym wieku i wysokości, przenikające się na całej powierzchni, w których prowadzone są jednocześnie zabiegi związane z użytkowaniem, odnowieniem i pielęgnowaniem lasu.

Przestoje są to drzewa od II klasy wieku wzwyż (wykazujące miąższość grubizny) na gruntach leśnych niezalesionych i w uprawach niezaliczane do składu gatunkowego oraz drzewa powyżej II klasy wieku rozmieszczone pojedynczo lub grupami w drzewostanach przeznaczone do usunięcia w pierwszym 10-leciu.

Pod pojęciem typu siedliskowego lasu należy rozumieć kategorię siedlisk równoważnych pod względem przyrodniczym dla produkcji leśnej i charakteryzujących się określonym kompleksem elementów glebowo-gatunkowych, składem roślinności dna lasu oraz doбором składu gatunkowego drzewostanu.

Przez **odnowienia** rozumie się powstawanie młodego drzewostanu w miejsce drzewostanu usuwanego lub usuniętego:

- odnowienia sztuczne są to uprawy leśne zakładane przez sadzenie lub siew,

- odnowienia naturalne są to uprawy leśne powstałe na gruntach leśnych z samosiewu i odrośli, uznane za pełnowartościowe i pokrywające co najmniej 50% terenu.

Poprawki i uzupełnienia są to prace hodowlane mające na celu poprawę jakości hodowlanej oraz wzmoczenie potencjału produkcyjnego upraw i młodników, w których z różnych przyczyn powstały wypadki, luki i przerzedzenia wpływające na obniżenie w przyszłości masy drzewnej drzewostanów. Do poprawek zalicza się czynności związane z dodatkowym wprowadzaniem sadzonek w uprawach sztucznego pochodzenia w wieku do 5 lat zakładanych na powierzchniach otwartych. Uzupełnienia polegają na dodatkowym wprowadzeniu sadzonek w starszych uprawach (ponad 5 lat) i młodnikach sztucznego pochodzenia w wieku do 20 lat.

Pielęgnowanie lasu obejmuje zespół czynności gospodarczych związanych z pielęgnowaniem gleby i drzewostanu, tj. spulchnianie gleby, niszczenie chwastów w uprawach, wprowadzanie podszytów, cięcia pielęgnacyjne i poprawianie formy poszczególnych drzew (podkrzesywanie itp.), utrzymanie gleby w czarnym ugorze w plantacjach drzew szybkorosnących.

Trzebieże są to cięcia pielęgnacyjne regulujące zagęszczenie i rozmieszczenie drzew w drzewostanie oraz skład gatunkowy drzewostanu. Ich celem jest wzmocnienie przyrostu najlepszych drzew w drzewostanie, zachowanie jego naturalnej różnorodności biologicznej i stworzenie warunków dla odnowienia. Cięcia trzebieżowe rozpoczyna się w okresie dojrzewania drzewostanu, tj. z reguły w wieku powyżej 20 lat.

Zasobność drzewostanów oblicza się dzieląc cały zapas drzewostanów (miąższość drewna na pniu) przez ich ogólną powierzchnię.

Zalesienia polegają na zakładaniu upraw leśnych na gruntach pozostających poprzednio poza uprawą leśną, tj. na gruntach nieleśnych. Do zalesień gruntów nieleśnych zaliczamy zalesienia na gruntach rolnych nieprzydatnych do produkcji rolnej, nieużytkach oraz innych gruntach nadających się do zalesienia i określonych w miejscowych planach zagospodarowania przestrzennego lub decyzji o warunkach zabudowy i zagospodarowania terenu.

Zadrzewienia są to produkcyjne i ochronne skupiska drzew i krzewów na terenach publicznych i prywatnych poza lasami i terenami zieleni w miastach.

Lesistość (wskaźnik lesistości) obliczono jako stosunek procentowy powierzchni lasów do ogólnej powierzchni kraju, województwa, podregionu, powiatu lub gminy.

Promieniowanie. Hałas

Przez pojęcie promieniowanie jonizujące określa się szczególny rodzaj promieniowania, które przechodząc przez materię wywołuje w obojętnych elektrycznie atomach i cząsteczkach – zmiany ich ładunków elektrycznych, czyli tzw. jonizację. Promieniowanie to może mieć postać promieniowania korpuskularnego, do którego zalicza się m. in. cząstki alfa, beta, protony, a także – promieniowania elektromagnetycznego obejmującego promieniowanie gamma oraz promieniowanie rentgenowskie (X) o długości fali mniejszej niż 100 nm (nanometrów).

W zależności od źródeł pochodzenia rozróżnia się:

- **promieniowanie naturalne** pochodzące z przestrzeni kosmicznej oraz promieniowanie emitowane przez naturalne izotopy promieniotwórcze znajdujące się w skorupie ziemskiej, materiałach budowlanych, wodzie, powietrzu, żywności a także w organizmie każdego człowieka,
- **promieniowanie sztuczne** pochodzące ze zbudowanych i wykorzystywanych przez człowieka urządzeń radiacyjnych takich jak aparaty rentgenowskie (promieniowanie X), bomby kobaltowe (promieniowanie gamma), reaktory jądrowe (promieniowanie X, gamma i neutrony), sztucznie wytworzonych izotopów promieniotwórczych stosowanych w gospodarce, medycynie, przemyśle i nauce oraz - z uwolnionych do środowiska w wyniku prób jądrowych lub awarii jądrowych substancji promieniotwórczych.

W celu ilościowego określenia wpływu promieniowania jonizującego na materię wprowadzono pojęcie **dawki pochłoniętej**, która jest wielkością fizyczną obrazującą energię promieniowania jonizującego zaabsorbowaną w jednostkowej masie materii.

W przypadku oddziaływania promieniowania jonizującego na organizm człowieka efekt fizyczny, jakim jest jonizacja atomów powoduje określone efekty biologiczne zależne nie tylko od wartości dawki pochłoniętej, ale również od rodzaju promieniowania jonizującego i narażonej tkanki lub narządu. Dlatego dla celów ochrony radiologicznej wprowadzono dodatkowo pojęcie tzw. **dawki równoważnej**, obrazującej narażenie poszczególnych tkanek lub narządów oraz **dawki skutecznej** (efektywnej) obrazującej narażenie całego ciała człowieka. W celu uniknięcia niekorzystnych dla zdrowia człowieka skutków oddziaływania promieniowania jonizującego określone zostały międzynarodowe podstawowe standardy bezpieczeństwa określające wartości progowe tych dawek, zwane w przepisach krajowych **dawkami granicznymi**, a także wymagania dotyczące zasad ich kontroli.

Dawki graniczne nie obejmują narażenia na promieniowanie naturalne, jeśli narażenie to nie zostało zwiększone w wyniku działalności człowieka, w szczególności nie obejmuje narażenia pochodzącego od radonu w budynkach mieszkalnych, od naturalnych radionuklidów wchodzących w skład ciała ludzkiego, od promieniowania kosmicznego na powierzchni ziemi, od promieniowania emitowanego przez radionuklidy zawarte w nienaruszonej skorupie ziemskiej.

Dawki te nie dotyczą również narażenia wyjątkowego, tj. narażenia osób uczestniczących w usuwaniu skutków zdarzenia radiacyjnego lub w działaniach interwencyjnych.

W Polsce tak jak w innych krajach kontrola ta obejmuje m. in. systematyczne prowadzenie pomiarów mocy dawki promieniowania gamma w powietrzu, zawartości sztucznych izotopów promieniotwórczych w podstawowych komponentach środowiska, materiałach budowlanych, odpadach pochodzących z instytucji lub zakładów stosujących źródła promieniotwórcze, żywności, a także – pomiary dawek indywidualnych pracowników zatrudnionych przy pracach ze źródłami promieniowania jonizującego.

Pomiary te – zgodnie z ustawą z dnia 29 listopada 2000 r. – **Prawo atomowe** (tekst jednolity Dz. U. z 2015 r., poz. 1893, z późniejszymi zmianami) wykonywane są przez stacje wczesnego wykrywania skażeń promieniotwórczych (podstawowe należące do Państwowej Agencji Atomistyki (PAA), Centralnego Laboratorium Ochrony radiologicznej (CLOR) oraz Instytutu Meteorologii i Gospodarki Wodnej – Państwowego Instytutu Badawczego (IMGW-PIB), a także wspomagające należące do MON) i placówki pomiarów skażeń promieniotwórczych (podstawowe, będące komórkami organizacyjnymi Stacji Sanitarno-Epidemiologicznych, a także specjalistyczne, będące dużymi laboratoriami pomiarowymi należącymi do różnych resortów). Działalność tych stacji placówek – zgodnie z artykułem 74 ustawy Prawo atomowe – koordynowana jest przez Prezesa Państwowej Agencji.

Aktywność – liczba samoistnych przemian jądrowych zachodzących w jednostce czasu, w określonej masie danego nuklidu promieniotwórczego. Jednostką aktywności jest bekerel (Bq). 1 Bq oznacza jedną przemianę w ciągu sekundy.

Dawka – termin ogólny, oznaczający np. dawkę pochłoniętą, równoważną, skuteczną (efektywną).

Dawka pochłonięta – energia promieniowania jonizującego pochłonięta w jednostce objętości materii uśredniona w tkance lub narządzie. Jednostką dawki pochłoniętej jest grej (Gy). 1 Gy oznacza energię 1 dżula (J) pochłoniętą w 1 kg materii.

Dawka równoważna – dawka obliczona na podstawie dawki pochłoniętej w tkance lub narządzie, wyznaczona z uwzględnieniem rodzaju i energii promieniowania.

Dawka skuteczna (efektywna) – suma dawek równoważnych pochodzących od zewnętrznego i wewnętrznego narażenia wyznaczona z uwzględnieniem odpowiednich współczynników określonych dla narządów lub tkanek.

Narażenie – proces, w którym organizm ludzki podlega działaniu promieniowania.

Moc dawki – dawka przypadająca na jednostkę czasu.

Promieniowanie gamma – promieniowanie elektromagnetyczne emitowane przez jądra atomów w wyniku przemian zachodzących w tych jądrach.

Radionuklid – atom o jądrze promieniotwórczym; nietrwały nuklid ulegający samorzutnej przemianie promieniotwórczej z emisją cząstki lub kwantu promieniowania gamma.

Stacje ASS-500 – należące do CLOR (11 stacji) i PAA (1 stacja) stacje monitoringu radioaktywnych zanieczyszczeń przyziemnej warstwy powietrza, pracujące w ogólnopolskiej sieci wczesnego wykrywania skażeń promieniotwórczych koordynowanej przez Prezesa PAA. Pozwalają określić skład izotopowy gamma promieniotwórczych zanieczyszczeń aerozoli atmosferycznych – zarówno ilościowy (w Bq/m³) jak i jakościowy.

Do głównych **źródeł pochodzenia odpadów promieniotwórczych** (nie licząc zastosowań militarnych energii jądrowej) zalicza się: kopalnie rud uranu oraz zakłady przerobu tych rud, produkcję paliwa reaktorowego oraz przerób paliwa wypalonego, eksploatację reaktorów energetycznych i badawczych, likwidację reaktorów jądrowych, stosowanie izotopów promieniotwórczych w medycynie, przemyśle, rolnictwie i badaniach naukowych.

Hałas definiowany jest jako dźwięk niepożądany lub szkodliwy dla zdrowia ludzkiego. Szkodliwość lub uciążliwość hałasu zależy od jego natężenia, częstotliwości, charakteru zmian w czasie, długotrwałości działania oraz zawartości składowych niestyszalnych, a także od takich cech odbiorcy jak: stan zdrowia, nastrój, wiek. W zależności od miejsca występowania i źródła rozróżnia się hałas: komunikacyjny (drogowy, kolejowy, lotniczy), przemysłowy, osiedlowy oraz domowy.

Wprowadzono – ze względu na szeroki zakres ciśnień akustycznych - logarytmiczną skalę oceny i związane z tym pojęcie **poziomu dźwięku** oznaczonego literą L (ang. level), którego jednostką jest **decybel (dB)**. Ciśnieniu akustycznemu wyznaczającemu próg słyszenia przypisano wartość poziomu dźwięku – 0 dB; granicy bólu – 130 dB.

Informacje o stanie klimatu akustycznego środowiska pozyskiwane są w ramach Państwowego Monitoringu Środowiska od 1992 r., finansowanego ze środków Narodowego Funduszu Ochrony Środowiska i Gospodarki Wodnej, gromadzone w ramach systemu monitoringu hałasu. Zbierane są corocznie dane, a następnie kumulowane w okresach 5-cio letnich. Co 5 lat dokonywana jest podsumowująca ocena stanu klimatu akustycznego i trendów jego zmian. W 1996 r. podsumowano pierwszy 5-cio letni cykl badań. Natomiast od roku 2017 rozpoczęto nowy, szósty z kolei cykl monitoringowy.

Wojewódzkie inspektoraty wykonywały pomiary hałasu komunikacyjnego oraz przemysłowego (zgodnie z art. 117 ustawy z dnia 27 kwietnia 2001 r. – Prawo ochrony środowiska (Dz. U. z 2015 r. poz. 2278), odnosząc się do wprowadzonych z końcem 2012 r. nowych poziomów dopuszczalnych hałasu rozporządzeniem Ministra Środowiska z 14 czerwca 2007 r. w sprawie poziomów dopuszczalnych hałasu w środowisku (Dz. U. z 2014 r. poz. 112). Pomiarami zostały objęte przede wszystkim źródła komunikacyjne, w tym drogi, linie kolejowe, tramwajowe oraz lotniska. Badania obejmowały wyznaczenie równoważnego poziomu dźwięku i warunków poza akustycznych niezbędnych do interpretacji wyników i oceny klimatu akustycznego.

Ekonomiczne aspekty ochrony środowiska

Dane o **nakładach i efektach rzeczowych inwestycji ochrony środowiska** prezentuje się zgodnie z **Polską Klasyfikacją Statystyczną Dotyczącą Działalności i Urzędzeń Związanych z Ochroną Środowiska** wprowadzoną rozporządzeniem Rady Ministrów z dnia 2 III 1999 r. (Dz. U. Nr 25, poz. 218). Klasyfikacja ta opracowana została na podstawie Międzynarodowej Standardowej Statystycznej Klasyfikacji EKG/ONZ Dotyczącej Działalności i Urzędzeń Związanych z Ochroną środowiska oraz

Europejskiego Systemu Zbierania Informacji Ekonomicznych Dotyczących Środowiska (SERIEE) wdrożonego przez Unię Europejską.

Wyróżniono 9 dziedzin ochrony środowiska:

1. Ochrona powietrza atmosferycznego i klimatu.
2. Gospodarka ściekowa i ochrona wód.
3. Gospodarka odpadami.
4. Ochrona i przywrócenie wartości użytkowej gleb, ochrona wód podziemnych i powierzchniowych.
5. Ochrona różnorodności biologicznej i krajobrazu.
6. Zmniejszenie hałasu i wibracji.
7. Ochrona przed promieniowaniem jonizującym.
8. Działalność badawczo-rozwojowa.
9. Pozostała działalność związana z ochroną środowiska.

Nakłady inwestycyjne są to nakłady finansowe lub rzeczowe, których celem jest stworzenie nowych środków trwałych lub ulepszenie (przebudowa, rozbudowa, rekonstrukcja, adaptacja lub modernizacja) istniejących obiektów majątku trwałego, a także nakłady na tzw. pierwsze wyposażenie inwestycji. Podziału nakładów na środki trwałe dokonano na podstawie faktycznej lokalizacji inwestycji.

Dane o **nakładach środki trwałe służące ochronie środowiska i gospodarce wodnej** dotyczą: osób prawnych i jednostek organizacyjnych nieposiadających osobowości prawnej oraz osób fizycznych prowadzących działalność gospodarczą, w których liczba pracujących przekracza 9 osób (z wyjątkiem gospodarstw indywidualnych w rolnictwie oraz osób fizycznych i spółek cywilnych osób fizycznych prowadzących działalność gospodarczą w oparciu o księgi przychodów i rozchodów), jednostek prowadzących działalność zaklasyfikowaną według PKD 2007 do sekcji „Administracja publiczna i obrona narodowa; obowiązkowe zabezpieczenia społeczne”, a także spółek wodnościekowych bez względu na liczbę zatrudnionych.

Do **inwestycji związanych z ochroną powietrza atmosferycznego i klimatu** zalicza się instalacje urządzeń oczyszczających i dezodorujących (odpylających, redukujących, unieszkodliwiających i neutralizujących zanieczyszczenia gazowe) oraz instalacje z zastosowaniem reakcji przemian chemicznych do substancji mniej uciążliwych dla środowiska wraz z kompletnym wyposażeniem i zespołem koniecznych urządzeń pomocniczych zapewniających prawidłową eksploatację instalacji oraz urządzenia i aparaturę zapewniające zmniejszenie ilości bądź stężeń powstających lub emitowanych zanieczyszczeń, zadania związane z wyposażeniem w aparaturę kontrolno-pomiarową zanieczyszczeń powietrza. Zaliczono tu również: nowe techniki i technologie spalania paliw, modernizację kotłowni i ciepłowni w celu ograniczenia zanieczyszczeń wydalanych do powietrza powstających w procesie spalania, niekonwencjonalne źródła energii (np. elektrownie wiatrowe, wykorzystanie wód geotermicznych), dostosowanie silników spalinowych do paliwa gazowego, a także budowę zespołu hydrokrakingu. W inwestycjach tych nie ujmuje się urządzeń redukujących zanieczyszczenia, a stanowiących integralną część procesu technologicznego zapewniającą odpowiednią jakość surowców i półproduktów dla kolejnych etapów produkcji. Dotyczy to również instalowania wszelkiego rodzaju urządzeń pomocniczych niezbędnych ze względów technologicznych czy naukowych zakładu produkcyjnego.

Do **inwestycji związanych z gospodarką ściekową i ochroną wód** zalicza się urządzenia do unieszkodliwiania i oczyszczania ścieków przemysłowych, komunalnych, wód (ścieków) opadowych oraz zanieczyszczonych wód kopalnianych odprowadzanych bezpośrednio do wód powierzchniowych lub do ziemi. Obejmują one oczyszczalnie ścieków lub ich elementy według technologii oczyszczania (mechaniczne, chemiczne, biologiczne i o podwyższonym usuwaniu biogenów, a także oczyszczalnie indywidualne przydomowe i inwestycje związane ze wstępnym oczyszczaniem ścieków), urządzenia

do gospodarczego wykorzystania ścieków, utylizacji, gromadzenia i transportu wód zasolonych, gromadzenia ścieków, jak również wyposażanie oczyszczalni ścieków w urządzenia i aparaturę kontrolno-pomiarową w przypadkach, gdy nie są one ujęte w kosztach budowy oczyszczalni ścieków. Zakres danych obejmuje także: budowę kanalizacji sanitarnej odprowadzającej ścieki oraz wody opadowe, urządzenia do przeróbki i zagospodarowania osadów z oczyszczalni ścieków, systemy obiegowego zasilania wodą, zabezpieczenia przed przenikaniem do rzek, mórz oraz innych akwenów zanieczyszczeń powstających przy transporcie wodnym, tworzenie stref ochrony źródeł i ujęć wody.

Do inwestycji związanych z gospodarką odpadami, ochroną i przywróceniem wartości użytkowej gleb, ochroną wód podziemnych i powierzchniowych zalicza się:

- działania związane z zapobieganiem zanieczyszczeniom poprzez modyfikowanie procesów technologicznych, w tym nowe techniki i technologie mało- i bezodpadowe,
- zbieranie, w tym selektywne, odpadów i ich transport,
- działania związane z recyklingiem odpadów,
- urządzenia do przeróbki i zagospodarowania osadów z oczyszczalni ścieków,
- gospodarcze wykorzystanie odpadów, tj. urządzenia oraz metody i sposoby, w wyniku których następuje wyraźna redukcja ilościowa odpadów wytwarzanych bądź nagromadzonych na składowiskach, np. wykorzystanie odpadów do budowy nasypów drogowych, kolejowych, do podsadzania wyrobisk kopalnianych oraz wykorzystanie i przeróbkę odpadów przez zakłady przemysłowe,
- unieszkodliwianie odpadów, tj. metody i sposoby, w wyniku których następuje redukcja szkodliwości odpadów dla środowiska, czyli zmniejszenie ładunku zanieczyszczeń wprowadzanych z odpadami do powierzchniowych warstw ziemi, w tym budowę i urządzenie składowisk oraz stawów osadowych dla odpadów w powierzchniowych warstwach ziemi, urządzenie stref ochronnych wokół składowisk, zabiegi zabezpieczające przed pyleniem składowisk,
- rekultywację składowisk odpadów, hałd i stawów osadowych oraz innych terenów zdewastowanych i zdegradowanych obejmującą etap zakończonej rekultywacji biologicznej bądź przekazanie zrekultywowanej powierzchni do zagospodarowania,
- przedsięwzięcia związane z zapobieganiem degradacji i dewastacji gleby, działania związane z tarasowaniem i wyrównywaniem nierówności gleby, prowadzenie przeciwoerozyjnych nasadzeń oraz usuwanie skutków erozji,
- budowę, utrzymanie i obsługę urządzeń służących do neutralizacji zanieczyszczeń (skażeń) gleby, oczyszczania wód podziemnych, a także zapobieganie infiltracji (przenikaniu) zanieczyszczeń do gleby i wód podziemnych,
- wyposażenie w aparaturę kontrolno-pomiarową w zakresie gospodarki odpadami, ochrony gleby, wód podziemnych i powierzchniowych.

Do inwestycji związanych z ochroną różnorodności biologicznej i krajobrazu zalicza się:

- ochronę i odbudowę gatunków i siedlisk- rodzaje działalności związane z ochroną ekosystemów i siedlisk istotnych dla utrzymania gatunków zwierząt i roślin, a także ochronę wartości estetycznych krajobrazu oraz prawnie chronionych obiektów przyrodniczych,
- ochronę naturalnego i półnaturalnego krajobrazu - każda działalność związana z ochroną lasów i zadrzewień jako naturalnych elementów środowiska, obejmująca m.in. działania mające na celu zapobieganie pożarom na obszarach leśnych.

Do **inwestycji związanych ze zmniejszeniem hałasu i wibracji** zalicza się:

- urządzenia lub zakup wyposażenia, przy pomocy których uzyskuje się ogólne zmniejszenie poziomu hałasu w okolicy źródła i u „odbiorcy”,
- budowę urządzeń antyhałasowych (ekranów, barier, wałów, żywoplotów i okien dźwiękoszczelnych itp.) zmniejszających uciążliwość hałasu drogowego, szynowego, a także powodowanego ruchem lotniczym,
- urządzenia i zakup przyrządów do pomiaru natężenia hałasu i wibracji (wyłączając zadania związane z bhp, tj. zmniejszenie hałasu na stanowiskach pracy).

W każdym z wyżej wymienionych kierunków inwestowania uwzględniono **również nakłady na budowę poszczególnych podsystemów monitoringowych** polegających na budowie sieci stacji kontrolno-pomiarowych i stanowisk pomiarowych szczebla krajowego, regionalnego i lokalnego dla potrzeb Państwowego Monitoringu Środowiska, a także **nakłady na prowadzenie prac badawczo-rozwojowych i wdrożeniowych oraz na szkolenia**.

Do **inwestycji związanych gospodarką wodną** zalicza się:

- budowę ujęć służących do poboru wody: powierzchniowej, podziemnej i kopalnianej (również w energetyce zawodowej), łącznie z urządzeniami uzdatniającymi oraz wodną siecią magistralną i rozdzielczą (ujęcia, studnie, stacje uzdatniania, filtry, stacje pomp, doprowadzenie sieci wodociągowej – bez przyłączy do budynków i gospodarstw), budowę laboratoriów kontroli jakości wody, w tym automatycznych stacji pomiaru jakości wody,
- budowę: zbiorników retencyjnych (poza zbiornikami przeciwpożarowymi i wyrównania dobowego), stopni wodnych, żeglugowych i energetycznych oraz śluz i jazów,
- regulację rzek i zabudowę potoków,
- budowę obwałowań przeciwpowodziowych,
- budowę stacji pomp na zawałach i obszarach depresyjnych.

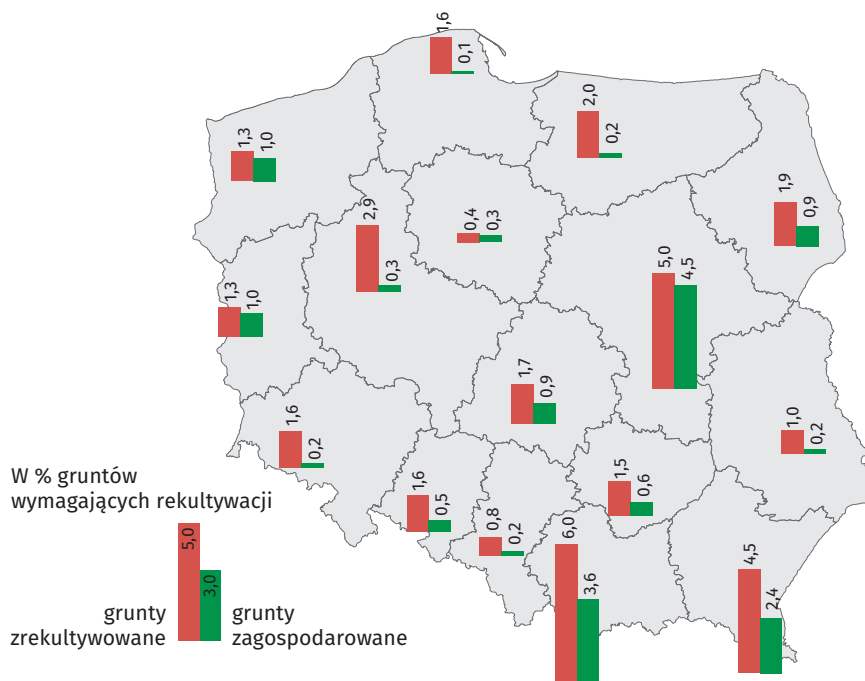
Opłaty za korzystanie ze środowiska i wprowadzanie w nim zmian są to kwoty pieniężne pobierane za emisję zanieczyszczeń powietrza, składowanie odpadów, usuwanie drzew lub krzewów oraz za pobór i korzystanie z wód, z urządzeń wodnych i wprowadzanie ścieków do wód lub ziemi, a także za wydobywanie materiałów z wód stanowiących własność Państwa.

Kary za naruszenie wymagań w zakresie ochrony środowiska są to kwoty pieniężne wymierzone za wprowadzanie do środowiska zanieczyszczeń przekraczających dopuszczalne normy i za wprowadzanie zmian w środowisku.

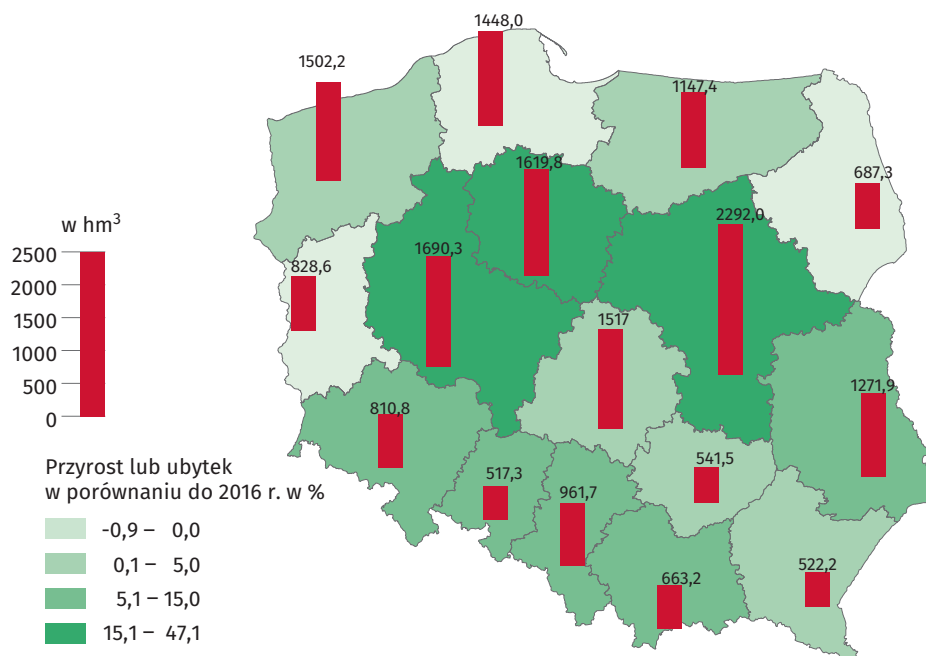
Fundusze ekologiczne są to fundusze tworzone z opłat za korzystanie ze środowiska i wprowadzanie w nim zmian, w tym za pobór i korzystanie z wód i wprowadzanie ścieków do wód i ziemi, opłat eksploatacyjnych i koncesyjnych wynikających z ustawy prawo geologiczne i górnicze z kar za naruszenie wymagań w zakresie ochrony środowiska, wydobywanie kopalin bez wymaganej koncesji lub z rażącym naruszeniem jej warunków – zgodnie z prawem geologicznym i górniczym oraz z innych wpływów (m.in. za żeglugę i sptaw oraz wydobywanie kruszywa i piasku z wód, zwrotów środków niewykorzystanych w ustalonym czasie, z prowadzonych operacji finansowych, oprocentowania pożyczek, rachunków bankowych, uzyskanych pożyczek). Środki funduszy przeznaczone są na finansowanie w całości lub części działalności związanej z ochroną środowiska i gospodarką wodną.

Narodowy Fundusz Ochrony Środowiska i Gospodarki Wodnej oraz wojewódzkie fundusze ochrony środowiska i gospodarki wodnej zostały utworzone z dniem I VII 1989 r. na mocy ustawy z dnia 27 IV 1989 r. „O zmianie ustawy o ochronie i kształtowaniu środowiska” i ustawy „Prawo wodne” (Dz. U. 2017 poz. 1566, z późniejszymi zmianami). Zgodnie z ustawą z dnia 20 XI 2009 r. o zmianie ustawy – „Prawo ochrony środowiska” oraz niektórych innych ustaw (Dz. U. Nr 215, poz. 1664). Wpływy z tytułu opłat i kar stanowią przychody Narodowego Funduszu Ochrony Środowiska i Gospodarki Wodnej, wojewódzkich funduszy ochrony środowiska i gospodarki wodnej oraz dochody budżetów powiatów i budżetów gmin.

Wykres 16. Grunty zrekultywowane i zagospodarowane według województw w 2017 r.
Chart 16. Reclaimed and managed land by voivodships in 2017

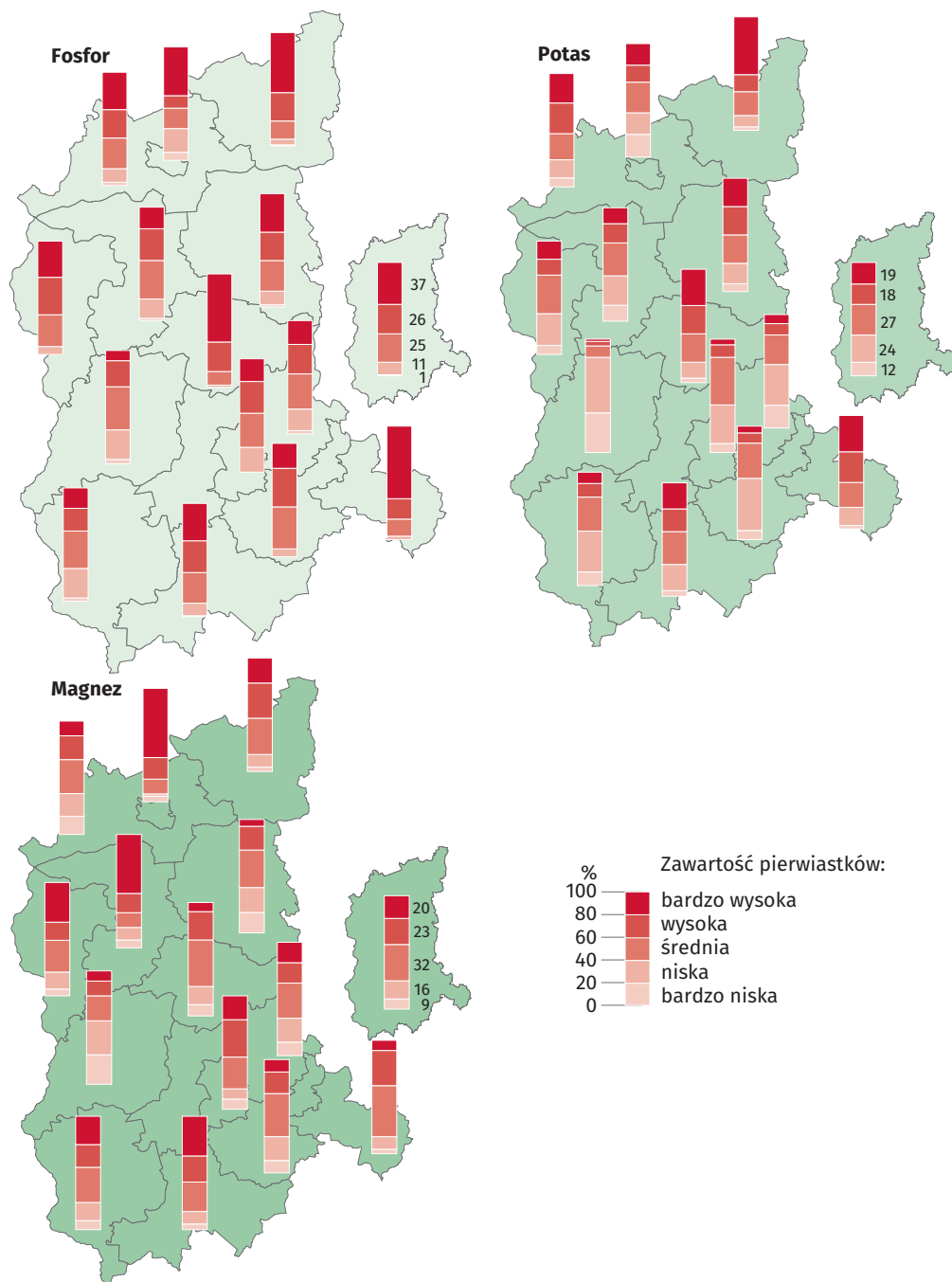

Wykres 17. Zasoby eksploatacyjne wód podziemnych według województw w 2017 r.
Chart 17. Exploitable underground water resources by voivodships in 2017

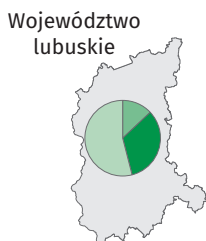
Wykres 18. Struktura powierzchni przebadanych użytków rolnych według zawartości przyswajalnego fosforu, potasu i magnezu w województwie lubuskim według powiatów w 2017 r.

Chart 18. The surface structure of agricultural land surveyed by content of available phosphorus, potassium and magnesium in lubuskie voivodship and powiats in 2017

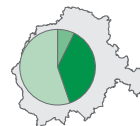
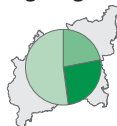

Wykres 19. Pobór wody na potrzeby gospodarki narodowej i ludności w województwie lubuskim według źródeł poboru, podregionów i powiatów w 2017 r.

Chart 19. Water withdrawal for needs of the national economy and population in lubuskie voivodship by sources of withdrawal and subregions and powiats in 2017

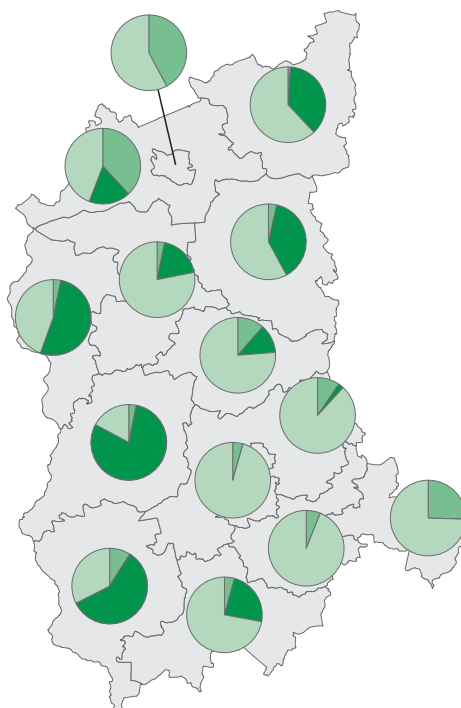
Podregion gorzowski

Podregion zielonogórski

Ogółem

Jednostka terytorialna	w dam ³	na 1 km ² w dam ³
WOJEWÓDZTWO	92961	6,6
Podregion gorzowski	35882	5,9
Powiaty:		
gorzowski	12977	10,7
międzyrzeczki	4800	3,5
słubicki	6591	6,6
strzelecko-drezdenecki	3549	2,8
sulęciński	2225	1,9
Miasto na prawach powiatu Gorzów Wlkp.	5741	66,8
Podregion zielonogórski	57079	7,2
Powiaty:		
krośnieński	14449	10,4
nowosolski	4265	5,5
świebodziński	3678	3,9
wschowski	2593	4,2
zielonogórski	7315	5,4
żagański	5864	5,2
żarski	13412	9,6
Miasto na prawach powiatu Zielona Góra	5504	19,9

W % ogółu:

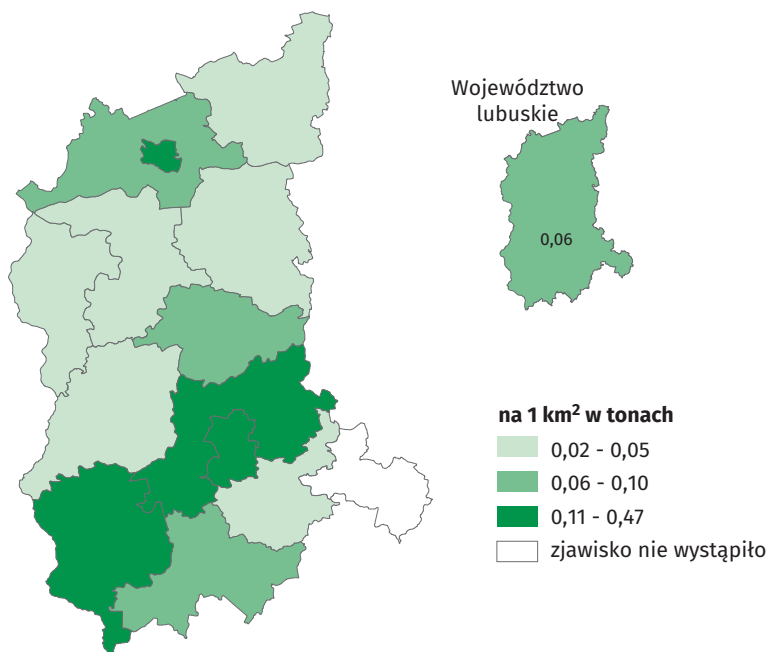

Nawodnienia w rolnictwie i leśnictwie oraz napętnianie i uzupełnianie stawów rybnych

^a Pobór wody na ujęciach przed wtłoczeniem do sieci.

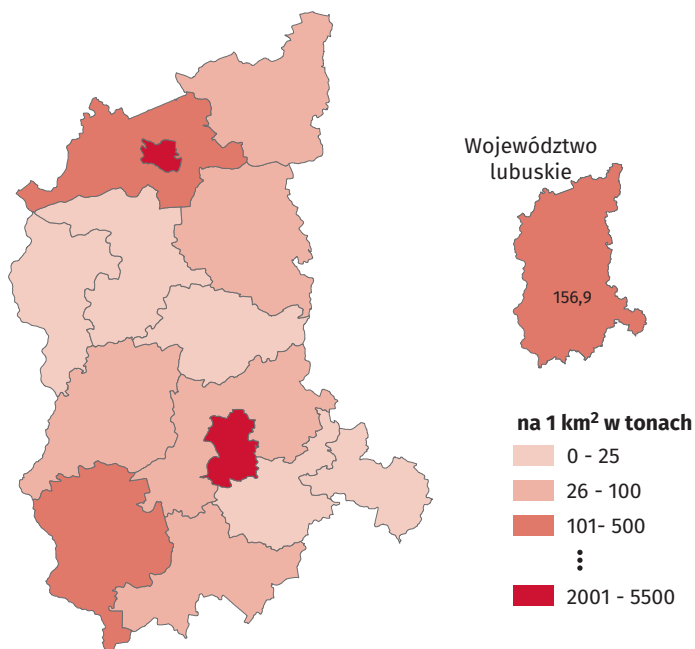
Wykres 20. Emisja zanieczyszczeń pyłowych według powiatów w województwie lubuskim w 2017 r.

Chart 20. Gaseous pollutants emission by powiats in lubuskie voivodship in 2017

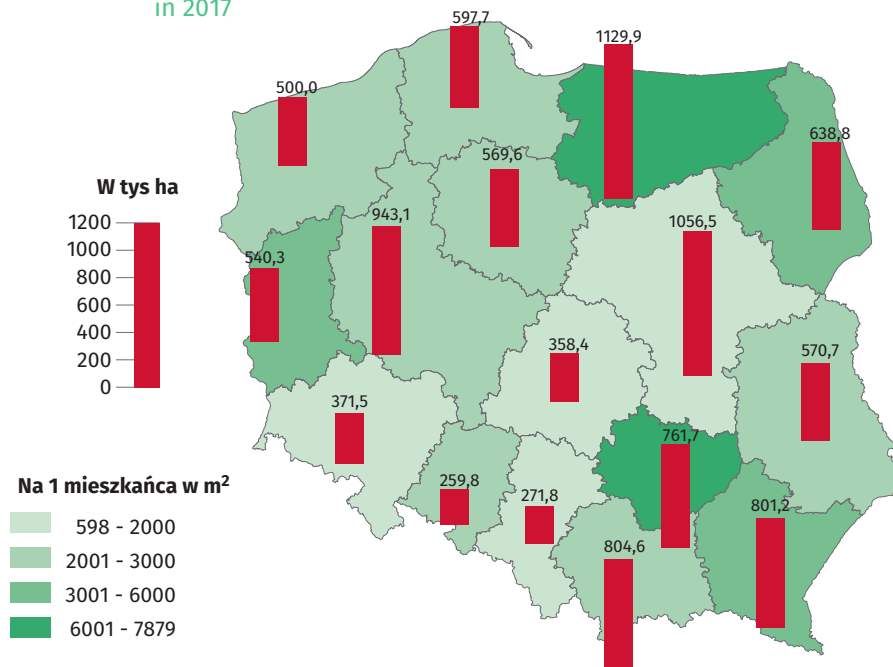
Wykres 21. Emisja zanieczyszczeń gazowych według powiatów w województwie lubuskim w 2017 r.

Chart 21. Particulate pollutants emission by powiats in lubuskie voivodship in 2017

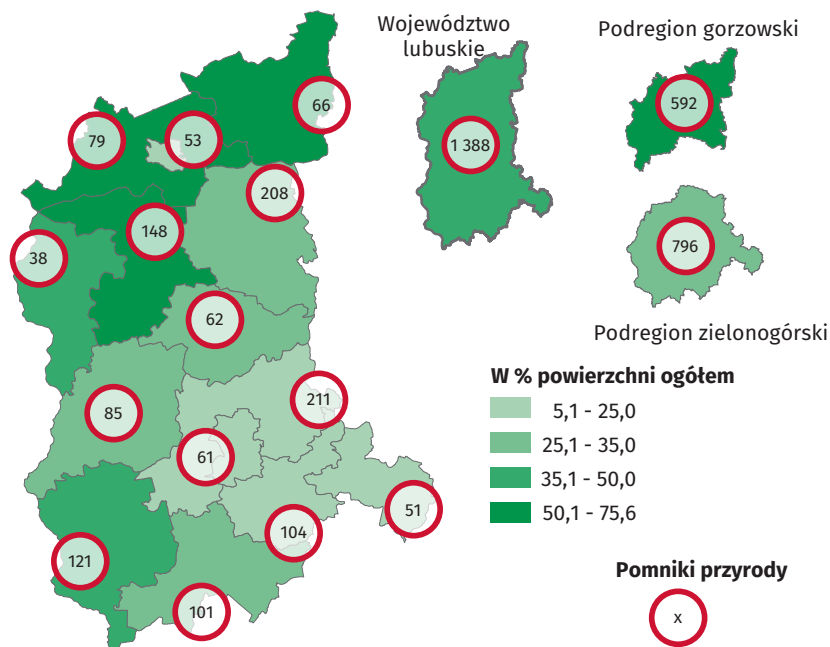
Wykres 22. Obszary o szczególnych walorach przyrodniczych prawnie chronione według województw w 2017 r.

Chart 22. Areas of special nature value under legal protection by viovodships in 2017

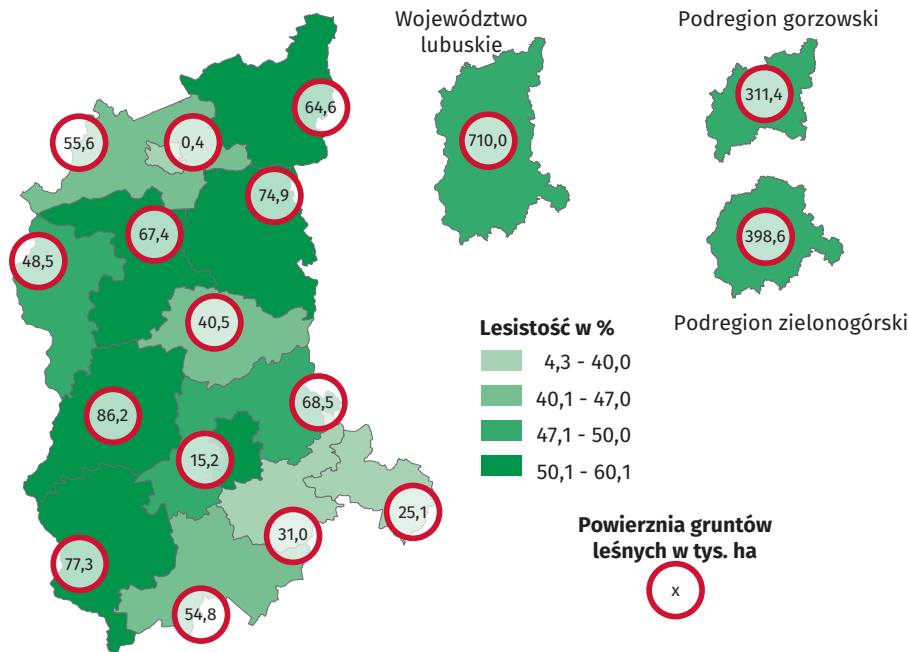
Wykres 23. Powierzchnia o szczególnych walorach przyrodniczych prawnie chroniona oraz pomniki przyrody w województwie lubuskim według podregionów i powiatów w 2017 r.

Chart 23. Area of special nature value under legal protection and monuments of nature in lubuskie viovodship by subregions and gminas in 2017

Wykres 24. Powierzchnia gruntów leśnych oraz lesistość w województwie lubuskim według powiatów w 2017 r.

Chart 24. Forest land and forest cover in lubuskie voivodship by powiats in 2017

Wykres 25. Koła i obwody łowieckie^a w województwie lubuskim w łowieckim roku gospodarczym 2016/2017

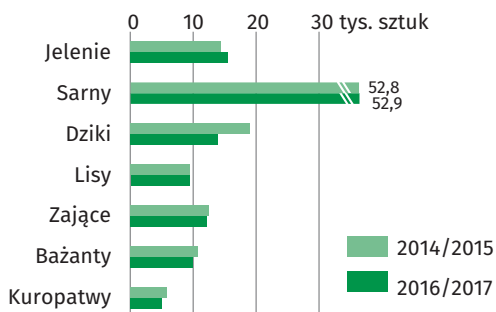
Chart 25. Clubs of the Polish Hunting Association^a in hunting year 2016/2017

a W łowieckim roku gospodarczym licznym od 1 IV danego roku do 31 III roku następnego.
 b Grupowanie metodą według siedziby koła łowieckiego.
 c Grupowanie metodą według siedziby zamieszkania członka koła łowieckiego.

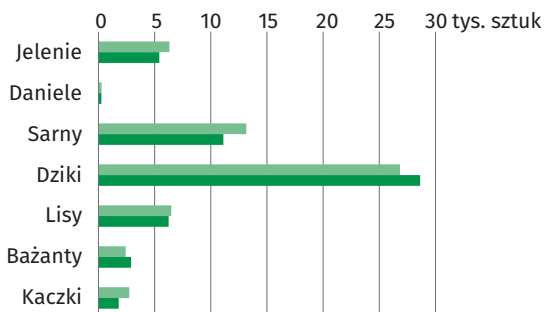
Wykres 26. Ważniejsze zwierzęta łowne w województwie lubuskim

Chart 26. Major game species in lubuskie voivodship

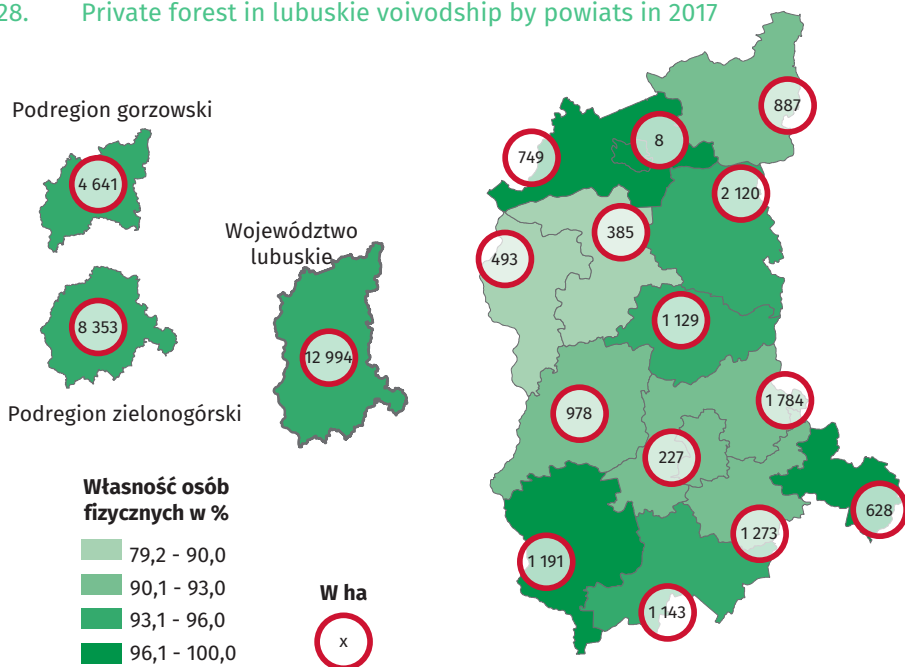
Wykres 27. Odstrzał ważniejszych zwierząt łownych w województwie lubuskim

Chart 27. Shooting of the main game species

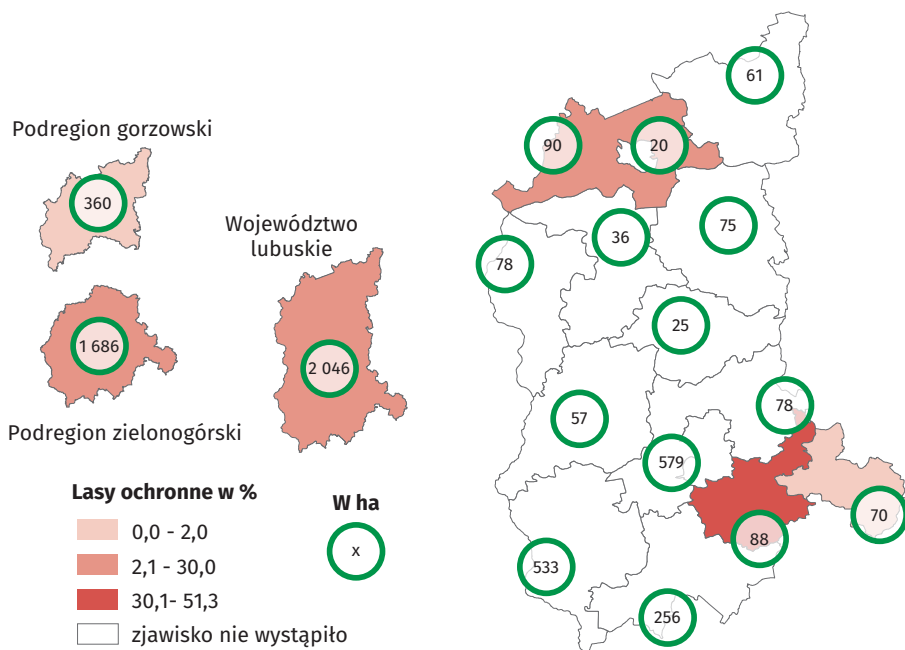

a W łowieckim roku gospodarczym licznym od 1 IV danego roku do 31 III roku następnego.

Wykres 28. Lasy prywatne w województwie lubuskim według powiatów w 2017 r.
 Chart 28. Private forest in lubuskie voivodship by powiats in 2017

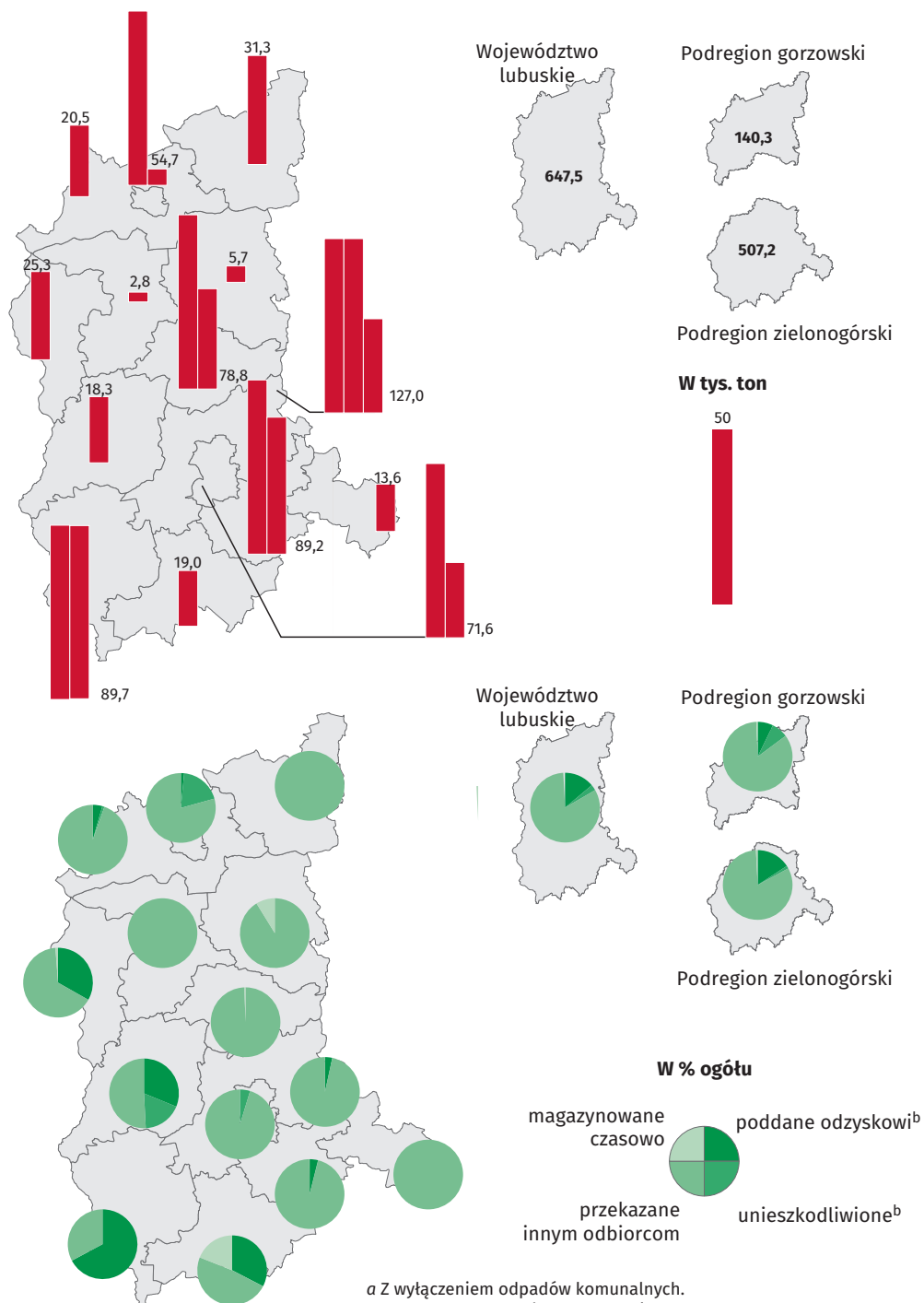
Wykres 29. Lasy stanowiące własność gmin w województwie lubuskim według powiatów w 2017 r.
 Chart 29. Forests owned by gminas in lubuskie voivodship by powiats in 2017

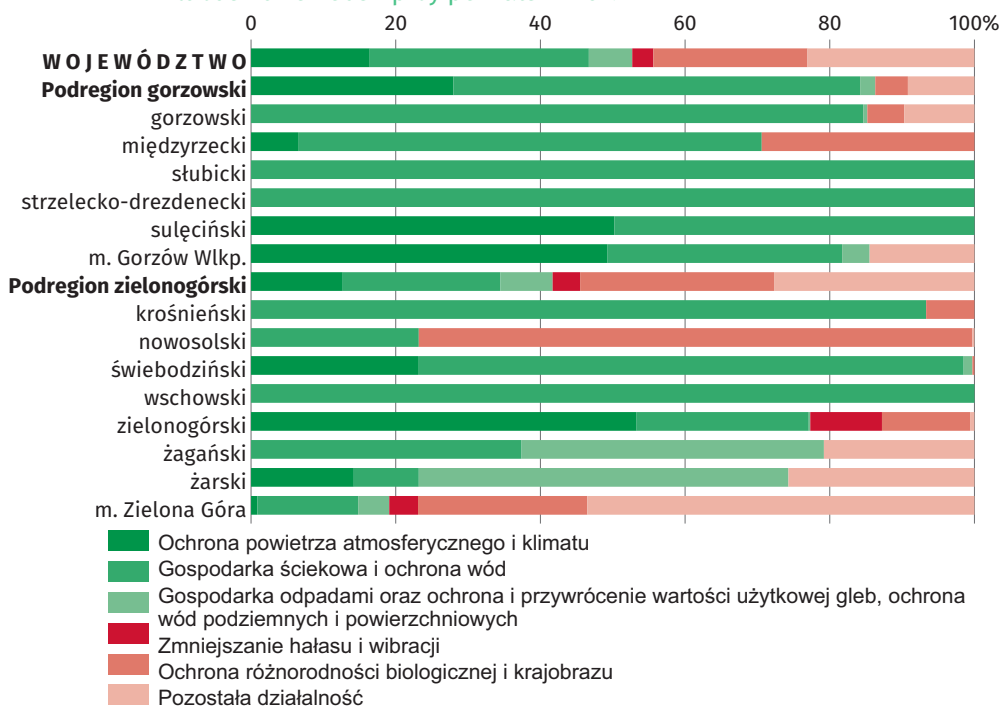
Wykres 30. Odpady wytworzone^a w ciągu roku w województwie lubuskim według powiatów w 2017 r.

Chart 30. Waste generated^a during a year in lubuskie voivodship by powiats in 2017

Wykres 31. Struktura nakładów na środki trwałe służące ochronie środowiska w województwie lubuskim według powiatów w 2017 r.

Chart 31. Structure of outlays on fixed assets for environmental protection in lubuskie voivodship by powiats in 2017

Wykres 32. Struktura nakładów na środki trwałe służące gospodarce wodnej w województwie lubuskim według powiatów w 2017 r.

Chart 32. Structure of outlays on fixed assets for water management in lubuskie voivodship by powiats in 2017

